

Programul Regional Sectorial de Alimentare cu Apă și de Canalizare pentru Regiunea de Dezvoltare Centru

Aprobat

prin decizia Consiliului Regional pentru Dezvoltare Centru
nr. 02-01 din 06 iunie 2014

Elaborat în cadrul

Proiectului "Modernizarea serviciilor publice locale în Republica Moldova", implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), în numele Ministerului Federal German pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (BMZ) și cu suportul Guvernului României, Agenției Suedeze pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida) și Uniunii Europene.

Partenerii proiectului

Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor al Republicii Moldova
Agenția de Dezvoltare Regională Centru

Conținut

1	Introducere	3
1.1	Scopul elaborării Programului Regional Sectorial.....	3
1.2	Identificarea problemei	3
1.3	Metodologie	4
2	Analiza situației curente	6
2.1	Cadrul legal si de politici	6
2.1.1	<i>Cadrul național de politici</i>	<i>6</i>
2.1.2	<i>Cadrul legal.....</i>	<i>8</i>
2.1.3	<i>Norme și reguli în construcții</i>	<i>10</i>
2.2	Cadrul instituțional	11
2.2.1	<i>Nivel național</i>	<i>11</i>
2.2.2	<i>Nivel local.....</i>	<i>12</i>
2.3	Condițiile geografice ale regiunii.....	13
2.3.1	<i>Organizarea teritorială și populația</i>	<i>13</i>
2.3.2	<i>Condițiile climatice și de relief</i>	<i>15</i>
2.3.3	<i>Disponibilitatea resurselor de apă</i>	<i>15</i>
2.3.3.1	<i>Apele de suprafață.....</i>	<i>15</i>
2.3.3.2	<i>Apele subterane.....</i>	<i>16</i>
2.3.3.3	<i>Calitatea apelor subterane.....</i>	<i>18</i>
2.4	Starea actuală a infrastructurii AAC.....	19
2.4.1	<i>Acoperirea cu servicii</i>	<i>19</i>
2.4.2	<i>Bilanțul apei</i>	<i>20</i>
2.4.3	<i>Calitatea serviciilor</i>	<i>22</i>
2.4.4	<i>Starea infrastructurii</i>	<i>22</i>
2.4.5	<i>Eficiența operațională.....</i>	<i>23</i>
2.5	Aspecte sociale si de gen	24
2.5.1	<i>Aspecte de gen</i>	<i>24</i>
2.5.2	<i>Aspecte sociale</i>	<i>27</i>
2.6	Nivelul de finanțare a sectorului AAC	27
2.6.1	<i>Nivelul național.....</i>	<i>27</i>
2.6.2	<i>Nivelul regional – RDC.....</i>	<i>29</i>
2.7	Lecții învățate în sectorul AAC în Moldova si în alte țări.....	30
2.7.1	<i>Sursele de apă și calitatea apei.....</i>	<i>30</i>
2.7.2	<i>Distribuția apei</i>	<i>31</i>
2.7.3	<i>Colectarea și epurarea apelor uzate.....</i>	<i>33</i>
2.7.3.1	<i>Tehnologii noi de epurare a apelor</i>	<i>34</i>
2.7.4	<i>Regionalizarea serviciilor AAC</i>	<i>34</i>
2.7.4.1	<i>Operatorii regionali.....</i>	<i>34</i>
2.7.4.2	<i>Tarifele</i>	<i>34</i>
2.7.4.3	<i>Cooperarea inter-municipală.....</i>	<i>35</i>
2.8	Problemele si riscuri în dezvoltarea sectorului de alimentare cu apă	35

3	Viziunea și obiectivele de dezvoltare a sectorului AAC până în 2020	39
3.1	Direcții strategice viitoare	39
3.2	Proгноza demografică si cerința de apă	40
3.3	Obiective și ținte.....	41
3.3.1	<i>Angajamente internaționale și obiective naționale</i>	<i>41</i>
3.3.2	<i>Obiectivele pentru dezvoltarea sectorului.....</i>	<i>43</i>
3.4	Obiectivele și viziunea regională (RDC)	45
4	Direcțiile de dezvoltare a sectorului AAC în RDC	46
4.1	Nivelul prognozat de finanțare a sectorului AAC	46
4.2	Direcțiile principale spre atingerea obiectivelor de dezvoltare a sectorului	48
4.2.1	<i>Alimentarea cu apă</i>	<i>48</i>
4.2.1.1	<i>Abordarea privind îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă.....</i>	<i>49</i>
4.2.1.2	<i>Captarea apei</i>	<i>50</i>
4.2.1.3	<i>Tratarea apei și aducțiuni regionale.....</i>	<i>51</i>
4.2.1.4	<i>Rețelele de distribuție a apei.....</i>	<i>52</i>
4.2.2	<i>Canalizarea și epurarea apelor uzate.....</i>	<i>53</i>
4.2.2.1	<i>Dezvoltarea serviciilor de canalizare</i>	<i>53</i>
4.2.2.2	<i>Epurarea apelor uzate</i>	<i>55</i>
4.2.3	<i>Considerații instituționale și eficiența operațională</i>	<i>56</i>
4.2.4	<i>Considerații financiare.....</i>	<i>57</i>
4.3	Evaluarea agregării companiilor de apă	57
4.3.1.1	<i>Managementul calității</i>	<i>61</i>
4.3.1.2	<i>Capacitatea de a atrage finanțare externă</i>	<i>61</i>
4.3.1.3	<i>Economiile de scară.....</i>	<i>61</i>
4.3.1.4	<i>Soluții regionale</i>	<i>61</i>
4.3.1.5	<i>Conformare</i>	<i>61</i>
4.3.1.6	<i>Eficiență mai înaltă.....</i>	<i>61</i>
4.3.1.7	<i>Concluzie</i>	<i>62</i>
4.3.2	<i>Cooperarea Inter-Municipală</i>	<i>62</i>
5	Planificare pe termen scurt și mediu: proiecte posibile	64
6	Planul de acțiuni.....	67
6.1	Nivel regional	67
6.2	Nivel național	69

Anexe

Anexa 1	Rezumatul prevederilor documentelor de politici în sectorul AAC
Anexa 2	Schema organizatorică a sectorului de alimentare cu apă și de canalizare
Anexa 3	Profilurile raionale și regionale - Regiunea de Dezvoltare Centru
Anexa 4	Indicatorii principali de alimentare cu apă și de canalizare – Regiunea de Dezvoltare Centru
Anexa 5	Resursele de apă disponibile
Anexa 6	Analiza donatorilor în sectorul AAC
Anexa 7	Previziunile pentru serviciile AAC – Regiunea de Dezvoltare Centru
Anexa 8	Analiza riscurilor în dezvoltarea sectorului AAC
Anexa 9	Rapoartele de identificare a conceptelor de proiecte posibile - lista lungă
Anexa 10	Rapoartele de evaluare rapidă a conceptelor de proiecte posibile – lista scurtă
Anexa 11	Rapoartele privind atelierile de lucru
Anexa 12	Lista proiectelor finanțate din fonduri naționale în anul 2013

Tabele

Tabelul 2-1: Rezervele de ape subterane în RDC	17
Tabelul 2-2: Nivelurile estimate de finanțare a sectorului AAC	28
Tabelul 3-1: Sumarul criteriilor de planificare a cererii de apă	40
Tabelul 3-2: Accesul la servicii de alimentare cu apă (previziuni), %	44
Tabelul 3-3: Accesul la servicii de canalizare (previziuni), %	44
Tabelul 4-1: Nivelul de finanțare a sectorului AAC prognozat pentru perioada 2013-2020	47
Tabelul 4-2: Gradul de acoperire a cerinței de apă cu instalații existente	50
Tabelul 6-1: Planul de Acțiuni la nivel regional/local	68
Tabelul 6-2: Planul de acțiuni la nivel național	69

Figuri

Figura 2-1: Amplasarea și organizarea administrativ-teritorială a RDC	14
Figura 2-2: Resursele principale de apă subterană explorate în RDC	18
Figura 2-3: Rata de acoperire a serviciilor de alimentare cu apă în RDC	19
Figura 2-4: Rata de acoperire estimată a serviciilor de canalizare în RDC	20
Figura 2-5: Producția anuală de apă în zonele urbane din RDC m ³ , 2011	20
Figura 2-6: Producția și consumul total de apă în zonele urbane din RDC	21
Figura 2-7: Consumul specific de apă în zonele urbane din RDC, 2011	21
Figura 2-8: Lungimile rețelelor de apă și de canalizare urbane existente, km	23
Figura 2-9: Consumul specific de energie pentru serviciile de apă și de canalizare, kWh/m ³ ..	24
Figura 2-10: Rezultate sondaj privind aspectele de gen în Regiunea de Dezvoltare Centru	26
Figura 2-11: Nivelul estimat al contribuției din partea Asistenței Oficiale pentru Dezvoltare	29
Figura 2-12: Analiza riscurilor în dezvoltarea sectorului AAC. Categoriile majore	36
Figura 2-13: Analiza riscurilor în dezvoltarea sectorului AAC. Riscuri de grad înalt	37
Figura 2-14: Rezumatul evaluării riscurilor în dezvoltarea sectorului AAC	38
Figura 3-1: Prognoza demografică oficială pentru RM pentru perioada 2012-2050	40
Figura 3-2: Rata de conectare și îndeplinirea Țintelor ODM	43
Figura 3-3: Rata de conectare la servicii de AAC RD Centru (%)	45
Figura 4-1: Prognoza de investiții în sectorul AAC, 2013-2020	46
Figura 4-2: Prognoza distribuției investițiilor viitoare în sectorul AAC în RDC	48
Figura 4-3: Abordarea principală privind dezvoltarea serviciilor de alimentare cu apă	49
Figura 4-4: Abordarea principală privind dezvoltarea serviciilor de canalizare	53
Figura 5-1: Abordarea managementului integral al apei în dezvoltarea CPP regionale	65

Acronime și abrevieri

AA	Alimentarea cu apă
AAC	Alimentarea cu apă și canalizarea
AAS	Alimentarea cu apă și sanitația
AC	Apă-Canal
ADA	Agenția pentru Dezvoltare a Austriei
ADI	Asociația de Dezvoltare Intercomunitară
ADR	Agenția de Dezvoltare Regională
AGRM	Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale
AMAC	Asociația "Moldova Apă-Canal"
ANRE	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
AOD	Asistența oficială pentru dezvoltare
APL	Autoritatea publică locală
AT PSPS	Asistența Tehnică în implementarea Programului de Susținere a Politicilor de Sector
AU	Apa uzată
BEI	Banca Europeană de Investiții
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BM	Banca Mondială
BNS	Biroul Național de Statistică
CALM	Congresul Autorităților Locale din Moldova
CBTM	Cadrul bugetar pe termen mediu
CE	Comisia Europeană
CIM	Cooperarea inter-municipală
CPP	Concept de Proiect Posibil
CPV	Concept de Proiect Viabil
CRO	Compania Regională de Operare
DI	Domeniu de intervenție
DWD	Directiva privind calitatea apei destinate consumului uman
EIM	Evaluarea impactului asupra mediului
FEN	Fondul Ecologic Național
FISM	Fondul de Investiții Sociale din Moldova
FIV	Fondul European de Investiții în Vecinătate
FNDR	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională
FOPIP	Programul de Îmbunătățire a Performanțelor Financiare și Operaționale
GIZ	Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
GLRS	Grup de lucru regional sectorial
GRM	Guvernul Republicii Moldova
IEVP (ENPI – eng)	Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat
IFI	Instituții Financiare Internaționale
ISPA	Instrumentului de Politici Structurale de Preaderare
MDL	Moneda Națională, Leu moldovenesc
MDRC	Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor
MM	Ministerul Mediului
MP	Master Plan
MS	Ministerul Sănătății
MSPL	Modernizarea Serviciilor Publice Locale
ODM	Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului
OMS	Organizația Mondială a Sănătății

PDCAC	Programul pentru Dezvoltarea Companiilor de Apă și Canalizare
PAAS	Planul de alimentare cu apă și sanitație
PIB	Produsul Intern Brut
PNAAC	Proiectul Național de Alimentare cu Apă și de Canalizare
POS	Programului Operațional Sectorial
PPP	Parteneriat public privat
PRS	Programul Regional Sectorial
RD	Regiunea de Dezvoltare
RDC	Regiunea de Dezvoltare Centru
RDN	Regiunea de Dezvoltare Nord
RDS	Regiunea de Dezvoltare Sud
RNC (SNIIP - rus)	Reguli și norme în construcții
S.A.	Societatea pe acțiuni
SCADA	Sistemul de supraveghere, control și achiziție de date
SDC	Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
SE	Stația de epurare
SF	Studiu de fezabilitate
SP	Stația de pompare
STA/ST	Stația de tratare a apei
STAS (GOST – rus)	Standard de Stat
UE	Uniunea Europeană
USAID	Agenția Statelor Unite ale Americii pentru Dezvoltare Internațională
UWWTD	Directiva privind epurarea apelor uzate urbane
ZUC	Zone umede construite

Definiții

Principalele noțiuni folosite în document sunt definite mai jos:

- Acvifer - strat sau straturi subterane de rocă sau alte tipuri de straturi geologice cu o porozitate și o permeabilitate suficiente pentru a permite fie o curgere semnificativă a apelor subterane, fie captarea unor cantități importante de ape subterane;
- Aducțiune - parte a sistemului public de alimentare cu apă, constituit din rețeaua de conducte cuprinsă între punctul de captare și rețelele publice de transport sau de distribuție a apei;
- Aglomerare umană - o zonă în care populația și/sau activitățile economice sunt suficient de concentrate pentru a face posibilă colectarea apelor uzate orășenești și dirijarea lor spre o stație de epurare sau spre un punct final de evacuare;
- Alimentare cu apă - totalitatea activităților și lucrărilor efectuate în scopul captării, tratării, transportării, înmagazinării și distribuirii apei potabile către consumatori;
- Apă potabilă - apa destinată consumului uman, după cum urmează:
 - Orice tip de apă în stare naturală sau după tratare, folosită pentru băut, la prepararea hranei ori în alte scopuri casnice, indiferent de origine și de faptul că este furnizată prin rețea de distribuție, din sursă sau rezervor sau este distribuită în sticle ori în alte recipiente;
 - Toate tipurile de apă folosită ca sursă în industria alimentară pentru fabricarea, procesarea, conservarea sau comercializarea produselor ori substanțelor destinate consumului uman, cu excepția cazului în care Ministerul Sănătății și Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare aprobă folosirea apei în scopuri tehnologice, demonstrându-se că apa utilizată nu afectează calitatea și salubritatea produsului alimentar în forma lui finită;
 - Apa provenită din surse locale, precum fântâni, izvoare etc., folosită pentru băut, prepararea hranei sau în alte scopuri casnice. Ministerul Sănătății poate face excepție de la valorile parametrilor de calitate, dar fără a fi pusă în pericol sănătatea consumatorilor.
- Ape de suprafață - ape stătătoare și ape curgătoare de la suprafața solului;
- Ape subterane - ape care se află sub suprafața solului în zona de saturație și în contact direct cu solul sau cu subsolul;
- Ape uzate - ape ce provin din activități casnice, sociale și economice, conținând poluanți sau reziduuri care îi alterează caracteristicile fizice, chimice și bacteriologice inițiale;
- Ape uzate industriale - orice fel de ape uzate ce se evacuează din incintele în care se desfășoară activități industriale și/ sau comerciale, altele decât apele uzate menajere și meteorice;
- Ape uzate menajere - ape uzate provenite din gospodării și servicii, care rezultă de regulă din metabolismul uman și din activitățile menajere;
- Ape uzate orășenești - ape uzate menajere sau amestec de ape uzate menajere cu ape uzate industriale și/ sau meteorice;
- Branșament de apă - parte din rețeaua publică de alimentare cu apă care asigură legătura între rețeaua de distribuție și rețeaua interioară a unei incinte sau a unei clădiri;

- Canalizarea și epurarea apelor uzate și pluviale - totalitatea activităților și lucrărilor efectuate în scopul colectării, transportării, epurării și evacuării apelor uzate și pluviale într-un receptor natural;
- Consumator - persoană fizică sau juridică, care beneficiază de servicii publice de alimentare cu apă și de canalizare în baza unui contract încheiat cu operatorul;
- Epurare corespunzătoare - epurarea apelor uzate prin orice proces și/sau sistem, care după evacuarea apelor uzate permite receptorilor să întrunească obiectivele relevante de calitate prevăzute în normele tehnice și în avizele și autorizațiile de gospodărire a apelor în vigoare;
- Epurare primară - epurarea apelor uzate printr-un proces fizic și/sau chimic, care implică decantarea materiilor în suspensie sau prin alte procedee în care CBO5 al apelor uzate in-fluente este redus cu cel puțin 20%, iar materiile în suspensie, cu cel puțin 50%;
- Epurare secundară - epurarea apelor uzate printr-un proces biologic cu decantare secundară sau printr-un alt procedeu, care permite respectarea condițiilor prevăzute în regulamente în vigoare;
- Operator - persoană juridică, care operează și întreține un sistem public de alimentare cu apă și/sau de canalizare și prestează consumatorilor servicii publice de alimentare cu apă și/sau de canalizare în baza unui contract direct;
- Plan de alimentare cu apă și sanitație (PAAS), este un document de planificare a investițiilor pentru dezvoltarea pe termen lung a infrastructurii de alimentare cu apă și sanitație, elaborat pentru o anumită regiune, raion sau localitate (municipiu, oraș, sat, comună), astfel încât să se potrivească perfect cu sistemele existente și cu disponibilitățile și constrângerile ce vizează sursele de apă locale și cu prevederile legislației în vigoare;
- Resurse de apă - ape de suprafață, ape subterane și precipitații atmosferice căzute pe teritoriul Republicii Moldova;
- Rețea de canalizare - sistem de conducte care colectează și transportă apele uzate urbane și/sau industriale;
- Rețea exterioară de alimentare cu apă și de canalizare - parte a sistemului de alimentare cu apă și de canalizare, aflată în exteriorul incintelor clădirilor, ogrăzilor și teritoriilor întreprinderilor și organizațiilor (până la hotarul delimitării);
- Sistem centralizat de alimentare cu apă potabilă - ansamblu de construcții, instalații, acțiuni și operațiuni (procedee) prin care apa captată dintr-o sursă naturală este tratată, transportată, înmagazinată și distribuită consumatorului, conform normelor de cantitate și calitate în vigoare; Sistem decentralizat de alimentare cu apă potabilă - instalații și construcții (fântână, izvor, sondă de foraj (fântână artesiană) cu/sau fără instalații de tratare, etc.) de captare și potabilizare a apei fără distribuție la locul de consum;
- Sistem de canalizare - ansamblu de canale, construcții-anexă, stații de pompare și echipamente, prin care apa de canalizare este colectată, transportată, epurată și evacuată într-un receptor.

1 Introducere

1.1 Scopul elaborării Programului Regional Sectorial

Scopul elaborării Programului este de a stabili direcțiile pentru dezvoltarea viitoare a serviciilor de Alimentare cu Apă și de Canalizare (AAC) în comunitățile din Regiunea de Dezvoltare Centru (RDC), în contextul dezvoltării regionale, așa cum sunt definite de către Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor (MDRC) în Republica Moldova.

Programul Regional Sectorial AAC este un instrument operațional pentru planificarea regională cu principalele obiective:

- Sporirea capacității Autorităților Publice Locale (APL) în dezvoltarea de proiecte regionale durabile;
- Crearea tuturor condițiilor necesare pentru elaborarea unui portofoliu de proiecte în sectorul AAC în cele trei regiuni țintă de dezvoltare (Nord, Centru și Sud), care încorporează toate necesitățile de dezvoltare ale sectorului în conformitate cu cadrul relevant, strategic și în vigoare, legal și de politici;
- Regionalizarea serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare.

PRS se va concentra pe consolidarea procesului de planificare și programare a sectorului AAC la nivel regional și local cu scopul de a optimiza investițiile și de a dezvolta proiecte durabile în sectorul specific.

PRS AAC va stimula îmbunătățirea calității și accesului la serviciile de alimentare cu apă și de canalizare și crearea unor structuri regionale eficiente pentru o mai bună gestionare a serviciilor AAC. Regionalizarea serviciilor este privită ca un element esențial în atragerea fondurilor pentru localități grupate în aglomerări logice.

Totodată, PRS AAC va contribui la:

- Asigurarea conformității cu prevederile legislației naționale și Uniunii Europene (UE) pentru sectorul de alimentare cu apă și de canalizare;
- Asigurarea extinderii și reabilitării sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare;
- Aducerea elaborării Conceptelor de Proiecte Posibile (CPP) în Concepte de Proiecte Viabile (CPV) și până la momentul în care acestea pot fi gata pentru finanțare (Proiecte Gata de Finanțare) de către diferite instituții și sponsori.

1.2 Identificarea problemei

Pe baza experienței autorităților guvernamentale centrale și regionale în identificarea proiectelor pentru finanțarea din două apeluri de propuneri în cadrul Fondului Național pentru Dezvoltare Regională, există o nevoie urgentă de o planificare sectorială mai bună la nivel regional. Proiectele prezentate în apelurile de propuneri au fost inițiate fără nici o referire reală la ghidurile strategice naționale sau operaționale. Nevoia de schimbare a devenit clară pentru a facilita apariția unor proiecte cu o elaborare mai bună, și bazate atât pe politica națională și pe o planificare sectorială regională mai detaliată. În planificarea pentru sectorul AAC, au fost identificate Concepte de Proiecte Posibile (CPP), dintre care cele mai promițătoare, ulterior, vor fi dezvoltate în proiecte viabile pentru finanțare.

Așa cum s-a menționat mai sus, Programul Regional Sectorial pentru AAC este un instrument operațional care va fi folosit în continuare pentru a sprijini dezvoltarea unor proiecte mai bune de investiții în Republica Moldova, și, de asemenea:

- Încorporează necesitățile de dezvoltare ale sectorului, și, de asemenea, se conformează cu politicile sectoriale existente, practicile și cadrul strategic relevant;
- Contribuie la luarea deciziilor cu privire la necesitatea de resurse financiare pentru dezvoltarea ulterioară a proiectelor;
- Contribuie la dialogul cu potențiali parteneri de dezvoltare, prezentând o imagine clară a necesităților de investiții și a perspectivelor de dezvoltare în sectorul AAC.

În același timp, există limite clare și convenite de comun acord cu privire la programele regionale sectoriale:

- Programele sectoriale regionale nu au ca scop crearea unui nou set suplimentar de documente privind politicile din regiunea de dezvoltare (RD);
- PRS nu substituie politicile sectoriale de dezvoltare la nivel central, dar facilitează implementarea acestora în regiuni;
- Programele sectoriale regionale nu trebuie să fie percepute ca programe sectoriale atotcuprinzătoare care vizează implementarea exhaustivă a tuturor aspectelor politicii naționale la nivel regional;
- PRS nu sunt planuri de alimentare cu apă și sanitație (PAAS).

Acest document va fi bază pentru identificarea, planificarea, dezvoltarea și implementarea proiectelor viitoare cu privire la sistemele recomandate de alimentare cu apă și de canalizare în Regiunea de Dezvoltare Centru (RDC). Se va acorda prioritate proiectelor care pot fi implementate pe termen scurt și mediu (de exemplu, înainte de anul 2020). Implementarea eventuală a recomandărilor din acest document va conduce la dezvoltarea sistemelor de servicii AAC în RDC, care sunt în concordanță cu obiectivele naționale de dezvoltare, politica UE, și care va contribui în mod semnificativ la dezvoltarea națională, regională și locală.

Ulterior, pe măsura finalizării și aprobării planurilor de alimentare cu apă și sanitație (PAAS), PRS urmează să fie revizuit în conformitate cu prevederile planurilor respective.

1.3 Metodologie

Acest document a fost elaborat printr-o abordare etapizată, care a asigurat un echilibru adecvat între obiectivele naționale, necesitățile locale și cele regionale, inițiativele zonale și se bazează pe un proces larg de informare, consultare și implicare a părților interesate, oferind:

- Datele de referință colectate de la toate raioanele din cadrul RDC. Aceste date includ populația și aspectele economice, informații privind nivelul actual de dezvoltare a serviciilor AAC și starea infrastructurii, proiecte în curs de finanțare de la Fondul Ecologic Național (FEN), Fondul Național pentru Dezvoltare Regională (FNDR) și de către comunitatea internațională de donatori/parteneri de dezvoltare;
- Prognoze demografice și cerința de apă;
- Opțiuni de agregare a localităților în cadrul serviciilor AAC, analizate și însoțite de recomandări privind implementarea ulterioară;

- Cele mai bune tehnologii disponibile, estimări financiare ale investițiilor viitoare, etc.;
- Descrierea aspectelor de gen, care trebuie să fie luate în considerare și incluse în conceptele de proiecte posibile;
- Un plan de acțiune pe termen scurt și mediu care urmează să fie implementat pentru dezvoltarea sectorului AAC până în anul 2020.

Programele regionale au fost elaborate ca urmare a unei abordări participative, pe baza deciziilor reprezentanților Grupului de Lucru (GL) (creat sub egida „Agenției de Dezvoltare Regională Centru”), care include reprezentanți ai Autorităților Publice Locale (APL nivel 1 și 2) și operatori de servicii de AAC, de la fiecare raion din RDC, și, de asemenea, reprezentanți ai Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor (MDRC) și ai Ministerului Mediului (MM), cu asistență tehnică din partea experților naționali și internaționali.

Consultările privind Programul au luat forma unor ateliere de lucru la care au fost prezentate, discutate și aprobate toate informațiile proiectului, analizele și recomandările cu privire la sectorul de planificare.

2 Analiza situației curente

2.1 Cadrul legal și de politici

Prezentul Program Regional Sectorial (PRS) de alimentare cu apă și de canalizare (AAC) este elaborat luând în considerație prevederile celor mai relevante documente de politici de nivel internațional și național, cu intenția de a contribui la implementarea Strategiei privind aprovizionarea cu apă și canalizare a localităților din Republica Moldova (2014), precum și la atingerea Obiectivelor Naționale de Dezvoltare relevante sectorului.

Actualmente, cadrul legal și de politici în Republica Moldova se află într-o perioadă de tranziție și în următorii ani se așteaptă schimbări considerabile. Deoarece principalele documente de politici din sector sunt în proces de revizuire, acest Program (PRS) va trebui să fie actualizat periodic pentru a lua în considerație prevederile documentelor de politici în vigoare la momentul respectiv.

Anexa 1 a PRS oferă mai multe detalii privind cadrul de politici, legal și de reglementare, relevante pentru sectorul AAC.

2.1.1 Cadrul național de politici

La baza politicii de dezvoltare a Republicii Moldova stă Strategia „Moldova 2020”, precedată de Strategia Națională de Dezvoltare (SND, 2008-2011), care vizează îmbunătățirea politicilor naționale și armonizarea cadrului legal în conformitate cu acquis-ul comunitar și standardele europene. SND stabilește un număr de direcții de dezvoltare a sectorului AAC, inclusiv obiectivele naționale pentru atingerea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) în domeniul AAC pentru perioada anilor 2015-2025.

Principalul document de politici din sectorul AAC este Strategia de alimentare cu apă și sanitație, aprobată recent, care acoperă perioada anilor 2014-2028. Acest document de politici actualizează Strategia privind aprovizionarea cu apă și canalizare a localităților din Republica Moldova (2007, pentru perioada anilor 2008-2025), precum și abrogă Programul de alimentare cu apă și de canalizare a localităților din Republica Moldova până în anul 2015, aprobat în anul 2005.

La baza Strategiei noi stă raportul tehnic privind revizuirea strategiei, elaborat de Asistența Tehnică pentru implementarea Programului de Susținere a Politicilor de Sector în domeniul apelor (PSPS, 2012). Raportul respectiv include o analiză amplă a direcțiilor de dezvoltare sectorului AAC, care ulterior a fost folosită pentru o versiune mai succintă a Strategiei. În scopul asigurării consistenței datelor, acest PRS în anumite cazuri face referințe la calcule prezentate în raportul respectiv.

Strategia din anul 2014 prioritizează intervenții în dezvoltarea sectorului AAC și stabilește obiectivele de reformă pe termen mediu și lung, care includ, printre altele:

- Descentralizarea serviciilor publice AAC pentru autoritățile publice locale (APL) de nivelul 1 – APL sunt principalele entități responsabile de înființare, organizare și controlul funcționării serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare;
- Extinderea sistemelor centralizate de aprovizionare cu apă și de sanitație și creșterea ratei de acces a populației la aceste servicii, în scopul atingerii Obiectivelor Naționale ODM (a se vedea Secțiunea 3.3.1); și
- Promovarea principiilor economiei de piață și atragerea capitalului privat prin licențierea operatorului și asigurarea condițiilor necesare pentru delegarea serviciilor AAC.

De asemenea, Strategia promovează măsurile de dezvoltare durabilă și protecția mediului prin armonizarea cadrului legislativ național cu acquis-ul comunitar, în special cu Directiva privind calitatea apei destinate consumului uman (DWD) 98/83/CE și Directiva privind epurarea apelor uzate urbane (UWWTD) 91/271/CEE;

Strategia are o abordare logică și structurată privind planificarea dezvoltării infrastructurii și identificarea proiectelor, care include planificarea în două etape:

- Elaborarea Planului de alimentare cu apă și sanitație (PAAS); Includerea investițiilor prioritare în cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM);
- Pregătirea Studiilor de Fezabilitate (SF).

La moment, proiectele de investiții sunt deseori elaborate în baza unor justificări insuficiente, ceea ce poate duce la un risc sporit privind durabilitatea acestor proiecte investiționale. În acest context, apare necesitatea de o "Planificare Regională Sectorială", mai simplificată, care va accelera progresul dezvoltării sectorului AAC, mai ales pe termen mediu. Programul Regional Sectorial va servi drept instrument pentru identificarea inițială a conceptelor de proiecte posibile și viabile, care pot fi ulterior dezvoltate prin studii de fezabilitate și, eventual, pregătite pentru licitație.

Strategia nu stipulează în mod direct preferința față de utilizarea apei de suprafață. În-să, planul de acțiuni prevede dezvoltarea apeductelor grupate din râurile Nistru și Prut. Apele subterane își păstrează valoare ca sursă principală pentru alimentare cu apă a localităților îndepărtate de sursele de suprafață și de zonele apeductelor grupate, sau ca sursă provizorie și de rezervă. Strategia dată face referință mai puțin la o analiză complexă a disponibilității apei subterane. În-să, datele studiilor hidrogeologice efectuate în perioada sovietică indică în mod clar rezerve sigure de apă subterană de calitate potabilă în cantități considerabile în diferite părți ale țării¹.

Precedentă strategie AAC din anul 2007 a inclus o schemă generală de apeducte grupate pentru dezvoltarea sectorului. Deși schema respectivă a fost elaborată la începutul anilor 1990 și nu mai corespunde necesităților de apă curente, în lipsa altor planuri la nivel național și regional, acest PRS va lua în considerație și soluțiile propuse în schema respectivă, ținând cont și de condiții reale.

Strategia propune o nouă autoritate de reglementare a sectorului AAC - Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) - care se preconizează să dezvolte o nouă metodologie de stabilire a tarifelor și care va fi responsabilă pentru licențierea operatorilor în baza unor indicatori de performanță. Deși Legea privind serviciul public AAC a fost recent aprobată, o perioadă de tranziție este planificată pentru anii 2014-2016, în vederea elaborării legislației secundare privind un sistem de acordare a licențelor, indicatori naționali de performanță, politica tarifară, etc. Această perioadă de tranziție prezintă un anumit nivel de incertitudine în cadrul de reglementare în caz că elaborarea și aprobarea legislației secundare va fi tergiversată. Un aspect important în dezvoltarea regională a serviciilor AAC vizate de Strategia revizuită, este Cooperarea Inter-Municipală (CIM), care se reflectă într-o condiție obligatorie a unui acord comun de prestare a serviciilor între comunitățile beneficiare și operatorul AAC, înainte de implementarea proiectelor de investiții în infrastructură².

¹ Sursa: GIZ/MLPS, Raportul privind resursele de apă disponibile, Gh. Jalalite, An. de Jong, 2013

² Secțiunea V, Cap.2, Strategia de alimentare cu apă și sanitație pentru anii 2014-2028 (2014)

Estimarea investițiilor de capital pentru implementarea Strategiei, bazată pe un scenariu realist, indică asupra faptului că în perioada 2014-2028 sînt necesare aproximativ 705 milioane EUR (echivalente în moneda națională), din care 194 milioane EUR ar trebui investite în primii cinci ani (2014-2018). Costurile totale de investiție pentru fiecare raion sunt obținute dintr-o estimare a costurilor medii specifice pe cap de locuitor înmulțite cu numărul de locuitori din aria acoperită de proiecte.

Prioritizarea necesităților de investiții pentru apă și canalizare, în conformitate cu numărul locuitorilor, utilizate în Strategia, este o abordare valabilă, cu potențial de a spori fezabilitatea și durabilitatea proiectelor și serviciilor conexe. Din cauza resurselor financiare limitate, investițiile se prevăd să fie alocate în mod prioritar comunităților urbane mari unde deja există rețele care trebuie să fie renovate și extinse, prin aceasta acoperind într-un termen relativ scurt un număr mai mare de populație care va avea acces la servicii de calitate. Acest lucru va fi luat în considerare în procesul de identificare a conceptelor de proiecte posibile (a se vedea Secțiunea 5).

În conformitate cu angajamentul Republicii Moldova de a implementa soluții moderne de sanitație (de exemplu, zone umede construite, toalete Ecosan, etc.), declarate în Protocolul privind apa și sănătatea, proiectul Strategiei revizuite încurajează aplicarea acestor tehnologii în țară.

Principala instituție de stat responsabilă de implementarea și monitorizarea Strategiei este Ministerul Mediului, pe când celelalte instituții de resort sunt incluși în componența grupului de coordonare.

Strategia Națională de Dezvoltare Regională (2013-2015)¹, identifică sectorul AAC ca un domeniu prioritar pentru dezvoltarea viitoare și atribuie responsabilitățile pentru planificarea regională a sectorului AAC Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor precum și autorităților publice locale, în timp ce principala instituție responsabilă pentru planificarea serviciilor AAC la nivel național este Ministerul Mediului (MM).

2.1.2 Cadrul legal

Noua Lege a Apelor nr. 272 (Monitorul Oficial nr. 81/26.04.2012, intrată în vigoare la 26.10.2013) stabilește cadrul legal în domeniul apei privind gestionarea, protecția și utilizarea eficientă a apelor de suprafață și a apelor subterane, definind două bazine hidrografice – Nistru; Dunărea-Prut și Marea Neagră. Legea are ca scop protecția apei împotriva poluării și stabilește standarde de calitate a mediului. Evacuările de ape uzate din mediul urban și mediul rural sunt, de asemenea, reglementate. În viitorul apropiat se vor identifica și zonele geografice vulnerabile la poluarea agricolă.

Alimentarea cu apă potabilă este reglementată prin Legea apei potabile nr. 272 din 10.02.1999, care stabilește cerințele pentru alimentarea cu apă potabilă, serviciul acordîndu-se în bază unui contract între operator și consumator. Odată cu aprobarea legii privind serviciul public de AAC vor interveni modificări în cadrul legislativ în vigoare. Acesta este un punct crucial, care va permite promovarea principiilor de recuperare a costurilor pentru serviciile AAC. Prevederea legală actuală este că APL sunt responsabile pentru aprobarea tarifelor, ceea ce de multe ori duce la subestimarea nivelurilor tarifare și în consecință agravarea situației financiare a operatorilor AAC. Aranjamentele curente prezintă un risc pentru durabilitatea proiectelor viitoare. Acest PRS se ba-

¹ Hotărîrea Guvernului Nr. 685 din 04.09.2013 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare regională pentru anii 2013-2015, publicată la data de 13.09.2013 în Monitorul Oficial Nr. 198-204, art Nr: 792

zează pe o presupunere că în toate proiectele viitoare costurile de exploatare și întreținere vor fi recuperate prin tarife.

Legea serviciilor publice de gospodărie comunală nr. 1402 din 24.10.2002 definește dreptul de proprietate asupra activelor AAC, stipulând că „sistemele publice de gospodărie comunală, inclusiv terenurile aferente, fiind de folosință, interes sau utilitate publică, aparțin, prin natura lor sau potrivit legii, domeniului public al unităților administrativ-teritoriale”.

Legea privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare (nr. 303 din 13.12.2013) stabilește cadrul legal pentru prestarea serviciului AAC și se preconizează să intre în vigoare în luna septembrie anului 2014. Această lege a fost elaborată pentru a promova prevederile principale ale Strategiei AAC, și reprezintă un document cheie, care definește că sistemele publice de apă și de canalizare sunt în responsabilitatea APL. Toate bunurile din sectorul AAC sunt deținute de către administrația publică locală, care se așteaptă să aibă autoritate deplină asupra planificării, elaborării strategiei de dezvoltare locală și prioritizării investițiilor. Astfel, APL urmează să evalueze și să determine cele mai potrivite modalități pentru agregarea serviciilor AAC. Prin urmare, PRS se aliniază la aceste prevederi.

Conform legii date, agenției ANRE i se va acorda autoritate extinsă asupra licențierii operatorilor naționali, regionali și municipali (orășenești) AAC și elaborării politicii de stabilire a tarifelor. Cu toate acestea, legea nu se referă în mod obligatoriu la operatorii din localități rurale.

Legea prevede elaborarea unui set de regulamente secundare pentru reglementarea serviciului public AAC, ce urmează să fie elaborate până la trimestrul III al anului 2014. La moment, lipsa regulamentelor respective prezintă o anumită incertitudine pentru planificarea serviciilor AAC.

Hotărârea Guvernului nr. 934 din 15.08.2007 cu privire la instituirea Sistemului informațional automatizat „Registrul de stat al apelor minerale naturale, potabile și băuturilor nealcoolice îmbuteliate” și în special Anexa 2, reglementează în continuare calitatea apei potabile. Hotărârea menționată mai sus stabilește cerințe de monitorizare și de raportare a calității apei. Deși dispozițiile Anexei 2 reprezintă o transpunere practică a prevederilor Directivei CE privind calitatea apei destinate consumului uman, ea urmează să fie transpusă oficial printr-o lege separată¹. Având în vedere procesul continuu de armonizare a legislației, conceptele de proiecte posibile identificate în acest Program sunt în conformitate cu prevederile Registrului de Stat, care vizează respectarea deplină a Directivei apă potabilă a CE.

Hotărârea Guvernului nr. 950 din 25.11.2013 stabilește cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare și/sau în corpuri de apă pentru localitățile urbane și rurale. Acest regulament este o transpunere parțială a Directivei CE privind epurarea apelor uzate urbane, în timp ce transpunerea completă prezintă un proces de tranziție de lungă durată.

Cadrul legal constituit și elaborat în mod corespunzător, cu toate regulamentele asociate, este o parte esențială a reformei sectorului AAC și oferă un mediu potrivit pentru dezvoltare și investiții în sector. Cu toate acestea, până când regulamentele noi vor fi elaborate și adoptate, acest Program trebuie să fie elaborat în limitele prevederilor politicii prognozate. În această situație, există riscul ca acest Program, precum și lista de

¹ AT UE PSPS, Planul de Acțiuni, Strategia AAC – versiune revizuită, 2012 <http://ta-water-spss.eu/studii-ateliere-si-formare-profesionala/strategia-aac-versiune-revizuita-2012/>

concepte de proiecte posibile, să nu fie în deplină conformitate cu prevederile cadrului legal viitor. Prin urmare, Programul dat urmează să fie revizuit periodic și actualizat la prevederile legale în vigoare.

2.1.3 Norme și reguli în construcții

În Republica Moldova, proiectarea și construcția infrastructurii de alimentare cu apă și de canalizare se bazează pe norme și reguli în construcții (NRC, SNiP – rus) și standarde de stat (STAS, GOST – rus). NRC și STAS au fost elaborate în perioada sovietică și aplicate în întreaga Uniune Sovietică. Aceste documente normative au fost supuse ultimei revizuirii aproximativ cu 30 de ani în urmă.

În prezent, standarde principale de proiectare pentru sisteme AAC sunt:

- SNiP 2.04.01-85: Sisteme interne de alimentare cu apă și de canalizare;
- SNiP 2.04.02-84: Alimentarea cu apă. Rețele și instalații exterioare;
- SNiP 2.04.03-85: Canalizarea. Rețele și instalații exterioare.

Standardele actuale AAC sunt depășite și conduc la investiții capitale și costuri operaționale majorate. Aplicarea în continuare a NRC și STAS fără nici o revizuire duce la o situație în care:

- Se va proiecta, aproba și implementa infrastructura AAC, probabil, supradimensionată, deoarece calculul capacității necesare se bazează pe norme de consum NRC, care definesc un consum total specific de apă de până la 600 l/pers/zi pentru zonele urbane și 150 l/pers/zi pentru mediul rural, în timp ce consumul mediu actual în Republica Moldova este de numai 111 l/pers/zi¹ în zonele urbane. De asemenea, normele prescriu un nivel ridicat de siguranță (de exemplu, dublarea aducțiunilor și capacitatea mare de înmagazinare a apei, cerințele ridicate de debit pentru stingerea incendiilor). Aceste instrucțiuni duc la sisteme de multe ori neperformante și extrem de costisitoare în termeni de investiții capitale și cheltuieli operaționale;
- Uneori, cele mai bune practici acceptate pe plan internațional și tehnologii noi nu pot fi implementate în Republica Moldova, deoarece instituțiile responsabile de verificarea și expertizarea proiectelor se ghidează după cerințele NRC și STAS.

Astfel, o analiză și revizuire a NRC și STAS existente sunt necesare în vederea implementării unor sisteme de alimentare cu apă și de canalizare ecologice, eficiente, accesibile și durabile.

În anul 1995, Ministerul Sănătății (Centrul Național de Sănătate Publică) a emis Regulamentul igienic privind proiectarea sistemelor de alimentare cu apă, care a inclus o serie de prescripții pentru consumul normativ de apă. Totuși, acesta s-a bazat în mare parte pe standardele sovietice și actualmente necesită o revizuire. Proiectului de Asistență Tehnică în cadrul UE PSPS a elaborat proiectul normativelor de calcul al consumului de apă și al volumelor de ape uzate generate², care sunt mult mai realiste și

¹ Asociația "Moldova Apă-Canal" – Indicatorii de performanță la nivel de țară, www.amac.md

² AT UE PSPS, Raport Tehnic nr 24 Determinarea cantităților de apă potabilă; Raport tehnic nr 25 Calculul debitelor de apă uzată de canalizare; Raport tehnic nr 29 Calculul debitelor de ape meteorice; <http://ta-water-spss.eu/studii-ateliere-si-formare-profesionala/rapoarte-tehnice/>

practic transpun standardele românești existente. Aceste standarde au fost transmise Ministerului Mediului spre examinare cu recomandări de promovare și aprobare.

Totuși, principala problemă este lipsa standardelor specifice pentru sisteme mici din mediul rural. Normele existente includ prevederi comune pentru zonele urbane și rurale, rezultând în supradimensionarea masivă a sistemelor rurale din cauza cerințelor înalte față de debitele anti-incendiarie și volumele de înmagazinare a apei. În plus, tehnologiile moderne de tratare/epurare nu sunt prevăzute de normele existente, creând un obstacol în implementarea la nivel național a acestor tehnologii (de exemplu, zone umede construite, toalete Ecosan, etc.).

Secțiunea 1.1 din SNiP 2.04.02-84 prevede planificarea și proiectarea sistemelor de canalizare în paralel cu proiectele de alimentare cu apă, precum și întocmirea obligatorie a bilanțului apei. Regulamentul igienic privind proiectarea sistemelor de alimentare cu apă interzice conexiunea interioară a caselor individuale la rețele de alimentare cu apă fără a avea acces la sistemul public de canalizare.

Secțiunea 6 din SNiP 2.04.03-85 permite utilizarea foselor septice pentru sisteme descentralizate de canalizare, în timp ce Regulamentul Igienic sus-menționat are o declarație contradictorie și interzice conexiunile interioare la rețele de apă cu deversări ulterioare în fose septice. Această problemă rămîne să fie clarificată la nivel de legislație națională.

Epurarea descentralizată poate asigura eficiența și fiabilitatea comparabilă cu epurarea convențională centralizată, și poate oferi multe beneficii suplimentare pentru comunități¹. Conform Organizației Mondiale a Sănătății, accesul la evacuarea igienică a apelor uzate înseamnă acces la un sistem de canalizare, fosă septică sau prin alte mijloace igienice de evacuare². Fosele septice sunt utilizate pe scară largă în diferite țări, precum Statele Unite ale Americii, Uniunea Europeană, Federația Rusă, etc. În Statele Unite ale Americii, aproape fiecare a patra gospodărie beneficiază de un sistem septic individual sau sistem mic comunitar grupat pentru epurarea apelor uzate³.

În contextul planificării regionale sectoriale, este absolut esențial de optimizat cheltuielile capitale și operaționale. O revizuire cuprinzătoare a standardelor și normelor de proiectare existente va contribui în mod considerabil la sporirea eficienței proiectelor și implementarea tehnologiilor moderne în sectorul AAC. Eforturile de actualizare sunt în proces de desfășurare (de exemplu, proiectul MSPL finanțat de GIZ).

2.2 Cadrul instituțional

2.2.1 Nivel național

În prezent, actorii cheie în procesul de reglementare și dezvoltare a sectorului AAC la nivel național sunt Ministerul Mediului (MM), Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor (MDRC) și Ministerul Sănătății (MS), cu un rol important al Ministerului Finanțelor (MF) și al Cămarilor de Stat.

MM este principala instituție de stat, responsabilă de elaborarea politicilor naționale, cadrului legislativ și de reglementare, precum și de punerea ulterioară în aplicare a

¹ Agenția Statelor Unite de Protecția Mediului (US EPA) <http://water.epa.gov/infrastructure/septic/upload/MOU-Intro-Paper-081712-pdf-Adobe-Acrobat-Pro.pdf>

² Organizația Mondială a Sănătății (WHO) http://www.euro.who.int/data/assets/pdf_file/0009/82386/E93103.pdf

³ US EPA <http://water.epa.gov/infrastructure/septic/>

prevederilor documentelor de politici, inclusiv programarea și implementarea investițiilor necesare în infrastructura AAC.

Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor este organul central de specialitate al administrației publice care elaborează și promovează politica statului în domeniul amenajării și planificării teritoriului, arhitecturii, urbanismului, construcției, producerii materialelor de construcție, locuințelor și dezvoltării regionale. În domeniul AAC MDRC contribuie în mod substanțial la planificarea și dezvoltarea infrastructurii AAC prin cele trei Agenții de Dezvoltare Regională (ADR).

Suplimentar MM gestionează Fondul Ecologic Național (FEN), în timp ce MDRC administrează Fondul Național pentru Dezvoltare Regională (FNDR). Împreună, aceste fonduri sunt cele mai importante surse de finanțare naționale în sectorul AAC.

Ministerul Sănătății se ocupă de toate aspectele legate de calitatea apei potabile.

Ministerul Finanțelor mobilizează și alocă mijloacele bugetare necesare în conformitate cu practicile stabilite.

Cancelaria de Stat monitorizează în numele Guvernului îndeplinirea programelor guvernamentale de către ministerele relevante.

În prezent, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) este responsabilă pentru elaborarea metodologiei de calcul al tarifelor la serviciile AAC și recomandă niveluri tarifare.

La nivel național se evidențiază două asociații necomerciale, și anume Asociația operatorilor de apă din Republica Moldova "Moldova Apă-Canal" (AMAC) și Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM).

Statisticile din sectorul AAC sunt colectate în mod regulat și prelucrate de către Biroul Național de Statistică (BNS).

Donatorii și instituțiile financiare internaționale (IFI) constituie o sursă importantă de finanțare a sectorului. Coordonarea donatorilor este asigurată prin intermediul Consiliului de coordonare a sectorului "Mediu, alimentare cu apă și canalizare". Principalii reprezentanți în sectorul AAC pentru Asistența Oficială de Dezvoltare (AOD) în Republica Moldova sunt: Uniunea Europeană (UE), Banca Mondială (BM), Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD), Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC), Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), Agenția Austriei pentru Dezvoltare (ADA), etc. (a se vedea secțiunea 2.6).

Descrierea detaliată a cadrului instituțional din sectorul AAC este prezentată în Anexa 2 a acestui document.

2.2.2 Nivel local

În Republica Moldova, administrația publică locală se organizează pe două niveluri: nivelul 2 reprezintă raioane sau echivalentul lor (37), pe când nivelul 1 reprezintă orașe, sate, sau echivalentul lor (aproximativ 900 de entități). Serviciile AAC sunt în responsabilitatea APL de nivelul 1, în ceea ce privește atât investițiile cât și instituirea și asigurarea cu servicii.

Aproximativ 50 de operatori de apă (Apă-Canal), care se ocupă de alimentarea cu apă potabilă și de canalizare, gestionează sisteme urbane, în timp ce serviciile municipale, inițiativele private sau asociațiile utilizatorilor de apă administrează restul sistemelor, cca. 560 de entități.

În Regiunea de Dezvoltare Centru, serviciile AAC în mediul urban sunt furnizate de către 11 operatori, în timp ce satele sunt acoperite de către prestatorii locali de servicii. Unii operatori (din raioanele Orhei, Hîncești, Nisporeni, Ungheni) deja au inițiat procesul de regionalizare a serviciilor AAC prin extinderea asupra satelor învecinate.

Coordonarea între APL de nivelul 1 este asigurată de către administrațiile raionale (nivel 2), în timp ce MDRC administrează 3 Agenții Regionale de Dezvoltare, care, de asemenea, se ocupă cu investițiile în sectorul AAC.

În jur de 40 operatori de apă sunt membri ai Asociației Moldova Apă-Canal (AMAC), pe cînd majoritatea APL participă la Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM).

2.2.3 Deficiențe instituționale și oportunități

Proiectul de Asistență Tehnică al UE a identificat o serie de deficiențe serioase în cadrul instituțional actual, la nivel național¹:

- Responsabilitățile actorilor la nivel național sunt fragmentate, definite incomplet sau suprapuse (MM, MS, MDRC și instituțiile subordonate);
- Comunicarea și coordonarea insuficientă între structurile existente, în special în ceea ce privește programarea și monitorizarea investițiilor AAC (MF, MM și MDRC);
- Dezvoltarea necoordonată a infrastructurii AAC la nivel local, de multe ori condusă de către donatori fără supraveghere coerentă la nivel național, etc.

Se preconizează ca Strategia AAC (2014) și noua lege privind Serviciul Public AAC să aducă schimbări instituționale considerabile în sectorul AAC. În scurt timp ANRE va deveni organismul de reglementare a sectorului AAC, responsabil pentru licențierea operatorilor și reglementarea politicilor tarifare. Această schimbare va duce la stimularea regionalizării serviciilor AAC și consolidarea operatorilor de servicii. În plus, acest lucru va contribui la îmbunătățirea generală a calității serviciilor AAC.

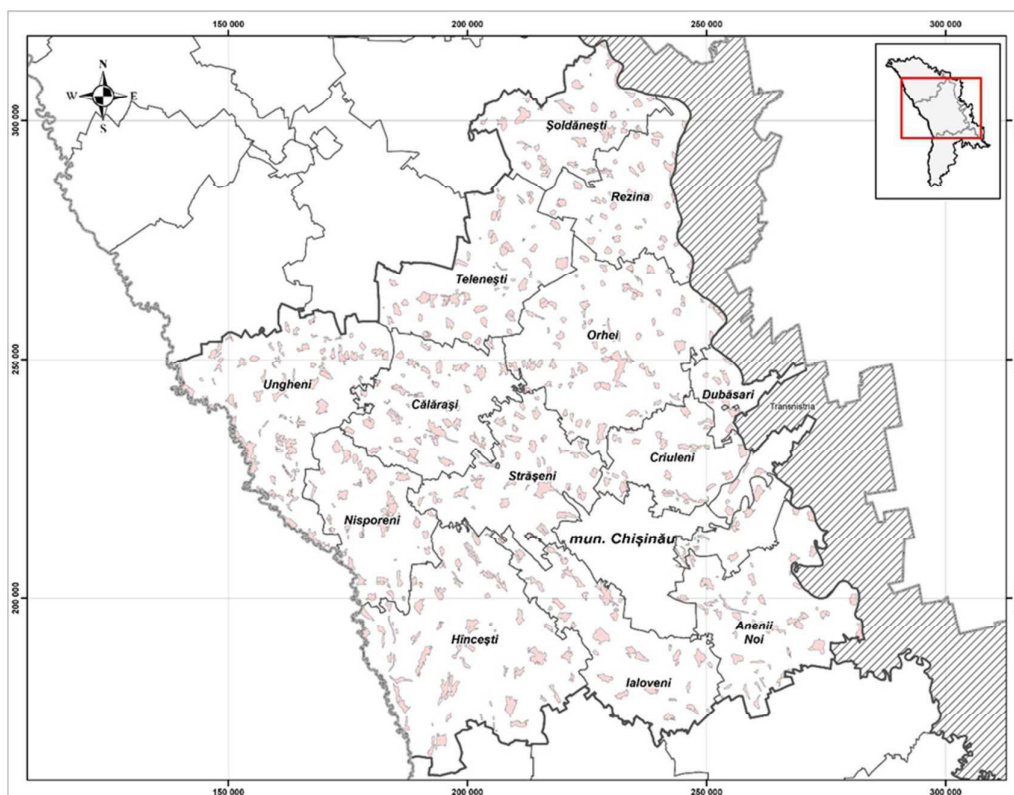
2.3 Condițiile geografice ale regiunii

2.3.1 Organizarea teritorială și populația

Regiunea de Dezvoltare Centru se situează în partea centrală a țării și se învecinează la vest cu România, la est cu raioanele Rîbnița și Grigoriopol ale Regiunii de Dezvoltare Transnistria, la sud cu raioanele Căușeni, Cimișlia și Leova ale Regiunii de Dezvoltare Sud, la nord cu raioanele Fălești, Florești, și Sîngerei ale Regiunii de Dezvoltare Nord. Suprafața totală este de 10.636 km² domeniu (1.063.600 ha), sau 31% din suprafața totală a țării, fiind cea mai mare dintre cele trei regiuni ale Republicii Moldova.

¹ Asistență Tehnică a UE, PSPS, Strategia de Aprovizionare cu Apă și Sanitație a Republicii Moldova (Versiune revizuită 2012) – al 2-lea Draft, Octombrie 2012 <http://ta-water-spps.eu>

Figura 2-1: Amplasarea și organizarea administrativ-teritorială a Regiunii de Dezvoltare Centru

Sursa: GIZ/MSPL, în baza datelor Fondului Național de date geospațiale (www.geoportal.md)

Regiunea de Dezvoltare Centru constă din 13 raioane: Anenii Noi, Călărași, Criuleni, Dubăsari, Hîncești, Ialoveni, Nisporeni, Orhei, Rezina, Strășeni, Șoldănești, Telenești, Ungheni, inclusiv 598 localități organizate în 329 unități administrativ-teritoriale de nivelul întâi: 14 zone urbane și 315 zone rurale (comune).

Cea mai mare parte a populației (aproximativ 47%) locuiește în orașe de pînă la 5.000 de persoane, 17% în orașe și sate cu o populație de pînă la 2.000 de persoane și mai mult de 16% în orașe și sate, cu o populație de 5.000 – 10.000 de oameni. Cea mai mare zonă urbană din regiune este Ungheni, cu o populație oficială de circa 38.200 de locuitori, urmată de Orhei, cu 33.500 de locuitori și Strășeni, cu 20.500 de locuitori.

Numărul total de localități rurale din regiune este de 36,6% din numărul total de localități din țară, ponderea orașelor fiind de aproximativ 23%.

La începutul anului 2013, populația oficială a regiunii este de 1.060,8 mii oameni¹. În ultimii ani, populația Regiunii a fost în continuă scădere din cauza creșterii naturale negative și migrației.

Datele detaliate privind populația, inclusiv prognozele demografice sunt prezentate în Secțiunea 3 și Anexa 7 a acestui document.

¹ Biroul Național de Statistică www.statistica.md

2.3.2 Condițiile climatice și de relief

Clima este continental moderată. Precipitațiile variază între 500 și 700 mm, iar în ultimii ani se înregistrează sporirea variabilității generale a climei însoțită de majorarea evidentă a frecvenței fenomenelor climatice de risc. Temperatura medie a aerului constituie +9°C. Minimul absolut al temperaturii revine lunilor ianuarie -30-32°C și maximul lunii iulie +39-40°C. Perioada de iarnă este scurtă și cu puțină zăpadă, de vară lungă, caldă și cu cantitate mică de precipitații, care cad, de regulă, în timpul cald al anului sub formă de ploi torențiale de scurtă durată. Pe lângă perioada îndelungată caldă a anului, iarna blândă, abundența de căldură și lumină, sunt și fenomene de secetă. Condițiile climatice sunt foarte variabile.

Regiunea de Dezvoltare Centru are mai multe forme de relief. Cea mai mare parte a teritoriului regiunii este ocupată de Podișul Moldovei. În afară de podiș, în regiune mai există dealuri și câmpii, înălțimea medie variind între 200-250 m deasupra nivelului mării. Cel mai înalt vîrf din Moldova, Dealul Bălănești, este situat în raionul Nisporeni, cu altitudine de 430 m deasupra nivelului mării. Structura geologică specifică cu numeroase fracturi tectonice, predominată de rocile sedimentare moi și poroase, a provocat condiții favorabile pentru dezvoltarea alunecărilor de teren de mari dimensiuni și forme de eroziune de relief, reprezentate de diverse rigole, ravene, canioane, văi și vâlcele. Solurile predominante sunt (i) Soluri de pădure cenușii și cenușii închise; (ii) Cernoziomuri tipice și levigate (depuse) a văilor râurilor și a afluenților lor; (iii) Cernoziomuri tipice și alcaline; (iv) Cernoziomuri obișnuite și carbonatice.

Condițiile geologice și climatice au favorizat dezvoltarea unei rețele hidrografice destul de dense în regiune, formată din râuri și râulețe cu debite mici, dar foarte variabile în timp, cu viituri frecvente, fapt ce a contribuit la formarea unor văi mari, foarte vechi și adânci, cu pante evident terasate. Rețeaua hidrologică a regiunii este străbătută de trei cursuri importante de apă: râul Nistru, râul Prut și râul Răut. Celelalte râuri sunt afluenți ai Nistrului, Prutului și Răutului. Sursele principale de alimentare a râurilor sunt apele subterane, ploile și zăpada. Regimul hidric natural al râurilor Nistru, Prut și al afluenților lor în mare măsură este denaturat de crearea pe râuri a barajelor și rezervoarelor de acumulare a apei.

2.3.3 Disponibilitatea resurselor de apă

Resursele de apă ale Republicii Moldova sunt reprezentate de apele de suprafață (3.621 cursuri de apă și 4.143 lacuri naturale și artificiale), și apele subterane (4.810 sonde arteziene, și 166.542 fântâni)¹. Disponibilitatea de apă estimată în prezent în Moldova se limitează la aproximativ 500 m³ per locuitor per an sau mai puțin, ceea ce poziționează Moldova ca fiind o țară „limitată în apă,” cu presiune asupra apei; deficitul de apă poate fi exacerbat de schimbările climatice².

Secțiunile următoare prezintă un sumar al resurselor de apă disponibile.

2.3.3.1 Apele de suprafață

Moldova împarte resursele de apă subterane și de suprafață cu Ucraina în Bazinul Rîului Nistru și bazinele din partea sudică care se revărsă în Marea Neagră, și cu România în Bazinul Rîului Prut.

¹ Anuarul IES-2010 "Protecția mediului în Moldova", Ministerul Mediului, Inspectoratul Ecologic de Stat

² Asistența Tehnică pentru implementarea Programului de Suport a Politicilor de Sector în Sectorul Apă, Proiectul final revizuit al Strategiei AAC 2012

Rîul Nistru este un rîu transfrontalier cu lungimea de 1.362 km¹, care începe în Carpații Ucraineni, curge prin Moldova și ajunge din nou prin Ucraina în apropiere de Marea Neagră. Cursul superior și inferior ale Nistrului în Ucraina atinge o lungime totală de 629 km. Altă parte de 225 km a râului este împărțită între Ucraina și Moldova, pe cînd 475 km sunt în limitele hotarelor Republicii Moldova. Rîul Nistru este sursa majoră de apă potabilă pentru Moldova, oferind aproximativ 83% din totalul de apă captată pentru scopuri potabile.

Rîul Prut este ultimul afluent major al Dunării, înainte de Delta Dunării. Suprafața bazinului este de 28.395 km², și acoperă părți din Ucraina, la nord-estul României, și la est Moldova. În prezent, apa captată din rîul Prut în Moldova reprezintă doar 2% din volumul total captat în țară.

În prezent, localitățile din Regiunea Centru sunt alimentate cu apă de suprafață din următoarele prize principale:

- Rîul Nistru:
 - Vadul lui Vodă: cea mai mare priză de apă de suprafață din Republica Moldova, concepută să furnizeze apă pentru municipiul Chișinău, cu posibila extindere către raioanele vecine, de exemplu, Strășeni și Călărași;
 - Rezina: priză de apă de suprafață concepută să furnizeze apă atît pentru populația din raionul respectiv cît și fabricilor și uzinelor industriale din Rezina.
- Rîul Prut: 4 prize principale în Ungheni (2), Nisporeni (Grozești – în construcție) și Hîncești (Cotul Morii – în construcție), concepute pentru a furniza apă pentru localitățile din raioanele respective.

Republica Moldova a semnat Convenția Apă UNECE și are acorduri transfrontaliere internaționale pentru gestionarea resurselor de apă cu România și Ucraina. Acordurile date se referă la problemele de gestionare a resurselor de apă la nivel strategic și permit cooperarea și schimbul de date între țări. Acordurile implică faptul că Republica Moldova ar trebui să informeze vecinii săi privind orice proiecte transfrontaliere de dezvoltare a resurselor de apă, care ar putea avea un impact semnificativ asupra cantității sau calității rîurilor și resurselor de apă subterană. Acest lucru va fi luat în considerare în procesul de identificare a surselor de apă posibile.

2.3.3.2 Apele subterane

2.3.3.2.1 Cantitatea apelor subterane

Geologia Moldovei este formată aproape în întregime din roci sedimentare care se adîncesc din partea de nord est spre sud vest. Cele mai multe straturi de acvifere din Moldova sunt compuse din calcar și gresie la nord, și mai mult nisip în partea de sud. Direcția apelor subterane este în conformitate cu structura geologică astfel că cele mai vechi ape subterane se regăsesc în partea de vest și sud vest a țării unde apele subterane a acviferelor inferioare sunt captive, anaerobe și cu o salinitate progresivă.

Acviferul Baden - sarmațian este cel mai important acvifer din Republica Moldova și este format din depozite de nisip neconsolidate situate deasupra rocilor de argilă calcaroasă și roci masive de calcar de recife. Calcarele de recife sunt cunoscute sub numele de „ferestre hidrogeologice” datorită permeabilității înalte care permite alimentarea rapidă a apelor subterane în și prin orizontul acvifer. Acest acvifer este principala sursă

¹ Agenția "Apele Moldovei", <http://www.apemoldovei.gov.md/>

de apă subterană în partea centrală a Republicii Moldova. Salinitatea apelor subterane crește cu adâncimea în direcția sud-vest. În partea de vest a țării se observă concentrații înalte de fluor în apele subterane.

În timpul erei sovietice, un număr mare de studii hidrogeologice au fost efectuate în Moldova, care au demonstrat că au existat cantități semnificative de apă subterană disponibilă în Republica Moldova, care, la momentul studiilor corespundeau standardelor de calitate a apei. Studiile sovietice s-au bazat pe prognoze care cuprindeau o perioadă de 10.000 de zile (aproximativ 27 ani). Dat fiind faptul că studiile au fost finalizate cu mult timp în urmă, un număr de grupări de sonde arteziene au depășit perioada dată. Datele disponibile privind monitorizarea apelor subterane arată că cotele apelor subterane sunt stabile în majoritatea regiunilor țării, iar în unele părți chiar se ridică începând cu anul 2005. Acest fapt este un indicator că apele subterane se alimentează activ din precipitații ceea ce demonstrează că apele subterane constituie o sursă durabilă de apă.

Rezervele principale de ape subterane explorate și aprobate pentru Regiunea Centru sunt prezentate în tabelul de mai jos:

Tabelul 2-1: Rezervele de ape subterane în RDC¹

Regiunea	Raion	Rezerve de ape subterane de calitate potabilă, total (m ³ /zi)	Rezerve de ape subterane de calitate tehnică, total (m ³ /zi)	Rezerve de ape subterane, total (m ³ /zi)
Centru	Anenii Noi	338.700	8.000	346.700
	Călărași	7.100	3.000	10.100
	Criuleni	215.500	4.000	219.500
	Dubăsari	200.200	-	200.200
	Hîncești	37.700	7.240	44.940
	Ialoveni	63.800	1.500	65.300
	Nisporeni	3.000	7.600	10.600
	Orhei	80.560	1.200	81.760
	Rezina	25.500	-	25.500
	Strășeni	16.500	-	16.500
	Șoldănești	8.400	-	8.400
	Telenești	11.500	4.300	15.800
	Ungheni	-	1.900	1.900
	Total RDC	1.008.460	38.740	1.047.200
	Total pe 3 Regiuni	1.428.360	64.260	1.492.620
	UTA Gagauzia	31.500	15.800	47.300
	Municipiul Chișinău	46.760	10.900	57.660

Sursa: GIZ/MLPS, Raportul privind resursele de apă disponibile, Gh. Jalalite, An. de Jong, 2013

De asemenea, un număr considerabil de sonde arteziene adânci cu o capacitate de producție limitată (pînă la 10 m³/h) au fost forate în perioada sovietică și pot fi găsite în fiecare localitate separat.

¹ Sursele de date: Studiile efectuate în perioada sovietică privind resursele de apă subterană, AGRM

Rezervele apelor subterane explorate în regiunea Centru reprezintă aproximativ 70% din totalul rezervelor de ape subterane aprobate în cele trei regiuni. Capacitatea de producție este suficientă pentru a acoperi necesitatea curentă de 23.000 m³/zi (2012) și prognoza necesității pe viitor de 63.000 m³/zi (2020) a Regiunii Centru și poate fi considerată în procesul de planificare a resurselor de apă.

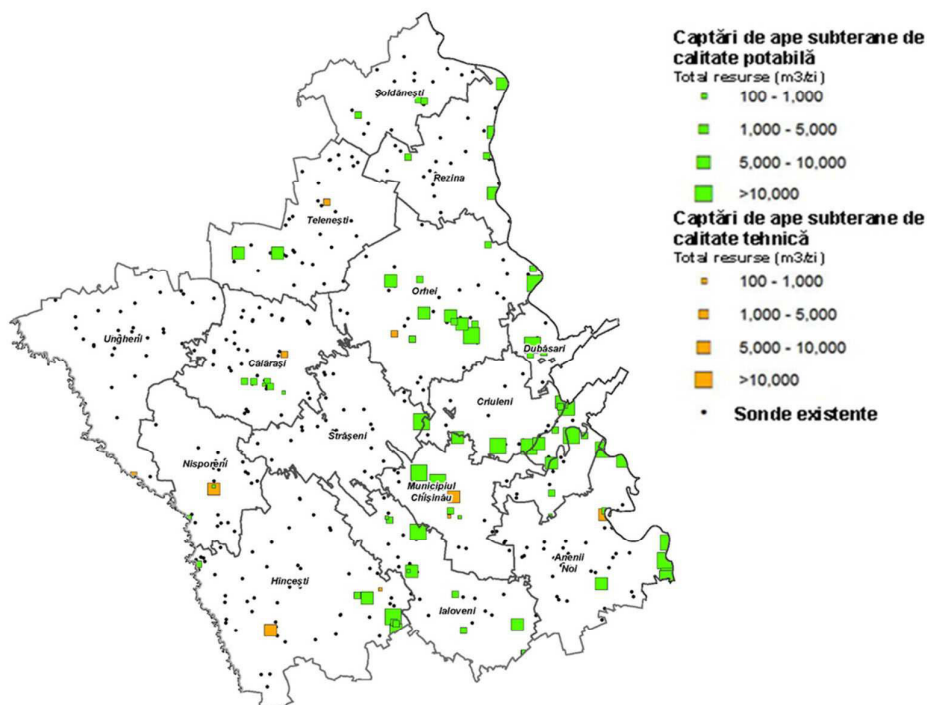
2.3.3.3 Calitatea apelor subterane

Acviferul superior, reprezentat prin apele subterane freatice, este cel mai contaminat de activitățile antropogene precum deșeurile umane și animale, utilizarea fertilizanților și pesticidelor. Majoritatea comunităților rurale utilizează apa din acest acvifer prin fântinile cu diametru larg. Apele subterane nepoluate pot exista în acviferul superior dacă se află în amonte de centrele urbane și ariile agricole. Acest lucru este valabil și pentru izvoarele care se află în bazinele hidrografice acoperite cu păduri.

Acviferele mai adânci au calități de apă foarte variabile, care, în general se degradează treptat în aval, în special în vestul Moldovei. În cazul în care apele subterane sunt anerobe, se observă concentrații ridicate de fluor (F), bor (B), fier (Fe), hidrogen sulfurat (H₂S), amoniu (NH₄), carbon organic dizolvat (COD) și sulfați (SO₄). Concentrațiile ridicate ale acestor elemente și compuși sunt de origine naturală și apa poate fi tratată prin diverse metode. Cu toate acestea, această opțiune nu a fost explorată cu succes până în prezent în Moldova și există un număr de stații de tratare a apei care au fost construite dar nu au funcționat nici o zi. Există necesitatea pentru instruiri tehnice și implementarea unor activități de sporire a capacităților instituționale precum și studierea altor opțiuni de tratare tehnică a apelor pentru consumul uman.

În figura de mai jos este prezentată harta resurselor de apă subterană explorate și aprobate, precum și calitatea apei în Regiunea Centru:

Figura 2-2: Resursele principale de apă subterană explorate în RDC

Sursa: GIZ/MLPS, Raportul privind resursele de apă disponibile, Gh. Jalalite, An. de Jong, 2013

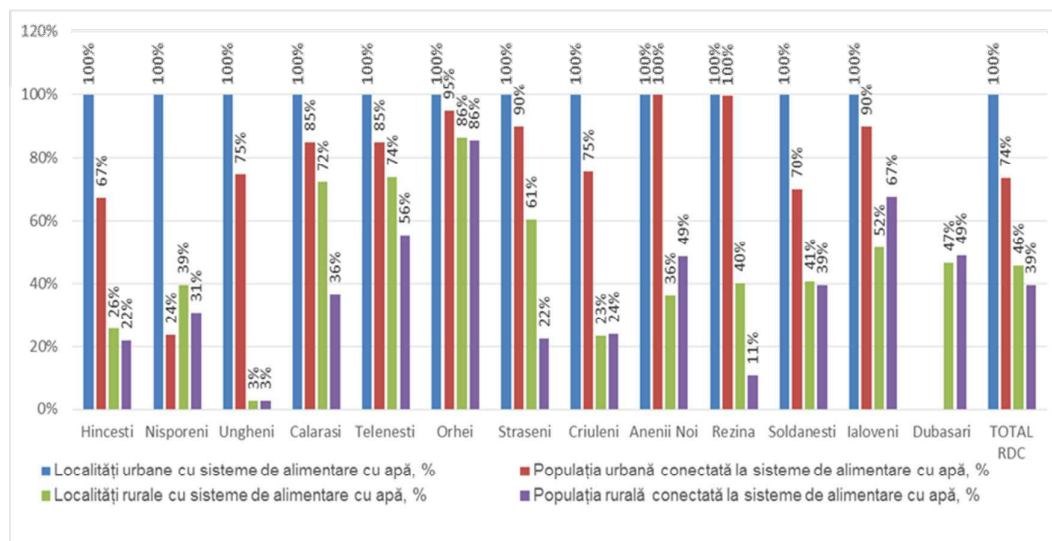
După cum este descris mai sus, rezerve considerabile de apă subterană sunt prezente în aproape fiecare raion al regiunii (cu excepția raioanelor Ungheni și Nisporeni). Împreună cu sondele arteziene existente cu capacități mai mici, aceste rezerve de apă subterană pot fi considerate ca potențiale surse de apă potabilă pentru localitățile din Regiunea Centru. În prezența unor surse sigure de apă de suprafață, surselor de apă subterană li se va acorda o prioritate mai mică.

2.4 Starea actuală a infrastructurii AAC

2.4.1 Acoperirea cu servicii

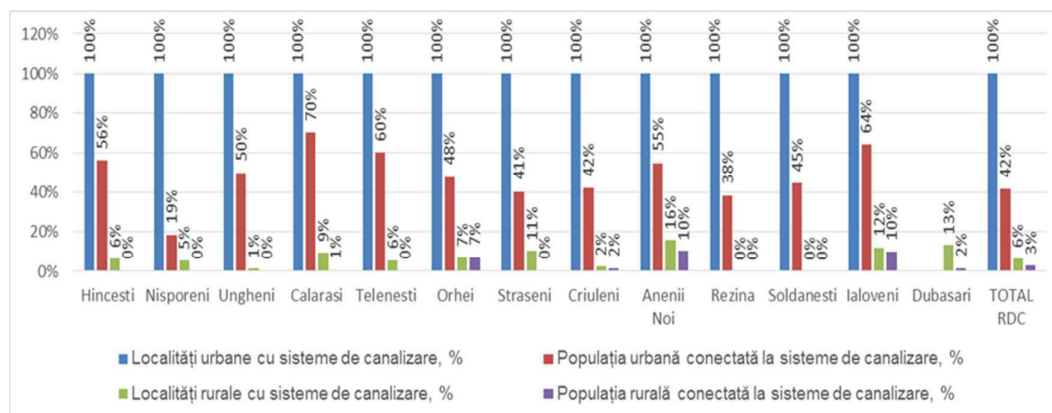
Conform informației disponibile, toate localitățile urbane (100%) și aproximativ 46% din localitățile rurale ale RDC au sisteme centralizate de alimentare cu apă, furnizînd apă potabilă doar la 74% din populație urbană și 39% din populație rurală. Ponderea totală a populației conectate la sisteme de apă în RDC este estimată la aproximativ 46%, în timp ce rata de conectare la nivel de țară este aproximativ 54%. Estimarea detaliată privind acoperirea cu serviciile de alimentare cu apă în Regiunea Centru este prezentată în figura de mai jos.

Figura 2-3: Rata de acoperire a serviciilor de alimentare cu apă în RDC

Sursa: GIZ/MLPS, Datele chestionarelor, 2013

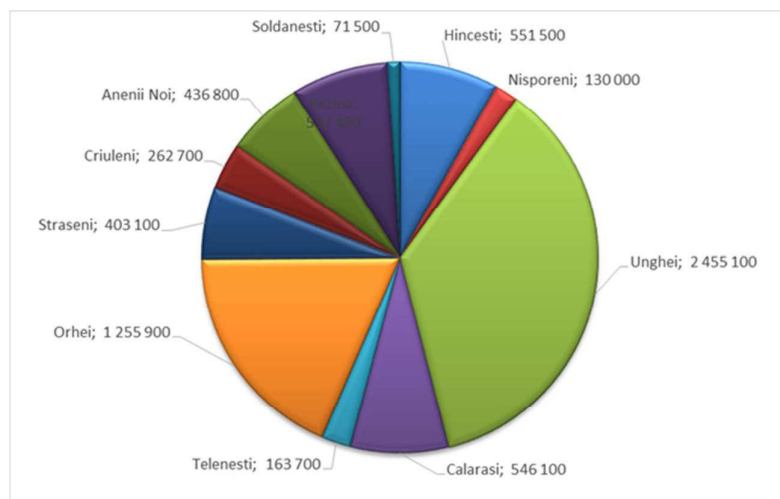
Nivelul de dezvoltare a sistemelor de canalizare este mult mai scăzut în comparație cu sistemele de alimentare cu apă. Toate localitățile urbane (100%) și doar 6% din localitățile rurale ale RDC au sisteme centralizate de canalizare, avînd conectate doar 42% din populația urbană și aproximativ 3% din populație rurală. Ponderea totală a populației conectate la sisteme de canalizare în RDC este estimată la aproximativ 10%, în timp ce rata de conectare la nivel de țară este aproximativ 30%. Estimarea detaliată privind acoperirea cu serviciile de canalizare în Regiunea Centru este prezentată în figura de mai jos.

Figura 2-4: Rata de acoperire estimată a serviciilor de canalizare în RDC

Sursa: GIZ/MLPS, Datele chestionarelor, 2013

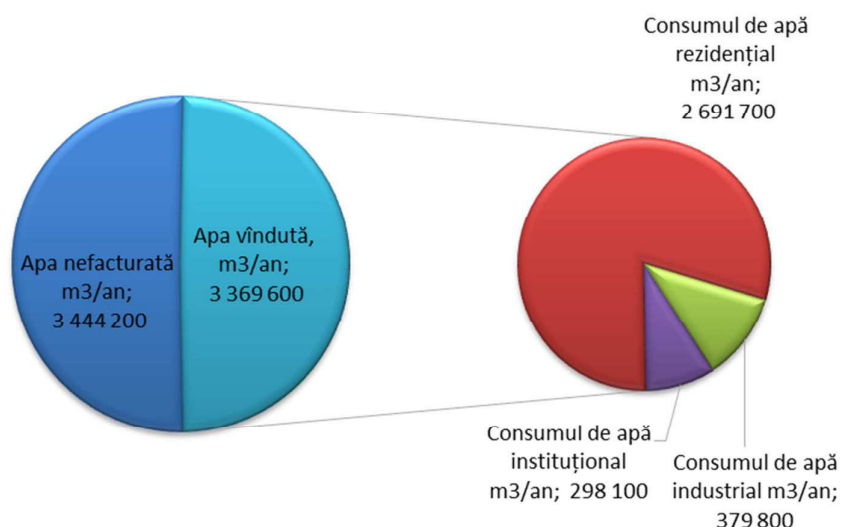
2.4.2 Bilanțul apei

În conformitate cu datele AMAC, volumul total al apei potabile produse în zonele urbane din Regiunea Centru în anul 2011 a fost de circa 6,8 milioane m³. Mare parte a volumului de apă potabilă este produs în Ungheni (circa 36% din totalul de apă urbană produsă în regiune), urmat de Orhei (19%), Călărași (8%) și Rezina (8%). O defalcare detaliată a volumelor de apă produse de orașe este prezentată în figura de mai jos.

Figura 2-5: Producția anuală de apă în zonele urbane din RDC m³, 2011

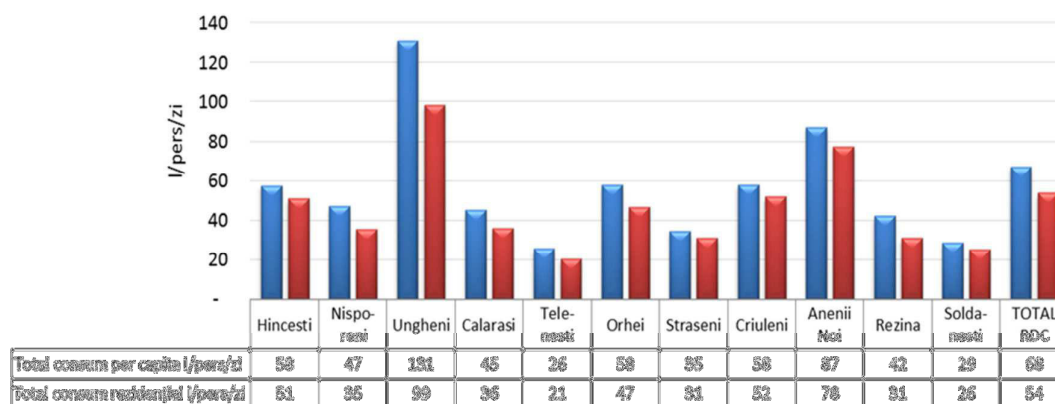
Sursa: Asociația Moldova Apa-Canal, www.amac.md

Doar 49% din apa totală produsă este vîndută consumatorilor, în timp ce 51% este considerată apa nefacturată. Gospodăriile rămîn consumatori majori de apă potabilă în regiune. Circa 80% din apa totală vîndută este utilizată de către sectorul rezidențial, în timp ce consumul industrial este de circa 11%, iar consumul instituțional de 9%. Este de remarcat faptul, că datele prezentate se referă doar la consumul din sistemele publice de alimentare cu apă, în timp ce industria se alimentează din foraje de adîncime private. Actualmente o evidență structurată a consumului industrial nu este disponibilă.

Figura 2-6: Producția și consumul total de apă în zonele urbane din RDC.

Sursa: Asociația Moldova Apa-Canal, www.amac.md

Consumul mediu specific de apă în Regiunea Centru este de circa 68 l/pers./zi, în timp ce consumul rezidențial este de circa 54 l/pers./zi. Ratele actuale pe țară (inclusiv Chișinău și Găgăuzia) pentru consumul de apă sunt 128 l/pers./zi totală și 99 l/pers./zi pentru consum rezidențial.

Figura 2-7: Consumul specific de apă în zonele urbane din RDC, 2011

Sursa: Asociația Moldova Apa-Canal, www.amac.md

În prezent, nu există date veridice cu privire la producția și consumul de apă în zonele rurale. Principalele estimări pentru cerința de apă în mediul rural sunt descrise în Secțiunea 3.

Precum se poate observa din secțiunea de mai sus, nivelul de dezvoltare a sistemelor de canalizare prin conducte este mai scăzut, rezultând o rată de întoarcere a apelor uzate de circa 78% din apa vândută în zonele urbane. Consumatorii instituționali și industriali au o pondere de circa 30% din toate apele uzate deversate în sistemul public de canalizare.

Mai multe detalii cu privire la bilanțul curent de apă în Regiunea Centru sunt prezentate în Anexa 4 la acest document.

2.4.3 Calitatea serviciilor

Continuitatea serviciilor de alimentare cu apă în majoritatea zonelor urbane din Regiunea Centru atinge 100%, în timp ce orașul Călărași furnizează apa timp de 18 ore pe zi. În majoritatea localităților rurale serviciile de alimentare cu apă se prestează cu întreruperi, rata continuității fiind considerabil mai joasă de 100%.

După cum este menționat în Secțiunea 2.3.3, principalele surse de apă potabilă în zonele urbane din Regiunea Centru sunt sursele de suprafață (Nistru și Prut), precum și apele subterane. Apa de suprafață captată este tratată la stații de tratare: în Chișinău (Vadul lui Vodă fiind cea mai mare priză de apă de suprafață din Republica Moldova, concepută pentru a furniza apa pentru municipiul Chișinău, cu posibila extindere în raioane învecinate - Criuleni, Dubăsari, Ialoveni, Strășeni și Călărași), Rezina (Nistru), concepută pentru a furniza apa atât populației, cât și sectorului industrial din Rezina), precum și Ungheni și Nisporeni (prizele fiind proiectate pentru a furniza apa din Rîul Prut). Un nou sistem de captare în raionul Hîncești (Cotul Morii), este conceput pentru a furniza apa în satele învecinate de-a lungul Rîului Prut. Localitățile rurale sunt aprovizionate în majoritatea cazurilor cu apă subterană, care, adeseori, nu corespunde cerințelor normativelor privind calitatea apei potabile. Principalii poluanți găsiți în apele subterane sunt fluoruri, amoniac, bor, hidrogen sulfurat, etc. Conducele învechite prezintă un risc permanent de poluare microbiologică.

Sisteme de monitorizare a calității apei există în toate zonele urbane, în timp ce localitățile rurale beneficiază doar de teste sporadice efectuate de laboratoarele Centrului de Sănătate Publică și a Inspectoratului Ecologic de Stat.

Este necesară o îmbunătățire semnificativă a calității apei potabile și această problemă va fi adresată în Programul Regional Sectorial.

Calitatea serviciilor de canalizare este foarte redusă. Deși toate zonele urbane au stații de epurare a apelor uzate, majoritatea instalațiilor existente de epurare sunt deteriorate și nu sunt operaționale. Actualmente, tratarea mecanică este prevăzută pentru toate apele uzate urbane, în timp ce tratarea biologică există doar la stațiile de epurare de la Nisporeni, Călărași și Orhei (la stația nou-construită) și, parțial, în Ungheni. Calitatea apelor uzate epurate în toate zonele urbane, cu excepția orașelor Nisporeni, Călărași și Orhei, nu corespunde normelor de deversare existente.

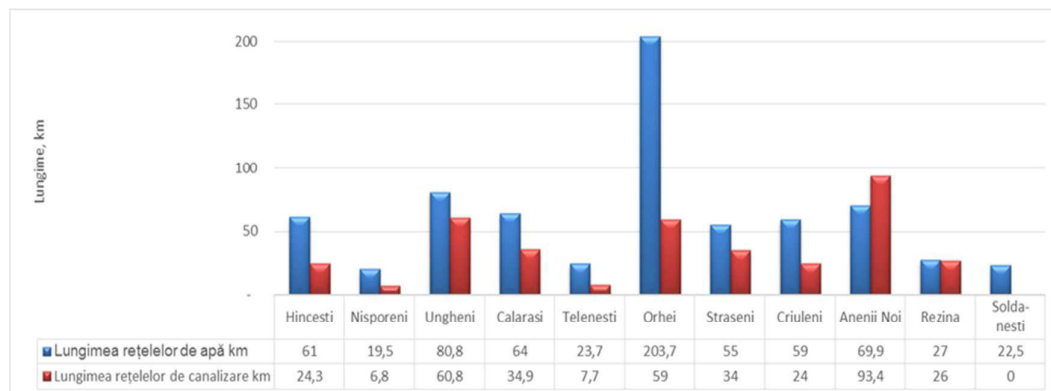
2.4.4 Starea infrastructurii

Starea infrastructurii AAC existente variază considerabil de la zonele urbane la cele rurale. În ultimii ani, cu suportul financiar provenind de la agențiile internaționale de finanțare, bugetul și fondurile de stat, precum și beneficiind de ameliorarea economiei naționale și bunăstarea individuală (datorită remitențelor), în contextul regional al expansiunii Uniunii Europene, s-a observat o schimbare pozitivă în starea infrastructurii AAC, precum și calitatea serviciilor de alimentare cu apă pentru majoritatea localităților urbane. Următoarele orașe au beneficiat de suportul donatorilor: Nisporeni (SDC, ADA, UE), Orhei (BM, BERD, UE), Ungheni (BM), Hîncești (BERD, SDC), Ialoveni (SDC), ceea ce a adus la îmbunătățirea substanțială a infrastructurii AAC existente în orașele respective. Totuși, unele segmente ale rețelelor de distribuție nu mai pot fi renovate, necesitând o înlocuire urgentă. Optimizarea hidraulică a rețelelor de alimentare cu apă existente este necesară pentru a se conforma la cerințele actuale.

Sistemele de canalizare rămân subdezvoltate și necesită investiții substanțiale pentru extinderea rețelilor de colectare, reabilitarea stațiilor de pompare a apelor uzate, precum și a stațiilor de epurare.

Lungimile rețelilor de apă și de canalizare urbane existente sunt prezentate în figura de mai jos.

Figura 2-8: Lungimile rețelilor de apă și de canalizare urbane existente, km

Sursa: Asociația Moldova Apa-Canal, www.amac.md

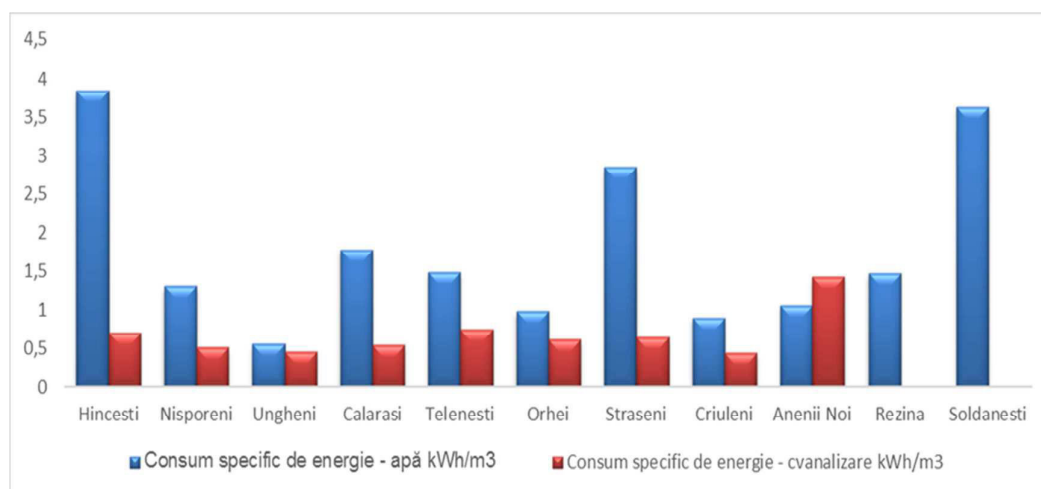
Pentru localitățile rurale situația variază în funcție de accesul la sursele de apă, situația demografică și amplasarea geografică legată de apropierea lor de marile centre urbane și accesul la rețeaua principală de drumuri. Cu suportul guvernamental sau al donatorilor, unele dintre sistemele rurale au fost reabilite folosind foraje de adâncime existente, iar altele au fost nou-construite. Deoarece aceste sisteme rurale nu prevăd tratarea apei, apa livrată în cele mai multe cazuri nu este potabilă (datorită contaminării naturale sau activităților umane). În cazul apelor subterane de bună calitate, riscul provine de la contaminare microbiană ca urmare a practicilor de dezinfectare (clorinare) insuficientă. În sistemele bazate pe sursele de apă de suprafață, calitatea serviciilor variază în mare măsură. O parte semnificativă a populației se alimentează din fântânile săpate, care nu corespund standardelor de calitate, și seacă în timpul verii.

Serviciile de canalizare în zonele rurale rămân la nivelul rudimentar de dezvoltare, în cea mai mare parte fiind caracterizate prin utilizarea descentralizată de latrine cu infiltrarea directă a apelor uzate în sol.

2.4.5 Eficiența operațională

Eficiența operațională a serviciilor AAC existente în Regiunea Centru, în general, rămâne la nivel scăzut. Majoritatea companiilor au un număr exagerat de personal (peste 10 specialiști la 1.000 de conexiuni), oferind operarea și întreținerea necorespunzătoare a instalațiilor existente. Ratele de apă nefacturată depășesc 50% din volumul total net produs, în timp ce stațiile de pompare sunt operate în mod inefficient, rezultând un consum ridicat de energie.

Consumul specific de energie pentru serviciile de apă și de canalizare în localitățile urbane este prezentat în figura de mai jos.

Figura 2-9: Consumul specific de energie pentru serviciile de apă și de canalizare, kWh/m³

Sursa: Asociația Moldova Apa-Canal, www.amac.md

După cum a fost menționat în secțiunile de mai sus, tratarea biologică a apelor uzate nu se efectuează în majoritatea stațiilor de epurare urbane, ceea ce duce la un consum de energie pentru servicii de canalizare relativ redus. În același timp, consumul de energie actual nu asigură respectarea cerințelor standardelor de mediu, și, drept urmare, consumul respectiv va crește considerabil după implementarea unei tehnologii de tratare biologică corespunzătoare.

Deși regulamentele existente solicită ca sistemele urbane să fie operate de personal calificat, drept urmare a migrației, îmbătrânirii forței de muncă, politicii tarifelor joase, etc., se poate presupune că expertiza tehnică a operatorilor mici locali, nu este corespunzătoare, deși există număr excesiv de personal. Recent AMAC a lansat un program educațional pentru operatorii AAC, care poate fi recomandat pentru consolidarea expertizei companiilor.

Operatorii din Orhei, Ungheni și Hîncești, susținuți de diverși donatori, au dobândit experiență bogată în îmbunătățirea eficienței operaționale (a se vedea Secțiunea 2.7), ceea ce a dus la optimizarea numărului de personal, precum și la reducerea volumului de apă nefacturată și a consumului de energie.

Cu toate acestea, sistemele din mediul rural sunt afectate de lipsa de expertiză tehnică și sunt în general gestionate de asociații de utilizatori de apă. Aceste sisteme continuă să beneficieze de asistență și expertiză tehnică din partea donatorilor lor originali (cum ar fi SDC), sau se confruntă cu riscul de colaps (în cazul donatorilor și programelor care au stopat sau încheiat activitățile lor). Noile sisteme din localitățile rurale au avantajul de a fi construite din materiale noi (polietilenă de înaltă densitate (HDPE)), de a avea un nivel simplu de automatizare și de a nu necesita expertiză de nivel înalt, dar durabilitatea lor rămîne în pericol, deoarece operatorii locali nu sunt pregătiți încă să se confrunte cu diversele provocări tehnice, instituționale sau financiare.

2.5 Aspecte sociale si de gen

2.5.1 Aspecte de gen

Genul, spre deosebire de sexul biologic, se referă la rolurile sociale adoptate și atribuite bărbaților și femeilor. Există mai multe roluri diferite de gen, care variază în funcție

de diferențele culturale, istorice și circumstanțe economice. Rolurile de gen sunt adesea strâns legate de drepturile și obligațiile femeilor și bărbaților într-o societate dată, precum și de relațiile de putere dintre ei.

Egalitate dintre sexe înseamnă că femeile și bărbații să se bucure de același statut. Acest lucru implică faptul că aceștia au condiții egale pentru exercitarea drepturilor omului și realizarea potențialului lor de a contribui la dezvoltarea națională, politică, economică, socială și culturală.

De obicei, femeile și bărbații au roluri diferite în activitățile specifice domeniului de apă și de canalizare, aceste diferențe sunt mai evidente în zonele rurale. Femeile sunt de cele mai multe ori utilizatorii, furnizorii și gestionarii apei în gospodăriile rurale și sunt gardienii igienei în gospodărie. În cazul în care sistemul de apă se defectează, femeile, nu bărbații, vor fi cel mai probabil afectate, deoarece ar trebui să se deplaseze mai departe pentru apă sau să folosească alte mijloace pentru a satisface nevoile de apă și de canalizare în gospodărie.

Abordând diferitele priorități ale bărbaților și femeilor în activitățile AAC, se îmbunătățește calitatea și durabilitatea proiectelor AAC, de exemplu:

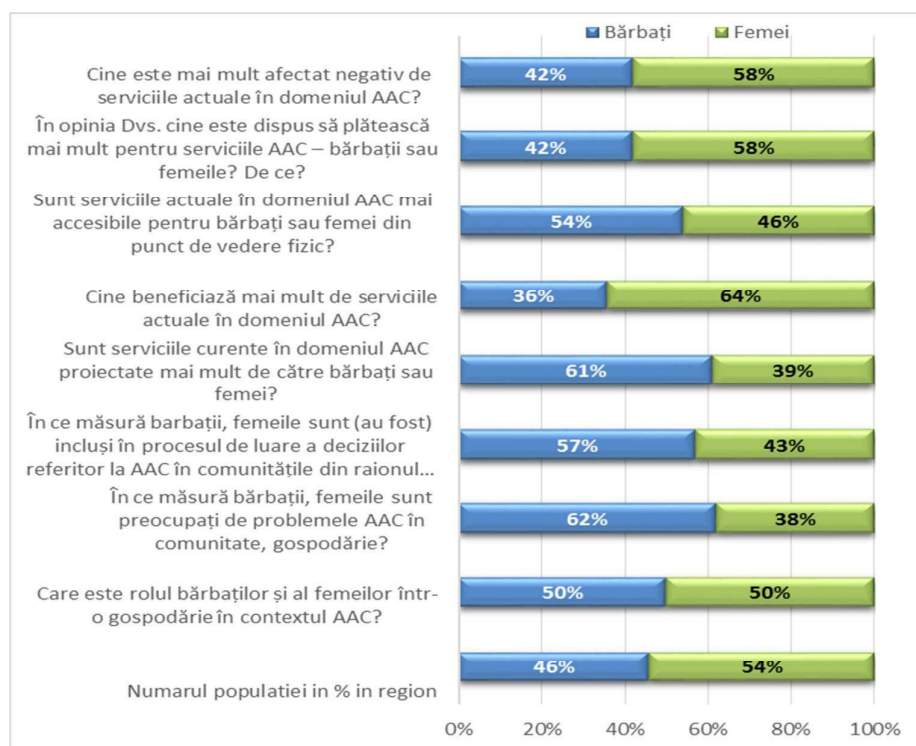
- Nevoile femeilor pentru apă devin mai mult un punct central al unui proiect AAC. Aceste nevoi sunt adesea legate de activități la scară mică (grădinărit, uz casnic, creșterea de animale la scară mică), care sunt vitale pentru gospodărie;
- Proiectarea și amplasarea facilităților de AAC vor reflecta mai bine nevoile diferite ale femeilor și bărbaților. Amplasarea corectă a instalațiilor sanitare este deosebit de importantă, deoarece igiena este de multe ori subiectul sensibilității culturale care, de obicei, diferă între bărbați și femei;
- Tehnologia adoptată trebuie să reflecte în special nevoile femeilor;
- Abilitățile financiare ale femeilor le fac pe acestea candidații ideali în economisirea și gestionarea resurselor pentru funcționarea continuă și întreținerea instalațiilor interioare de AAC;
- Cererea de instalații sanitare este mare, deoarece este recunoscută dorința puternică a femeilor și bărbaților de a avea instalații private, convenabile și sigure pentru ei și copiii lor;
- Există beneficii mari pentru sănătate, deoarece toți membrii comunității (bărbați, femei și copii) sunt implicați.

În timpul Atelierului de lucru nr. 4 (care s-a desfășurat în perioada 29 – 31 octombrie 2013), o sesiune specială a fost dedicată aspectelor de gen în sectorul AAC cu un exercițiu specific concentrat pe următoarele întrebări:

- Sunt bărbații, cât și femeile, implicați în luarea deciziilor în comunitate pentru serviciile de apă și de canalizare?
- Cine exprimă preferințele comunității referitor la selecția tehnologiei de apă și de canalizare și la amplasarea instalațiilor?
- Sunt bărbații, cât și femeile, implicați în discuțiile privind problemele de igienă și soluțiile posibile?
- Sunt bărbații și femeile instruiți în calitate de operatori ai instalațiilor comunității?

Rezultatele exercițiului efectuat de către participanții grupului de lucru din Regiunea de Dezvoltare Centru sunt prezentate mai jos în figura de mai jos:

Figura 2-10: Rezultate sondaj privind aspectele de gen în Regiunea de Dezvoltare Centru

Sursa: GIZ/MSPL, Rezultatele exercițiului din cadrul atelierului de lucru, 2013

Din perspectiva genului, s-au conturat următoarele aspecte relevante pentru sectorul AAC:

- Femeile urmează să fie incluse mai mult în serviciile AAC, în toate etapele acestora;
- Nivelul de accesibilitate al populației pentru serviciile AAC;
- Interes pentru calitatea apei în rețelele de distribuție;
- Furnizarea de apă potabilă de bună calitate femeilor, deoarece acestea sunt responsabile de viitorul și de sănătatea generațiilor următoare.

Relevanța problemelor legate de gen în sectorul AAC a fost considerată ca fiind:

- Foarte importantă, deoarece Republica Moldova și-a luat angajamentul și responsabilitatea de a integra toate aspectele legate de gen în activități specifice în sectorul de AAC.

Importanța de a respecta egalitatea dintre sexe a fost în unanimitate recunoscută de către grupul de lucru. Cu toate acestea, este important de observat că riscurile asociate problemelor legate de gen au primit un punctaj mai mic în comparație cu alte riscuri de dezvoltare a sectorului AAC (a se vedea Secțiunea 2.8).

2.5.2 Aspecte sociale

În prezent, standardul de viață din orașe este diferit de cel din mediul rural, cu perspective economice mai mici, venituri mai mici pe cap de locuitor comparativ cu zonele urbane și accesul dificil la serviciile de apă și de canalizare. Dezvoltarea orașelor ca centre urbane prezintă o oportunitate pentru politica de dezvoltare regională, inclusiv punerea în aplicare a legislației specifice a sectorului AAC, perspectivă văzută ca revitalizarea treptată a economiei Republicii Moldova, care duce apoi la o creștere a nivelului de trai al populației în toate regiunile.

Există o nevoie de a extinde serviciile de apă și de canalizare în comunitățile rurale, ceea ce va contribui la creșterea calității vieții și a condițiilor de trai în zonele rurale, alături de cele din mediul urban. Aceste criterii, precum și obiectivele naționale din sectorul AAC, sunt luate în considerare la elaborarea Programului Regional Sectorial în această regiune. Astfel, trebuie remarcat faptul că, în conformitate cu practica internațională, costul total anual pe cap de locuitor pentru ambele servicii de AAC nu trebuie să depășească 3.5 - 4%¹ din venitul mediu anual disponibil pe cap de locuitor în zona deservită de sistemul de AAC.

Există o necesitate vitală pentru planificarea sectorului AAC în cele trei regiuni de dezvoltare și atragerea de noi investiții, care vor putea astfel rezolva problemele socio-economice legate de următoarele:

- Crearea de noi locuri de muncă;
- Îmbunătățirea accesului la serviciile de AAC de bună calitate;
- Creșterea calității vieții și a condițiilor de trai, în special în zonele rurale;
- Îmbunătățirea protecției mediului și a sănătății populației.

2.6 Nivelul de finanțare a sectorului AAC

2.6.1 Nivelul național

În Republica Moldova, sursele bugetului de stat sunt mijloacele principale de finanțare publică a sectorului AAC. Există un proces de elaborare a bugetului în două etape pentru deciziile strategice - Cadru Bugetar pe Termen Mediu (CBTM) și Bugetul de Stat anual.

Principala sursă de informații cu privire la cheltuielile publice în sectorul AAC în Republica Moldova este Bugetul de Stat², care definește nivelurile de alocări bugetare de stat la diferite instituții publice, fonduri, programe specifice și autorități publice locale. Suplimentar, contribuțiile în sectorul AAC de la Fondul Ecologic Național, Fondul Național pentru Dezvoltare Regională, Fondul de Investiții Sociale din Moldova și operatorii serviciilor AAC au fost estimate în baza celor mai credibile date disponibile la momentul evaluării. Toate alocările incluse în bugetul de stat și fondurile naționale sunt considerate investiții publice, indiferent de sursa de finanțare (internă sau externă).

Informațiile privind alocarea anuală a contribuțiilor din partea instituțiilor financiare internaționale și donatorilor, care nu se reflectă în bugetul de stat, sunt destul de limitate și se includ ca o valoare medie de investiții în ultimii cinci ani.

¹ <http://www.emwis.org/documents/meetings/events/selected-events-5th-world-water-forum-istanbul-36778/rapports-prepares-par-henri-smets-pour-istanbul/01-EAU-FR-5mars.pdf/download/1/01-EAU-EN-5mars.pdf>

² Legea Bugetului de Stat: nr.52 din 31.03.2011 (2011); nr.282 din 27.12.2011 (2012); si nr. 249 din 02.11.2012

Nivelurile estimate de finanțare a sectorului AAC sunt prezentate în tabelul de mai jos:

Tabelul 2-2: Nivelurile estimate de finanțare a sectorului AAC

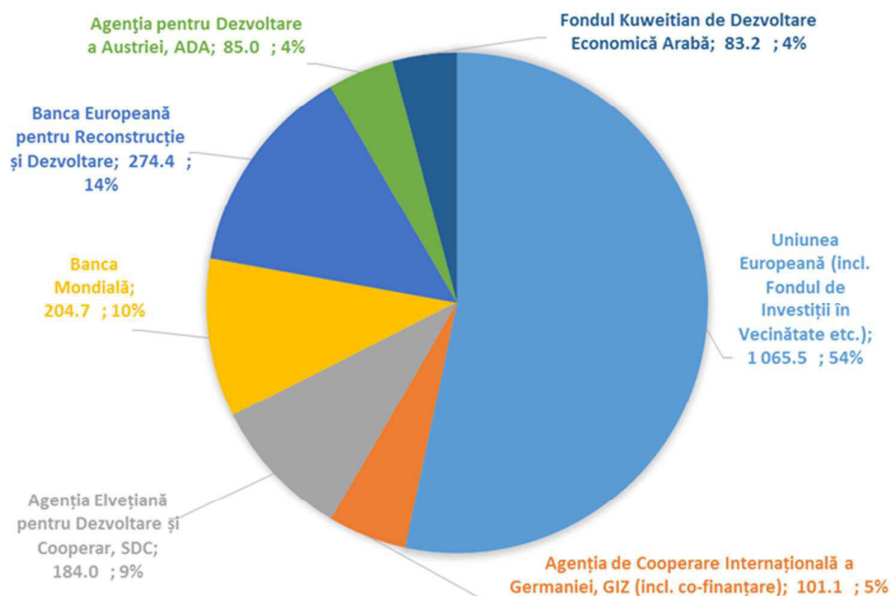
Instituție	2011	2012
MINISTERUL DEZVOLTĂRII REGIONALE ȘI CONSTRUCȚIILOR	79.943	28.167
Investițiile directe din bugetul de stat în sectorul AAC prin MDRC	20.200	200
Fondul Național pentru Dezvoltare Regională - AAC	59.743	27.967
MINISTERUL MEDIULUI	234.887	363.690
Investițiile directe din bugetul de stat în sectorul AAC prin MM sau contribuții la proiectele AAC finanțate din surse externe	3.800	4.050
Proiectele finanțate din surse externe	130.370	230.610
Fondul Ecologic Național – sectorul AAC	100.717	129.030
INVESTIȚII LOCALE	28.043	55.047
ALTE FONDURI	-	28.067
Fondul de Investiții Sociale din Moldova – AAC (estimare)	-	28.067
TOTAL Investiții publice în sectorul AAC, inclusiv:	342.873	474.970
Surse interne	212.503	216.294
Surse externe	130.370	258.676
Venitul total al Bugetului de Stat, mii MDL	19.048.823	21.494.000
Produs Intern Brut – Republica Moldova, mii MDL	82.348.703	87.847.000
Cheltuieli publice în sectorul AAC (surse interne) % PIB	0,26%	0,25%
Cheltuieli publice în sectorul AAC (surse interne) % venitul total al bugetului de stat	1,1%	1,0%
Cheltuieli publice în sectorul AAC (incl. surse externe bugetate) % PIB	0,42%	0,54%
Cheltuieli publice în sectorul AAC (incl. surse externe bugetate) % venitul total al bugetului de stat	1,8%	2,2%
Investiții suplimentare nebugetare din surse externe – donatori (estimare)	88.246	88.246
INVESTIȚII ESTIMATE TOTALE ÎN SECTORUL AAC, MII MDL	431.119	563.216
MILIOANE EURO	25,45	33,25

Sursa: *Legea Bugetului de Stat: nr.52 din 31.03.2011 (2011); nr.282 din 27.12.2011 (2012); și nr. 249 din 02.11.2012; Estimările experților GIZ/MSPL*

Lipsa unei baze de date structurate privind investițiile în sectorul AAC, precum și incoerențe în datele disponibile, nu permit o estimare exactă a valorii totale de investiții în sectorul AAC din Moldova. Conform estimărilor efectuate de Asistența Tehnică a UE, suma bugetată pentru sectorul AAC în 2012 a fost estimată la aproximativ 450 milioane MDL¹, ceea ce este comparabil cu estimările de mai sus (475 milioane MDL).

Investițiile externe alocate în sectorul AAC în ultimii cinci ani (2009-2013) sunt estimate la aproximativ 2,0 miliarde MDL, inclusiv investițiile reflectate în bugetul de stat. Cea mai mare contribuție a sectorului este asigurată de Uniunea Europeană:

¹ AT PSPS Sectorul de Apă, Raport Tehnic Nr 6 (TR6-C3), Infrastructura sectorului de AAC finanțată pentru anul 2012 <http://ta-water-spss.eu>

Figura 2-11: Nivelul estimat al contribuției din partea Asistenței Oficiale pentru Dezvoltare¹

Sursa: GIZ/MSPL, în baza datelor disponibile de la donatori

Totuși, este important de menționat că investițiile alocate nu prezintă cifre reale exacte privind sumele debursate, iar cele mai mari proiecte de investiții (de exemplu PSPS al UE, PDCAC al BERD) sunt încă în curs de implementare.

Asumînd o valorificare cu succes a sumei totale de investiții externe alocate, cantitatea medie anuală din totalul investițiilor externe (proiectele introduse în bugetul de stat și cele particulare ale donatorilor) pentru ultimii cinci ani se estimează la 400 de milioane MDL (23,6 milioane de Euro) pe an. Asistența tehnică a UE a estimat limitele capacității de absorbție a AOD la 19-21 milioane de Euro pe an².

2.6.2 Nivelul regional – RDC

Sectorul AAC în Regiunea de Dezvoltare Centru beneficiază de fonduri pentru investiții în domeniul AAC din bugetul de stat, fondurile naționale, fondurile donatorilor, și contribuția locală. În timp ce distribuția exactă a investițiilor totale în sectorul AAC între regiuni nu este cunoscută, presupunând o distribuție uniformă de fonduri rezultă o sumă de investiție medie bugetată de 160 milioane MDL pe an pentru fiecare regiune. Luînd în considerare contribuția nebugetară a donatorilor, valoarea totală a investițiilor AAC este de cca. 190 de milioane MDL pe an pentru fiecare regiune.

RDC beneficiază de un sprijin puternic de la diferiți donatori, care contribuie la implementarea proiectului de construcție a apeductului Prut - Nisporeni (UE, AAD, SDC - aproximativ 11.2 milioane de Euro în total).

¹ FISM: Bugetul total este 20 milioane USD, pe cînd investițiile în sectorul AAC se estimează la 10% din bugetul total; GIZ: Bugetul total este 19.9 milioane Euro, pe cînd investițiile în sectorul AAC se estimează la 30% din bugetul total. Perioada 2009-2013, datele estimate în milioane MDL

² Asistența Tehnică pentru implementarea Programului de Suport a Politicilor de Sector în Sectorul Apă, Proiectul final revizuit a Strategiei AAC 2012 <http://ta-water-spsp.eu>

Un program comun al BERD - BEI - UE FIV de Dezvoltare a Companiilor de Apă și de Canalizare (PDCAC) prevede instituirea operatorilor regionali AAC în zonele orașelor Orhei și Hîncești, cu o valoare totală de investiție de 6,0 milioane de Euro (Orhei) și 3,3 milioane de Euro (Hîncești). Proiectul ApaSan SDC sprijină în mod activ RDC, investind aproximativ 10 milioane de Euro în alimentare cu apă și sanitație din mediul rural. Alți reprezentanți activi ai AOD în regiune sunt Banca Mondială (Proiectul Național de Alimentare cu Apă și de Canalizare, în Orhei și Ungheni) și CE (proiect de construcție a stației de epurare în Orhei).

Primul Plan Operațional Regional (POR, 2010-2012) a inclus 21 de proiecte din sectorul AAC, cu un necesar total de investiții de 261 milioane MDL, din care doar trei proiecte cu buget total de 26,1 milioane MDL, care au fost finanțate din FNDR.

POR actualizat (2013-2015) include șapte proiecte de investiții în sectorul AAC, cu o sumă totală de 150 milioane MDL, care urmează să fie finanțate în principal din FNDR.

2.7 Lecții învățate în sectorul AAC în Moldova și în alte țări

Includerea unui capitol de lecții învățate are scopul de a prezenta o serie de exemple cu experiențe specifice acumulate de către diferiți(e) consultanți/instituții/ONG /agenții naționale, etc., în adresarea provocărilor sectoriale în domeniul apei și canalizării. Soluții generice de tipul „o singură mărime care se potrivește la toți” trebuie evitate în Moldova și în general există o oarecare rezistență în acceptarea soluțiilor care au fost elaborate pentru alte țări, deși mai recent, experiența țării vecine - România, care a devenit membră a Uniunii Europene în 2007, a început să primească mai multă atenție și acceptanță în Republica Moldova. Din acest motiv, ocazional, PRS de AAC se referă la experiența țării vecine în diferite subiecte, cum ar fi: extinderea serviciilor către zonele rurale, regionalizarea, stabilirea tarifelor, etc.

2.7.1 Sursele de apă și calitatea apei

- Calitatea apei diferă semnificativ, cu tendința generală de a utiliza sursele de apă cu accesul cât mai facil, preferate fiind sursele de apă de adâncime care nu mai este tratată ulterior. Sursele de apă de suprafață, cum ar fi râurile, sunt utilizate doar de localitățile urbane mari amplasate în imediata vecinătate a râurilor (atît Prut, cît și Nistru), deoarece această apă necesită tratare avansată;
- Extragerea apei din sondele de adâncime nu garantează o bună calitate a apei. Experiența anterioară ne arată că forarea de noi sonde poate fi o greșeală costisitoare (orașele – Ceadîr-Lunga, Nisporeni, satele – Sărata Nouă (Leova), Bălășești (Sîngerei), etc.) deoarece tratarea apei necesită tehnologii foarte complicate și consumuri de energie semnificative, ceea ce în final duce la costuri operaționale considerabile și rezultate imprevizibile;
 - Sursa de apă din Ceadîr-Lunga este apă subterană cu o concentrație ridicată de bor și fluor. În anul 2008, întreaga rețea de apă a fost reabilitată și s-a construit o nouă stație de tratare (ST). Agenția Turcă pentru Dezvoltare Internațională (TIKA) a investit 10 milioane de dolari SUA sub formă de grant. Tehnologia stației de tratare se bazează pe osmoză inversă. Totuși, stația nu a fost pusă niciodată în exploatare deoarece costurile de operare au fost inaccesibile pentru consumatori. Conform estimărilor făcute de întreprinderea Apa-Termo Ceadîr-Lunga, costurile de exploatare ale ST ar fi de circa 1 Euro/m³ de apă tratată. Așadar, deciziile de a construi stații de tratare a apelor subterane trebuie luate doar în baza unui studiu de fezabilitate;
 - Operatorul Apa -Termo Ceadîr-Lunga nu a primit instrucțiunile de exploatare sau alt gen de documentație pentru stația de tratare și că stația nu a fost nici-

odată transferată la bilanțul contabil al întreprinderii. Ca rezultat, deși există rețea de distribuție complet reabilitată și stație nouă de tratare, consumatorii nu pot primi apă de calitate acceptabilă.

- Majoritatea satelor au luat inițiativa de a dezvolta sisteme locale proprii prin reabilitarea sondelor vechi de apă. Deseori, în astfel de cazuri, calitatea apei a rămas sub semnul întrebării și este distribuită fără tratare, și doar în unele cazuri se clorinează apa. În cazuri izolate, cum ar fi Florești și Orhei – datorită unor surse foarte bune de apă subterană, localitățile rurale de-a lungul apeductelor sunt interesate în a fi conectate la acestea;
- Din experiența unor sisteme finanțate de SDC (Apanan), se poate concluziona că în cazul unor localități rurale, captarea izvoarelor de suprafață poate fi o soluție foarte convenabilă, în special dacă apa are o calitate acceptabilă în stare brută. Există totuși și unele probleme ce țin de variația sezonieră a capacității izvoarelor (riscul de secare în perioada verii, de exemplu în localitatea Zberoaia, raionul Nisporeni);
- Localitățile care au acces și la apele subterane și de suprafață au tendința de a folosi apele de suprafață și a conserva sondele de adâncime ca soluții alternative (Chișinău, Bălți, Fălești, etc.);
- În orașul Soroca, o captare nouă de apă subterană a fost construită cu finanțare susținută de Proiectul Pilot al Băncii Mondiale (Apă și Sănătate 2003-2008) dar nu a fost pusă niciodată în exploatare. Însă, prin Hotărârea Guvernului nr. 1188 din 02.11.2004 orașul Soroca a fost conectat la apeductul Soroca-Bălți, iar sondele au fost sigilate. Așadar, construirea de noi captări de apă subterană în localitățile cu acces la surse de apă de suprafață trebuie evitată;
- Tratarea apei extrase din sonde de adâncime nu se efectuează în zonele rurale, iar clorinarea se face insuficient și sporadic. Clorinarea se face doar după reparații sau la prescripțiile centrelor de sănătate publică (cum ar fi începerea anului școlar, sau când există riscul de epidemii). În cazul acestor sisteme rurale, calitatea apei nu este monitorizată în mod sistematic și se face, de obicei, prin prelevarea de probe preponderent la sursa de apă și mai puțin la apa din rețea. Majoritatea laboratoarelor (în centrele raionale) nu au reactivi suficienți pentru a executa o analiză detaliată;
- Proiectele de regionalizare implementate în cadrul Instrumentului de Politici Structurale de Preaderare (ISPA – în eng.) și a Programului Operațional Sectorial (POS) Mediu din România s-au concentrat pe captările din surse de apă de suprafață și subterană pentru grupuri de localități, și s-a obținut o îmbunătățire semnificativă în monitorizarea și controlul calității apei. Această practică ar trebui să fie considerată și pentru Republica Moldova.

2.7.2 Distribuția apei

- Raportul de Audit Energetic al Băncii Mondiale¹ (2012), la fel ca și Raportul Diagnostic FOIP al BERD² afirmă că sistemele urbane de apă existente din Moldova sunt într-o stare relativ necorespunzătoare de funcționare, afectate fiind de pierderi semnificative de apă nefacturată în sistemele de distribuție (circa 50% în medie), majoritatea fiind pierderi fizice, dar există și un număr semnificativ de pi-

¹ Banca Mondială, Proiectul Național de Alimentare cu apă și de canalizare (PNAAC), Componenta energetică

² BERD-BEI-FIV, Programul de dezvoltare a companiilor de apă și de canalizare (PDCAC) din Moldova, Programul de îmbunătățire a performanțelor financiare și operaționale (FOIP)

erderi comerciale (conexiuni ilegale, manipularea frauduloasă a contoarelor de apă, erori de măsurare, etc.). Acest aspect afectează în mod negativ calitatea serviciilor de apă prestate și trebuie să fie adresat ca o măsură importantă de îmbunătățire a nivelului de prestare a serviciului;

- Un experiment realizat în anul 2003, în orașul Nisporeni (colaborare USAID și SDC) când s-a presurizat sistemul timp de 24 de ore în mod continuu, a demonstrat că un sistem învechit nu poate să mențină nivelul de presiune dorit din cauza conductelor corodate. Soluția ar fi doar înlocuirea sistematică a secțiunilor vechi (în special conductele din oțel foarte corodate) cu conducte noi. Chiar și așa, Proiectul Pilot al Băncii Mondiale (Apă și Sanitație 2003-2008) a arătat că și o astfel de soluție ar putea fi ineficientă dacă se face doar la o scară redusă, în special din cauză că reabilitarea parțială a sistemelor de distribuție din cadrul aceleași zone de presiune va mări frecvența avariilor în secțiunile mai vechi. Așadar, înlocuirea conductelor vechi trebuie să fie planificată și executată într-o manieră sistematizată, cu necesitatea de a lua măsuri de reglare a presiunii cum este descris mai jos;
- Crearea zonelor de presiune pentru sistemele de distribuție a dus la micșorarea presiunii în sistem, deci la reducerea rupturilor de conducte și micșorarea volumelor de apă pierdute. Aceasta duce la reducerea consumului energetic (e.g. - Componenta energetică a Proiectului Băncii Mondiale PNAAC, orașul Căușeni);
- Înlocuirea conductelor de diametre mai mari se poate face folosind tehnologia conductă-în-conductă (care reduce costurile de excavare în localitățile urbane) așa cum s-a aplicat în orașele Orhei, Florești, Nisporeni, etc.;
- Anterior, prin proiecte USAID și ale Băncii Mondiale sa achiziționat și transferat întreprinderilor de apă echipament de depistare a pierderilor de apă, care în mare măsură nu a fost utilizat – din cauza unor motive cum ar fi lipsa personalului calificat și pregătirea practică insuficientă. Acest aspect trebuie luat în considerare când se va achiziționa echipament nou;
- Introducerea pompelor cu convertizor de frecvență (VSD în eng.), de asemenea a rezultat într-o exploatarea mai eficientă și lină în cazul sistemelor ce sunt presurizate în mod direct prin pompare. Ca exemplu, în orașul Ungheni, în loc să se ridice presiunea în întreaga zonă, au fost instalate pompe de presiune cu convertizor de frecvență pentru un grup de blocuri de locuințe mai înalte (USAID, Banca Mondială), Cahul și Căușeni (Banca Mondială). Selectarea corespunzătoare a pompelor și introducerea unor pompe noi, mai eficiente, vor rezulta în economii imediate pentru întreprinderile de apă (Florești, Orhei, Ceadr-Lunga – BERD, Banca Mondială);
- Foarte multe sisteme de alimentare cu apă suferă din cauza unor concepte de proiect defectuoase, ce rezultă în costuri mari de exploatare (pentru energie). Aceste situații sunt întâlnite în amplasarea necorespunzătoare a stațiilor de tratare/pompare, lipsa reglării de presiune, etc., ce rezultă în costuri inutile mai mari. Un exemplu ilustrativ este Municipiul Bălți (Banca Mondială, PNAAC) unde două stații de pompare s-au dovedit a fi inutile pentru o exploatare fiabilă a sistemului de apă și simpla scoatere din funcțiune a acestor stații a permis reducerea consumului energetic (cu până la 30%). Astfel de investiții relativ mici cu impact ridicat pot fi replicate și în alte zone urbane;
- Cu foarte puține excepții, întreprinderile de apă din Moldova, nu au capacitatea de a monitoriza și controla corespunzător sistemele de distribuție – debitmetrele fie nu sunt instalate, fie nu sunt funcționale, manometrele nu sunt calibrate sau sunt stricate, vanele de control sunt parțial funcționale sau blocate. Cele mai multe dintre aceste defecte sunt ieftin de eliminat, dar sunt o consecință directă a

unui management defectuos și a lipsei de responsabilitate. În anumite situații, lipsa datelor este preferată, din cauză că măsurarea precisă ar demonstra un nivel inacceptabil al pierderilor de apă în sistemele de distribuție. Spre exemplu, întreprinderea de apă din Florești a implementat un sistem ambițios SCADA care a demonstrat pierderi de apă mai mari decât cele așteptate, însă având măsurări mai precise acum poate efectua un control mai bun și mai eficient al pierderilor. Astfel de practici trebuie demonstrate pe scară largă în Moldova. Astfel se pot reduce și numărul de operatori la stațiile de pompare. În general, întreprinderile de apă au un personal numeros. Acestea trebuie să atragă personal mai bine calificat/plătit, dar în număr mai redus. Sisteme SCADA similare sunt implementate la Cahul și Orhei;

- Majoritatea localităților rurale exploatează sisteme noi sau reabilite de distribuție a apei continuă să existe și să funcționeze în baza inerției. Din cauză că ciclul de viață al pompelor este mai mic decât al conductelor, odată cu apariția primelor defecțiuni – pompele originale sunt înlocuite în mod aproape aleator - fără a lua în considerare recomandările din proiectul tehnic, eliminând sistemele originale de protecție și automatizare. Majoritatea sistemelor de monitorizare și control nu sunt funcționale (contoarele de control, manometre, etc.). În afară de creșterea costurilor de exploatare, mai apare și o altă problemă mai serioasă – sistemele sunt exploatate fără reparații și reabilitare și astfel orice avarie care apare ia prin surprindere operatorii;
- De asemenea, specific zonelor rurale este utilizarea apei pentru irigații. Acesta pune un risc ridicat pentru exploatarea sistemului – insuficiența apei, insuficiența presiunii și creșterea proporției de apă furată. Unele asociații de utilizatori de apă au aplicat cu succes tarife mai mari pentru volumele de apă peste cota de apă stabilită pentru o familie;
- Unele asociații de consumatori de apă au implementat un abonament lunar de bransament. Această practică este cea mai convenabilă cale de a adresa problema creșterii numărului de conexiuni inactive (locuințe vacante din cauza migrației).

Concluzia este că fără îmbunătățirea practicilor de exploatare a sistemelor urbane de distribuție, extinderea ariei de prestare a serviciilor este puțin probabil să fie eficientă din punct de vedere al costurilor și fiabilității. Așa cum s-a observat în România, localitățile urbane sunt forța motrice care sprijină prestarea serviciilor de distribuție apă în zonele rurale. Dacă nu se atinge un nivel de funcționare eficient în limitele orașului, odată cu extinderea serviciilor către alte zone se vor extinde și practicile defectuoase către zonele noi.

2.7.3 Colectarea și epurarea apelor uzate

Cheltuielile de capital pentru colectarea și epurarea apelor uzate sunt mult mai mari decât pentru alimentarea cu apă. Pentru localitățile urbane, colectarea apelor uzate este o necesitate absolută, în special pentru clădirile multietajate. Localitățile rurale au tendința de a rămâne în urmă cu sistemele de canalizare, deși în unele cazuri, beneficiază de o acoperire bună a serviciului de alimentare cu apă. Principala lecție învățată din experiența acumulată atât în România (ISPA, POS Mediu) cât și în Moldova (GIZ/MSPL) reflectă dorința redusă a populației de a se conecta la sistemele de canalizare centralizate. Experiența țării vecine, România, cu sisteme rurale centralizate noi dar în mare parte neutilizate nu este pozitivă în abordarea canalizării și epurării apelor uzate, din cauza concentrării neomogene a locuințelor, a gradului redus de conectivitate, a volumului mic de ape produse, etc.

În Moldova, ca regulă generală, stațiile de epurare există acolo unde există și un sistem de colectare a apelor uzate, dar funcționarea lor este îndoielnică.

2.7.3.1 Tehnologii noi de epurare a apelor

O nouă stație de epurare prietenoasă cu mediul și eficientă din punct de vedere energetic a fost construită și pusă în exploatare în luna septembrie 2013, în orașul Orhei. Stația folosește tehnologia zonelor umede construite care are costuri de întreținere și exploatare mai reduse în comparație cu tehnologiile tradiționale.

Obiectivele proiectului "Stația de epurare din orașul Orhei" au fost să îmbunătățească condițiile serviciilor de canalizare ale orașului Orhei, să reducă deversările de poluanți, inclusiv nutrienți, produse de oraș și deversate în Rîul Răut, și să demonstreze și să facă cunoscute tehnologiile de reducere a nutrienților din apele uzate ale orașelor.

Alte proiecte bazate pe tehnologia zonelor umede construite au fost realizate cu suport financiar oferit de SDC în satul Rusca, Sărata Galbenă, etc. Exploatarea sistemelor a demonstrat că monitorizarea de către personal calificat și întreținerea continuă sunt necesare pentru a asigura funcționalitatea acestora.

2.7.4 Regionalizarea serviciilor AAC

2.7.4.1 Operatorii regionali

Raportul Final al programului FOPIP finanțat de BERD (FOPIP în eng.)¹ spune că în ceea ce privește capacitatea întreprinderilor de apă din șase regiuni ale Moldovei, aceasta este foarte redusă. S-au identificat o serie de ineficiențe severe privind consumul energetic, pierderile de apă și managementul resurselor umane. Toate aceste probleme ce rezultă în costuri funcționale foarte ridicate au un impact negativ semnificativ asupra nivelului tarifar. În anumite companii, costurile de funcționare s-au estimat a fi cu 40-50% mai mari din cauza deficiențelor de exploatare. În aceste circumstanțe, înainte de face orice extindere a serviciilor companiilor de apă, un pas esențial trebuie să fie îmbunătățirea eficienței interne a companiilor.

S-a mai observat și lipsa personalului calificat capabil să aducă și să promoveze idei inovative și să îmbunătățească eficiența funcționării sistemelor. În anumite cazuri, companiile preferă să se concentreze asupra activităților de rutină zilnică de întreținere în funcție de necesitate decât să se ocupe cu procesele de planificare, monitorizare, analiză și îmbunătățire.

Principala lecție învățată este că orice regionalizare a serviciilor trebuie să ia în considerare investițiile și măsurile de îmbunătățire a performanțelor financiare și operaționale ale companiilor de apă.

2.7.4.2 Tarifele

Conceptul de un tarif comun unic pentru întreaga zonă de deservire, așa cum se va implementa în România a fost introdus și de proiectul BERD PDCAC pentru șase regiuni din Moldova. Principalul obstacol întâlnit în Moldova a fost rezistența autorităților publice locale de a accepta un tarif comun, care de regulă este mai mare decât cel practicat în soluțiile descentralizate. De regulă, această situație este explicată prin fap-

¹ BERD Moldova, Programul de dezvoltare a companiilor de apă, Programul de îmbunătățire a performanțelor financiare și operaționale, Raportul final, SWEKO Internațional AB, 2013

tul că în cazul soluțiilor descentralizate se oferă un serviciu de joasă calitate fără durabilitate, care are costuri de exploatare mai mici.

În România, cea mai mare schimbare a percepției calității serviciului a venit odată cu introducerea licențierii obligatorii a operatorilor de apă, prin care s-a cerut conformarea cu anumiți indicatori de calitate, stabiliți prin lege. Această reformă, se așteaptă să fie implementată și în Moldova în viitorul apropiat, întrucât legea privind serviciile publice de apă și de canalizare a fost adoptată de către Parlamentul Republicii Moldova. Licențierea operatorilor se așteaptă să accelereze regionalizarea serviciilor de alimentare cu apă și să stimuleze cooperarea inter-municipală între autoritățile publice locale.

2.7.4.3 Cooperarea inter-municipală

În România managementul serviciilor regionalizate se face în baza cooperării inter-municipale exprimate în cadrul Asociațiilor de Dezvoltare Intercomunitare (ADI). În Moldova, implementarea unor astfel de asociații nu este percepută ca fiind posibilă în cadrul legislativ curent. Așadar, programul EBRD PDCAC implementează un model simplificat de companie de acțiuni, unde autoritățile publice locale participă ca acționari.

În prezent, nu sunt direcții clare stabilite la nivel guvernamental privind modelul instituțional exact pentru regionalizarea serviciilor AAC, care se consideră a fi un obstacol în dezvoltarea ulterioară regională.

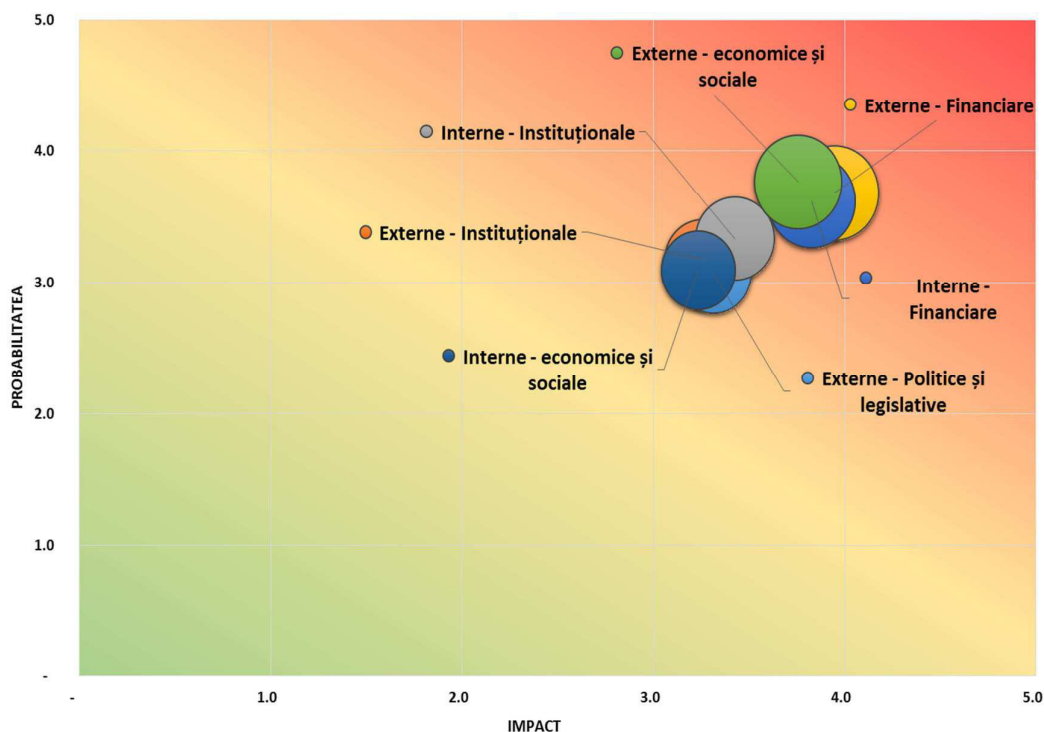
2.8 Problemele și riscuri în dezvoltarea sectorului de alimentare cu apă

În scopul elaborării unui scenariu de planificare potrivit, au fost identificate și evaluate cele mai importante probleme ale sectorului vizat, precum și riscurile asociate cu acestea.

În baza analizei sectorului AAC descrise în Capitolul 2, a fost elaborată o listă preliminară de probleme și riscuri, care a fost prezentată și analizată de către grupurile de lucru în trei regiuni respective în cadrul celui de-al patrulea Atelier de Planificare Regională în sectorul AAC (organizat în perioada 29-31 octombrie 2013). În total, grupurile de lucru au acceptat și evaluat 27 de riscuri specifice sectorului, divizate în patru categorii principale: (i) riscuri politice și juridice; (ii) instituționale; (iii) financiare, și (iv), economice și sociale. Riscurile interne au fost luate în considerație la nivelul ADR și mai jos (administrația raională, administrația publică locală, populația, etc.), în timp ce riscurile externe au fost adresate la nivel național (ministerele de resort și mai sus), precum și internațional.

O evaluare cantitativă a riscurilor a fost efectuată având drept temei cele două componente - mărimea de potențiale pierderi (impact, 1 - scăzut, 5 - ridicat), și probabilitatea că pierderea se va produce (1 - scăzut, 5 - înalt).

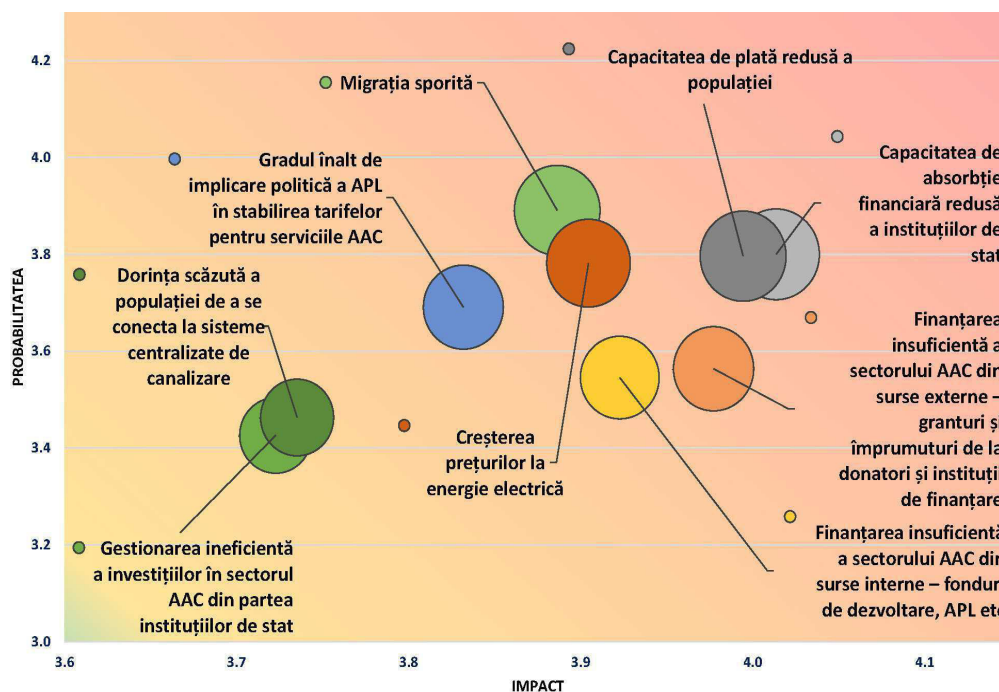
Un rezumat al rezultatelor de evaluare a riscurilor pe principalele categorii pentru toate cele trei regiuni de dezvoltare este prezentat în figura de mai jos:

Figura 2-12: Analiza riscurilor în dezvoltarea sectorului AAC. Categoriile majore

Sursa: GIZ/MSPL, Rezultatele exercițiului din cadrul atelierului de lucru, 2013

După cum se poate observa din figura de mai sus, cele mai mari riscuri în dezvoltarea sectorului AAC sunt asociate cu situația socio-economică și financiară externă, precum și cu situația politică. Constrângerile și riscurile socio-economice specifice majore, precum este prezentat în figura de mai jos, se referă la emigrarea populației însoțită de ratele scăzute de fertilitate, care duc la scăderea numărului de populație și îmbătrânirea ei. Aceasta, la rândul său, provoacă majorarea costurilor pentru fiecare consumator, ceea ce afectează în mod negativ accesibilitatea și solicitarea serviciilor ce țin de alimentarea de apă. În asemenea condiții, consumatorii rezidențiali sunt rezervați în vederea suportării cheltuielilor pentru serviciile de apă și de canalizare. Din aceste motive, consumatorii deseori resping în general conectarea la sistemele de apă și de canalizare prin conducte centralizate.

Problema cea mai dificilă ce ține de alimentarea cu apă și de canalizare a populației, este problema finanțării. Finanțarea externă și internă insuficientă a sectorului vizat, precum și capacitatea de absorbție a surselor financiare atât la nivel de stat, cât și la cel local, sunt impedimentele ce sistează dezvoltarea segmentului vizat (a se vedea, de asemenea, Secțiunile 2.6 și 4.1). Situația este agravată de ineficienta coordonare între ministere și departamente subordonate. Prin urmare, pînă la alocarea masivă a finanțelor externe, sunt necesare îmbunătățiri instituționale semnificative la nivel înalt.

Figura 2-13: Analiza riscurilor în dezvoltarea sectorului AAC. Riscuri de grad înalt

Sursa: GIZ/MSPL, Rezultatele exercițiului din cadrul atelierului de lucru, 2013

În sectorul AAC în continuare lipsesc documente principale de politici, precum și un cadru juridic solid, care să permită planificarea și dezvoltarea eficientă a sectorului. Este de așteptat ca adoptarea și implementarea noii politici și a documentelor de reglementare vor accelera procesul de dezvoltare a sectorului și vor permite obținerea finanțării externe suplimentare.

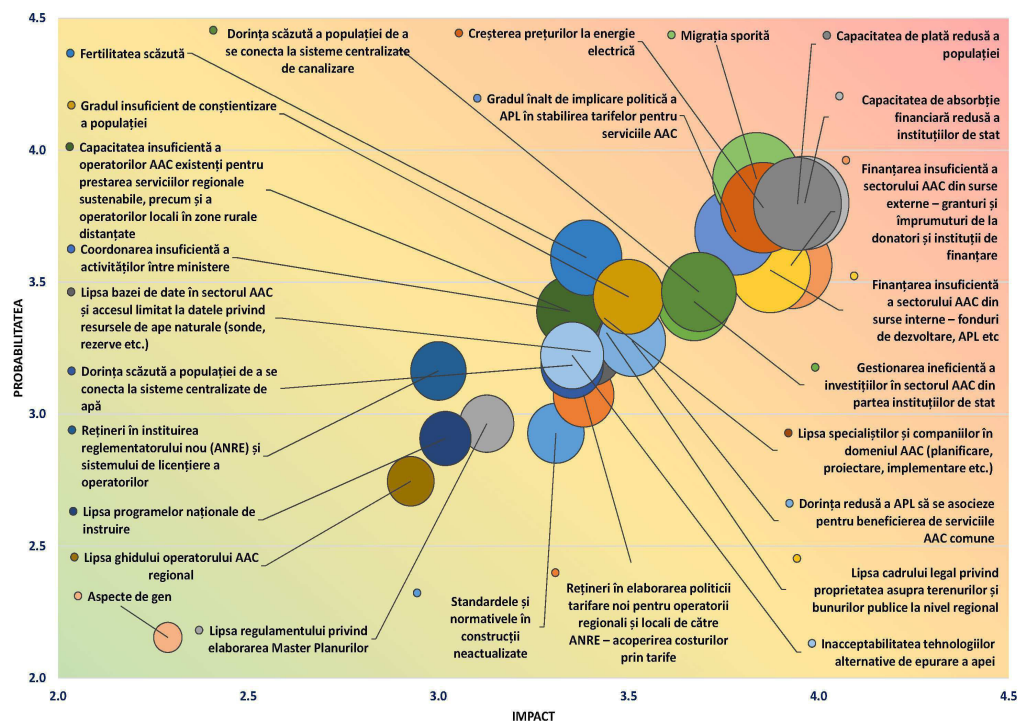
Normele învechite de proiectare și construcție necesită o revizuire și actualizare pentru a permite proiectarea celor mai eficiente soluții tehnice și economice în domeniul serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare.

Gradul de influență politică asupra stabilirii tarifelor urmează să fie abordat în noua Lege a serviciului public de AAC.

La nivel local, gradul de conștientizare a populației privind beneficiile serviciilor AAC îmbunătățite este scăzut. În Planul de acțiuni (a se vedea Secțiunea 6) va fi propusă o campanie comprehensivă de conștientizare a populației.

O diagramă sumară cu evaluarea riscurilor din sector este prezentată în figura de mai jos. Rezultatele detaliate ale evaluării riscurilor sunt prezentate în Anexa 8.

Figura 2-14: Rezumatul evaluării riscurilor în dezvoltarea sectorului AAC

Sursa: GIZ/MSPL, Rezultatele exercițiului din cadrul atelierului de lucru, 2013

3 Viziunea și obiectivele de dezvoltare a sectorului AAC până în 2020

3.1 Direcții strategice viitoare

Uniunea Europeană dezvoltă o relație din ce în ce mai strânsă cu Republica Moldova, trecând dincolo de cooperare, la integrarea economică treptată și la aprofundarea cooperării politice. Republica Moldova este o țară parteneră în cadrul Politicii Europene de Vecinătate (PEV) și un Plan de Acțiune în comun PEV între UE și Republica Moldova stabilește obiectivele strategice bazate pe angajamente pentru valori comune și implementarea efectivă a reformelor politice, economice și instituționale. În noiembrie 2013 UE și Republica Moldova au parafat Acordul de Asociere și obiectivul său principal este de a atrage Republica Moldova mai aproape de UE printr-un angajament de armonizare a legislației și a standardelor UE într-o serie de domenii. Infrastructura adecvată de alimentare cu apă și de canalizare este un important domeniu al acquis-ului UE, pe care Republica Moldova se angajează să îl respecte în cadrul acestui nou Acord de Asociere.

Apropierea este un proces de realizare a conformității cu cerințele acquis-ului comunitar în contextul asumării obligațiilor de membru al Uniunii Europene, prin intermediul principiilor “Transpunerii”, “Implementării” și “Aplicării”. Cu toate acestea, cadrul legal din sectorul de AAC din Republica Moldova este doar în prima fază a acestui proces și are nevoie de măsuri serioase în dezvoltarea cadrului legal pentru a asigura “Implementarea” și “Aplicarea” directivelor UE transpuse. Conform “Planului Național de Armonizare a Legislației pentru 2013” (derivate din Acordul de Asociere), Republica Moldova se angajează să alinieze următoarele directive legate de sectorul de AAC:

- Directiva-Cadru 2000/60/CE privind Apa (DWD în eng.);
- Directiva 91/271/CEE privind epurarea apelor uzate urbane (UWWTD în eng.) modificată prin Directiva 98/15/CE și Regulamentul (CE) 1882/2003;
- Directiva 2008/105/CE privind standardele de calitate a mediului în domeniul poluării de apă.

În plus, Ministerul Sănătății s-a angajat să alinieze legislația la Directiva 98/83/CE privind calitatea apei destinate consumului uman, care a fost modificată prin Regulamentul (CE) 1882/2003. Directiva 91/676/CE privind protecția apelor împotriva poluării cu nitrați proveniți din surse agricole, modificată prin Regulamentul (CE) 1882/2003, este, de asemenea, inclusă în Acordul de Asociere.

Armonizarea cu acquis-ul UE a fost deja avansată, în special prin adoptarea Legii Apei nr. 272/2011, în decembrie 2011. Cu toate acestea, acest lucru și alte legislații primare și secundare vor trebui să fie modificate / adoptate pentru a se apropia și mai mult de cadrul de reglementare al sectorului de AAC al UE. Unele cerințe privind UWWTD și DWD au fost transpuse în legislația națională, dar încă mai au nevoie de instrumente juridice pentru implementare și aplicare.

Republica Moldova, care este săracă, atât în ceea ce privește infrastructura, cât și bogăția economică, va avea nevoie de perioade lungi de tranziție cu privire la o serie de elemente din acquis. În conformitate cu Acordul de Asociere, implementarea prevederilor selectate ale directivelor relevante din sectorul AAC menționate va dura de la 3 la 8 ani, care va fi urmată de implementare continuă și de faza de aplicare.

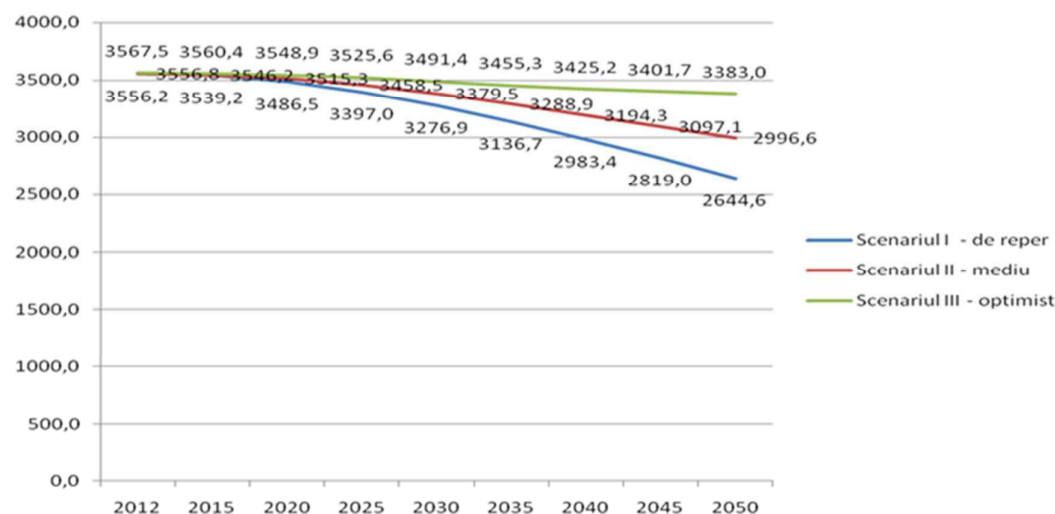
În contextul planificării regionale a serviciilor AAC, prevederile directivelor menționate sunt luate în considerare. Cu toate acestea, cerințele asociate cu investiții mari în infrastructură (de exemplu, pentru UWWTD) sunt luate în considerare într-o anumită măsură, cu o preferință pentru scenariile pe termen mediu și mai puțin costisitoare, asigurând încă nivelul necesar de protecție a mediului.

3.2 Prognoza demografică și cerința de apă

Toate prognozele de evoluție demografică s-au făcut în baza datelor statistice oferite de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Comisia Națională pentru Populație și Dezvoltare¹.

Conform tuturor scenariilor descrise în prognozele demografice oficiale, se prevede o ușoară scădere a populației până în anul 2020 – care reprezintă orizontul de referință al Programului Regional Sectorial (PRS). O scădere mult mai dramatică este prognozată în perioada următoare (2020-2050).

Figura 3-1: Prognoza demografică oficială pentru Republica Moldova pentru perioada 2012-2050.

Sursa: Comisia Națională pentru Populație și Dezvoltare, Raportul Social, Profilul demografic al Republicii Moldova, 2011. Prognozarea pentru perioada 2012-2050

Următoarele valori au fost recomandate de către Strategia revizuită pentru sectorul de alimentare cu apă și de canalizare și s-au folosit ca direcție generală pentru îmbunătățirea cererii curente de apă.

Tabelul 3-1: Sumarul criteriilor de planificare a cererii de apă

Consumul specific de apă[l/pers/zi]			
Codul	Tipul de consum	Urban	Rural
1.1	Rezidențial	110	50
1.2	Instituții publice	20	10
1.3	Industrie	30	15

¹ <http://www.demografie.md>

Sursa: Strategia de alimentare cu apă și sanitație a Republicii Moldova, 2013; cu referire la Raportul tehnic Nr. 19 (TR19-C4) al Asistenței Tehnice PSPS UE, 2012

Cu scopul de a estima consumul de apă, respectiv volumul de ape uzate, s-au făcut următoarele presupuneri:

- Moldova va avea o ușoară scădere a populației de cel mult 2% până în anul 2020 (cel mai optimist scenariu demografic);
- Raportul demografic urban/rural va înregistra o ușoară creștere, respectiv de 1,7%;
- Consumul de apă la nivelul consumatorilor casnici va atinge 110 l/pers/zi pentru populația din mediul urban și de 50 l/per/zi pentru populația rurală. Creșterea consumului de apă la nivel rezidențial s-a considerat a fi liniară. Pentru anul 2012, cererea de apă la consumatorii casnici s-a calculat folosind datele pentru localitățile urbane. În cazul localităților rurale, s-a considerat valoarea de 30 l/pers/zi din cauza lipsei datelor;
- Conform strategiei AAC din 2012, cererea de apă în industrie va atinge valoarea de 30 l/pers/zi pentru localitățile urbane (care se va adăuga la consumul rezidențial) și de 15 l/pers/zi pentru localitățile rurale. Suplimentar, modelul numeric elaborat consideră creșterea PIB-ului ajustată cu un factor de corelare de 0,8 afectând cererea de apă în scopuri industriale (conform strategiei, PIB-ul va avea o creștere de 5% la nivel național și de 2,5% la nivel regional, municipiul Chișinău fiind exclus), deci s-a estimat o creștere adăugătoare de 2% pe an. Deoarece la momentul curent nu există date despre consumul industrial la nivel rural, pentru anul 2012 s-a considerat că acesta ar fi 50% din cererea de apă pentru industrie la nivel de oraș (considerat per capita). Creșterea consumului de apă pentru sectorul industrial s-a considerat că va avea o evoluție liniară;
- Conform Raportului tehnic Nr. 19 (TR19-C4) al Asistenței Tehnice PSPS UE, 2012,, consumul de apă din domeniul public va ajunge la 20 l/pers/zi (care se va adăuga la consumul din sectorul rezidențial și casnic) pentru localitățile urbane și de 10 l/per/zi pentru localitățile rurale. Deoarece la momentul curent nu există date privind consumul de apă din domeniul public la nivel rural, pentru anul 2012 s-a considerat că acesta ar fi 50% din cererea de apă pentru domeniul public la nivel de oraș (considerat per capita). Creșterea consumului de apă pentru domeniul public s-a considerat că va avea o evoluție liniară.

3.3 Obiective și ținte

3.3.1 Angajamente internaționale și obiective naționale

În ceea ce privește angajamentele strategice din domeniul AAC, în anul 2000, Moldova a semnat Declarația Mileniului și ulterior, a adoptat o serie de ținte naționale pentru dezvoltarea serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare la nivel național. Cu exces de optimism, obiectivele de dezvoltare ale mileniului exprimă în mod direct și autorizat prioritățile de dezvoltare naționale.

Țintele naționale prevăzute de Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) sunt următoarele:

- Creșterea procentajului populației cu acces la o sursă sigură de apă de la 38,5% în anul 2002, la 59% în anul 2010, respectiv la 65% în anul 2015;
- Înjumătățirea numărului populației fără acces la sisteme de canalizare și sanitare îmbunătățite. Creșterea procentajului populației cu acces permanent la sistem de

canalizare de la 31,4% în anul 2012 la 50,3% în anul 2010, respectiv la 65% în anul 2015.

De asemenea, Moldova s-a angajat să se conformeze cu cerințele Comisiei Economice a Națiunilor Unite pentru Europa (CENUE), cu Protocolul privind Apa și Sănătatea al Organizației Mondiale a Sănătății (OMS) și cu Convenția CENUE din 1992 privind Protecția și Utilizarea Cursurilor de Apă și a Lacurilor Internaționale.

Țintele stabilite prin Protocol sunt o continuare logică, dar într-un fel ambițioasă, a Țintelor ODM până în anul 2020. Printre altele, relevanță au următorii indicatori:

- Asigurarea accesului populației la surse de apă îmbunătățite:
 - 2015: pentru 68% din populația totală și 35% populația rurală;
 - 2020: pentru 80% din populația totală și 45% populația rurală.
- Asigurarea accesului populației la sisteme de canalizare îmbunătățite:
 - 2015: pentru 85% din populația urbană și 45% populația rurală;
 - 2020: aproximativ 90% din populația urbană și 70% populația rurală.

În prezent, procentajul populației cu acces la apă potabilă este estimat la 54%¹, în timp ce doar 35%- 45%² din populație beneficiază de sisteme de canalizare îmbunătățite. Având în vedere nivelul curent al finanțării în sector și ritmul dezvoltării acestuia, este o cale lungă până la atingerea Țintelor naționale stipulate în ODM și în Protocol.

De asemenea, protocolul stabilește Țintele pentru implementarea sistemelor mici (individuale sau colective) pentru sisteme de canalizare îmbunătățite (toalete de tip Ecosan, zone umede construite, fose septice sau alte tehnologii) în circa 50 de localități, până în anul 2015 și circa 100 de localități până în anul 2020. Aceste soluții tehnice sunt considerate în acest Program regional pentru AAC ca fiind un scenariu potrivit pentru sistemele de canalizare de mică dimensiune.

Obligațiile internaționale menționate au fost considerate ca fiind prea ambițioase de către Asistența Tehnică oferită în cadrul Programului de Susținere a Politicilor de Sector (PSPS) și deci Strategia AAC (2014) conține obiective mai realiste pentru sectorul AAC:

- Atingerea Țintelor stabilite de ODM pentru 2015 pentru sisteme de canalizare îmbunătățite pentru 65% din populație până cel târziu în anul 2025;
- Atingerea Țintelor stabilite de ODM pentru 2015 pentru sisteme de apă potabilă pentru 65% din populație până cel târziu în anul 2020.

Obiectivele principale din acest Program sunt extrase din Strategia AAC (2014). Acest Program Sectorial Regional intenționează să propună acțiuni care să contribuie la atingerea obiectivelor naționale.

¹ Programul de asistență tehnică pentru implementarea Programului de susținere a politicilor de sector, în domeniul apei, versiunea finală a Strategiei AAC, 2012

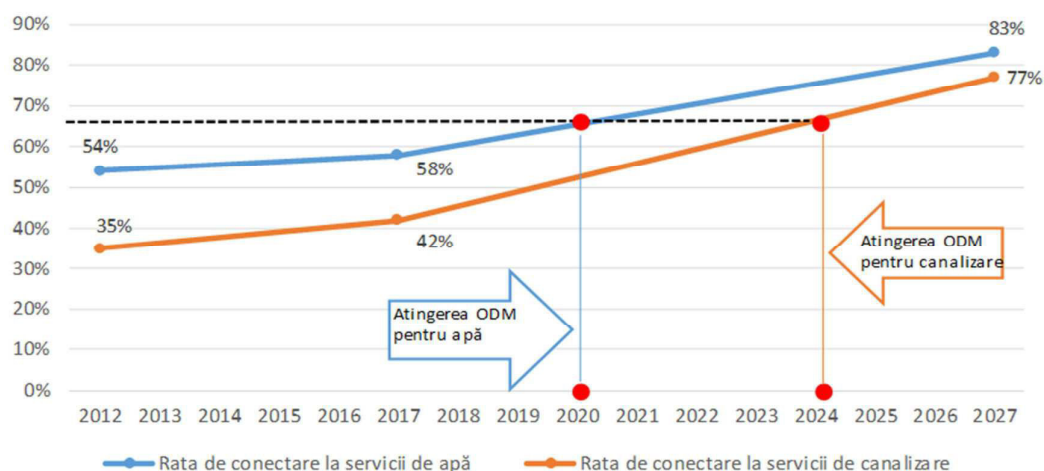
² Raportul de țară ODM, 2010 Ministerul Mediului, Republica Moldova

3.3.2 Obiectivele pentru dezvoltarea sectorului

Modelele numerice s-au bazat pe Strategia de Alimentare cu Apă și Sanitație (2014) care ia în considerare Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) și stabilește țintele principale pentru serviciile de apă și de canalizare în ceea ce privește accesul populației până în anul 2020, după cum urmează:

- Accesul la serviciul de alimentare cu apă pentru 65% din populația totală;
- Accesul la serviciul de canalizare pentru 51% din populația totală (extras din graficul reprodus mai jos din strategia AAS).

Figura 3-2: Rata de conectare și îndeplinirea țăintelor ODM¹

Sursa: Raportul tehnic Nr. 19 (TR19-C4) Strategia de apă și sanitație a Republicii Moldova – versiunea revizuită, Asistența Tehnică PSPS UE, 2012

Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului și strategia pentru serviciile de apă și de canalizare stabilesc țintele relativ la întreaga populație a țării. Deoarece municipiul Chișinău reprezintă o parte semnificativă a populației (circa 22%) și deoarece nivelurile accesului la serviciile de apă și de canalizare în Chișinău depășesc țintele naționale, s-au luat în considerare următoarele presupuneri:

- Serviciile de apă și de canalizare se vor extinde în ceea ce privește accesul populației municipiului Chișinău doar cu 5% care se vor adăuga la populație curentă. Dacă se mai consideră și tendința de creștere demografică a municipiului Chișinău de 1-2%, se vor obține următoarele valori: accesul la servicii de alimentare cu apă va crește de la 90% la 94% (în anul 2020), respectiv accesul populației la servicii de canalizare va crește de la 86% la 90% (în anul 2020). Pentru a atinge cifra de 65% pentru acces la servicii de alimentare cu apă și de 51% acces la servicii de canalizare, rezultă că restul țării (regiunile de Centru, Nord, Sud și Găgăuzia) trebuie să atingă 55% acces la apă, respectiv 39% acces la canalizare;
- Se consideră că resursele per capita pentru îmbunătățirea serviciilor de apă și de canalizare se vor distribui în mod egal între regiuni. Acesta implică faptul că modelul trebuie să presupună că fiecare regiune va trebui să obțină un procent egal

¹ Asistența tehnică UE, PSPS, strategia revizuită AAC 2012

al îmbunătățirii accesului la serviciile de apă și de canalizare relativ la populația prognozată pentru anul 2020. Rezultă că fiecare regiune trebuie să își mărească accesul la servicii de apă și de canalizare după cum urmează: pentru serviciile de alimentare cu apă creștere de aproximativ 11% din populația totală a regiunii respective, și pentru servicii de canalizare o creștere de 26% din populația regiunii respective, relativ la populația prognozată pentru anul 2020;

- Pentru fiecare regiune individual, s-a considerat că dezvoltarea serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare se va face, cel mai probabil, mai întâi în regiunile urbane care deja sunt semnificativ mai dezvoltate decât pentru populația rurală, din cauza concentrației de capital și a densității populației mai mari. Țintele considerate pentru zonele urbane pentru anul 2020 sunt considerate foarte apropiate de cele curente ale municipiului Chișinău, și anume 90% din populația urbană din anul 2020 va avea acces la alimentare cu apă, și 85% din populația urbană va avea acces la sistemele de canalizare. Populația rurală va atinge valori mai mici în termeni relativi, dar în termeni absoluți, marea parte a populației care își va îmbunătăți accesul la servicii de alimentare cu apă și de canalizare va fi în zonele rurale;
- Modelul numeric presupune că în anul 2020 toate apele industriale și de la instituțiile publice vor fi colectate de către sisteme centralizate. Valorile relativ mici ale volumelor de ape industriale pot crea confuzii, din cauză că în prezent mare parte din agenții industriali preferă să se ocupe în mod independent de apele uzate produse. Deoarece, un control al calității procesului este necesar, această practică trebuie să fie reglementată corespunzător și cel mai probabil, apele vor fi colectate în proporție de 100% de către sistemele municipale de canalizare.

Previziunea pînă în anul 2020 privind rata de acces la serviciile de alimentare cu apă:

Tabelul 3-2: Accesul la servicii de alimentare cu apă (previziuni), %

	Chișinău	RDN	RDS	RDC
Acces la apă 2012 (%)	90,65	35,23	56,20	46,00
Acces la apă 2020 (%)	94,40	47,04	68,42	57,99
Urban 2012 (%)		73,31	85,38	73,55
Urban 2020 (%)		90,00	92,00	93,00
Rural 2012 (%)		14,26	46,36	39,40
Rural 2020 (%)		23,38	60,44	49,59

Sursa: GIZ/MLPS, Rezultatele exercițiului din cadrul atelierului de lucru, 2013

Previziunea pînă în anul 2020 privind rata de acces la serviciile de canalizare:

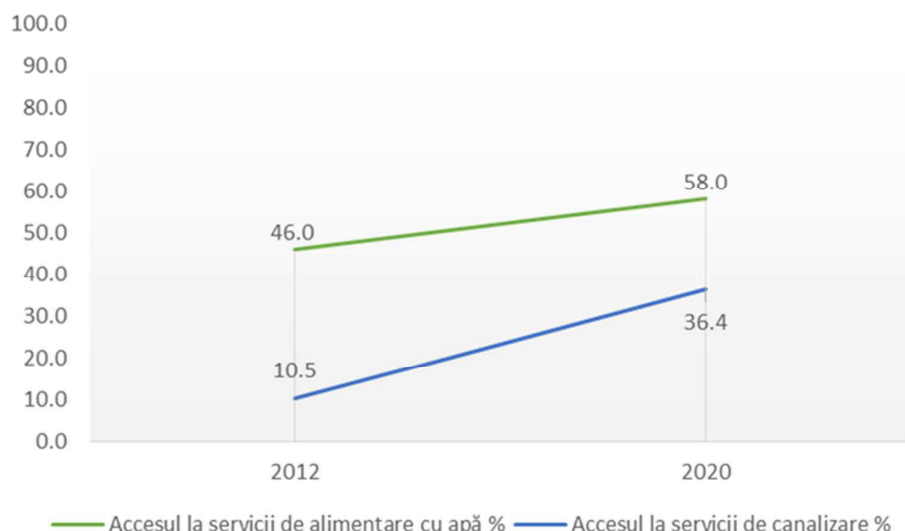
Tabelul 3-3: Accesul la servicii de canalizare (previziuni), %

	Chișinău	RDN	RDS	RDC
Acces la canalizare 2012 (%)	86,37	16,61	13,91	10,47
Acces la canalizare 2020 (%)	90,18	42,64	39,91	36,40
Urban 2012 (%)		46,00	52,30	41,73
Urban 2020 (%)		80,00	85,00	76,00
Rural 2012 (%)		0,43	0,96	2,98
Rural 2020 (%)		22,07	24,65	26,91

Sursa: GIZ/MLPS, Rezultatele exercițiului din cadrul atelierului de lucru, 2013

Pentru Regiunea de Dezvoltare Centru, din modelul numeric au rezultat următoarele:

Figura 3-3: Rata de conectare la servicii de AAC RD Centru (%)

Sursa: GIZ/MLPS, Rezultatele exercițiului din cadrul atelierului de lucru, 2013

Descrierea detaliată a direcțiilor principale pentru atingerea acestor obiective de dezvoltare a serviciilor AAC este conținută în secțiunile de mai jos.

3.4 Obiectivele și viziunea regională (RDC)

Membrii Grupului de lucru în RD Centru care au participat în pregătirea acestui Program Regional privind AAC au enunțat viziunea pentru sector.

Până în anul 2020, Regiunea de Dezvoltare Centru va avea 58% din populație conectată la sisteme de apă și 36% din populație va fi conectată la sisteme de canalizare îmbunătățite, ambele tipuri de sisteme fiind organizate în grupuri de aglomerări logice, oferind un serviciu suportabil din puncte de vedere al costurilor, durabil și prietenos cu mediul.

În cadrul Atelierului de lucru nr. 4, desfășurat în perioada 29-31 octombrie 2013, în toate cele trei regiuni, s-a ajuns la un acord privind viziunile regiunilor până în anul 2020.

Obiectivele Regiunii de Dezvoltare Centru:

- 58% - rata de conectare la servicii de apă îmbunătățite, dintre care:
 - 93% la nivel urban;
 - 50% la nivel rural.
- 36% - rata de conectare la sisteme de canalizare (sisteme de colectare și transport a apelor uzate), dintre care:
 - 76% la nivel urban;
 - 27% la nivel rural.

Viziunile/obiectivele regiunii au fost acceptate de comun acord și au fost ajustate în conformitate cu obiectivele strategice naționale.

4 Direcțiile de dezvoltare a sectorului AAC în RDC

4.1 Nivelul prognozat de finanțare a sectorului AAC

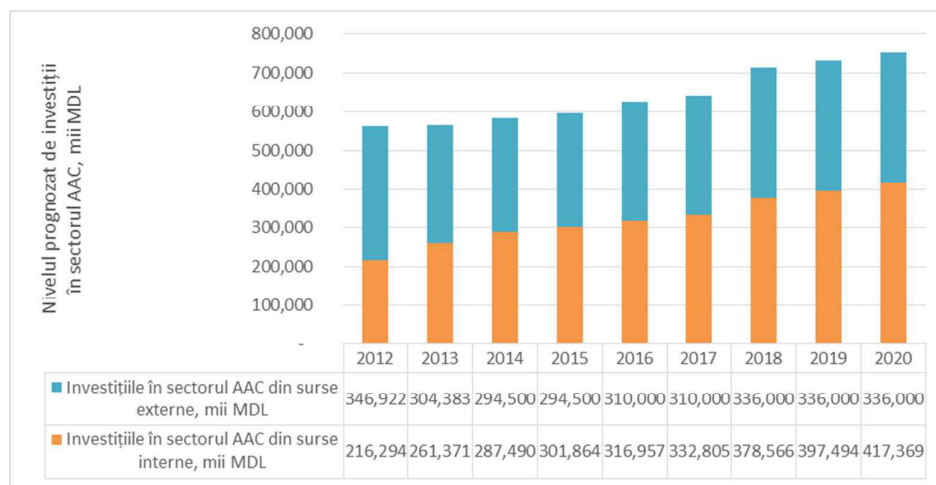
Estimările arată că nivelul actual al cheltuielilor publice în sectorul AAC din sursele interne a Republicii Moldova variază de la 1,0% la 1,1% din veniturile bugetului de stat, ceea ce reprezintă un nivel de investiții relativ scăzut pentru o țară în curs de dezvoltare (de obicei, aceste rate variază între 1-3%). În conformitate cu Planul de acțiune al Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), în totalitate 2% din veniturile bugetului de stat ar trebui să fie alocate pentru sectorul AAC pentru a implementa cu succes Strategia AAC, ceea ce înseamnă că nivelul actual de finanțare ar putea fi insuficient pentru a atinge obiectivele principale.

Comunitatea donatorilor este văzută ca principalul contribuitor la acoperirea deficitului de finanțare, și suma totală a investițiilor interne și externe în sectorul AAC în 2012 este estimată la 2,6% din veniturile bugetului de stat, care ar putea fi suficientă pentru atingerea nivelului de finanțare necesar pentru implementarea cu succes a Strategiei AAC revizuite (2014)¹.

Cu toate acestea, capacitatea de absorbție a fondurilor externe este destul de limitată, și îmbunătățiri considerabile nu se așteaptă fără modificări semnificative ale cadrului instituțional din sectorul AAC, legate de distribuția clară a responsabilităților instituțiilor de stat, planificarea coerentă a investițiilor AAC și coordonarea activităților donatorilor. Prin urmare, prognoza pentru finanțarea externă pentru perioada de 2013-2020 este destul de conservativă, fiind în valoare de 19-21 milioane de Euro pe an.

Se prognozează că, nivelul de finanțare din surse interne va înregistra o creștere de la 1,1% (2013) la 1,3% (2020) din bugetul de stat consolidat. Prognozele privind nivelul de investiții pentru 2013-2020 sunt elaborate în consultare cu Strategia AAC (2014) și sunt prezentate în figura de mai jos:

Figura 4-1: Prognoza de investiții în sectorul AAC, 2013-2020

Sursa: GIZ/MSPL, estimările experților, 2013

¹ Asistența Tehnică a UE, PSPS, Strategia de Aprovizionare cu Apă și Sanitație a Republicii Moldova (Versiune revizuită 2012 – nr. 2), octombrie 2012 <http://ta-water-spsp.eu>

Sumele de investiții prognozate sunt estimate a fi suficiente pentru a acoperi lucrări de construcție a conexiunilor noi de apă și de canalizare, precum și atingerea obiectivelor de dezvoltare a sectorului AAC, așa cum este descris în secțiunile de mai sus. De asemenea, aproximativ 12% din totalul investițiilor se așteaptă să fie cheltuite pe lucrări de reabilitare a infrastructurii existente, dezvoltarea capacității și îmbunătățirea eficienței operaționale. Valorile medii de investiții pe cap locuitor au fost luate din documentația de suport¹ pentru Strategia AAC revizuită. Rezultatele sunt prezentate în tabelul următor:

Tabelul 4-1: Nivelul de finanțare a sectorului AAC prognozat pentru perioada anilor 2013-2020

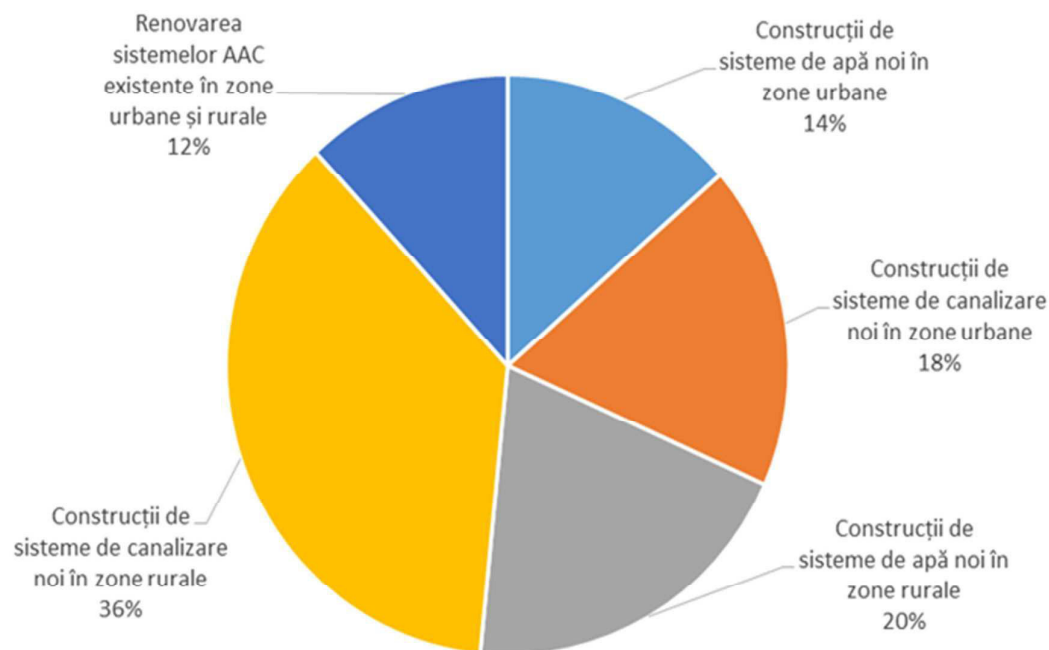
2013-2020		RDC	RDN	RDS	Total 3 regiuni
Proгноza populației noi conectate la sisteme de alimentare cu apă – zone urbane	pers	36.897	54.326	7.212	98.435
Proгноza populației noi conectate la sisteme de canalizare – zone urbane	pers	67.877	116.515	42.791	227.183
Investiția per capita pentru construcția unei sisteme noi de alimentare cu apă	MDL/pers	7.650	7.650	7.650	7.650
Investiția per capita pentru efectuarea conexiunilor noi la sisteme de canalizare și renovarea stației de epurare	MDL/pers	5.505	5.505	5.505	5.505
Proгноza populației noi conectate la sisteme de alimentare cu apă – zone rurale	pers	80.584	56.585	52.328	189.497
Proгноza populației noi conectate la sisteme de canalizare – zone rurale	pers	201.364	137.667	93.662	432.693
Investiția per capita pentru construcția unei sisteme noi de alimentare cu apă	MDL/pers	5.100	5.100	5.100	5.100
Investiția per capita pentru sisteme descentralizate de canalizare noi	MDL/pers	3.750	3.750	3.750	3.750
Investiția totală pentru construcția sistemelor AAC noi	mii MDL	1.822.022	1.861.840	908.843	4.592.706
Investiția totală pentru reabilitarea sistemelor AAC existente	mii MDL	246.996	252.394	123.204	622.594
Proгноza investițiilor totale în sectorul AAC 2013-2020	mii MDL	2.069.019	2.114.234	1.032.048	5.215.300

Sursa: GIZ/MSPL, estimările experților, 2013; cu referire la Raportul tehnic Nr. 19 (TR19-C4) al Asistenței Tehnice PSPS UE, 2012

Proгноza distribuției investițiilor viitoare în sectorul AAC în RDC se prezintă în Figura următoare:

¹ Asistența Tehnică a UE, PSPS, Strategia de Aprovizionare cu Apă și Sanitație a Republicii Moldova (Versiune revizuită 2012 nr. 2), Octombrie 2012 <http://ta-water-spssp.eu>

Figura 4-2: Prognoza distribuției investițiilor viitoare în sectorul AAC în RDC

Sursa: GIZ/MSPL, estimările experților, 2013

4.2 Direcțiile principale spre atingerea obiectivelor de dezvoltare a sectorului

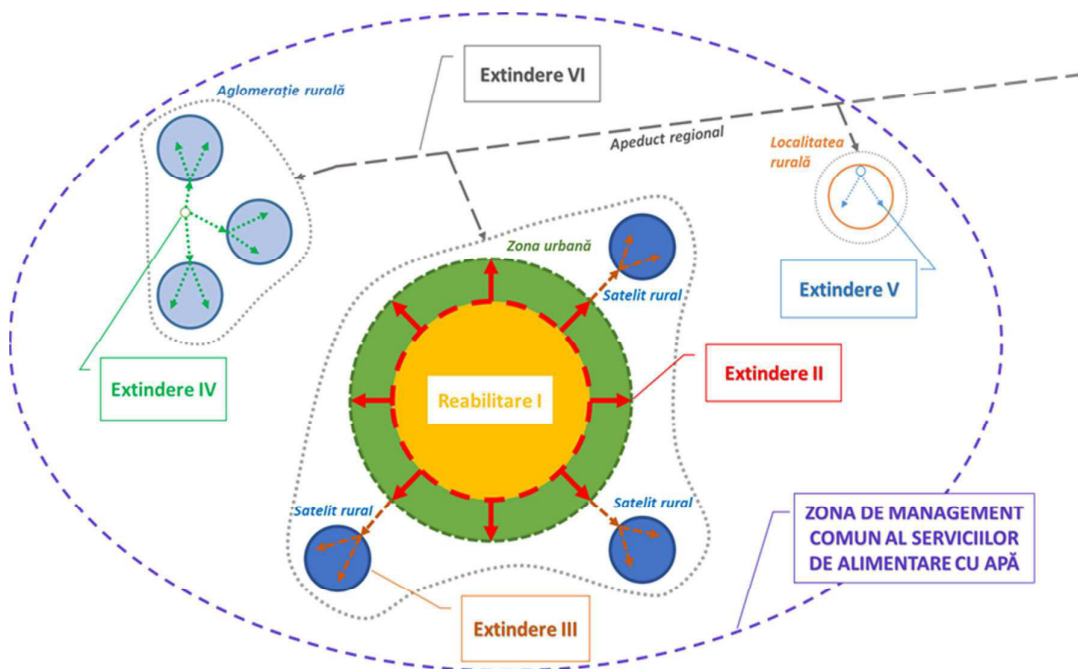
Strategia AAC revizuită prevede o abordare programatică, structurată, prin elaborarea Planurilor de alimentare cu apă și sanitație (PAAS) în următorii ani, iar aceste planuri vor servi ca instrument principal pentru planificarea serviciilor AAC la nivel de raion. Totuși, în lipsa Planurilor de alimentare cu apă și sanitație (PAAS), acest PRS trebuie să prezinte o cale rezonabilă de contribuție imediată la realizarea obiectivelor naționale din sectorul AAC pe termen mediu (până în 2020) în cele 3 regiuni de dezvoltare (Nord, Centru și Sud).

PRS este elaborat înainte de PAAS și conține unele elemente ale unui PAAS - cum ar fi componenta de investiții. Din moment ce acest PRS este ajustat la prioritățile naționale și regionale, acesta nu va intra în conflict cu viitoarele PAAS.

4.2.1 Alimentarea cu apă

Abordarea propusă pentru dezvoltarea serviciilor de alimentare cu apă a fost elaborată în baza prevederilor Strategiei AAC (2014), discutată și agreată în comun cu reprezentanții grupurilor de lucru în cadrul celui de-al patrulea Atelier de lucru privind planificarea regională a serviciilor AAC (organizat în perioada 29-31 octombrie 2013), și este reprezentată în graficul de mai jos:

Figura 4-3: Abordarea principală privind dezvoltarea serviciilor de alimentare cu apă

Sursa: GIZ/MSPL, Rezultatele discuțiilor din cadrul atelierului de lucru, 2013

Se consideră că, această abordare va servi drept o bază solidă pentru dezvoltarea unui program de investiții accesibil, cu un rezultat imediat în creșterea numărului populației cu acces la servicii îmbunătățite de alimentare cu apă. Descrierea detaliată și argumentarea acestei abordări sunt prezentate în secțiunile de mai jos

4.2.1.1 Abordarea privind îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă

Zonele și aglomerările urbane au cele mai mari densități de populație și, prin urmare, prezintă potențial sporit de creștere a ponderii populației cu acces la sistemele de alimentare cu apă, cu cele mai mici costuri de investiții asociate. Așa cum se arată în Secțiunea 2.3.3, toate zonele urbane din Republica Moldova au sisteme funcționale de alimentare cu apă, proiectate pentru a asigura un acces de 100% al populației urbane, cu un consum specific de apă sporit, în timp ce rata de acoperire actuală a populației urbane în cele trei regiuni este de doar 76% (74% în RDC, 73% în RDN, și 85% în RDS), iar consumurile specifice au scăzut considerabil. Aceasta permite o creștere rapidă și relativ ieftină, ca număr de conexiuni urbane (de până la 93% în RDC, 90% în RDN, și 92% în RDS), prin extinderea rețelelor existente de distribuție urbane. Zona urbană a mun. Chișinău a atins deja o rată destul de ridicată de conectare (93%), care, practic, nu lasă spațiu pentru extinderea considerabilă a serviciilor de alimentare cu apă. Prin urmare, accentul principal se va face pe zonele urbane din toate cele trei regiuni de dezvoltare.

Totuși, acoperirea în întregime a populației urbane rămase nu va fi suficientă pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare, și va fi necesară dezvoltarea substanțială a sistemelor de apă din mediul rural. Extinderea fizică a rețelelor urbane existente este văzută ca o soluție potențial fezabilă pentru localitățile rurale învecinate, contribuind la urbanizarea naturală a aglomerărilor (de exemplu, Călărași și satele Nișcani și Păulești). Pentru localitățile rurale cu sursele de apă locale, reabilitarea și extinderea sis-

temelor de apă existente va fi însoțită de construcția sistemelor noi de alimentare cu apă în satele fără servicii centralizate de alimentare cu apă.

Luând în considerare cele expuse anterior, principalele direcții pentru dezvoltarea rapidă și eficientă a serviciilor de alimentare cu apă, precum și sporirea ratei de acoperire a serviciului pînă în 2020, sunt următoarele:

- Reabilitarea și extinderea sistemelor de alimentare cu apă existente, precum și construcția sistemelor noi în zonele urbane pentru sporirea eficienței sistemelor, îmbunătățirea calității serviciilor, și atingerea gradului de acoperire cu servicii a 91% din populație urbană din țară (inclusiv Chișinău) și 93% în RDC, se va implementa în primul rînd;
- Extinderea rețelelor urbane existente în localitățile rurale învecinate va fi următorul pas;
- Reabilitarea și extinderea sistemelor de alimentare cu apă existente în zonele rurale, sporirea eficienței sistemelor, îmbunătățirea calității serviciilor;
- Construcția sistemelor noi de alimentare cu apă în zonele rurale neacoperite și atingerea ratei de acoperire cu servicii de alimentare cu apă în mediul rural de 50% pentru RDC.

Dezvoltarea regională a serviciilor se prevede în aglomerări logice. Abordarea integrală va cere dezvoltarea atât a serviciilor de apă cât și de canalizare. Conform Acordului de Asociere dintre UE-Moldova, Republica Moldova se obligă să armonizeze legislația națională și să implementeze prevederile Directivelor UE, inclusiv Directiva Consiliului nr. 91/271/EEC privind epurarea apelor uzate urbane, ce necesită implementarea serviciilor de colectare a apelor uzate și epurarea acestora în primul rînd în localitățile de peste 15 mii locuitori (10 mii în zonele sensibile). Aplicând logica serviciilor integrate, această condiție pentru sistemele de canalizare se extinde și pentru serviciile de alimentare cu apă.

Abordarea propusă este în conformitate cu prevederile generale ale Strategiei AAS revizuite (2014).

4.2.1.2 Captarea apei

În prezent, captările existente de ape de suprafață și subterane în zonele urbane sunt folosite la cca. 36% din capacitatea lor proiectată (514.600 m³/zi), și capacitatea totală de producție a instalațiilor de captare a apei existente în zonele urbane este de cca. 185.200 m³/zi. Alimentarea cu apă în mediul rural se bazează în principal pe surse de apă subterană. Totalul rezervelor de apă subterană explorate și aprobate de către AGRM se estimează la cca. 1.506.620 m³/zi pentru întreaga țară.

Cerința totală estimată de apă potabilă pentru anul 2020, în comparație cu capacitățile de producere a instalațiilor de captare existente, este prezentată în tabelul de mai jos:

Tabelul 4-2: Gradul de acoperire a cerinței de apă cu instalații existente

Parametru	Valoare
Cerința de apă prognozată pentru RDS în 2020, m ³ /zi	38.906
Cerința de apă prognozată pentru RDN în 2020, m ³ /zi	63.616
Cerința de apă prognozată pentru RDC în 2020, m ³ /zi	63.467
Total cerința de apă prognozată pe 3 regiuni, excl. Chișinău și UTA Găgăuzia, m ³ /zi	165.989
Cerința de apă prognozată pentru Chișinău și UTA Găgăuzia în 2020, m ³ /zi	130.890
Necesarul de apă total prognozat, m ³ /zi (inclusiv 25% de apă nefacturată)	371.099
Capacitatea de proiect a instalațiilor de captare existente, m ³ /zi	514.600
Rezervele de ape subterane aprobate, m ³ /zi	1.506.620
Rata prognozată de folosire a captărilor din surse de suprafață, %	72%

Parametru	Valoare
Rata prognozată de folosire a rezervelor de ape subterane, %	25%

Sursa: GIZ/MSPL, Estimările experților, 2013

Construcția captărilor suplimentare de apă pe termen mediu prevede următoarele:

- Principalele surse de apă de suprafață, râurile Nistru și Prut, sunt râuri transfrontaliere și construcția prizelor suplimentare de apă va necesita elaborarea studiilor de evaluare a impactului asupra mediului (EIM) și coordonarea cu principalele părți interesate (Ucraina pentru râul Nistru și România pentru râul Prut);
- Sursele subterane sunt considerate ca rezerva principală de stat de apă potabilă, și dezvoltarea în continuare a captărilor apei subterane nu este în conformitate cu dispozițiile principalelor documente de politici din sector;
- Construcția prizelor noi de captare a apei va necesita investiții capitale mari, care nu sunt accesibile la nivelurile actuale de finanțare a sectorului.

Luând în considerare cele expuse anterior, principalele direcții pentru dezvoltarea captărilor de apă sunt următoarele:

- Utilizarea prizelor existente de captare a apei de suprafață, cu reabilitări necesare și ajustările capacităților la consumuri curente și cele prognozate, se va considera în primul rând;
- În absența unor surse disponibile de apă de suprafață, se va efectua renovarea captărilor existente de ape subterane în conformitate cu cerințele de apă actuale și viitoare;
- Selectarea captărilor noi se va accepta numai în baza argumentelor puternice pentru construcția de prize noi, în loc de renovarea celor existente.

4.2.1.3 Tratarea apei și aducțiuni regionale

Alegerea stațiilor de tratare a apei (STA) de suprafață se va face împreună cu sursele de apă, și, prin urmare, se vor aplica considerente comune. Scopul final este de a asigura alimentarea cu apă potabilă conformă cu standardele naționale și ale Directivei CE privind apa potabilă.

Conductele regionale existente sunt în mare parte supradimensionate și permit o racordare relativ ușoară a consumatorilor suplimentari. Cu toate acestea, starea actuală a celor mai multe instalații regionale este necorespunzătoare, și necesită renovări semnificative. Numărul actual de consumatori conectați este foarte limitat (de exemplu, apeductul Soroca-Bălți) și ratele de consum nu permit o funcționare durabilă a apeductului. Pentru a reduce costurile de operare specifice, un anumit număr minim de consumatori trebuie să fie asigurat în viitorul apropiat.

Totuși, condițiile variabile de relief și distanțele semnificative între localități, în multe cazuri, fac imposibilă extinderea conductelor regionale, ca să acopere toate localitățile rurale îndepărtate cu apa tratată din surse de suprafață. Costurile de investiții, de exploatare și de întreținere a aducțiunilor regionale au în cele din urmă un impact negativ asupra nivelului tarifelor, care este unul dintre criteriile esențiale pentru consumatorii cu venituri reduse. Ca urmare, extinderea apeductelor regionale trebuie să se bazeze pe un studiu de fezabilitate, cu analiza de cost-opțiuni pentru utilizarea surselor locale de apă subterană, cu o tratare corespunzătoare.

Pentru localități rurale, cu apele subterane locale de calitate potabilă, cea mai ieftină și mai rapidă soluție ar fi renovarea/utilizarea surselor locale disponibile.

Strategia AAC revizuită permite construcția stațiilor de tratare a apei subterane din surse locale, în scopul de a evita construcții costisitoare de conducte regionale lungi. Totuși, există o experiență foarte limitată în implementarea și exploatarea STA a apelor subterane din Republica Moldova, și adoptarea acestor tehnologii se va face împreună cu transferul cunoștințelor și experienței de operare.

Luând în considerație cele expuse anterior, principalele direcții pentru sporirea ratei de acoperire a serviciului, sunt următoarele:

- Extinderea zonelor de acoperire a stațiilor de tratare a apei de suprafață și conductelor regionale, în baza analizei cost-opțiune (studiului de fezabilitate), cu asigurarea unui nivel accesibil de tarife. Pentru asigurarea durabilă a procesului de tratare a apei, un anumit număr minim de consumatori conectați (localitate sau un grup de localități conectate) trebuie să asigure consumul necesar de apă;
- Reabilitarea/utilizarea surselor existente subterane locale de calitate potabilă pentru asigurarea cu apă a localităților îndepărtate sau grupurilor de localități;
- Aplicarea tehnologiilor de tratare a apelor subterane locale, în cazul localităților situate la distanță sau pentru grupuri de localități.

4.2.1.4 *Rețelele de distribuție a apei*

Unul dintre obiectivele principale ale sectorului AAC, prezentat în Strategia AAC revizuită, este nu numai sporirea gradului de acoperire cu servicii de apă, dar și asigurarea calității serviciilor prestate. Lecțiile învățate în cadrul diferitor proiecte, finanțate de donatori în Republica Moldova, au demonstrat în mod clar că, înainte de extindere de rețele, trebuie mai întâi să se ia în considerare reabilitarea și optimizarea principalelor componente ale rețelelor de distribuție existente în vederea obținerii unei eficiențe totale a sistemului, precum și nivelul necesar de servicii. În caz contrar, simpla extindere a rețelei poate contribui la creșterea nivelului de pierderi de apă, scăderea generală a calității serviciilor și majorarea tarifulor. Acest lucru este, în cele din urmă, limitat de o capacitate de plată relativ scăzută a consumatorilor de apă.

De asemenea, stațiile de pompare existente vor fi reabilite/ajustate la noile regimuri de funcționare, în scopul asigurării unei eficiențe energetice sporite pentru sistemele de apă extinse.

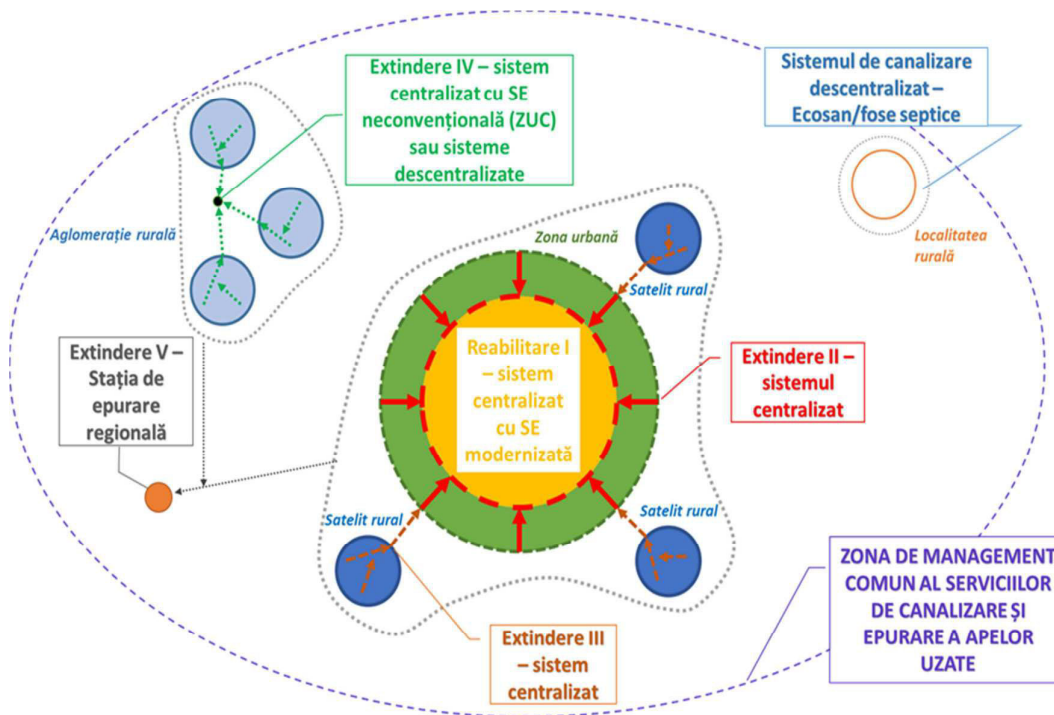
De aceea, următoarele direcții vor fi luate în considerație în PRS:

- Împreună cu extinderea rețelelor de distribuție, îmbunătățirea calității serviciului curent se va face prin reabilitarea și optimizarea hidraulică a rețelelor existente;
- Implementarea zonării rețelelor pentru reglarea presiunii și controlul operațional îmbunătățit se va face în scopul reducerii pierderilor fizice din rețelele de apă;
- Optimizarea stațiilor de pompare se va face prin efectuarea auditurilor energetice, identificarea celor mai eficiente regimuri de funcționare, și reglarea/înlocuirea pompelor;
- Contorizarea tuturor consumatorilor trebuie să fie o condiție obligatorie pentru investiții.

4.2.2 Canalizarea și epurarea apelor uzate

Abordarea propusă pentru dezvoltarea serviciilor de canalizare a fost discutată și agreată în comun cu reprezentanții grupurilor de lucru în cadrul celui de-al patrulea Atelier de lucru privind planificarea regională a serviciilor AAC (organizat în perioada 29-31 octombrie 2013), și este reprezentată în graficul de mai jos:

Figura 4-4: Abordarea principală privind dezvoltarea serviciilor de canalizare

Sursa: GIZ/MSPL, Rezultatele discuțiilor din cadrul atelierului de lucru, 2013

Detaliile se prezintă în secțiunile următoare:

4.2.2.1 Dezvoltarea serviciilor de canalizare

Serviciile de canalizare înregistrează un nivel de dezvoltare mult mai scăzut în comparație cu sistemele de alimentare cu apă, și, prin urmare, vor necesita investiții considerabile pentru atingerea obiectivelor naționale. Dezvoltarea sistemelor de canalizare este dictată de extinderea serviciilor de alimentare cu apă, și Strategia AAS prevede implementarea sistemelor de canalizare (în mediul urban) și a soluțiilor de sanitație adecvate (în mediul rural), în paralel cu serviciile de apă. Totuși, există un decalaj mare între gradul de dezvoltare a acestor două servicii, mai ales în localități rurale, și sistemele de canalizare trebuie să se dezvolte într-un ritm mai intens pentru realizarea obiectivelor naționale.

Similar cu servicii de alimentare cu apă, zonele și aglomerările urbane au cele mai mari densități de populație și, prin urmare, prezintă potențial sporit de creștere a ponderii populației cu acces la sistemele de canalizare, cu cele mai mici costuri de investiții asociate. Așa cum se arată în Secțiunea 2.3.3, toate zonele urbane din Republica Moldova au sisteme funcționale de canalizare, proiectate pentru a deservi 100% din populația urbană cu producere sporită de ape uzate, în timp ce rata de acoperire actuală cu

servicii a populației urbane în cele trei regiuni este de doar 46% (42% în RDC, 46% în RDN, și 52% în RDS), iar consumurile specifice au scăzut considerabil. Aceasta permite creștere rapidă și relativ ieftină, ca număr de conexiuni urbane (de până la 76% în RDC, 80% în RDN, și 85% în RDS), prin extinderea rețelelor existente de canalizare urbane. Zona urbană a mun. Chișinău a atins deja o rată destul de ridicată de conectare (93%), care, practic, nu lasă spațiu pentru o extindere considerabilă a serviciilor de alimentare cu apă. Prin urmare, accentul principal se va pune pe zonele urbane din toate cele trei regiuni de dezvoltare.

Totuși, acoperirea în întregime a populației urbane rămase nu va fi suficientă pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare, și va fi necesară dezvoltarea substanțială a sistemelor de canalizare din mediul rural. Extinderea fizică a rețelelor urbane existente este văzută ca o soluție potențial fezabilă pentru localitățile rurale învecinate, contribuind la urbanizarea naturală a aglomerărilor (de exemplu, or. Călărași și satele Nișcani și Păulești).

Pentru restul localităților rurale, soluțiile adecvate de sanitație pot fi orice soluție centralizată sau descentralizată, care asigură prevederile standardelor relevante pentru protecția mediului. Strategia AAC revizuită prevede pentru localitățile cu populație până la 3 000 de locuitori implementarea de soluții de sanitație descentralizate. Folosirea toaletelor uscate (de asemenea, cunoscute în Republica Moldova ca toalete tip Ecosan) s-a dovedit a fi o soluție descentralizată potrivită. Implementarea foselor septice este permisă, în general, de Normele și reguli în construcție SNiP 2.04.03-85 (Rețele și instalații exterioare de canalizare). Mai mult, Protocolul privind Apa și Sănătatea stabilește obiective naționale, care prevăd implementarea sistemelor mici (individuale și/sau colective) de sanitație îmbunătățită (de exemplu, toalete uscate Ecosan, fose septice, sau alte tehnologii) pentru aproximativ 50 de localități rurale până în anul 2015 și pentru 100 de localități până în anul 2020.

Important de menționat este că, în anumite cazuri (mai ales pentru zonele rurale sărace), lipsa sistemului de canalizare nu trebuie să fie văzută ca factorul limitativ pentru dezvoltarea serviciilor de alimentare cu apă. Legislația națională actuală în vigoare permite efectuarea conexiunilor cu robinete de curte, și cișmele publice în zonele neacoperite de servicii de canalizare. Acest lucru nu va contribui la realizarea obiectivelor de dezvoltare a sistemelor centralizate de canalizare, dar cel puțin nu va împiedica îmbunătățirea ratei de acoperire de apă.

Luând în considerare cele expuse anterior, principalele direcții pentru dezvoltarea rapidă și eficientă a serviciilor de canalizare, precum și sporirea ratei de acoperire a serviciului până în anul 2020, sunt următoarele:

- Reabilitarea și extinderea sistemelor de canalizare existente în zonele urbane pentru sporirea eficienței sistemelor, îmbunătățirea calității serviciilor, și atingerea gradului de acoperire cu servicii a 86% din populație urbană din țară (inclusiv Chișinău) și 76% în RDC, se va implementa în primul rînd;
- Implementarea sistemelor descentralizate de canalizare în localități rurale, în paralel cu construcția sistemelor de alimentare cu apă;
- Extinderea rețelelor urbane existente în localitățile rurale învecinate va fi următorul pas;
- Construcția sistemelor noi de alimentare cu apă în zonele rurale neacoperite și construcția sistemelor de canalizare în localități rurale de dimensiuni mari, pentru atingerea ratei de acoperire cu servicii de alimentare cu apă în mediul rural de 27% pentru RDC.

Abordarea propusă este în conformitate cu prevederile generale ale Strategiei AAC (2014).

4.2.2.2 *Epurarea apelor uzate*

Stațiile de epurare (SE) a apelor uzate din zone urbane sunt în stare necorespunzătoare. Majoritatea stațiilor existente oferă doar o epurare mecanică, în timp ce instalațiile biologice cu consum energetic sporit sunt scoase din funcțiune din cauza costurilor de operare inaccesibile. În cele mai multe cazuri, tehnologia de epurare și chiar amplasamentul stațiilor de epurare trebuie să fie reexaminată, în scopul de a asigura nivelul necesar de eficiență a sistemului, și de a acoperi un număr mai mare de consumatori. Unele zone urbane (de exemplu, Soroca) nu dispun de o stație de epurare și apele uzate municipale neepurate se deversează direct în râurile transfrontaliere, care necesită soluții urgente la nivel de stat.

În zonele rurale, epurarea apelor uzate în mod centralizat practic lipsește. Epurarea apelor uzate descentralizate pentru gospodării individuale (de exemplu, toalete Ecosan), precum și implementarea stațiilor de epurare compacte pentru clădiri comunitare (de exemplu, FISM - centre medicale, școli, etc.), s-a dovedit a fi o practică eficientă.

Deoarece Republica Moldova face parte din Districtul Bazinului Hidrografic al Dunării, trebuie de ținut cont de obligațiile asumate în cadrul Convenției privind Protecția Fluviumului Dunărea, în privința implementării Directivei Cadru a Apei (DCA). În acest context, toate țările din Bazinul Dunării, inclusiv Moldova, au obligația ca toate aglomerările umane cu mai mult de >10.000 locuitori să fie prevăzute cu stații de epurare cu nivel avansat de epurare, respectiv treapta terțiară (eliminarea azotului și a fosforului).

Deși direcția documentelor principale de politici naționale tinde spre implementarea Directivei CE privind epurarea apelor uzate urbane, există o cale lungă de transpunerea integrală și conformarea cu cerințele directivei. Majoritatea țărilor-membre ale UE încă nu sunt pe deplin conforme cu cerințele directivei respective, asociate cu investițiile mari în infrastructură. Regulamentul privind cerințele de epurare a apelor uzate în localitățile urbane și rurale (2013) permite o perioadă de tranziție cu cerințe reduse temporar pentru gradul de epurare a apelor uzate.

Procesul de epurare a apelor uzate trebuie să fie prevăzut cu tratarea nămolului în conformitate cu prevederile legislației în vigoare. Pentru soluții descentralizate trebuie să fie asigurată evacuarea nămolului spre stații de epurare existente.

Luând în considerație cele expuse anterior, principalele direcții pentru dezvoltarea rapidă și eficientă a serviciilor de epurare a apelor uzate, sunt următoarele:

- Reabilitarea/extinderea SE existente din aglomerări urbane pentru a acoperi număr mai mare de generatori de ape uzate din localitățile învecinate;
- Implementarea tehnologiilor non-convenționale cu costuri asociate reduse (de exemplu, zone umede construite cu flux subteran) în zonele rurale;
- În comunitățile rurale de dimensiuni mici, aplicarea unor soluții descentralizate de epurare (fose septice, toalete Ecosan, SE compacte pentru clădiri publice/ comerciale);
- Construcția noilor SE convenționale regionale, care să acopere zonele urbane și rurale grupate.

4.2.3 Considerații instituționale și eficiența operațională

Pe lângă dezvoltarea nemijlocită a infrastructurii fizice, trebuie de luat în considerație consolidarea operatorilor AAC, pentru asigurarea nivelului necesar de fiabilitate și durabilitate a serviciilor prestate. Principalele considerații privind posibilitatea de agregare a serviciilor AAC sunt prezentate în Secțiunea 4.3.

Proiectele recente ale donatorilor (de exemplu, BERD PDCAC) au confirmat o capacitate operațională redusă și eficiența scăzută a întreprinderilor municipale existente, care tind să devină operatori regionali în viitorul apropiat. Analiza diagnostică¹ a șase viitoare companii regionale a arătat că, toate companiile au necesități considerabile de îmbunătățire a performanțelor instituționale, financiare și operaționale. Constatările similare se regăsesc în rapoartele diagnostice efectuate în cadrul proiectului Agenției Americane pentru dezvoltare Internațională (USAID) pentru șapte operatori: Căușeni, Rezina, Șoldănești, Strășeni, Taraclia, Telenești și Drochia².

Sistemele din mediul rural sunt, de asemenea, afectate de lipsa de expertiză tehnică, și sunt, în general, gestionate de asociații ale utilizatorilor de apă. Aceste sisteme continuă să beneficieze de asistență și expertiză tehnică din partea donatorilor lor (cum ar fi SDC), sau se confruntă cu riscul de colaps (cazul donatorilor și programelor care și-au încheiat activitatea lor). Noile sisteme din mediul rural au avantajul de a fi construite din materiale noi (polietilenă de înaltă densitate (HDPE)), au un nivel simplu de automatizare și nu necesită expertiză de nivel înalt, dar durabilitatea lor rămâne în pericol, deoarece operatorii locali nu sunt pregătiți să se confrunte cu o varietate de provocări tehnice, instituționale și financiare.

Direcția viitoare a politicilor sectoriale este de a introduce o nouă instituție de reglementare a sectorului AAC (ANRE), și de a implementa un sistem comun de licențiere pentru operatorii de apă din Republica Moldova. Cerințele înalte față de calitatea serviciilor prestate, precum și indicatorii de performanță stabiliți pentru fiecare operator, se prognozează să contribuie la reducerea naturală a operatorilor de dimensiuni mici și extinderea zonelor de acoperire de către operatorii puternici urbani.

De asemenea, o colaborare inter-municipală strânsă este necesară pentru regionalizarea serviciilor AAC. Strategia AAC revizuită solicită un acord cu toate părțile interesate de proiect, inclusiv APL și operator regional, ca principala condiție pentru finanțare de la bugetul de stat pentru proiecte de viitor.

Prin urmare, în vederea consolidării capacităților operatorilor regionali, trebuie respectate următoarele direcții principale:

- Extinderea managementului serviciilor AAC din zonele urbane existente în localitățile rurale vecine, indiferent de conexiunea fizică la sistemele orășenești;
- Îmbunătățirea calității serviciilor prin licențierea și monitorizarea operatorilor AAC regionali;
- Elaborarea și implementarea Programului de îmbunătățire a performanțelor financiare și operaționale ale operatorilor de servicii AAC;
- Implementarea sistemelor de automatizare (SCADA) pentru monitorizarea și controlul proceselor tehnologice AAC.

¹ BERD, SWECO, Raportul Diagnostic, FOPIP, 2012

² Proiectul USAID de Susținere a Autorităților Locale din Moldova (LGSP) – Rapoarte Diagnostice, 2013

4.2.4 Considerații financiare

În prezent, aprobarea tarifelor pentru serviciile AAC în localitățile din Republica Moldova este o responsabilitate a autorităților publice locale respective, ceea ce face procesul de stabilire a tarifelor extrem de politizat și care rezultă în niveluri tarifare sub rata de recuperare a costurilor operaționale. Strategia AAC revizuită, precum și legea serviciului public AAC, prevăd introducerea instituției de reglementare tarifară (ANRE). Acest PRS presupune că viitoarea politica tarifară va lua în considerație atât recuperarea costurilor operaționale, cât și limitele de suportabilitate a consumatorilor.

Direcțiile majore sunt următoarele:

- Politica tarifară și posibilitățile de subvenții vor fi elaborate și stabilite de către ANRE, în timp ce prezentul document prevede că toate costurile asociate serviciilor AAC vor fi acoperite prin tarife;
- Rata de suportabilitate acceptabilă pentru serviciile AAC nu trebuie să depășească nivelurile acceptate pe plan internațional de 3,5-4,0% din venitul disponibil al gospodăriilor.

4.3 Evaluarea agregării companiilor de apă

Un efort semnificativ în identificarea alternativelor și a celei mai convenabile căi pentru agregarea serviciilor a fost efectuat prin asistența tehnică UE, concluziile fiind prezentate în Raportul Tehnic nr. 12 (TR12-C2), Studiul de Fezabilitate pentru Agregarea Companiilor Regionale de Apă (AT PSPS în domeniul AAC)¹.

În raportul menționat mai sus, au fost analizate posibilitățile de agregare a companiilor furnizoare de servicii AAC în companii regionale de operare (CRO) mari și eficiente, care sunt capabile să gestioneze întregul proces de implementare a proiectelor AAC și să opereze infrastructura de AAC într-un mod eficient, la prețuri accesibile pentru consumatori.

Prezentul PRS nu stabilește o anumită metodă de agregare pe care Guvernul Republicii Moldova ar trebui să o utilizeze în procesul de regionalizare a serviciilor AAC, ci mai degrabă confirmă constatările majore ale raportului. Această secțiune analizează scenariul posibil de agregare a serviciilor AAC.

Din raport și din alte observații directe, se pare că cea mai probabilă abordarea a agregării să fie similară cu cea aplicată în România și susținută de Uniunea Europeană, care se referă la reabilitarea și extinderea infrastructurii AAC prin fuzionarea și consolidarea operatorilor mari existenți în companii regionale de operare.

Măsurile însoțitoare vor fi necesare pentru reducerea următoarelor riscuri, care sunt identificate și reproduse din acest raport:

- Autoritățile locale nu vor susține conceptul de aglomerare. Experiența altor țări ne arată că autoritățile locale au tendința de a se opune agregării. Trebuie elaborat un plan de comunicare pentru a informa sectorul, a clarifica conceptul de agregare și arăta avantajele acestuia. De asemenea, interesele locale ar putea reprezenta o barieră în calea agregării. Riscul trebuie atenuat prin documentarea detaliată a procesului (manualul bunelor practici). Procesul trebuie să pună accent pe consultări și audieri publice;

¹ EuropeAid/ 130872/C/SER/MD Contract 2011/270-593).

- Populația nu va accepta majorarea tarifelor ca condiție pentru agregare. Majorarea tarifelor este un proces complicat și ce obicei se produce înainte de realizarea investițiilor. Va trebui asigurată transparență totală pentru a convinge populația de necesitatea și echitatea majorării tarifelor (audieri publice). Agenția de reglementare în sectorul apelor va contribui la soluționarea acestei probleme prin elaborarea unei metodologii adecvate de tarifare și asigurarea transparenței. Majorarea tarifelor trebuie convenită înainte de a lua decizia de a iniția procesul;
- Agregarea se va opri la nivel de raioane. Experiența României ne arată că agregarea s-a oprit la nivel de județe, cu anumite excepții. Aceasta reprezintă o complicație pentru Moldova, fiindcă raioanele sunt mai mici decât județele. Această problemă trebuie abordată prin planificarea regională realizată de ADR și prin prioritizarea proiectelor regionale (prin investiții în infrastructura AAC propusă);
- Implementarea va fi tergiversată (capacitate de absorbție financiară limitată). Capacitatea de absorbție limitată este o problemă în Moldova, agregarea fiind una dintre măsurile menite să depășească această problemă. Agregarea are scopul de a promova operatorii profesionali, care vor fi capabili să gestioneze investițiile necesare. Doar operatorii care vor respecta cerințele pentru o CRO și vor fi ulterior licențiați de agenția de reglementare în sectorul apelor, vor fi eligibili pentru finanțare externă (din bugetul de stat și/sau din partea donatorilor/instituțiilor financiare internaționale). Accesul la finanțarea ar putea fi facilitat prin sporirea credibilității CRO (licențiere și transparență) și oferirea de împrumuturi "facile" dintr-un fond special creat în Moldova. Proiectele planificate în infrastructura AAC va ajuta Guvernului să-și planifice proiectele din timp;
- CRO va falimenta. Posibilitatea ca CRO să ajungă în incapacitatea de a-și deservi obligațiile financiare nu este ireală. Agenția de reglementare în sectorul apelor va trebuie să monitorizeze, printre altele, și performanțele financiare ale CRO, și va putea retrage licența în caz de performanțe foarte scăzute. Prevenirea ajungerii operatorilor în situație de faliment este o măsură de precauție.

Abordarea pentru reabilitarea și extinderea infrastructurii AAC prin fuzionarea și consolidarea companiilor regionale de operare s-a dovedit funcțională în România și toate indiciile arată că ar putea fi implementată și în Republica Moldova. Măsurile însoțitoare sunt necesare pentru accelerarea procesului și reducerea riscurilor.

Principala diferență constă în faptul că în Republica Moldova, se preconizează ca Autoritatea de reglementare a serviciilor în sectorul AAC va deveni ANRE. Raportul pentru agregarea serviciilor elaborat de Asistența Tehnică stabilește un plan de acțiuni pe trei ani pentru Guvernul Republicii Moldova, dintre care principalele acțiuni sunt reproduse mai jos și se regăsesc în Planul de Acțiuni din Secțiunea 6:

- Procesul de agregare trebuie inițiat de autoritățile locale, care recunosc faptul că prin cooperare vor reuși să îmbunătățească și să sporească aria de acoperire a serviciilor de AAC în localitățile lor;
 - Lansarea unui program cuprinzător de informare a tuturor părților interesate la nivel național, regional și local cu privire la conceptul de agregare și beneficiile preconizate;
 - Elaborarea unui plan de comunicare orientat spre principalii actori implicați;
 - Implementarea planului de comunicare, cu o revizuire regulată.
- Operatorii trebuie să satisfacă cerințele minime înainte de a se califica în calitate de companie regională operațională:

- Definirea cerințelor minime pentru o CRO, care ar trebui să fie o condiție pentru obținerea licenței din partea agenției de reglementare în sectorul apelor. Cerințele trebuie să includă cel puțin: respectarea deplină a cerințelor legale pentru o S.A., acceptate de toți partenerii, recuperarea deplină a costurilor, respectarea scopurilor manageriale, financiare și operaționale minime, stabilitate de agenția de reglementare, și existența unui plan general pentru zona;
- Crearea unei agenții independente de reglementare în sectorul apelor cu mandatul juridic necesar;
- Introducerea unei proceduri clare de licențiere pentru CRO, cu cerințe minime clar definite;
- Crearea unui program național FOPIP, care va susține CRO prin oferirea de asistență tehnică, dezvoltarea capacităților și investiții eficiente, cu scopul de a spori eficiența operatorilor;
- Licențierea operatorilor calificați de către agenția națională de reglementare în sectorul apelor;
- Finanțatorii internaționali (de exemplu, BERD) aplică deja condiții foarte stricte și o licență de operare semnifică faptul că condițiile au fost îndeplinite și implementarea poate începe imediat, prin urmare, se accelerează implementarea și se evită ca fondurile să nu fie utilizate. Motivul pentru aceste cerințe este că o pregătire temeinică a operatorilor va spori considerabil rata de succes a proiectelor și va reduce timpul de transfer.
- Identificarea soluțiilor regionale fezabile:
 - Acceptarea transformării operatorilor "puternici", cum ar fi cei din Chișinău, Bălți, cei 6 operatori din cadrul Programului de dezvoltare a utilităților municipale, și probabil Cahul în calitate de CRO "de primă generație";
 - Identificarea și prioritizarea proiectelor investiționale în aglomerate urbane mai mari (centre raionale) și lansarea unui "program de potrivire" între CRO din regiunile din apropiere;
 - Elaborarea proiectelor privind infrastructura AAC pentru aglomerările urbane mai mari (centre raionale) de calitate bună (în baza cel puțin a unui studiu de fezabilitate, însă preferabil a unui plan general);
 - Lansarea unui "program de potrivire" între regiunile vecine pentru implementarea în comun a proiectelor de AAC aprobate în zonele lor;
 - Începerea implementării a cel puțin 3 proiecte multi-raionale în primii 3 ani;
 - Continuarea studiului de fezabilitate pentru PPP Sectorul de apă din regiunea de nord a Moldovei pentru aria de deservire a liniei de transmisie Soroca-Bălți și urmărirea implementării concluziilor studiului de fezabilitate. Examinarea posibilității de a crea o CRO „convențională” dacă un PPP nu este fezabil;
 - Realizarea studiului de fezabilitate pentru PPP Sectorul de apă din regiunea de nord a Moldovei și urmărirea realizării acestuia.
- Extinderea acordului pentru a acoperi și aglomerate mai mici (cu cel puțin 2.500 locuitori):
 - Realizată preferabil după stabilizarea CRO "de primă generație";
 - Schemele financiare mai mari urmează să fie finanțate din împrumuturi, pe când schemele mai mici și neatractive din punct de vedere financiar vor fi finanțate în condiții mai favorabile (sau din granturi);
 - Studiarea posibilității de a crea un Fond Revolving pentru infrastructura AAC.
- Înființarea cât mai curând posibil a agenției de reglementare a sectorului apelor:

- Înființarea depinde de aprobarea proiectului de lege cu privire la serviciile de AAC și convenirea asupra domeniului reglementat de agenția în cauză;
- Prioritățile noii agenții de reglementare a sectorului apelor trebuie să fie proporționale cu strategia de agregare, adică licențierea voluntară, analiză comparativă, și metodologie revizuită de tarify, menită să asigure accesibilitatea serviciilor;
- Crearea, după aprobarea Legii cu privire la serviciile publice de AAC, a unui plan cuprinzător pentru reglementarea sectorului AAC, care să (i) definească rezultatele așteptate, instituțiile implicate, responsabilitățile desemnate și perioada de realizare și (ii) să abordeze cel puțin (a) cadrul normativ, (b) metodologia de tarify, (c) analiza comparativă, (d) dezvoltarea capacităților, (e) strategia de introducere a reglementărilor, și (f) finanțarea agenției de reglementare;
- Introducerea unui sistem pragmatic de analize comparative, preferabil aliniat la programul european de analize comparative (EBC).
- Documentarea bunelor practici ale regiilor apă-canal într-un manual cuprinzător:
 - Ghidarea după manualul operatorilor de apă și canalizare, emis de Ministerul Mediului al României, dar și de experiențele obținute în Moldova (Chișinău, Programul de dezvoltare a utilităților municipale, GIZ, etc.);
 - Promovarea bunelor practici, îmbunătățirea mediului concurențial, oferirea unei baze excelente pentru dezvoltarea capacităților sectorului;
 - Elaborarea unei foi de parcurs precise pentru procesul de agregare, precum și a setului complet de documente necesare pentru crearea CRO, inclusiv consultarea tuturor părților relevante;
 - Oferirea de îndrumări pentru procedurile operaționale standard pentru gestionarea unei regii apă-canal, cum ar fi planificarea (activității, a investițiilor de capital), managementul financiar și administrativ, gestionarea resurselor umane, operarea și întreținerea (infrastructura AAC), gestionarea activităților comerciale, campanii de sensibilizare, etc.;
 - Evaluarea modelului CRO, aplicat în cadrul Programului de dezvoltare a utilităților municipale.
- Lansarea activităților de consolidare a capacităților în cadrul sectorului:
 - Crearea unui sistem național de instruire, care se va axa pe prioritățile imediate din cadrul sectorului, însă va fi în același timp flexibil și va combina activitățile continui din Republica Moldova și România. Necesitățile prioritare, care nu au fost acoperite, vor fi abordate în mod separat;
 - Sistemul va fi gestionat de sector în mod durabil;
 - Crearea unui sistem național de instruire cu un program de instruire corespunzător;
 - Punerea în aplicare a programului de instruire (prin intermediul sistemului național de instruire).
- Va fi creată o structură managerială pentru a gestiona întregul proces în următorii ani:
 - Crearea unei comisii permanente, prezidate de Ministerul Mediului, formată din reprezentanți ai ministerelor implicate, Cancelariei de Stat, agenției de reglementare a sectorului apelor, autorităților locale și sectoriale pentru a monitoriza progresele și a lua măsurile corective necesare. Unitatea propusă de investiții în sectorul apelor va putea oferi asistență Comisiei;

- Crearea unei comisii permanente pentru agregare, prezidate de Ministerul Mediului, formată din reprezentanți ai ministerelor implicate, Cancelariei de Stat, agenției de reglementare a sectorului apelor, autorităților locale și sectoriale;
- Consolidarea unității existente de implementare a proiectului și extinderea ariei de lucru a acesteia, pentru a include și activitatea altor donatori/instituții financiare internaționale, care lucrează cu proiecte de agregare dar nu sunt (încă) gestionate de autoritățile locale. Atunci când acest lucru va fi realizat, sarcinile de coordonare, monitorizare și raportare vor putea fi transferate în timp util unității de investiții în sectorul apelor;
- Consolidarea Unității de Gestionare a Proiectelor pentru a cuprinde toate proiectele de agregare;
- Asigurarea credibilității procesului și a CRO prin împuternicirea agenției de reglementare să-și realizeze sarcinile în mod obiectiv, fără greșeli nedorite.

4.3.1.1 *Managementul calității*

Operatorii de dimensiuni mai mari nu vor avea doar posibilitatea să atragă personal mai calificat, da și acces mai faci la tehnologiile moderne, care vor putea fi utilizate pentru a îmbunătăți operațiunile. Aceste tehnologii vor permite operatorilor să-și consolideze operațiunile și să îmbunătățească calitatea și eficiența serviciilor.

4.3.1.2 *Capacitatea de a atrage finanțare externă*

Sectorul de AAC este un domeniu consumator de capital, care necesită întotdeauna finanțare externă. Operatorii mai mari sunt într-o poziție mai bună pentru a prezenta condiții mai favorabile pentru finanțare externă și au experiența și resursele necesare pentru a face față cerințelor finanțatorilor (internaționali).

4.3.1.3 *Economiile de scară*

Un Operator mare trebuie să fie capabil să își ordoneze cheltuielile de regie proprii și, în același timp, să își îmbunătățească eficiența funcționării sale. Notăm în acest sens planificarea de afaceri, contabilitatea, facturarea și colectarea facturilor, întreținerea, etc.

4.3.1.4 *Soluții regionale*

Condițiile specifice apelor subterane din Republica Moldova și supra capacitatea producției existente, facilitează sistemele regionale. În plus, agregarea serviciilor va permite utilizarea în primul rând a apelor de suprafață și conservarea apelor subterane.

4.3.1.5 *Conformare*

Legislația aprobată recent în cadrul UE prevede cerințe foarte stricte pentru apa potabilă și canalizare, din punct de vedere a calității, cantității și siguranței, fiind probabil cele mai stricte din întreaga lume. Pentru a putea respecta aceste cerințe vor fi necesare investiții mari, care pot fi gestionate doar de operatorii mari.

4.3.1.6 *Eficiență mai înaltă*

Poate fi obținută o eficiență mai înaltă prin utilizarea în comun a tehnologiilor moderne, managementului eficient și supravegherii adecvate. Sectorul AAC în Moldova oferă oportunități ample pentru sporirea eficienței în domeniul apei nefacturate, conservării energiei și eficiența forței de muncă. Eficiența mai înaltă va compensa (parțial) necesi-

tatea de majorare a tarifelor pentru a rambursa împrumuturile, contractate pentru finanțarea investițiilor planificate.

4.3.1.7 Concluzie

Avantajele aplicării metodei de regionalizare aplicată în România, personalizată pentru specificul Republicii Moldova după cum este necesar, sunt multiple din punct de vedere tehnic și pragmatic, pot duce la un transfer lin și firesc de know-how / cunoștințe peste Râul Prut.

4.3.2 Cooperarea Inter-Municipală

În cadrul proiectului MSPL, a fost elaborat un document cu scopul de a integra instrumentul de cooperare inter-municipală (CIM) în Planurile Regionale Sectoriale (PRS). Accentul analizelor a fost în jurul celor 5 întrebări conceptuale care au fost evidențiate de experții în planificare și programare regională, ca puncte de intrare în integrarea CIM în PRS, după cum urmează:

- Politica guvernului încurajează în mod activ CIM și dacă da, în conformitate cu ce argument (de exemplu, cum se face legătura cu domeniile specific politice sau cu aspectele mai vaste de descentralizare)?
- Există o formă juridică evidentă pentru cooperarea CIM? Este identică sau există diferite vehicule pentru scopuri diferite?
- Există un mecanism clar pentru activele deținute în comun?
- Există un mecanism pentru operarea serviciilor?
- Pot exista alte probleme legate de CIM, și care sunt cele mai importante.

Cooperarea Inter-Municipală (CIM) este o relație între două sau mai multe autorități locale (de exemplu, entitățile din primul nivel de administrare teritorială) având un statut de persoane juridice și care se bucură de autonomie politică, juridică și financiară (în conformitate cu Carta Europeană a Autogovernării Locale).

Concluziile acestui studiu sunt:

- Autoritățile publice locale nu percep cooperarea inter-municipală ca o soluție primară posibilă pentru rezolvarea problemelor comunității. Această opțiune este probabil dictată fie de tipul de autonomie privind luarea deciziilor în ceea ce privește resursele proprii și cele primite de la bugetul de stat, fie de un eșec anterior legat de această cooperare inter-municipală;
- APL nu au suficientă experiență în CIM;
- În conformitate cu legislația existentă, asocierea de tip CIM nu are putere delegată de la APL. De asemenea, nu există reguli interne definite de legislația națională privind licitații de servicii de către asocierea CIM. Astfel, pot fi necesare anumite modificări în legislația existentă;
- Nu sunt suficiente stimulente financiare pentru promovarea CIM de către Guvernul Republicii Moldova;
- Cadrul legal arată că dispozițiile legale existente nu reprezintă un obstacol pentru stabilirea parteneriatelor locale eficiente în diferite forme juridice (societăți pe acțiuni, societăți cu răspundere limitată). Prin urmare, nu este necesitate pentru a elabora un proiect de lege privind cooperarea inter-municipală, deoarece nu ar oferi o valoare adăugată normelor deja existente și există riscul că ar contribui

doar la inflația legislativă a cadrului normativ care reglementează activitatea autorităților publice locale.

5 Planificare pe termen scurt și mediu: proiecte posibile

Conform direcțiilor stabilite în Secțiunea 3, trebuie să se înceapă un proces de identificare a ideilor de proiecte (concepte) care pot fi dezvoltate și formează un prim portofoliu de proiecte care să fie finanțate ulterior pentru a sprijini obiectivele și țintele sectorului de AAC, așa cum au fost identificate în acest document.

Un proces de identificare a ideilor de proiecte (concepte de proiecte posibile, CPP) a fost deja inițiat conform unei metode participative în baza deciziilor reprezentanților Grupului de lucru și ai Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor și ai Ministerului Mediului, cu asistență tehnică oferită de experții în planificare (Domeniul de intervenție 2, AAC).

Direcțiile principale pentru dezvoltarea sectorului de AAC (discutate și agreate în cadrul Atelierului IV, organizat în perioada 29-31 octombrie 2013) oferă o orientare generală, rațională și contribuie la generarea de idei de concepte de proiecte posibile. (a se vedea Secțiunea 4.2). Aceste considerații împreună cu criteriile minime agreate formează granițe clare în ceea ce privește identificarea unei liste inițiale preliminare de concepte de proiecte posibile, care pot fi apoi subiectul unei analize de birou executată de experți.

Raționamentul preliminar agreat pentru identificarea CPP a fost prezentat în cadrul Atelierului V (februarie 2014) și 45 de concepte de proiecte posibile inițiale au fost identificate și primite de către Agenții de Dezvoltare Regională (în perioada februarie 2014 – martie 2014). Promovând o politică de egalitate între participanți, ADR cu sprijinul echipei de experți au recepționat și verificat câte 1-2 CPP din fiecare raion.

Conceptele inițiale de proiecte posibile vor acoperi întregul ciclu de utilizare a apei – de la captarea și tratarea apei brute, distribuție, colectarea apelor uzate și deversarea apelor epurate în corpurile de apă naturale, dar și aspectele asociate cu prestarea de servicii de AAC durabile, așa cum este prezentat mai jos. Această abordare de management integrat al apei este în concordanță deplină cu legislația națională curentă, și de asemenea satisface prevederile celor mai recente Directive UE relevante pentru sectorul de AAC.

Figura 5-1: Abordarea managementului integral al apei în dezvoltarea CPP regionale

Sursa: GIZ/MSPL

Este de la sine înțeles că o astfel de abordare integrală este asociată cu costuri mari de investiții care vor fi mai departe prioritizate și dezvoltate în faze multiple de implementare, în funcție de resursele financiare disponibile. De asemenea, se înțelege că dacă aceste proiecte integrate vor înainta, costurile de exploatare vor crește, ceea ce trebuie să fie luat în considerare când se va estima rata de accesibilitate a schemelor propuse la nivelul consumatorilor rezidențiali. Totuși, această abordare va fi o condiție obligatorie pentru a preveni – încă de la început – proiectele nedurabile fără nivelul cerut de integrare, continuitate și conformitate cu cerințele de mediu. În funcție de resursele bugetare, cele mai prioritare componente ale CPP integrale vor fi dezvoltate la etape ulterioare.

Pentru a asigura servicii de AAC durabile într-o zonă agregată, s-a ajuns la un acord preliminar dintre autoritățile publice locale din localitățile beneficiare înainte de a înainta un CPP echipei de experți. Cooperarea voluntară inter-municipală dintre toate autoritățile publice implicate în proiect este văzută ca elementul cheie pentru succesul proiectului. CPP inițiale au fost însoțite de un memorandum/acord de parteneriat, semnat de toți factorii decizionali din aria de servicii acoperită prin CPP propus (cum ar fi primari/consilii locale și operatorul de AAC).

După o verificare preliminară și o analiză de birou efectuată de ADR și echipa de experți, a fost identificat un număr aproximativ de 33 de CPP conforme direcțiilor PRS, și lista cu aceste CPP urmează să fie înaintată pentru informare și consultare Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor și altor instituții relevante (cum ar fi Ministerul Mediului). Ulterior, lista CPP va fi prezentată și agreată cu Grupul de Lucru (Atelierul VI, aprilie 2014). Lista CPP agreate va fi inclusă în Anexa 9.

După aprobare, CPP vor intra într-un mecanism de planificare și grupurile de inițiativă vor fi asistate de către experții din cadrul proiectului Modernizarea Serviciilor Publice Locale (MSPL) pentru a trece prin patru etape de dezvoltare care constituie Calea de Dezvoltare a Proiectului, aceasta fiind o metodă și un proces de dezvoltare a proiecte-

lor. Aceasta se va întâmpla în etapa de pregătire a proiectului ce va începe în perioada mai-iunie 2014.

Se așteaptă ca în viitor, procesul de identificare a proiectelor să fie parte integrată a unui PAAS pentru regiune.

Metoda adoptată a asigurat că:

- Pe cât posibil, sunt promovate doar proiectele conceptual relevante strategiei și necesităților și coerente în sine;
- Pe cât posibil, proiectele care sunt dezvoltate sunt parte integrantă dintr-o intervenție mai largă și coerentă, care ar putea fi planificată, elaborată și implementată în faze;
- Principiul cheie al durabilității (inclusiv financiare) este respectat;
- Intervențiile vor ajuta întreprinderile de apă să devină mai robuste și deci, în timp să ajungă în poziția de a face investiții mai problematice și riscante, dar necesare.

Aspectele privind prestarea serviciului, cele instituționale și dezvoltarea capacității progresa în tandem cu investițiile în dezvoltarea proiectului.

6 Planul de acțiuni

Pentru a atinge obiectivele PRS AAC a fost elaborat un plan de acțiuni, care a inclus activitățile și măsurile identificate de către toți partenerii regionali ca fiind necesare pentru a facilita în continuare dezvoltarea și implementarea proiectelor în sectorul AAC, precum și asigurarea durabilității serviciilor AAC la nivel regional.

Planul de acțiuni reprezintă o listă esențială de sarcini urgente, de care depinde implementarea acestui Program și a conceptelor de proiecte asociate. Acest plan este complementar la activitatea viitoare a proiectelor în curs de dezvoltare. Îndeplinirea lui este o sarcină pentru actorii locali, regionali și, mai presus de toți, naționali. Planul de acțiuni va fi subiectul unei monitorizări în viitor, ca o parte a implementării PRS.

Aceste acțiuni sau măsuri variază de la practici locale și regionale la cele naționale. Împreună, acțiunile care urmează să fie implementate la diferite niveluri, vor contribui la crearea condițiilor în care proiectele derivate din acest Program să fie mai ușor de dezvoltat și de implementat. La nivel național doar cele mai importante acțiuni au fost preluate din Strategia AAC (2014): lista detaliată a activităților la nivel național poate fi găsită în Planul de acțiuni pentru Strategia revizuită.

Termenele limită și indicatorii, stabiliți pentru a monitoriza progresul de implementare a acțiunilor propuse, sunt prezentate în tabelul de mai jos. Se recomandă ca monitorizarea progresului PRS să se facă în permanență, cu evaluarea realizării desfășurată o dată în jumătate de an.

Responsabilitatea implementării PRS AAC aparține tuturor instituțiilor relevante, identificate în acest document.

Un exercițiu formal de evaluare a riscurilor a fost efectuat de către părțile interesate în cadrul procesului de planificare regională. În urma exercițiului membrii grupului de lucru au identificat riscurile majore și acțiunile legate de dezvoltarea sectorului AAC.

PRS este un document flexibil, supus controlului și monitorizării continue pentru a asigura implementarea sa și atingerea obiectivelor, și se prevede să fie revizuit anual.

6.1 Nivel regional

În prezent, un număr considerabil de proiecte și inițiative AAC sunt implementate de instituții de stat (MDRC, MM, etc.) și diverși donatori, și anume: modernizarea apeductului Soroca-Bălți, apeductul Prut-Leova-Cimișlia-Basarabeasca-Ceadâr-Lunga, apeductul Chișinău-Strășeni-Călărași (toate finanțate de BERD), apeductul de grup pentru alimentarea cu apă a 12 localități din raionul Ungheni, apeductul Prut-Fălești, (Fondul Național pentru Dezvoltarea Regională - FNDR), apeductul Prut-Nisporeni (finanțat de FNDR, Fondul Ecologic Național (FEN), agenția austriacă ADA și UE), apeductul Leova-Iargara (FEN și agenția germană GIZ), studiul raionului Cahul (GIZ), etc. Pentru a atinge obiectivele regionale prezentate în Secțiunea 3.4 și 1.1, APL, ca principale autorități responsabile pentru prestarea serviciilor AAC, trebuie să depună eforturi semnificative. Pe lângă programele investiționale în curs de desfășurare descrise mai sus, în Regiunile de Dezvoltare vor fi inițiate o serie de măsuri complementare pentru identificarea conceptelor de proiecte (Tabelul 6 1):

Tabelul 6-1: Planul de Acțiuni la nivel regional/local

Nr	Acțiune	Perioadă	Entități res-ponsabile	Indicator	Progres (din dec. -13)
Planificarea infrastructurii					
	Identificarea și dezvoltarea proiectelor regionale pentru reabilitarea, extinderea și construcția sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare (incl. stații de epurare a apei uzate) în Regiunea de Dezvoltare pentru creșterea acoperirii serviciilor AAC și îmbunătățirea eficienței sistemelor și a calității serviciilor, inclusiv:	2014-2015	APL Companii de apă ADR	Număr de proiecte regionale identificate și dezvoltate	În progres
1.1	Identificarea și dezvoltarea CPP care sunt în conformitate cu prevederile PRS și contextul dezvoltării regionale.	Identificare: feb. 2014 – apr. 2014; CPP Dezvoltare: mai 2014 – oct. 2014			
1.2	Dezvoltarea de Concepte de Proiecte Viabile (Studii de fezabilitate)	oct. 2014 – apr. 2015			
1.3	Finalizarea documentației de proiect (Proiect tehnic și documentații de licitație)	mai 2015 – dec. 2015			
Dezvoltare instituțională					
	Organizarea cooperării inter-municipale între localitățile beneficiare de servicii regionale AAC îmbunătățite	2014-2020	APL Companii de apă	Acorduri comune semnate și servicii de AAC grupate furnizate	Se va organiza
	Îmbunătățirea eficienței operaționale a operatorilor AAC regionali/locali prin dezvoltarea și implementarea unor programe de îmbunătățire a performanțelor	2014-2020	Companii de apă APL	Programe de îmbunătățire a performanțelor dezvoltate și implementate	Se va organiza
	Implementarea principiului de recuperare-cost prin politicile de stabilire a tarifului la nivel local	2014-2020	APL Companii de apă	Costuri operaționale acoperite prin tarife	Se vor respecta
	Întărirea capacităților operatorilor regionali de servicii AAC prin instruirea personalului	2014-2020	Companii de apă APL	Programe de instruire profesională dezvoltate și personalul instruit	Se va organiza
Conștientizarea publicului și Aspecte sociale					
	Organizarea de campanii publice de conștientizare regulat, pe următoarele teme: • Beneficiile regionalizării serviciilor AAC și a principiilor de solidaritate; • Cooperarea Inter-Municipală; • Condiții îmbunătățite de sănătate publică prin sisteme publice de canalizare;	2014-2020	ADR APL Companii de apă	Campanii publice de conștientizare dezvoltate și organizate	Se va organiza

Nr	Acțiune	Perioadă	Entități responsabile	Indicator	Progres (din dec. -13)
	• Aspecte de gen.				
Implementare, Monitorizare și Evaluare					
	Asigurarea continuității PRS prin elaborarea capitolului referitor la AAC în cadrul Strategiilor de Dezvoltare Socio-Economică (SDSE) a raioanelor	Va începe în 2014	APL ADR	Capitole pentru AAC în cadrul SDSE elaborate	În progres
	Organizarea de sesiuni de monitorizare și raportare privind implementarea PRS permanente	2014-2020 (bi-anual)	ADR MDRC	Sesiuni de monitorizare și evaluare organizate bi-anual	
	Revizuire și actualizare permanentă a PRS	2014-2020 (anual)	ADR Consiliul de Dezvoltare Regională, MDRC	PRS actualizate	În dezvoltare

Sursa: GIZ/MSPL

6.2 Nivel național

După cum s-a descris în Secțiunea 2.1, cadrul de reglementare a sectorului AAC este încă într-o perioadă de tranziție și se preconizează schimbări semnificative în viitorul apropiat, care vor contribui la crearea unor condiții favorabile pentru dezvoltarea durabilă a serviciilor AAC. De asemenea, analiza de risc desfășurată a arătat că actualul cadru de reglementare prezintă riscuri serioase pentru durabilitatea proiectelor (de exemplu, principiile de recuperare a costurilor, standardele pentru construcții învechite, etc. – a se vedea Secțiunea 2.8). Prin urmare, anumite activități care asigură facilitarea proceselor de identificarea, dezvoltarea și implementarea proiectelor, trebuie să fie luate în considerație la nivel național (Tabelul 6 2):

Tabelul 6-2: Planul de acțiuni la nivel național

Nr	Acțiune	Perioadă	Entități responsabile	Indicator	Progres (dec.-13)
Cadrul legislativ și de politici					
	Aprobarea Legii Serviciului Public AAC	dec. 2013 – iunie 2014	Parlamentul Republicii Moldova (PRM)	Legea adoptată și intrată în vigoare	Aprobată
	Modificarea standardelor și normelor de construcții relevante pentru AAC (inclusiv introducerea de tehnologii moderne și soluții individuale privind epurarea apelor uzate)	2014-2020	MDRC	Standarde și norme revizuite și aprobate	Standarde depășite
	Îmbunătățirea/ revizuirea cadrului legislativ pentru clarificarea abordării de implementare graduală a sistemelor de apă și de canalizare	2014-2015	Ministerul Mediului MDRC	Legi/reglementări revizuite	Nu există o formulare clară
	Dezvoltarea și aprobarea noii politici tarifare pentru AAC pentru companiile regionale și locale (inclusiv aspectele de suportabilitate și sociale)	2014-2015	ANRE Ministerul Mediului	Metodologia de stabilire a tarifelor aprobată	Politica actuală depășită
	Dezvoltarea și aprobarea reglementării de licențiere și a	2014-2015	ANRE Ministerul	Reglementarea privind licențierea	Nu există

Nr	Acțiune	Perioadă	Entități responsabile	Indicator	Progres (dec.-13)
	indicatorilor de performanță pentru companiilor de apă regionale și locale		Mediului	operatorilor de AAC dezvoltată și indicatorii de performanță stabiliți	
	Dezvoltarea unor reglementări privind elaborarea Planului de alimentare cu apă și sanitație (PAAS) și a Studiilor de Fezabilitate (SF)	2014	Ministerul Mediului MDRC	Ghid pentru elaborarea documentațiilor pentru MP și a SF aprobat	Proiectul reglementului elaborat pentru MP
Aranjamente instituționale					
	Înființarea instituției de reglementare a sectorului de AAC	2014	Guvernul Moldovei (GRM), ANRE, Ministerul Mediului	ANRE a jucat rolul de reglementare pentru sectorul AAC	Legea Serviciilor Publice AAC adoptată de PRM
	Îmbunătățirea accesului la baza de date pentru AAC și resurse de apă brută (puțuri de mare adâncime, acvifere, etc.)	2014-2015	Ministerul Mediului Agenția Apele Moldovei (AAM), Asociația Moldova Apa-Canal (AMAC)	Baza de date nouă și actualizată	Registrul resurselor de apă, inițiat, Inexistența bazei de date pentru AAC
	Dezvoltarea și implementarea programelor naționale de instruire profesională și a unor ghiduri de bune practici, manuale, etc.	2014-2015	Ministerul Mediului Agenția Apele Moldovei (AAM), Asociația Moldova Apa-Canal (AMAC) MDRC	Număr de programe de instruire profesională organizate Număr de manuale și ghiduri editate	Elaborarea inițială a unor programe de instruire
	Elaborarea unui Manual al Operatorilor Regionali AAC	2014-2015	Ministerul Mediului ANRE	Manual aprobat și publicat	Inițierea unui Manual

Sursa: GIZ/MSPL

Anexe

Anexa 1	Rezumatul prevederilor documentelor de politici în sectorul AAC
Anexa 2	Schema organizatorică a sectorului de alimentare cu apă și de canalizare
Anexa 3	Profilurile raionale și regionale - Regiunea de Dezvoltare Centru
Anexa 4	Indicatorii principali de alimentare cu apă și de canalizare – Regiunea de Dezvoltare Centru
Anexa 5	Resursele de apă disponibile
Anexa 6	Analiza donatorilor în sectorul AAC
Anexa 7	Proгноzele pentru serviciile AAC – Regiunea de Dezvoltare Centru
Anexa 8	Analiza Riscurilor în Dezvoltarea Sectorului AAC
Anexa 9	Rapoartele de identificare a conceptelor de proiecte posibile - lista lungă
Anexa 10	Rapoartele de evaluare rapidă a conceptelor de proiecte posibile – lista scurtă
Anexa 11	Rapoartele privind atelierele de lucru
Anexa 12	Lista proiectelor finanțate din fonduri naționale în anul 2013

Anexa 1

Rezumatul prevederilor documentelor de politici în sectorul AAC

Rezumatul prevederilor documentelor de politici în sectorul AAC

Denumirea	Strategia Națională de Dezvoltare 2008 / ODM	Planuri de Acțiuni ale Guvernului	Strategia privind AAC a localităților - 2007	Strategia AAS a localităților - 2014	Planul de Acțiuni în domeniul AAS al OCDE 2010	Planul Național AAC până în 2015	Protocolul privind Apa și Sănătatea	Strategiile de Dezvoltare Regionale (Nord, Centru, Sud)
Termenul de planificare	SND 2008-2011 Moldova 2020 ODM 2015	Planul de Acțiuni al Guvernului 2012-2015 Planul de Acțiuni EU-MD 2004-continuu PA 2013 al Guvernului privind Armonizarea la legislația EU	Termen mediu 2008-2012 Termen lung până la 2025	2014-2028	2010-2015	2005-2015	2011-2020	Planuri Operaționale 2013-2015
Obiectivele relevante a sectorului AAC	SND și ODM: Majorarea ponderii populației cu acces la surse sigure de apă de la 38,5% în 2002 pînă la 59% în 2010 și pînă la 65% în 2015. Reducerea cu jumătate a numărului de persoane fără acces la canalizare îmbunătățită. Majorarea ponderii populației cu acces la canalizare îmbunătățită de la 31,3% în 2002 pînă la 50,3% în 2010 și 65% în 2015.	Planul de Acțiuni EU-MD: Susținere, inclusiv asistența tehnică și twinning-ului pentru a îndeplini standardele și normele UE, precum și acordarea consultărilor și sprijinului direcționat pentru ajustarea legislativă prin intermediul unui mecanism precum este Asistență Tehnică și Schimb de Informații (TAIX); PA al Guvernului 2012-2015 Promovarea la toate nivelurile naționale, precum și în context trans-frontier și internațional a protecției sănătății omului și a bunăstării, atât individuală, cît și colectivă, în cadrul unei dezvoltări durabile, prin îmbunătățirea gospodăririi apelor, incluzând protecția ecosistemelor acvatice și prin prevenirea, controlul și reducerea bolilor asociate apei	Descentralizarea serviciilor publice de aprovizionare cu apă și canalizare <i>Autoritățile administrației publice locale sînt responsabile pentru organizarea și funcționarea serviciilor publice de alimentare cu apă și canalizare</i> Promovarea principiilor economiei de piață <i>Obligativitatea scoaterii la licitație a serviciilor, licențierea, asigurarea transparenței în procesul de administrare</i> Extinderea sistemelor centralizate de aprovizionare cu apă și canalizare și creșterea gradului de acces al populației la aceste servicii <i>Reducerea pînă la 50 % a ponderii populației fără acces la surse sigure de apă potabilă și sisteme de canalizare îmbunătățite pînă în 2015</i> Promovarea măsurilor de dezvoltare durabilă și protecția mediului <i>Corelarea legislative și instituțională cu Uniunea Europeană</i> <i>Epurarea apelor reziduale urbane în conformitate cu prevederile Directivei UE 91/271/EEC</i> Promovarea parteneriatului social	Obiectivul general al Strategiei îl constituie asigurarea graduală a accesului la apă sigură și sanitație adecvată pentru toate localitățile și populația Republicii Moldova, contribuind astfel la îmbunătățirea sănătății, demnității și calității vieții și la dezvoltarea economică a țării Obiective Specifice: <i>Descentralizarea serviciilor publice de alimentare cu apă și sanitație</i> <i>Extinderea sistemelor centralizate de alimentare cu apă și sanitație și creșterea gradului de acces al populației la aceste servicii</i> <i>Promovarea principiilor economiei de piață și atragerea capitalului privat</i>	2010-2015: OSTS-0: Crearea unui cadru legal și instituțional favorabil în sectorul AAS, bazat pe principiile pieței OSTS -1: Sporirea eficienței și eficacității costurilor sectorului AAS, precum și îmbunătățirea performanței de mediu și indicatorilor sănătate. OSTS -2: Sporirea capacității sectorului AAS de a absorbi asistență financiară și tehnică. OSTS -3: Mobilizarea largă a suportului intern și internațional pentru implementarea politicii în sectorul AAS și strategiei de dezvoltare. OSTS -4: Implementarea planurilor de investiții pe termen mediu pentru sectorul AAS pentru a extinde sistemele centralizate de aprovizionare cu apă și sanitație, în scopul de a spori accesul populației la aceste servicii 2015-2020: OLD - 1: Reducerea în jumătate a procentului populației fără acces durabil la aprovizionare cu apă sigură și salubritate îmbunătățită. (Ținta 10 a ODM7) OLD - 2: Reducerea cu 50% a morbidității cauzate de apă potabilă de joasă calitate, precum și rata bolilor cronice, și incidenta bolilor acute cauzate de apă. OLD - 3: Asigurarea accesului universal la aprovizionarea cu apă prin conducte, prin robinet în interiorul locuințelor sau robinet în curte, sau posturi de stradă situat nu mai departe de 100 de metri de locuință, aprovizionarea cu apă care corespunde standardelor de calitate la prețuri accesibile. OLD - 4: Asigurarea furnizării apei 24 de ore prin îmbunătățirea eficienței, asigurarea siguranței, creșterea capacității de adaptare la schimbările climatice și fiabilitatea sistemelor existente. OLD - 5: Reducerea critică a deversărilor de poluanți în apele internaționale din sistemele de canalizare urbane și cele rurale.	Scopurile principale ale Planului sînt următoarele: - Contribuirea la creșterea bunăstării și ocrotirea sănătății populației; - Folosirea rațională a apei; - Protecția mediului înconjurător; - Protecția împotriva poluării și epuizării surselor de alimentare cu apă; - Gestionarea rațională a investițiilor capitale; - Ameliorarea calității serviciilor prestate consumatorilor; - Sporirea eficienței economice a activității întreprinderilor din sectorul de aprovizionare cu apă și canalizare; - Reducerea cu 50% a numărului populației (cca 1,0 mil. locuitori) care nu are acces la sursele de apă sigură, pînă în anul 2015		Sud: Reabilitarea, modernizarea și extinderea sistemelor de aprovizionare cu apă și canalizare. - utilizarea surselor de apă de suprafață (pentru RDS râurile Prut și Nistru); Promovarea principiilor economiei de piață în serviciile de aprovizionare cu apă și canalizare; Extinderea sistemelor centralizate de aprovizionare cu apă și canalizare și creșterea gradului de acces al populației la aceste servicii; O.S.1 Reabilitarea și dezvoltarea infrastructurii publice, pentru ridicarea nivelului atractivității investiționale și oferirea condițiilor mai bune de trai populației RDS; O.S.7 Încurajarea regionalizării serviciilor de utilități publice prin susținerea cooperării intercomunitare și dezvoltare parteneriatelor de prestări servicii de calitate în regiune Nord: Extinderea și reabilitarea sistemelor de aprovizionare cu apă, canalizare, stații de epurare și sisteme de irigare Dezvoltarea sistemelor de alimentare cu apă din bazinele hidrografice ale râurilor Nistru și Prut Îmbunătățirea accesului la servicii de AAC a circa 50 mii locuitori din RDN Modernizarea și regionalizarea serviciilor publice de aprovizionare cu apă și canalizare Promovarea măsurilor de protecție a mediului prin reconstrucția și modernizarea stațiilor de epurare

Denumirea	Strategia Națională de Dezvoltare 2008 / ODM	Planuri de Acțiuni ale Guvernului	Strategia privind AAC a localităților - 2007	Strategia AAS a localităților - 2014	Planul de Acțiuni în domeniul AAS al OCDE 2010	Planul Național AAC până în 2015	Protocolul privind Apa și Sănătatea	Strategiile de Dezvoltare Regionale (Nord, Centru, Sud)
					OLD - 6: Implementarea Directivelor CE cu privire la AAC și a Directivei-cadru privind apa.			
Declarații cheie			Sursele principale de aprovizionare cu apă a comunităților vor fi apele de suprafață (pentru majoritatea comunităților) și rețele comune de apă (pentru grupuri de comunități). În același timp, apele subterane își păstrează valoarea, ca sursă principală pentru alimentare cu apă a localităților îndepărtate de sursele de ape de suprafață și de rețelele grupate de apă sau ca surse provizorii și de rezervă în cazuri excepționale Cadrul legal actual nu include în totalitate prevederile actelor juridice internaționale, la care Republica Moldova a aderat, precum și prevederile legislației UE, pe care Republica Moldova intenționează să se integreze. În acest context, obiectivele strategiei se bazează pe transpunerea acestor prevederi în legislația națională în conformitate cu Planul de acțiune Moldova - UE. Legislația europeană, care trebuie să fie transpusă în legislația națională: Directiva 98/83/CEE privind calitatea apei destinate consumului uman - prevăzută să fie transpusă cât mai mult posibil în proiectul Legii privind apa potabilă. Directiva Consiliului 91/271/CEE privind epurarea apelor uzate urbane - trebuie să fie transpusă în totalitate în legislația națională pentru aprobarea normelor privind cerințele de evacuare a apelor uzate în mediul acvatic. Directiva Consiliului nr. 91/676/CEE privind protecția apelor împotriva poluării cu nitrați proveniți din surse agricole - trebuie să fie transpusă pentru a proteja apele împotriva poluării cu nitrați proveniți din surse agricole.	Pentru a stimula domeniul alimentării cu apă și sanitației, accentul în îmbunătățirea cadrului de reglementare va fi pus pe armonizarea Directivei Cadru Apa 2000/60/CE, Directivei 91/271/CEE cu privire la tratarea apei uzate urbane și Directivei 98/83/CE privind calitatea apei destinată consumului uman. Procesul de planificare a infrastructurii va fi susținut de o planificare generală la nivel regional/raional printr-un master-plan regional/ raional, care vor fi avizate de organul central al administrației publice în domeniul mediului Investițiile pe termen mediu incluse în această Strategie se axează atât pe zonele urbane, cât și pe cele rurale. Din cauza resurselor financiare limitate, investițiile vor fi alocate în mod prioritar comunităților urbane mari unde deja există rețele care trebuie să fie renovate și extinse, prin aceasta acoperind într-un termen relativ scurt un număr mai mare de populație care va avea acces la servicii de calitate. Pentru comunitățile rurale cu mai puțin de 2.000 de locuitori, care nu își pot permite operarea unui sistem centralizat, se vor construi sisteme individuale descentralizate de sanitație. Facilitarea și accelerarea procesului de dezvoltare a companiilor de apă-canal constă în: a) regionalizarea prestării serviciului de alimentare cu apă și sanitație; b) existența unei licențe de operare emise de organismul de reglementare.				Sud: este necesar înființarea unui operator regional pentru gestionarea atât a serviciului de apă și canalizare, cit și a gestionării deșeurilor, necesar pentru o accesare mai eficientă a fondurilor și cu o credibilitate mai avansată față de donatorii externi. Referitor la sursele de apă potabilă, se recomandă ca investițiile să fie orientate spre valorificarea apelor de suprafață precum râurile Prut și Nistru. Centru: Alimentarea cu apă potabilă calitativă este un imperativ al regiunii unde 80% din populație folosește apă din fântâni și izvoare. Sistemele de apă și canalizare trebuie să fie construite, în primul rând, în raioanele subdezvoltate cum ar fi Dubăsari, Șoldănești și Rezina. Aceste măsuri ar trebui să includă proiecte de construcție a sistemelor de alimentare cu apă și canalizare în comunitățile urbane și rurale. Nord: Tendința de viitor este regionalizarea serviciilor de apă și canalizare, în scopul asigurării sănătății populației și ridicării nivelului de trai în regiune Sistemele de apă și canalizare urmează să fie construite în primul rând în raioanele care au cele mai subdezvoltate rețele și în localitățile care pot fi conectate la apeductul Soroca-Bălți, Prut-Fălești, Prut-Gloden, Prut-Edineț, Prut-Briceni etc.
Indicatori de realizare pe termen mediu		PA 2013 al Guvernului privind Armonizarea la legislația EU: Armonizarea la: Directiva 91/271/CCE din 21 mai 1991 privind tratarea apelor	Sisteme de alimentare cu apă și canalizare reabilite în comunitățile urbane. Îmbunătățirea situației privind alimentarea cu apă și canalizare în comunitățile cele mai	O estimare a infrastructurii de alimentare cu apă și sanitație include următoarele acțiuni: apă potabilă 2018 – a) Conectarea a 61.957 persoane noi; b) Reabilitarea unui număr de	Termen Mediu: A-4.2: Extinderea sistemului de aprovizionare cu apă centralizată și implementarea investițiilor de capital prioritare la aprovizionarea cu apă pe termen mediu.	Ținând cont de situația economică a Republicii Moldova, lucrările privind modernizarea și dezvoltarea sistemelor de aprovizionare cu		Sud: Asigurarea cu apă potabilă a locuitorilor din 7 localități din r. Leova prin construcția apeductului magistral Leova – Iargara și Leova – Hănăsenii Noi – Filipeni – Romanovca;

Denumirea	Strategia Națională de Dezvoltare 2008 / ODM	Planuri de Acțiuni ale Guvernului	Strategia privind AAC a localităților - 2007	Strategia AAS a localităților - 2014	Planul de Acțiuni în domeniul AAS al OCDE 2010	Planul Național AAC până în 2015	Protocolul privind Apa și Sănătatea	Strategiile de Dezvoltare Regionale (Nord, Centru, Sud)
		urbane Directiva 2000/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2000 de stabilire a unui cadru de politică comunitară în domeniul apei (CELEX: 32000L0060) Directiva 2008/105/CE – privind standardele de calitate a mediului în domeniul apei PA al Guvernului: Regionalizarea regiilor Apă-Canal din raioanele Florești, Soroca, Hîncești, Orhei, Leova, Ceadîr-Lunga, Leova Aprovizionarea cu apă a orașelor Cahul, Ungheni, Orhei și satelor Drepcăuți, Pohrebeni, Zaharna, Chetrosu, Năniș, Sănătăuca, Dubăsari Vechi, Nișcani, Seliște, Șerpeni, Calfa, Gura Bîcului Renovarea sistemului de canalizare și instalarea mini stațiilor de tratare a apei în instituțiile școlare Schimbarea utilajului la stațiile pe pompare a apei potabile și a apei reziduale Crearea bazei de date în sectorul AAC	dezavantajate. Rețele construite a conductelor de grupate de aprovizionare cu apă și canalizare, care vor oferi acces la apă potabilă pentru populația din mediul rural. Pentru aprovizionarea cu apă și canalizarea pe termen lung, dezvoltarea în continuare a infrastructurii comunale în comunitățile rurale va fi predominantă.	42 stații de tratare a apei în scopul potabilizării; c) Construirea a 9 stații noi de tratare a apei; d) Reabilitarea a 890 km rețea; e) Construirea a 508 km de rețea nouă; apă potabilă 2021 – a) conectarea a 652.892 persoane noi; b) construirea a 344 stații noi de tratare a apei; apă uzată 2018 – a) conectarea a 101.077 persoane noi; b) reabilitarea unui număr de 29 stații de epurare a apei uzate; c) construirea a 20 stații noi de epurare a apei; d) reabilitarea a 511 km de rețea de canalizare; e) construirea a 566 km de rețea de canalizare nouă; Apă uzată 2028 – a) Conectarea a 652.892 persoane noi; b) Construirea a 1.959 km de rețea de canalizare nouă. Ținta intermediară o reprezintă crearea unor companii regionale, care să furnizeze servicii de alimentare cu apă și canalizare pentru cel puțin 100 000 de locuitori, cu un prag de excludere a comunităților cu mai puțin de 5 000 de persoane în cazul canalizării și de 500 de persoane în cazul conectării la alimentarea cu apă potabilă. Scopul final al regionalizării îl reprezintă crearea a 3-5 companii regionale, care să furnizeze servicii de alimentare cu apă și sanitație pentru întreaga populație din Republica Moldova, cu excepția satelor mici.	A-4.2.1: Construirea de noi sisteme de aprovizionare cu apă în zonele rurale. A-4.2.2: Construirea de noi sisteme de aprovizionare cu apă în zonele urbane (orașe cu peste 10.000 de locuitori). A-4.2.3: Instalarea mini stațiilor de tratare a apei în instituțiile de învățământ din mediul rural. A-4.3: Extinderea sistemului de canalizare centralizat. A-4.3.1: Construirea de noi sisteme de sanitație (latrine, fose septice, sisteme de canalizare simple) în zonele rurale. A-4.3.2: Construirea de noi sisteme de canalizare în mediul urban (orașe cu peste 10.000 de locuitori). A-4.3.3: Îmbunătățirea standardelor de sanitație a apei în instituțiile de învățământ din mediul rural.	apă și canalizare propuse urmează a fi realizate în trei etape: etapa întâi - lucrări cu cheltuieli mici, prevăzând renovarea sistemelor existente, în baza argumentărilor studiilor de fezabilitate, pînă în anul 2008; etapa a doua - modernizarea și dezvoltarea, pînă în anul 2009; etapa a treia - modernizarea și dezvoltarea, pînă în anul 2015. În prima etapă (anii 2006-2009), ameliorarea situației ce s-a creat în sectorul canalizării necesită soluționarea următoarelor probleme: • Organizarea evacuării apelor uzate prin sisteme centralizate de canalizare, cu epurarea lor în stații de epurare în localitățile rurale cu un număr al populației de peste 4,5 mii locuitori și pentru localitățile amplasate în zona de protecție a apelor râurilor Prut și Nistru, prin construcția de stații, acolo unde acestea lipsesc, modernizarea și reconstrucția celor existente; • Colectarea apelor uzate în rezervoare speciale, cu transportarea lor ulterioară la stațiile de epurare existente, în localitățile cu un volum al apelor uzate evacuate de 10 -50 m ³ /24 h.		- SE Taraclia; - Construcția rețelei de canalizare în Sadaclia, Carabetovca, Iordanovca din r. Basarabeasca; - Construcția și extinderea sistemului de - Canalizare în Manta și Pașcani din r. Cahul; - Asigurarea cu apă potabilă a locuitorilor din 7 localități din r. Cahul. Nord: Aprovizionarea cu apă potabilă și canalizare a locuitorilor satelor Risipeni și Bocșa; Crearea condițiilor de aprovizionare cu apă potabilă și canalizare a locuitorilor comunelor Parcani, Ocolina și Raid Cereșnovăț r. Soroca; Aprovizionarea cu apă potabilă și canalizarea localităților c.Balatina, c.Cuhnești, s.Cobani, c.Camenca, s.Cajba, c.Viișoara, s.Ciuciulea, Finalizarea construcției apeductului Prut Fălești - premisă pentru asigurarea cu apă potabilă a 76 de localități din regiunea Nord construcția bransamentului spre or. Drochia la Apeductul Soroca Bălți Centru: reconstrucția stației de epurare a apelor reziduale, reconstrucția și extinderea rețelelor de apă și canalizare în Călărași; Construcția sistemelor de canalizare și epurare în Nisporeni; Rețele de apă și canalizare - 20 localități;
Ținte/indicatori	Majorarea ponderii populației cu acces la surse sigure de apă de la 38,5% în 2002 pînă la 59% în 2010 și pînă la		Reducerea pînă la 50% a bolilor cauzate de apă. Reducerea pînă la 50% a numărului populației fără acces la surse sigure de apă potabilă și sisteme îmbunătățite de canalizare pînă în 2015.	Ținta pentru primii cinci ani este de a atinge o acoperire cu infrastructură de alimentare cu apă și sanitație pentru 30% din populația neconectată din zonele urbane și 20-25% din populația neconectată din zonele rurale		Ținta pentru primii cinci ani este de a atinge o acoperire cu infrastructură AAS pentru 30% din populația neconectată din zonele urbane și 20-25% pentru	Asigura accesul populației la surse îmbunătățite de aprovizionare cu apă 2015: Pentru 68% din totalul populației 2020: Pentru 80% din	Sud: 70 653 locuitori cu acces la serviciul îmbunătățit de aprovizionare cu apă din în r.Leova, r.Cahul, r.Taraclia și r.Basarabeasca; 9 Stații de epurare în r. Basarabeasca, și reabilitarea 1

Denumirea	Strategia Națională de Dezvoltare 2008 / ODM	Planuri de Acțiuni ale Guvernului	Strategia privind AAC a localităților - 2007	Strategia AAS a localităților - 2014	Planul de Acțiuni în domeniul AAS al OCDE 2010	Planul Național AAC până în 2015	Protocolul privind Apa și Sănătatea	Strategiile de Dezvoltare Regionale (Nord, Centru, Sud)
	65% în 2015. Reducerea cu jumătate a numărului de persoane fără acces la canalizare îmbunătățită. Majorarea ponderii populației cu acces la canalizare îmbunătățită de la 31,3% în 2002 pînă la 50,3% în 2010 și 65% în 2015.					populația neconectată din zonele rurale. O estimare a infrastructurii AAS planificată pentru Moldova include: Apă potabilă 2017 - (i) conectarea a 61.957 persoane noi; (ii) reabilitarea unui număr de 42 stații de tratare a apei în scopul potabilizării; (iii) construirea a 9 stații noi de tratare a apei; (iv) reabilitarea a 890 km rețea; (v) construirea a 508 km rețea nouă; Apă potabilă 2027 - (i) conectarea a 652.892 persoane noi; (ii) construirea a 344 stații noi de tratare a apei; Apă uzată 2017 - (i) conectarea a 101.077 persoane noi; (ii) reabilitarea unui număr de 29 stații de epurare a apei uzate; (iii) construirea a 20 stații noi de epurare a apei; (iv) reabilitarea a 511 km de rețea de canalizare; (v) construirea a 566 km rețea de canalizare nouă; Apă uzată 2027 - (i) conectarea a 652.892 persoane noi; (ii) construirea a 1.959 km rețea de canalizare nouă.	totalul populației 2015: Pentru 35% din populația rurală 2020: Pentru 45% din populația rurală Sporirea accesului copiilor în școli și instituțiile preșcolare la sursele de aprovizionare cu apă potabilă 2015: În 95% din școli și instituții preșcolare 2020: În 100% din școli și instituții preșcolare Asigura accesul populației la sisteme îmbunătățite de canalizare 2015: 85% din populația urbană 2020: Aproximativ 90% din populația urbană 2015: 45% din populația rurală 2020: Aproximativ 70% din populația rurală Oferi accesul copiilor în școlile și instituțiile preșcolare la sistemele de canalizare îmbunătățite 2015: Aproximativ 90% din toate școlile și instituțiile preșcolare 2020: Aproximativ 100% din toate școlile și instituțiile preșcolare Creșterea numărului de localități și ponderea populației lor, care este deservită de sisteme de canalizare îmbunătățită mici (colective sau individuale), (de exemplu, toalete ecosan uscate, zone umede construite, fosele septice, sau alte tehnologii) 2015: Aproximativ 50 de localități 2020: Aproximativ 100 de localități.	Stații de epurare în r.Taraclia Nord: - 162,67 km de apeduct reabilitate și construite. 12,227 km de canalizare reabilitate și construite. - Circa 14,0 mii de gospodării casnice și circa 200 agenți economici din RDN conectate la branșamentele de AAC. - Circa 55 mii locuitori cu acces la servicii de apă și canalizare. 2 stații de epurare, 3 stații de tratare a apei și 2 stații de pompă construite/reabilitate. 1 serviciu de AAC regional creat (Soroca-Bălți).

Anexa 2

Schema organizatorică a sectorului de alimentare cu apă și de canalizare

Schema organizatorică a sectorului de alimentare cu apă și de canalizare¹

Părțile interesante	Roluri și responsabilități
1. Ministerul Mediului (MM)	Minister principal în sectorul de apă. Responsabil de politica, planificarea și monitorizarea aspectelor de mediu, inclusiv sectorul de apă. Următoarele departamente / unități acoperă gama de responsabilități ale MM pentru sectorul AAC:
• <i>Direcția Managementul Apelor (DMA)</i>	Responsabilitate în elaborarea politicilor și regulamentelor în sectorul de apă, inclusiv sectorul de aprovizionare cu apă și canalizare.
• <i>Fondul Ecologic Național (FEN)</i>	Este un mecanism de finanțare a diferitor proiecte de mediu, inclusiv proiecte în AAC
• <i>Implementarea Proiectelor/Unități de Administrare (UIP/UAP)</i>	Un număr de proiecte în AAC finanțate de donatori au fost implementate prin diferite Unități de Implementare a Proiectelor subordonate MM – UIP a Băncii Mondiale (2 proiecte a BM, 1 proiect finanțat de CE); UIP centralizată a MM (diferite proiecte de mediu, inclusiv AAC); Unitatea de Administrare a Proiectului – responsabilă pentru implementarea generală a 1 proiect în AAC finanțat de BERD, BEI și FNI
• <i>Inspectoratul Ecologic de Stat (IES)</i>	Instituție responsabilă de autorizarea, monitorizarea și punerea în aplicare a politicilor în sectorul de mediu, inclusiv AAC. Responsabil de Evaluarea Impactului asupra Mediului
• <i>Expediția Hidrogeologică (EHGeoM)</i>	Responsabil de explorarea surselor de apă subterană
• <i>Agenția Apele Moldovei (AAM)</i>	Agenzie, în prezent subordonată MM și care este responsabilă pentru managementul resurselor de apă (inclusive Managementul Bazinelor Hidrografice), planificarea, implementarea operarea și monitorizarea infrastructurii de irigare și AAC. Agenția de asemenea este responsabilă de coordonarea autorizației de folosință specială a apei.
○ <i>Furnizorii de servicii de alimentare cu apă potabilă și de irigare</i>	Ca operator de servicii, AAM gestionează 11 stații tehnologice pentru irigare și o conductă regională de apă (Soroca-Bălți - Compania de Stat Acva-Nord). AAM oferă de asemenea servicii de reabilitare/foraj de sonde arteziene de mare adâncime (departament specializat).
○ <i>Instituții de proiectare</i>	AAM gestionează, de asemenea, 2 instituții de proiectare - Iprocom și ACVAPROIECT, concentrându-și activitățile lor în principal pe elaborarea studiilor de fezabilitate, desene tehnice și modele detaliate pentru protecția împotriva inundațiilor, irigații, alimentare cu apă și de proiecte de canalizare
2. Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor (MDRC)	Responsabil pentru politica, planificare și monitorizarea aspectelor ce țin de dezvoltarea regională și sectorul de construcții. Următoarele atribuții specifice pot fi prezentate pentru sectorul AAC:
• <i>Fondul Național pentru Dezvoltare Regională (FNDR)</i>	Dezvoltarea sectorului AAC este, de asemenea, finanțată prin acest minister. MDRC gestionează Fondul Național pentru Dezvoltare Regională (FNDR).
• <i>Agenții de Dezvoltare Regionale (ADR)</i>	3 agenții subordonate MDRC, care acoperă regiunile Republicii Moldova (Nord, Centru, Sud). Poartă responsabilitate pentru dezvoltarea economiei regionale, acordarea de asistență autorităților locale și punerea în aplicare a strategiilor de dezvoltare regională, inclusiv proiecte ce țin de AAC.
• <i>Institutul de cercetări științifice INCERCOM</i>	Responsabil de elaborarea normativelor tehnice pentru proiectele de construcții (inclusiv AAC)

¹ Sursa: Biroul de Cooperare al Elveției, Evaluarea Sectorului de Apă în Moldova, 2013

Părțile interesante	Roluri și responsabilități
Serviciul de Stat pentru Verificarea și Expertizarea Proiectelor și Construcțiilor	Responsabil pentru verificarea studiilor de fezabilitate, desene tehnice și modele pentru proiecte de construcții (inclusiv AAC)
Inspekția de Stat în Construcții	Instituție responsabilă pentru organizarea și exercitarea controlului de stat asupra respectării prevederilor actelor normative și reglementărilor în vigoare referitoare la disciplina în urbanism, amenajarea teritoriului și calitatea în construcții (inclusiv proiectele de AAC)
Instituții de proiectare	MDRC gestionează 3 instituții de proiectare – Industrial proiect, Rural proiect și Urban proiect, care se ocupă de asemenea cu proiecte în sectorul AAC
3. Ministerul Sănătății (MS)	Responsabil pentru politica, planificare și monitorizare privind diverse aspecte ale sectorului de sănătate, inclusiv calitatea apei potabile. Este partenerul MM în implementarea Protocolului privind Apa și Sănătatea.
Centrul Național de Sănătate Publică (CNSP)	MS prin Centrul Național de Sănătate Publică este responsabil de aspectele de sănătate publică ale sectorului AAC, inclusiv monitorizarea calității apei
4. Ministerul Finanțelor (MF)	Responsabil pentru alocarea bugetului național, inclusiv pentru sectorul de AAC
5. Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE)	Regulator național pentru sectorul energetic (electricitate, gaz, încălzire). Responsabil pentru consultarea și aprobarea tarifelor la energie, dar deciziile tarifare finale sunt aprobate la nivel local. A emis o metodologie privind tarifele la apă potabilă și apă uzată (2004). Este inclusă în proiectul Strategiei AAC (2012) și Legea privind serviciul public ca regulator de tarif și licență la nivel național pentru sectorul AAC.
6. Biroul Național de Statistică (BNS)	Date statistice privind populația, servicii etc. Colectează și publică date privind instalațiile AAC și zonele de acoperire
7. Raion, Unitate Administrativ Teritorială	Al doilea nivel de guvernare în Moldova are 32 de raioane. Raionul este responsabil pentru ghidarea și coordonarea unităților Administrației Publice Locale în limitele administrativ-teritoriale, inclusiv coordonarea dezvoltării sectorului AAC. În Găgăuzia, administrația raională deține infrastructura AAC în anumite localități și este responsabilă pentru managementul și operarea serviciilor de aprovizionare cu apă și canalizare la nivel local.
8. Administrație publică locală (APL)	Nivelul I al administrației publice. Responsabilă pentru furnizarea serviciilor de aprovizionare cu apă și canalizare a populației. Toată infrastructura AAC este desinută de APL (cu excepția Unității Teritoriale Autonome Găgăuzia). De asemenea, în prezent este responsabilă pentru aprobarea tarifelor AAC la nivel local.
9. Operatori AAC (APĂ-CANAL)	Furnizorii/operatorii de servicii AAC responsabili pentru managementul și operațiunile ce țin de aprovizionarea cu apă și canalizare la nivel local sau regional. Operatorii pot fi organizați în asociații a utilizatorilor de apă (AUA), întreprinderi municipale, societăți pe acțiuni sau alți operatori privați.
10. Instituții Financiare Internaționale (IFI), AGENȚII,	Cei mai activi în sectorul AAC: SDC, Uniunea Europeană, BERD, BIRD, ADA, GIZ, MCA, CzDA, OECD, BEI, KfAED, TIKa, USAID etc. Există diferite modalități de sprijin: sprijin bugetar sectorial, împrumuturi, granturi. Joacă un rol important în dezvoltarea întregului sector de apă la toate nivelurile - de la elaborarea politicilor (UE WSPSP-TA, SDC, MCA) până la investiții directe în infrastructură (BIRD, BERD, ADA, etc). Din 2010,

Părțile interesante	Roluri și responsabilități
	donatorii AAC se întâlnesc regulat în cadrul Consiliului Sectorial de Coordonare și întâlniri ale donatorilor pentru a coordona activitățile și schimbul de experiență.
11. ONG	Un mediu mai puțin dezvoltat sau dificil de trasat sunt spre exemplu organizațiile de clienți, ONG-uri de mediu. Unele ONG-uri (de exemplu, EcoTiras) participă activ la elaborarea politicilor de dezvoltare. Unele proiecte AAC de scară mică sunt implementate prin intermediul ONG-urilor.
<i>Asociația Întreprinderilor de Alimentare cu Apă și Canalizare "MOLDOVA APĂ-CANAL"</i>	Asociația este o societate benevolă necomercială a întreprinderilor din Republica Moldova, prestatoare de servicii alimentare cu apă și canalizare. Toate întreprinderile AAC urbane sunt membri ai asociației. Operatorii rurali nu sunt membri ai asociației. Asociația reprezintă interesele întreprinderilor Apă-Canal. Oferă suport tehnic și non-tehnic și ghidează membrii săi. Responsabil pentru colectarea și raportarea datelor privind asociațiile membre și performanțele lor. Menține baze de date cu privire la membrii asociației cu date care acoperă mai mult de 10 de ani

Anexa 3

Profilurile raionale și regionale - Regiunea de Dezvoltare Centru

RAIONUL ANENII NOI

Așezarea geografică și potențialul de apă

Raional este situat în partea de est a țării, în bazinul râului Nistru. În partea de nord Anenii Noi se învecinează cu raionul Criuleni, în partea de vest cu municipiul Chișinău și orașul Ialoveni, în partea de sud cu orașul Căușeni sud și în partea de est – cu Transnistria. Majoritatea din populația raionului se află în mediul rural. Orașul Anenii Noi precum și un număr mare de localități se află în valea râului Bîc. Raionul dispune de surse de ape subterane explorate.

Datele regionale			
	Urban	Rural	Total
Informații generale			
Suprafață [km ²]			892
Populație [pers] (datele BNS)	8.298	74.097	82.395
Numărul de comune/localități	1	25/44	26/45
Resursele apelor subterane aprobate			
Apă potabilă [m ³ /zi]			338.700
Apă tehnică [m ³ /zi]			8.000
Gradul de poluare			scăzut
Infrastructura sistemelor de alimentare cu apă			
Numărul de sisteme de alimentare cu apă operaționale	1	16	17
Rata de acoperire [%]	100	49	54
Capacitate de producție a instalațiilor de captare [m ³ /zi]	6.500		
Infrastructura sistemelor de canalizare și epurare a apelor uzate			
Numărul de sisteme de canalizare	1	7	8
Rata de acoperire [%]	55	10	15
Numărul de stații de epurare	1	3	4
Partea instituțională și financiară			
Numărul de operatori de servicii	1		1
Tariful mediu pentru apă - populație [lei/m ³]	12,48		
Tarifal mediu pentru canalizare – populație [lei/m ³]	17,49		

Cerința de apă

La moment, consumatorul major de apă este orașul Anenii Noi. Consumatorii industriali sunt amplasați în jurul orașului Anenii Noi, pe cînd zonele rurale sunt caracterizate prin consumul menajer de apă.

Sistemul de alimentare cu apă existent

În orașul Anenii Noi există un sistem de alimentare cu apă de o lungime totală de 70 km de conducte (569 total pe raion), inclusiv 15 stații de pompare (35 total pe raion), 14 sonde arteziene (125 total pe raion, din care 93 sunt în exploatare), avînd o capacitate de 6.000 m³/zi. Consumul specific mediu este de 88 l/p/zi, apa nefacturată în sistem fiind de cca. 40%. Consumul energetic specific este de cca.

1,1 kWh/m³. Localitățile rurale au o acoperire foarte limitată cu servicii.

Sistemul de canalizare existent

Sistemul de canalizare existent în orașul Anenii Noi constă dintr-o rețea de canalizare de o lungime totală de 35,9 km (236 total pe raion), inclusiv 5 stații de pompare și o stație de epurare a apelor uzate în s. Bulboaca. Această stație are o capacitate de 7.500 m³/zi din care doar 4,2% sunt utilizate. Unele segmente din sistemul de canalizare, inclusiv stațiile de pompare, au fost recent renovate, pe cînd stația de epurare rămîne în condiție deplorabilă. Consumul energetic specific al sistemului de canalizare în or. Anenii Noi este de cca. 1,4 kWh/ m³. Localitățile rurale nu dispun de sisteme centralizate de canalizare.

Prestatori de servicii

La moment, serviciile de alimentare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate în or. Anenii Noi sunt prestate de Î.M. Apă-Canal Anenii Noi, pe cînd în localități rurale operarea și întreținerea sistemelor existente îi revine autorităților publice locale din localitățile respective și/sau asociațiilor de consumatori. Î.M. Apă-Canal Anenii Noi prezintă un potențial pentru extinderea serviciilor AAC asupra altor localități din raionul Anenii Noi.

Provocările-cheie

Dezvoltarea infrastructurii AAC și stimularea cooperării intercomunitare. Sporirea capacității instituționale ale operatorului din or. Anenii Noi pentru extinderea treptată serviciilor AAC pentru localități vecine. Totodată, o mare provocare este stimularea consumatorilor prin politica tarifară, în scopul asigurării consumului minim de apă pentru menținerea serviciilor la un nivel sustenabil.

Perspectivile de dezvoltare

Perspectivile de dezvoltare sunt asociate cu îmbunătățirea calității serviciilor AAC în or. Anenii Noi și extinderea serviciilor durabile și suportabile spre localități învecinate. Localitățile cu un potențial sporit de grupare vor dezvolta sisteme AAC grupate, pe cînd localitățile marginalizate vor beneficia de soluții locale. Sursele de apă subterană și de suprafață disponibile în raion pot fi combinate pentru sporirea eficienței și fiabilității serviciilor.

Viziunea privind dezvoltarea serviciilor

Pînă în 2020 în raionul Anenii Noi vor fi asigurate condiții de acces la servicii sigure, suportabile și durabile de aprovizionare cu apă potabilă pentru 100% din populația urbană și 75% din populația rurală, alimentate atît pe grupuri de localități prin apeducte din sursele de apă de suprafață, preponderent în partea de centru și nord-est a raionului, cît și prin soluții locale din surse subterane în partea de sud-est a raionului. Concomitent, vor fi asigurate condițiile de acces la servicii suportabile și durabile de canalizare pentru 85% din populația urbană și 60% din populația rurală, apele uzate fiind tratate conform normelor în vigoare la stații de epurare regionale Centru și Nord-Est, cît și la stații locale pentru localitățile îndepărtate, asigurînd condițiile sanitare și de mediu ale raionului.

- Sistem de canalizare existent

Datele regionale			
	Urban	Rural	Total
Informații generale			
Suprafață [km ²]			754
Populație [pers] (datele BNS)	16.200	62.600	78.800
Numărul de comune/localități	1	27/43	28/44
Resursele apelor subterane aprobate			
Apă potabilă [m ³ /zi]			7.100
Apă tehnică [m ³ /zi]			3.000
Gradul de poluare			ridicat
Infrastructura sistemelor de alimentare cu apă			
Numărul de sisteme de alimentare cu apă operaționale	1	31	32
Rata de acoperire [%]	85	36	46
Capacitate de producție a instalațiilor de captare [m ³ /zi]	300		
Infrastructura sistemelor de canalizare și epurare a apelor uzate			
Numărul de sisteme de canalizare	1	4	5
Rata de acoperire [%]	70	1	15
Numărul de stații de epurare	1	2	3
Partea instituțională și financiară			
Numărul de operatori de servicii	1		1
Tariful mediu pentru apă - populație [lei/m ³]	18,16		
Tariful mediu pentru canalizare – populație [lei/m ³]	10,85		

Călărași

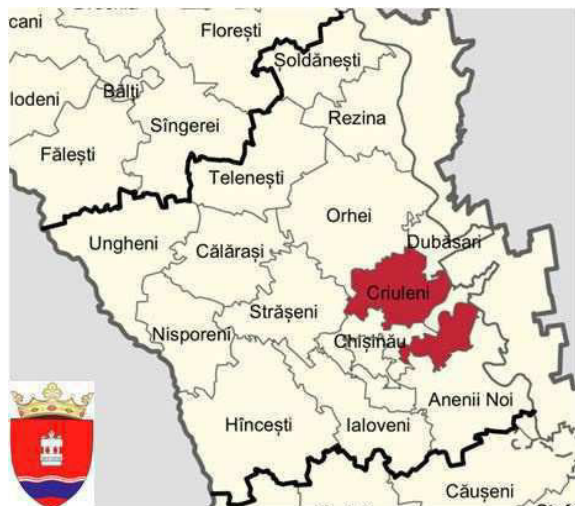
Zone cu potențial de grupare:

- sporit
- mediu
- scăzut

● Sistem de alimentare cu apă existent

● Sistem de canalizare existent

RAIONUL CRIULENI

Așezarea geografică și potențialul de apă

Raionul Criuleni, situat la vest în vecinătatea capitalei republicii, se așterne de-a lungul malului drept al Nistrului. La nord se învecinează cu raionul Orhei, iar la sud cu raionul Anenii Noi. Raionul dispune de surse de ape subterane explorate.

Datele regionale			
	Urban	Rural	Total
Informații generale			
Suprafață [km ²]			688
Populație [pers] (datele BNS)	8.300	64.800	73.100
Numărul de comune/localități	1	24/43	25/44
Resursele apelor subterane aprobate			
Apă potabilă [m ³ /zi]			215.500
Apă tehnică [m ³ /zi]			4.000
Gradul de poluare			scăzut
Infrastructura sistemelor de alimentare cu apă			
Numărul de sisteme de alimentare cu apă operaționale	1		1
Rata de acoperire [%]	75	24	30
Capacitate de producție a instalațiilor de captare [m ³ /zi]	3.700		
Infrastructura sistemelor de canalizare și epurare a apelor uzate			
Numărul de sisteme de canalizare	1		1
Rata de acoperire [%]	42	2	6
Numărul de stații de epurare	1		1
Partea instituțională și financiară			
Numărul de operatori de servicii	1		1
Tariful mediu pentru apă - populație [lei/m ³]	11,42	11,42	11,42
Tarifal mediu pentru canalizare – populație [lei/m ³]	14,70	14,70	14,70

Cerința de apă

La moment, consumatorul major de apă este orașul Criuleni. Consumatorii industriali sunt amplasați în jurul orașului Criuleni, pe cînd zonele rurale sunt caracterizate prin consumul menajer de apă.

Sistemul de alimentare cu apă existent

În orașul Criuleni există un sistem de alimentare cu apă de o lungime totală de 53 km de rețele, inclusiv 1 stație de pompare, 1 sondă de adîncime, avînd o capacitate de 3.000 m³/zi. Consumul specific mediu este de 51 l/pers/zi, apa nefacturată în sistem fiind de cca. 49,3%. Consumul energetic specific este de cca. 0,9 kWh/m³. Localitățile rurale au o acoperire foarte limitată cu servicii.

Sistemul de canalizare existent

Sistemul de canalizare existent în orașul Criuleni constă dintr-o rețea de canalizare de o lungime totală de 24 km, inclusiv 1 stație de pompare și 1 stație de epurare a apelor uzate. Această stație are o capacitate de 1.400 m³/zi din și la moment nu este în operațiune. Unele segmente din sistemul de canalizare, inclusiv stațiile de pompare, au fost recent renovate, pe cînd stația de epurare rămîne în condiție deplorabilă. Consumul energetic specific al sistemului de canalizare în or. Criuleni este de cca. 0,4 kWh/m³. Localitățile rurale nu dispun de sisteme centralizate de canalizare.

Prestatori de servicii

La moment, serviciile de alimentare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate în or. Criuleni sunt prestate de Î.M. Comunserviciu Criuleni, pe cînd în localități rurale operarea și întreținerea sistemelor existente îi revine autorităților publice locale din localitățile respective și/sau asociațiilor de consumatori. Î.M. Comunserviciu Criuleni prezintă un potențial pentru extinderea serviciilor AAC asupra altor localități din raionul Criuleni.

Provocările-cheie

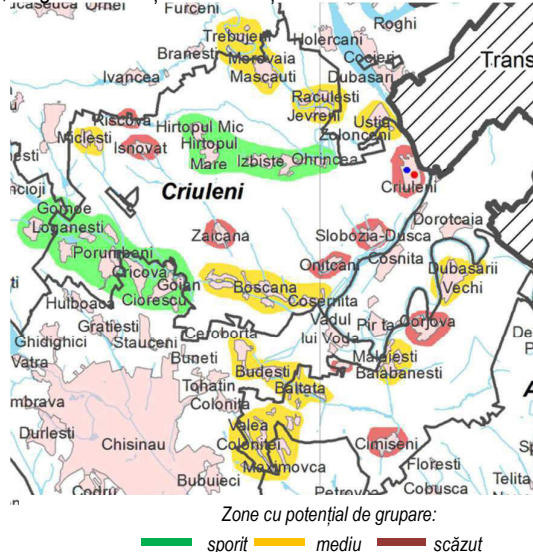
Dezvoltarea infrastructurii AAC și stimularea cooperării intercomunitare. Sporirea capacității instituționale ale operatorului din or. Criuleni pentru extinderea treptată serviciilor AAC pentru localități vecine. Totodată, o mare provocare este stimularea consumatorilor prin politica tarifară, în scopul asigurării consumului minim de apă pentru menținerea serviciilor la un nivel sustenabil.

Perspectivile de dezvoltare

Perspectivile de dezvoltare sunt asociate cu îmbunătățirea calității serviciilor AAC în or. Criuleni și extinderea serviciilor durabile și suportabile spre localități învecinate. Localitățile cu un potențial sporit de grupare vor dezvolta sisteme AAC grupate, pe cînd localitățile marginalizate vor beneficia de soluții locale. Sursele de apă subterană și de suprafață disponibile în raion pot fi combinate pentru sporirea eficienței și fiabilității serviciilor.

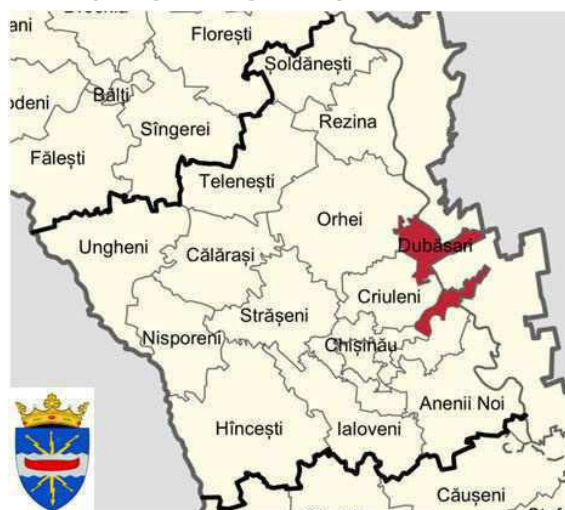
Viziunea privind dezvoltarea serviciilor

Pînă în 2020 în raionul Șoldănești vor fi asigurate condiții de acces la servicii sigure, suportabile și durabile de aprovizionare cu apă potabilă pentru 90% din populația urbană și 50% din populația rurală, alimentate atît pe grupuri de localități prin apeducte regionale din sursele de apă (de suprafață), cît și prin soluții locale din surse subterane. Concomitent, se vor asigura serviciile suportabile și durabile de canalizare pentru 85% din populația urbană și 24% din populația rurală, apele uzate fiind tratate conform normelor în vigoare la stații de epurare regionale, cît și la stații locale, asigurînd condițiile sanitare și de mediu ale raionului.

● Sistem de alimentare cu apă existent ● Sistem de canalizare existent

RAIONUL DUBĂSARI

Așezarea geografică și potențialul de apă

Raionul Dubăsari se învecinează cu raionul Criuleni în vest și cu regiunea Transnistreană (raionul Rîbnița) la nord, cu raionul Grigoriopol în sud și cu raionul Dubăsari în est. Raionul Dubăsari este traversat de râul Nistru. Raionul dispune de surse de ape subterane explorate.

Datele regionale	
	Total
Informații generale	
Suprafață [km ²]	309
Populație [pers.] (datele BNS)	35.200
Numărul de comune/localități	11/15
Resursele apelor subterane aprobate	
Apă potabilă [m ³ /zi]	200.200
Apă tehnică [m ³ /zi]	-
Gradul de poluare	
Infrastructura sistemelor de alimentare cu apă	
Numărul de sisteme de alimentare cu apă operaționale	11
Rata de acoperire [%]	49
Capacitate de producție a instalațiilor de captare [m ³ /zi]	
Infrastructura sistemelor de canalizare și epurare a apelor uzate	
Numărul de sisteme de canalizare	2
Rata de acoperire [%]	2
Numărul de stații de epurare	
Partea instituțională și financiară	
Numărul de operatori de servicii	
Tariful mediu pentru apă – populație [lei/m ³]	
Tariful mediu pentru canalizare – populație [lei/m ³]	

Cerința de apă

La moment, toate localitățile raionului Dubăsari se află în zonele rurale, caracterizate prin consumul menajer de apă.

Sistemul de alimentare cu apă existent

În toate cele 11 comune ale raionului Dubăsari există sisteme de alimentare cu apă. Localitățile rurale au o acoperire foarte limitată cu servicii.

Sistemul de canalizare existent

Localitățile rurale ale raionului Dubăsari nu dispun de sisteme centralizate de canalizare în operațiune.

Prestatori de servicii

Serviciile de alimentare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate

în localitățile rurale din raionul Dubăsari sunt prestate de autoritățile publice locale respective.

Provocările-cheie

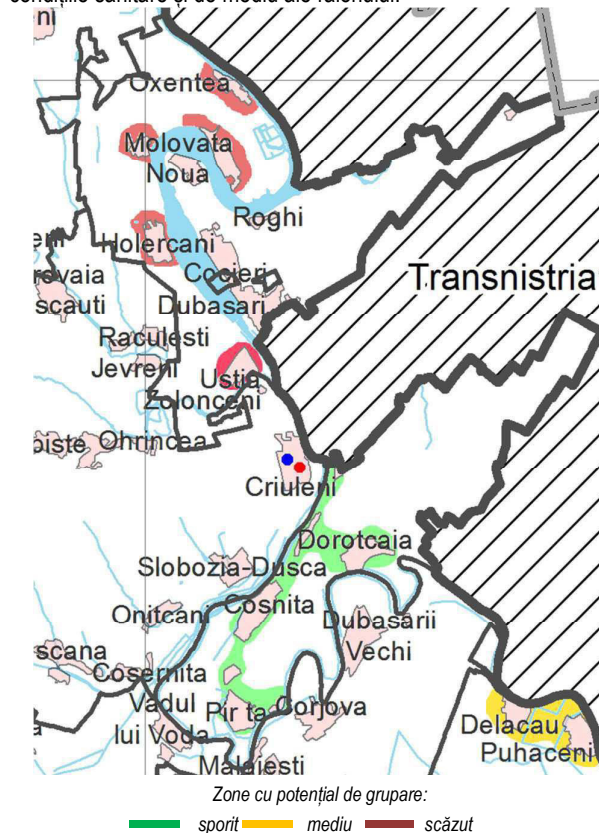
Dezvoltarea infrastructurii, stimularea cooperării intercomunitare, precum și sporirea capacității instituționale ale operatorilor din raionul Dubăsari. Totodată, o mare provocare este stimularea consumatorilor prin politica tarifară, în scopul asigurării consumului minim de apă pentru menținerea serviciilor la un nivel sustenabil.

Perspectivile de dezvoltare

Localitățile cu un potențial sporit de grupare vor dezvolta sisteme de alimentare cu apă și canalizare grupate, pe cînd localitățile marginalizate vor beneficia de soluții locale. Sursele de apă subterană și de suprafață disponibile în raion pot fi combinate pentru sporirea eficienței și fiabilității serviciilor.

Viziunea privind dezvoltarea serviciilor

Pînă în 2020 în raionul Dubăsari vor fi asigurate condiții de acces la servicii sigure, suportabile și durabile de aprovizionare cu apă potabilă pentru 50% din populația rurală, alimentate atît pe grupuri de localități prin apeducte regionale din sursele de apă (de suprafață), cît și prin soluții locale din surse subterane. Localitățile Dorotcaia, Pohrebea, Coșnița, Pîrîta pot fi alimentate din bazinul râului Nistru, prin stația de pompare de la Vadul lui Vodă. Concomitent în raionul Dubăsari pot fi asigurate condițiile de acces la servicii sigure, suportabile și durabile de canalizare pentru 24% din populația rurală, apele uzate fiind tratate conform normelor în vigoare la stații de epurare regionale (Coșnița), cît și la stații locale pentru localitățile Molovata, Marcauți, Holercani, Ustia), asigurînd condițiile sanitare și de mediu ale raionului.

● Sistem de alimentare cu apă existent ● Sistem de canalizare existent

RAIONUL HÎNCEȘTI

Așezarea geografică și potențialul de apă

Raionul Hîncești este situat în partea centrală a Republicii Moldova, în zona Codrilor. Se învecinează cu raioanele Ialoveni, Cimișlia, Leova, Nisporeni și România. Raionul dispune de surse de ape subterane explorate.

Datele regionale			
	Urban	Rural	Total
Informații generale			
Suprafață [km ²]			1.483
Populație [pers] (datele BNS)	16.800	105.200	122.000
Numărul de comune/localități	1	38/62	39/63
Resursele apelor subterane aprobate			
Apă potabilă [m ³ /zi]			37.700
Apă tehnică [m ³ /zi]			7.240
Gradul de poluare			mediu
Infrastructura sistemelor de alimentare cu apă			
Numărul de sisteme de alimentare cu apă operaționale	1	16	17
Rata de acoperire [%]	67,3	22	28
Capacitate de producție a instalațiilor de captare [m ³ /zi]	7.500		
Infrastructura sistemelor de canalizare și epurare a apelor uzate			
Numărul de sisteme de canalizare	1	4	5
Rata de acoperire [%]	56,3	0	8
Numărul de stații de epurare	1	4	5
Partea instituțională și financiară			
Numărul de operatori de servicii	1		1
Tariful mediu pentru apă - populație [lei/m ³]	15,92		
Tariful mediu pentru canalizare – populație [lei/m ³]	13,40		

Cerința de apă

La moment, consumatorul major de apă este orașul Hîncești. Consumatorii industriali sunt amplasați în jurul orașului Hîncești, pe cînd zonele rurale sunt caracterizate prin consumul menajer de apă.

Sistemul de alimentare cu apă existent

În orașul Hîncești există un sistem de alimentare cu apă de o lungime totală de 61 km de rețele, inclusiv 13 stații de pompare, 9 sonde de adîncime, avînd o capacitate de 7.500 m³/zi. Consumul specific mediu este de 40 l/pers/zi, apa nefacturată în sistem fiind de cca. 11,3%. Consumul energetic specific este de cca. 3,8 kWh/m³. Localitățile rurale au o acoperire foarte limitată cu servicii.

Sistemul de canalizare existent

Sistemul de canalizare existent în orașul Hîncești constă dintr-o rețea de canalizare de o lungime totală de 24,3 km, inclusiv 2 stații de

pompă și 1 stație de epurare a apelor uzate. Această stație are o capacitate de 2.700 m³/zi din care doar 18,7% sunt utilizate. Unele segmente din sistemul de canalizare, inclusive stațiile de pompare, au fost recent renovate, pe cînd stația de epurare rămîne în condiție deplorabilă. Consumul energetic specific al sistemului de canalizare în or. Hîncești este de cca 0,7 kWh/m³. Localitățile rurale nu dispun de sisteme centralizate de canalizare.

Prestatori de servicii

La moment, serviciile de alimentare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate în or. Hîncești sunt prestate de Î.M. „Amen-Ver” Hîncești, pe cînd în localități rurale operarea și întreținerea sistemelor existente îi revine autorităților publice locale din localitățile respective și/sau asociațiilor de consumatori. Î.M. „Amen-Ver” Hîncești prezintă un potențial pentru extinderea serviciilor AAC asupra altor localități din raionul Hîncești.

Provocările-cheie

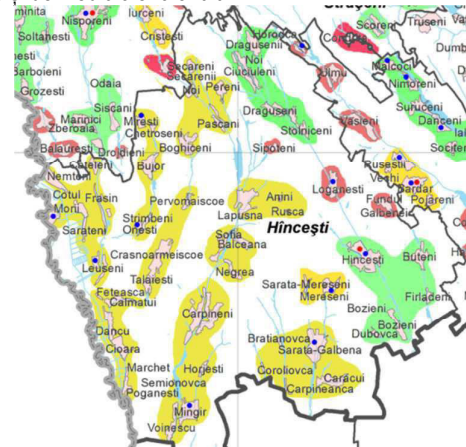
Dezvoltarea infrastructurii AAC și stimularea cooperării intercomunitare. Sporirea capacității instituționale ale operatorului din or. Hîncești pentru extinderea treptată serviciilor AAC pentru localități vecine. Totodată, o mare provocare este stimularea consumatorilor prin politica tarifară, în scopul asigurării consumului minim de apă pentru menținerea serviciilor la un nivel sustenabil.

Perspectivile de dezvoltare

Perspectivile de dezvoltare sunt asociate cu îmbunătățirea calității serviciilor AAC în or. Hîncești și extinderea serviciilor durabile și suportabile spre localități învecinate. Localitățile cu un potențial sporit de grupare vor dezvolta sisteme AAC grupate, pe cînd localitățile marginalizate vor beneficia de soluții locale. Sursele de apă subterană și de suprafață disponibile în raion pot fi combinate pentru sporirea eficienței și fiabilității serviciilor.

Viziunea privind dezvoltarea serviciilor

Pînă în 2020 în raionul Hîncești vor fi asigurate condiții de acces la servicii sigure, suportabile și durabile de aprovizionare cu apă potabilă pentru 90% din populația urbană și 50% din populația rurală, alimentate atât pe grupuri de localități prin apeducte regionale din sursele de apă subterană (Butești, Fîrlădeni, Bozieni, Mereșeni, Logănești, Onești, Bujor, Mirești, Ivanovca, Cotul Morii, Nemțeni, Obileni, Cătăleni, Leușeni, Feteasca), cât și prin soluții locale din surse subterane în partea de (Pașcani, Pereni, Secăreni, Boghicieni, Cărpineni, Onești, Drăgușeni Noi, Horodca, Călmățui, Șipoteni). Concomitent, în raionul (Hîncești) vor fi asigurate condițiile de acces la servicii sigure, suportabile și durabile de canalizare pentru 85% din populația urbană și 15% din populația rurală, apele uzate fiind tratate conform normelor în vigoare la stații de epurare locale (Cărpineni, Sărata Galbena, Sofia, Negrea, Bălceana, Mingir, Boghicieni, Stolniceni), asigurând condițiile sanitare și de mediu ale raionului.

Zone cu potențial de grupare:

sporit mediu scăzut

• Sistem de alimentare cu apă existent • Sistem de canalizare existent

RAIONUL IALOVENI

Așezarea geografică și potențialul de apă

Raionul Ialoveni este situat în zona centrală a Republicii Moldova, se află la 14 km de municipiul Chișinău, avînd vecini: în partea de nord - raionul Criuleni, în vest - raioanele Anenii Noi și Căușeni, în est - raioanele Nisporeni și Strășeni, în sud - raioanele Hîncești și Cimișlia. Raionul dispune de surse de ape subterane explorate.

Datele regionale			
	Urban	Rural	Total
Informații generale			
Suprafață [km ²]			783
Populație [pers] (datele BNS)	15.600	83.841	99.441
Numărul de comune/localități	1 (AC Chișinău)	24/33	25/34
Resursele apelor subterane aprobate			
Apă potabilă [m ³ /zi]			63.800
Apă tehnică [m ³ /zi]			1.500
Gradul de poluare			ridicat
Infrastructura sistemelor de alimentare cu apă			
Numărul de sisteme de alimentare cu apă operaționale	1 (AC Chișinău)	16	17
Rata de acoperire [%]	90	67	67
Capacitate de producție a instalațiilor de captare [m ³ /zi]			
Lungime rețele de alimentare cu apă [km]	74,5	368,8	443,3
Infrastructura sistemelor de canalizare și epurare a apelor uzate			
Numărul de sisteme de canalizare	3	3	6
Rata de acoperire [%]	64	10	10
Numărul de stații de epurare	SEChișinău	3	3
Lungime rețele de alimentare cu apă [km]	31,82	14,5	46,32
Partea instituțională și financiară			
Numărul de operatori de servicii	ACChișinău	14	14
Tariful mediu pentru apă - populație [lei/m ³]	8 (11)	7,42	
Tariful mediu pentru canalizare – populație [lei/m ³]			

Cerința de apă

La moment, consumatorul major de apă este orașul Ialoveni. Consumatorii industriali sunt amplasați în jurul orașului Ialoveni, pe cînd zonele rurale sunt caracterizate prin consumul menajer de apă.

Sistemul de alimentare cu apă existent

În orașul Ialoveni există un sistem de alimentare cu apă de o lungime totală de 74,5 km de rețele, inclusiv 1 stație de pompare și 21 sonde

de adîncime. În raion funcționează 67 sisteme de apeducte: 1 urban, 54 rurale și 12 departamentale (ale diferitor unități economice). Populația urbană asigurată centralizat cu apă potabilă constituie 14.075 sau 90%. Numărul de populație rurală cu acces durabil la surse sigure de apă potabilă constituie 57.100 sau 67%.

Sistemul de canalizare existent

Sistemul de canalizare existent în orașul Ialoveni constă dintr-o rețea de canalizare de o lungime totală de 36 km, inclusiv 3 stații zonale de pompare și cîte 1 stație de pompare a apelor uzate de nivelul 1 și 2. Unele segmente din sistemul de canalizare, inclusiv stațiile de pompare, au fost recent renovate.

Prestatori de servicii

La moment, serviciile de alimentare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate în or. Ialoveni sunt prestate de SA Apă-Canal Chișinău, pe cînd în localități rurale operarea și întreținerea sistemelor existente îi revine autorităților publice locale din localitățile respective și/sau asociațiilor de consumatori.

Provocările-cheie

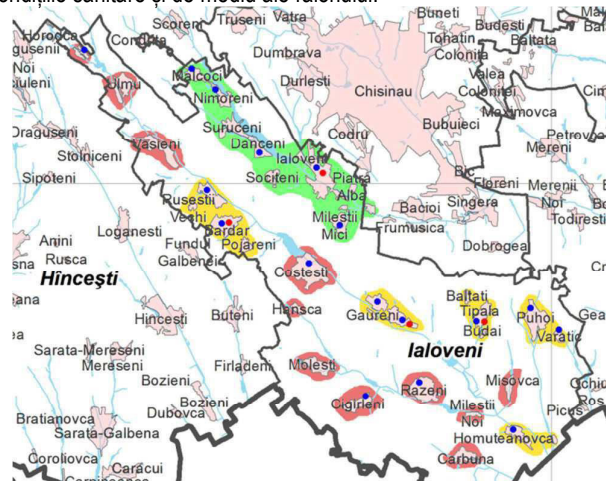
Dezvoltarea infrastructurii AAC și stimularea cooperării intercomunitare. Sporirea capacității instituționale ale operatorului din or. Ialoveni pentru extinderea treptată serviciilor AAC pentru localități vecine. Totodată, o mare provocare este stimularea consumatorilor prin politica tarifară, în scopul asigurării consumului minim de apă pentru menținerea serviciilor la un nivel sustenabil.

Perspectivile de dezvoltare

Perspectivile de dezvoltare sunt asociate cu îmbunătățirea calității serviciilor AAC în or. Ialoveni și extinderea serviciilor durabile și suportabile spre localități învecinate. Localitățile cu un potențial sporit de grupare vor dezvolta sisteme AAC grupate, pe cînd localitățile marginalizate vor beneficia de soluții locale. Sursele de apă subterană și de suprafață disponibile în raion pot fi combinate pentru sporirea eficienței și fiabilității serviciilor.

Viziunea privind dezvoltarea serviciilor

Pînă în 2020 în raionul Ialoveni vor fi asigurate condiții de acces la servicii sigure, suportabile și durabile de aprovizionare cu apă potabilă pentru 95% din populația urbană și 75% din populația rurală, alimentate atît pe grupuri de localități prin apeducte regionale din sursele de apă subterană a raionului, cît și prin soluții locale din surse subterane. Concomitent, se vor asigura serviciile suportabile și durabile de canalizare pentru 90% din populația urbană și 60% din populația rurală, apele uzate fiind tratate conform normelor în vigoare la stații de epurare regionale Centru sau la stațiile de epurare ale mun. Chișinău, cît și la stații locale, asigurînd condițiile sanitare și de mediu ale raionului.

Zone cu potențial de grupare:

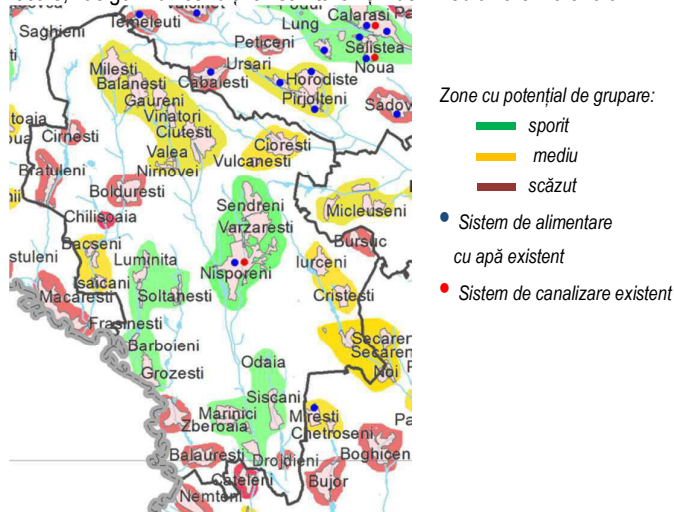
sporit mediu scăzut

• Sistem de alimentare cu apă existent • Sistem de canalizare existent

Raionul dispune de surse de ape subterane explorate.

În orașul Nisiporeni există un sistem de alimentare cu apă de o lungime totală de 19,5 km de rețele, inclusiv 8 stații de pompare, 8 sonde de adâncime, avînd o capacitate de 2.500 m³/zi. Consumul specific mediu este de 12 l/pers/zi, apa nefabricată în sistem fiind de cca. 41,2%. Consumul energetic specific este de cca. 1,3 kWh/m³.

Pînă în 2020 în raionul Nisporeni vor fi asigurate condiții de acces la servicii sigure, suportabile și durabile de aprovizionare cu apă potabilă pentru 65% din populația urbană și 40% din populația rurală, alimentate atît pe grupuri de localități prin apeducte regionale din sursele de apă (de suprafață), cît și prin soluții locale din surse subterane. Concomitent, se vor asigura serviciile suportabile și durabile de canalizare pentru 75% din populația urbană și 60% din populația rurală, apele uzate fiind tratate conform normelor în vigoare la stații de epurare regionale, cît și la stații locale, asigurînd condițiile sanitare și de mediu ale raionului.

RAIONUL ORHEI

Așezarea geografică și potențialul de apă

Raionul Orhei este situat în Centrul Moldovei, cu un teritoriu compact, care de la est spre vest se extinde peste 40 km, de la nord spre sud se extinde la 40 km, Centrul raional este îndepărtat de la capitala Moldovei, orașul Chișinău, la o distanță de 40 km spre nord-est, fiind un centru politico-administrativ, comercial și industrial de polarizare și facilitare a dezvoltării în întreaga regiune. La nord raionul se mărginește cu raionul Rezina, la est hotarul este râul Nistru, la sud se mărginește cu raionul Criuleni și la nord-est cu raionul Telenești și Călărași. Raionul dispune de surse de ape subterane explorate.

Datele regionale			
	Urban	Rural	Total
Informații generale			
Suprafață [km ²]			122,8
Populație [pers] (datele BNS)	33.500	92.400	125.900
Numărul de comune/localități	1	37/74	38/75
Resursele apelor subterane aprobate			
Apă potabilă [m ³ /zi]			80.560
Apă tehnică [m ³ /zi]			1.200
Gradul de poluare			scăzut
Infrastructura sistemelor de alimentare cu apă			
Numărul de sisteme de alimentare cu apă operaționale	1	61	62
Rata de acoperire [%]	95	86	88
Capacitate de producție a instalațiilor de captare [m ³ /zi]	18.900		
Infrastructura sistemelor de canalizare și epurare a apelor uzate			
Numărul de sisteme de canalizare	1	5	6
Rata de acoperire [%]	48	7	18
Numărul de stații de epurare	1	5	6
Partea instituțională și financiară			
Numărul de operatori de servicii	1	33	34
Tariful mediu pentru apă - populație [lei/m ³]	16,20	de la 6 pînă la 10,00 lei	
Tariful mediu pentru canalizare – populație [lei/m ³]	6,40		

Cerința de apă

La moment, consumatorul major de apă este orașul Orhei. Consumatorii industriali sunt amplasați în jurul orașului Orhei, pe cînd zonele rurale sunt caracterizate prin consumul menajer de apă.

Sistemul de alimentare cu apă existent

În prezent, de sisteme centralizate de alimentare cu apă potabilă dispun 62 localități, inclusiv 1 oraș (100%) și 61 localități rurale, reprezentînd 82,6% din numărul total al acestora. Sistemele pentru alimentarea cu apă din raion constituie 225 de complexe cu diferite grade de amenajare a sectorului comunal din localități. Din acest număr într-o stare tehnică satisfăcătoare se află 153 complexe iar 72 necesită a fi restabilite. Rețelele de distribuție au o lungime de

374,65 km (dintre care 43,0% sunt într-o stare tehnică nesatisfăcătoare), inclusiv 35 stații de pompare, 27 sonde de adîncime, avînd o capacitate de 18.900 m³/zi. Consumul specific mediu este de 72 l/pers/zi, apa nefacturată în sistem fiind de cca. 44%. Consumul energetic specific este de cca. 1,0 kWh/m³. Localitățile rurale au o acoperire foarte limitată cu servicii.

Sistemul de canalizare existent

În prezent, de rețele de canalizare publică dispun 6 localități, inclusiv unul în oraș și cinci în localități rurale. Rețelele de canalizare au o lungime de 71,8 km (dintre care 47% sunt într-o stare tehnică nesatisfăcătoare), 6 stații de epurare și 8 stații de pompare. Din toată populația raionului, care are acces la sistemele comunale de alimentare cu apă, 64% locuiesc în zona construcțiilor necanalizate. Stația orășenească de epurare are o capacitate de 10.000 m³/zi din care doar 22,1% sunt utilizate. Unele segmente din sistemul de canalizare, inclusiv stațiile de pompare, au fost recent renovate, pe cînd stația de epurare rămîne în condiție deplorabilă. Consumul energic specific al sistemului de canalizare în or. Orhei este de cca. 0,6 kWh/m³.

Prestatori de servicii

La moment, serviciile de alimentare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate în or. Orhei sunt prestate de Î.M. Regia Apă-Canal Orhei, pe cînd în localități rurale operarea și întreținerea sistemelor existente îi revine autorităților publice locale din localitățile respective și/sau asociațiilor de consumatori. Î.M. Regia Apă-Canal Orhei prezintă un potențial pentru extinderea serviciilor AAC asupra altor localități din raionul Orhei.

Provocările-cheie

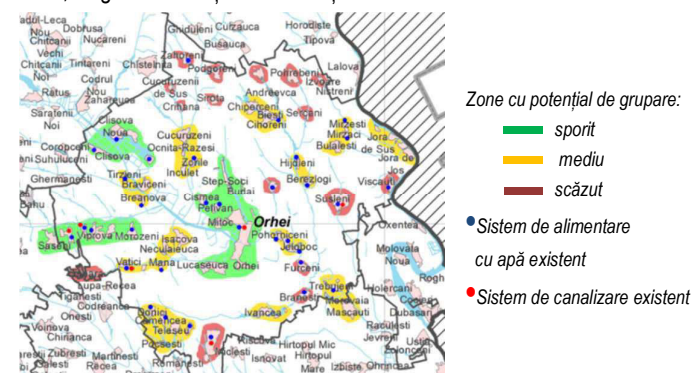
Dezvoltarea infrastructurii AAC și stimularea cooperării intercomunitare. Sporirea capacității instituționale ale operatorului din or. Orhei pentru extinderea treptată serviciilor AAC pentru localități vecine. Totodată, o mare provocare este stimularea consumatorilor prin politica tarifară, în scopul asigurării consumului minim de apă pentru menținerea serviciilor la un nivel sustenabil.

Perspectivile de dezvoltare

Perspectivile de dezvoltare sunt asociate cu îmbunătățirea calității serviciilor AAC în or. Orhei și extinderea serviciilor durabile și suportabile spre localități învecinate. Localitățile cu un potențial sporit de grupare vor dezvolta sisteme AAC grupate, pe cînd localitățile marginalizate vor beneficia de soluții locale. Sursele de apă subterană și de suprafață disponibile în raion pot fi combinate pentru sporirea eficienței și fiabilității serviciilor.

Viziunea privind dezvoltarea serviciilor

Pînă în 2020 în raionul Orhei vor fi asigurate condiții de acces la servicii sigure, suportabile și durabile de aprovizionare cu apă potabilă pentru 100% din populația urbană și 88% din populația rurală, alimentate atît pe grupuri de localități prin apeducte regionale din sursele de apă (de suprafață), cît și prin soluții locale din surse subterane. Concomitent, se vor asigura serviciile suportabile și durabile de canalizare pentru 65% din populația urbană și 28% din populația rurală, apele uzate fiind tratate conform normelor în vigoare la stații de epurare regionale, cît și la stații locale, asigurînd condițiile sanitare și de mediu ale raionului.

RAIONUL REZINA

Așezarea geografică și potențialul de apă

Raionul Rezina este situat pe malul drept al Nistrului, la 98 km de municipiul Chișinău. Raionul dispune de surse de ape subterane explorate.

Datele regionale			
	Urban	Rural	Total
Informații generale			
Suprafață [km ²]			622
Populație [pers.] (datele BNS)	13.500	39.100	52.600
Numărul de comune/localități	1	24/40	25/41
Resursele apelor subterane aprobate			
Apă potabilă [m ³ /zi]			25.500
Apă tehnică [m ³ /zi]			-
Gradul de poluare			scăzut
Infrastructura sistemelor de alimentare cu apă			
Numărul de sisteme de alimentare cu apă operaționale	2	16	18
Rata de acoperire [%]	100	11	34
Capacitate de producție a instalațiilor de captare [m ³ /zi]	3.600		
Infrastructura sistemelor de canalizare și epurare a apelor uzate			
Numărul de sisteme de canalizare	1		1
Rata de acoperire [%]	38	0	10
Numărul de stații de epurare			
Partea instituțională și financiară			
Numărul de operatori de servicii	1		1
Tariful mediu pentru apă - populație [lei/m ³]	12,80		
Tariful mediu pentru canalizare - populație [lei/m ³]	4,70		

Cerința de apă

La moment, consumatorul major de apă este orașul Rezina. Consumatorii industriali sunt amplasați în jurul orașului Rezina, pe când zonele rurale sunt caracterizate prin consumul menajer de apă.

Sistemul de alimentare cu apă existent

În orașul Rezina există un sistem de alimentare cu apă de o lungime totală de 32 km de rețele, inclusiv 11 stații de pompare, 9 sonde de adâncime, avînd o capacitate de 3.600 m³/zi. Consumul specific mediu este de 45 l/pers/zi, apa nefacturată în sistem fiind de cca. 61,2%. Consumul energetic specific este de cca. 1,5 kWh/m³. Localitățile rurale au o acoperire foarte limitată cu servicii.

Sistemul de canalizare existent

Sistemul de canalizare existent în orașul Rezina constă dintr-o rețea

de canalizare de o lungime totală de 24 km, inclusiv 1 stație de pompare și 1 stație de epurare a apelor uzate. Unele segmente din sistemul de canalizare, inclusiv stațiile de pompare, au fost recent renovate, pe cînd stația de epurare rămîne în condiție deplorabilă. Localitățile rurale nu dispun de sisteme centralizate de canalizare.

Prestatori de servicii

La moment, serviciile de alimentare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate în or. Rezina sunt prestate de Î.M. Servicii Comunal-Locative Rezina, pe cînd în localități rurale operarea și întreținerea sistemelor existente îi revine autorităților publice locale din localitățile respective și/sau asociațiilor de consumatori. Î.M. Servicii Comunal-Locative Rezina prezintă un potențial pentru extinderea serviciilor AAC asupra altor localități din raionul Rezina.

Provocările-cheie

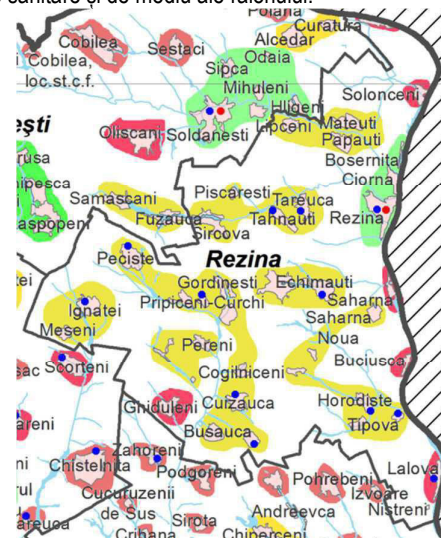
Dezvoltarea infrastructurii AAC și stimularea cooperării intercomunitare. Sporirea capacității instituționale ale operatorului din or. Rezina pentru extinderea treptată serviciilor AAC pentru localități vecine. Totodată, o mare provocare este stimularea consumatorilor prin politica tarifară, în scopul asigurării consumului minim de apă pentru menținerea serviciilor la un nivel sustenabil.

Perspectivile de dezvoltare

Perspectivile de dezvoltare sunt asociate cu îmbunătățirea calității serviciilor AAC în or. Rezina și extinderea serviciilor durabile și suportabile spre localități învecinate. Localitățile cu un potențial sporit de grupare vor dezvolta sisteme AAC grupate, pe cînd localitățile marginalizate vor beneficia de soluții locale. Sursele de apă subterană și de suprafață disponibile în raion pot fi combinate pentru sporirea eficienței și fiabilității serviciilor.

Viziunea privind dezvoltarea serviciilor

Pînă în 2020 în raionul Rezina vor fi asigurate condiții de acces la servicii sigure, suportabile și durabile de aprovizionare cu apă potabilă pentru 100% din populația urbană și 85% din populația rurală, alimentate atît pe grupuri de localități prin apeducte regionale din sursele de apă subterane, cît și prin soluții locale din surse subterane. Concomitent, se vor asigura serviciile suportabile și durabile de canalizare pentru 100% din populația urbană și 25% din populația rurală, luînd în considerație aspectele topografice, variațiile reliefului, apele uzate fiind tratate conform normelor în vigoare la stații de epurare regionale, cît și la stații locale, asigurînd condițiile sanitare și de mediu ale raionului.

Zone cu potențial de grupare:

sporit mediu scăzut

● Sistem de alimentare cu apă existent ● Sistem de canalizare existent

RAIONUL ȘOLDĂNEȘTI

Așezarea geografică și potențialul de apă

Raionul Șoldănești este situat în partea de nord-est a Republicii Moldova. În partea de nord și nord-vest, raionul are hotare administrative cu raionul Florești, la sud-vest cu raionul Telenesti, la sud și sud-est cu raionul Rezina, la est cu UAT din stînga Nistrului. Teritoriul raionului este traversat de râul Ciorna, afluentul râului Nistru. Se întîlnesc multe izvoare de apă potabilă, apele subterane se află la adîncimile cuprinse între 0,5 m și 10-15 m. Raionul dispune de surse de ape subterane explorate.

Datele regionale			
	Urban	Rural	Total
Informații generale			
Suprafață [km ²]			598
Populație [pers] (datele BNS)	7.600	35.700	43.300
Numărul de comune/localități	1	22/32	23/33
Resursele apelor subterane aprobate			
Apă potabilă [m ³ /zi]			8.400
Apă tehnică [m ³ /zi]			-
Gradul de poluare			scăzut
Infrastructura sistemelor de alimentare cu apă			
Numărul de sisteme de alimentare cu apă operaționale	1		1
Rata de acoperire [%]	70	39	45
Capacitate de producție a instalațiilor de captare [m ³ /zi]	1.800		
Infrastructura sistemelor de canalizare și epurare a apelor uzate			
Numărul de sisteme de canalizare	1		1
Rata de acoperire [%]	45	0	8
Numărul de stații de epurare			
Partea instituțională și financiară			
Numărul de operatori de servicii	1		1
Tariful mediu pentru apă - populație [lei/m ³]	6,20		
Tariful mediu pentru canalizare - populație [lei/m ³]	-		

Cerința de apă

La moment, consumatorul major de apă este orașul Șoldănești. Consumatorii industriali sunt amplasați în jurul orașului Șoldănești, pe cînd zonele rurale sunt caracterizate prin consumul menajer de apă.

Sistemul de alimentare cu apă existent

În orașul Șoldănești există un sistem de alimentare cu apă de o lungime totală de 22,5 km de rețele, inclusiv 10 stații de pompare, 8 sonde de adîncime, avînd o capacitate de 1.800 m³/zi. Consumul specific mediu este de 25 l/pers/zi, apa nefacturată în sistem fiind de cca. 21%. Consumul energetic specific este de cca. 3,6 kWh/m³.

Localitățile rurale au o acoperire foarte limitată cu servicii.

Sistemul de canalizare existent

Sistemul de canalizare existent în orașul Șoldănești constă dintr-o rețea de canalizare de o lungime totală de 36 km. Unele segmente din sistemul de canalizare, inclusive stațiile de pompare, au fost recent renovate, pe cînd stația de epurare rămîne în condiție deplorabilă. Localitățile rurale nu dispun de sisteme centralizate de canalizare.

Prestatori de servicii

La moment, serviciile de alimentare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate în or. Șoldănești sunt prestate de Î.M. Regia Apă-Șoldănești, pe cînd în localități rurale operarea și întreținerea sistemelor existente îi revine autorităților publice locale din localitățile respective și/sau asociațiilor de consumatori. Î.M. Regia Apă-Șoldănești prezintă un potențial pentru extinderea serviciilor AAC asupra altor localități din raionul Șoldănești.

Provocările-cheie

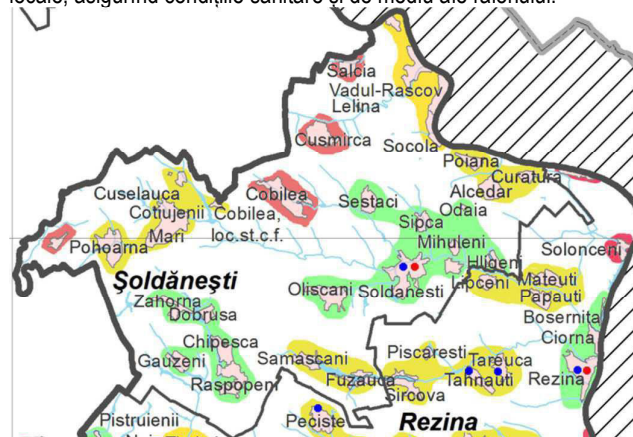
Dezvoltarea infrastructurii AAC și stimularea cooperării intercomunitare. Sporirea capacității instituționale ale operatorului din or. Șoldănești pentru extinderea treptată serviciilor AAC pentru localități vecine. Totodată, o mare provocare este stimularea consumatorilor prin politica tarifară, în scopul asigurării consumului minim de apă pentru menținerea serviciilor la un nivel sustenabil.

Perspectivile de dezvoltare

Perspectivile de dezvoltare sunt asociate cu îmbunătățirea calității serviciilor AAC în or. Șoldănești și extinderea serviciilor durabile și suportabile spre localități învecinate. Localitățile cu un potențial sporit de grupare vor dezvolta sisteme AAC grupate, pe cînd localitățile marginalizate vor beneficia de soluții locale. Sursele de apă subterană și de suprafață disponibile în raion pot fi combinate pentru sporirea eficienței și fiabilității serviciilor.

Viziunea privind dezvoltarea serviciilor

Pînă în 2020 în raionul Șoldănești vor fi asigurate condiții de acces la servicii sigure, suportabile și durabile de aprovizionare cu apă potabilă pentru 100% din populația urbană și 50% din populația rurală, alimentate atît pe grupuri de localități prin apeducte regionale din sursele de apă (de suprafață), cît și prin soluții locale din surse subterane. Concomitent, se vor asigura serviciile suportabile și durabile de canalizare pentru 85% din populația urbană și 24% din populația rurală, apele uzate fiind tratate conform normelor în vigoare la stații de epurare regionale, cît și la stații locale, asigurînd condițiile sanitare și de mediu ale raionului.

Zone cu potențial de grupare:

sporit mediu scăzut

• Sistem de alimentare cu apă existent • Sistem de canalizare existent

RAIONUL STRĂȘENI

Așezarea geografică și potențialul de apă

Raionul Strășeni se află în central Moldovei, la 23 km depărtare de Chișinău, capitala Republicii Moldova. Raionul dispune de surse de ape subterane explorate.

Datele regionale			
	Urban	Rural	Total
Informații generale			
Suprafață [km ²]			760
Populație [pers] (datele BNS)	20.300	71.300	91.300
Numărul de comune/localități	2	25/38	27/39
Resursele apelor subterane aprobate			
Apă potabilă [m ³ /zi]			16.500
Apă tehnică [m ³ /zi]			-
Gradul de poluare			mediu
Infrastructura sistemelor de alimentare cu apă			
Numărul de sisteme de alimentare cu apă operaționale	1	22	23
Rata de acoperire [%]	90	22	37
Capacitate de producție a instalațiilor de captare [m ³ /zi]	15.000		
Infrastructura sistemelor de canalizare și epurare a apelor uzate			
Numărul de sisteme de canalizare	1	3	4
Rata de acoperire [%]	41	0	9
Numărul de stații de epurare	1		1
Partea instituțională și financiară			
Numărul de operatori de servicii	1		1
Tariful mediu pentru apă - populație [lei/m ³]	15,84		
Tariful mediu pentru canalizare – populație [lei/m ³]	13,76		

Cerința de apă

La moment, consumatorul major de apă este orașul Strășeni. Consumatorii industriali sunt amplasați în jurul orașului Strășeni, pe când zonele rurale sunt caracterizate prin consumul menajer de apă.

Sistemul de alimentare cu apă existent

În orașul Strășeni există un sistem de alimentare cu apă de o lungime totală de 55 km de rețele, inclusiv 16 stații de pompare, 13 sonde de adâncime, având o capacitate de 15.000 m³/zi. Consumul specific mediu este de 18 l/pers/zi, apa nefacturată în sistem fiind de cca. 69,3%. Consumul energetic specific este de cca. 2,8 kWh/m³. Localitățile rurale au o acoperire foarte limitată cu servicii.

Sistemul de canalizare existent

Sistemul de canalizare existent în orașul Strășeni constă dintr-o rețea de canalizare de o lungime totală de 34 km, inclusiv 1 stație de pompare. Această stație are o capacitate de 600 m³/zi din care doar 75% sunt utilizate. Unele segmente din sistemul de canalizare, inclusiv stațiile de pompare, au fost recent renovate. Consumul energetic specific al sistemului de canalizare în or. Strășeni este de cca. 3,3 kWh/m³. Localitățile rurale nu dispun de sisteme centralizate de canalizare.

Prestatori de servicii

La moment, serviciile de alimentare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate în or. Strășeni sunt prestate de Î.M. Apă-Canal Strășeni, pe când în localități rurale operarea și întreținerea sistemelor existente îi revine autorităților publice locale din localitățile respective și/sau asociațiilor de consumatori. Î.M. Apă-Canal Strășeni prezintă un potențial pentru extinderea serviciilor AAC asupra altor localități din raionul Strășeni.

Provocările-cheie

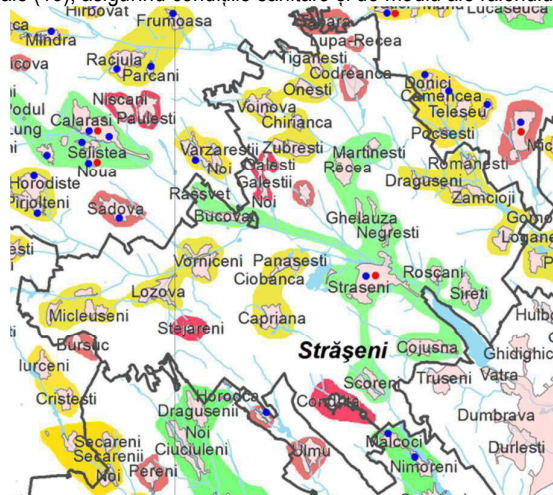
Dezvoltarea infrastructurii AAC și stimularea cooperării intercomunitare. Sporirea capacității instituționale ale operatorului din or. Strășeni pentru extinderea treptată serviciilor AAC pentru localități vecine. Totodată, o mare provocare este stimularea consumatorilor prin politica tarifară, în scopul asigurării consumului minim de apă pentru menținerea serviciilor la un nivel sustenabil.

Perspectivile de dezvoltare

Perspectivile de dezvoltare sunt asociate cu îmbunătățirea calității serviciilor AAC în or. Strășeni și extinderea serviciilor durabile și suportabile spre localități învecinate. Localitățile cu un potențial sporit de grupare vor dezvolta sisteme AAC grupate, pe când localitățile marginalizate vor beneficia de soluții locale. Sursele de apă subterană și de suprafață disponibile în raion pot fi combinate pentru sporirea eficienței și fiabilității serviciilor.

Viziunea privind dezvoltarea serviciilor

Pînă în 2020 în raionul Strășeni vor fi asigurate condiții de acces la servicii sigure, suportabile și durabile de aprovizionare cu apă potabilă pentru 100% din populația urbană și 85% din populația rurală, alimentate atât pe grupuri de localități de la apeductul regional Chișinău – Strășeni – Călărași (32 localități), cât și de apeducte locale alimentate de la sondele din s. Micăuți (6 localități) și s. Stejăreni (1 localitate). Concomitent, se vor asigura serviciile suportabile și durabile de canalizare pentru 85% din populația urbană și 45% din populația rurală, apele uzate fiind tratate conform normelor în vigoare la stații de epurare regionale (2), cât și la stații locale (16), asigurînd condițiile sanitare și de mediu ale raionului.

Zone cu potențial de grupare:

sporit mediu scăzut

• Sistem de alimentare cu apă existent • Sistem de canalizare existent

RAIONUL TELENEȘTI

Așezarea geografică și potențialul de apă

Raionul Telenești este așezat în centrul Moldovei, la jumătatea traseului Chișinău Bălți, 90 km de la Chișinău și 50 km de la Bălți. Raionul dispune de surse de ape subterane explorate.

Datele regionale			
	Urban	Rural	Total
Informații generale			
Suprafață [km ²]			849
Populație [pers] (datele BNS)	6.589	62.162	68.751
Numărul de comune/localități	1	30/53	31/54
Resursele apelor subterane aprobate			
Apă potabilă [m ³ /zi]			11.500
Apă tehnică [m ³ /zi]			4.300
Gradul de poluare			mediu
Infrastructura sistemelor de alimentare cu apă			
Numărul de sisteme de alimentare cu apă operaționale	1	40	41
Rata de acoperire [%]	85	56	59
Capacitate de producție a instalațiilor de captare [m ³ /zi]	2.600		
Infrastructura sistemelor de canalizare și epurare a apelor uzate			
Numărul de sisteme de canalizare	1	3	4
Rata de acoperire [%]	60	0	7
Numărul de stații de epurare	1	1	2
Partea instituțională și financiară			
Numărul de operatori de servicii	1		1
Tariful mediu pentru apă - populație [lei/m ³]	14,97	10,0 – pop., 35,0 – ag. economici	
Tarifal mediu pentru canalizare – populație [lei/m ³]	16,71	9,15 – pop., 26,0 – ag. economici	

Cerința de apă

La moment, consumatorul major de apă este orașul Telenești. Consumatorii industriali sunt amplasați în jurul orașului Telenești, pe cînd zonele rurale sunt caracterizate prin consumul menajer de apă.

Sistemul de alimentare cu apă existent

În orașul Telenești există un sistem de alimentare cu apă de o lungime totală de 22,6 km de rețele, inclusiv 16 stații de pompare, 15 sonde de adîncime, avînd o capacitate de 2.600 m³/zi. Consumul specific mediu este de 59 l/pers/zi, apa nefacturată în sistem fiind de cca. 57%. Consumul energetic specific este de cca. 1,18 kWh/m³. Localitățile rurale au o acoperire limitată cu servicii de apă.

Sistemul de canalizare existent

Sistemul de canalizare existent în orașul Telenești constă dintr-o rețea de canalizare de o lungime totală de 7,7 km, inclusiv 2 stații de pompare și 1 stație de epurare a apelor uzate. Această stație are o capacitate de 3.100 m³/zi din care doar 10% sunt utilizate. Unele segmente din sistemul de canalizare, inclusive stațiile de pompare, au fost recent renovate, pe cînd stația de epurare rămîne în condiție deplorabilă. Consumul energetic specific al sistemului de canalizare în or. Telenești este de cca. 0,86 kWh/m³. Doar 3 localități rurale dispun de sisteme centralizate de canalizare.

Prestatori de servicii

La moment, serviciile de alimentare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate în or. Telenești sunt prestate de Î.M. Apă-Canal Telenești, pe cînd în localități rurale operarea și întreținerea sistemelor existente îi revine autorităților publice locale din localitățile respective și/sau asociațiilor de consumatori. Î.M. Apă-Canal Telenești prezintă un potențial pentru extinderea serviciilor AAC asupra altor localități din raionul Telenești.

Provocările-cheie

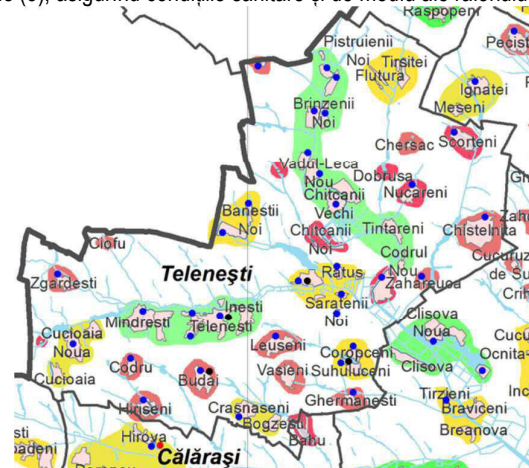
Dezvoltarea infrastructurii AAC și stimularea cooperării intercomunitare. Sporirea capacității instituționale ale operatorului din or. Telenești pentru extinderea treptată serviciilor AAC pentru localități vecine. Totodată, o mare provocare este stimularea consumatorilor prin politica tarifară, în scopul asigurării consumului minim de apă pentru menținerea serviciilor la un nivel sustenabil.

Perspectivile de dezvoltare

Perspectivile de dezvoltare sunt asociate cu îmbunătățirea calității serviciilor AAC în or. Telenești și extinderea serviciilor durabile și suportabile spre localități învecinate. Localitățile cu un potențial sporit de grupare vor dezvolta sisteme AAC grupate, pe cînd localitățile marginalizate vor beneficia de soluții locale. Sursele de apă subterană și de suprafață disponibile în raion pot fi combinate pentru sporirea eficienței și fiabilității serviciilor.

Viziunea privind dezvoltarea serviciilor

Pînă în 2020 în raionul Telenești vor fi asigurate condiții de acces la servicii sigure, suportabile și durabile de aprovizionare cu apă potabilă pentru 95% din populația urbană și 85% din populația rurală, alimentate atît pe grupuri de localități prin apeducte regionale din sursele de apă (de suprafață), cît și prin soluții locale din surse subterane. Concomitent, se vor asigura serviciile suportabile și durabile de canalizare pentru 75% din populația urbană și 25% din populația rurală, apele uzate fiind tratate conform normelor în vigoare la stații de epurare regionale (2), cît și la stații locale (3), asigurînd condițiile sanitare și de mediu ale raionului

Zone cu potențial de grupare:

sporit mediu scăzut

• Sistem de alimentare cu apă existent • Sistem de canalizare existent

RAIONUL UNGHENI

Așezarea geografică și potențialul de apă

Raionul Ungheni este amplasat geografic în partea de centru-vest a Republicii Moldova și are ca vecini raioanele: Nisporeni, Călărași, Telenești, Sîngerei și Fălești. În partea de vest se mărginește cu râul Prut care constituie frontiera de stat între România și Republica Moldova. Raionul dispune de surse de ape subterane exploreate.

Datele regionale			
	Urban	Rural	Total
Informații generale			
Suprafață [km ²]			1.083
Populație [pers.] (datele BNS)	38.100	79.300	117.400
Numărul de comune/localități	2	31/72	33/74
Resursele apelor subterane aprobate			
Apă potabilă [m ³ /zi]			-
Apă tehnică [m ³ /zi]			1.900
Gradul de poluare			ridicat
Infrastructura sistemelor de alimentare cu apă			
Numărul de sisteme de alimentare cu apă operaționale	3	0	3
Rata de acoperire [%]	75	3	26
Capacitate de producție a instalațiilor de captare [m ³ /zi]	15.500		
Infrastructura sistemelor de canalizare și epurare a apelor uzate			
Numărul de sisteme de canalizare	2	0	2
Rata de acoperire [%]	50	0	16
Numărul de stații de epurare			
Partea instituțională și financiară			
Numărul de operatori de servicii	1	0	1
Tariful mediu pentru apă - populație [lei/m ³]	5,73		
Tariful mediu pentru canalizare - populație [lei/m ³]	5,79		

Cerința de apă

La moment, consumatorul major de apă este orașul Ungheni. Consumatorii industriali sunt amplasați în jurul orașului Ungheni, pe cînd zonele rurale sunt caracterizate prin consumul menajer de apă.

Sistemul de alimentare cu apă existent

În orașul Ungheni există un sistem de alimentare cu apă de o lungime totală de 80,8 km de rețele, inclusiv 8 stații de pompare, 5 sonde de adîncime, avînd o capacitate de 15.500 m³/zi. Consumul specific mediu este de 113 l/pers/zi, apa nefacturată în sistem fiind de cca. 37%. Consumul energetic specific este de cca. 0,6 kWh/m³. Localitățile rurale au o acoperire foarte limitată cu servicii.

Sistemul de canalizare existent

Sistemul de canalizare existent în orașul Ungheni constă dintr-o rețea de canalizare de o lungime totală de 60,8 km, inclusiv 3 stații de

pompăre și 1 stație de epurare a apelor uzate. Această stație are o capacitate de 15.000 m³/zi din care doar 16,3% sunt utilizate. Unele segmente din sistemul de canalizare, inclusive stațiile de pompare, au fost recent renovate, pe cînd stația de epurare rămîne în condiție deplorabilă. Consumul energetic specific al sistemului de canalizare în or. Ungheni este de cca. 0,5 kWh/m³. Localitățile rurale nu dispun de sisteme centralizate de canalizare.

Prestatori de servicii

La moment, serviciile de alimentare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate în or. Ungheni sunt prestate de Î.M. Apă-Canal Ungheni, pe cînd în localități rurale operarea și întreținerea sistemelor existente îi revine autorităților publice locale din localitățile respective și/sau asociațiilor de consumatori. Î.M. Apă-Canal Ungheni prezintă un potențial pentru extinderea serviciilor AAC asupra altor localități din raionul Ungheni.

Provocările-cheie

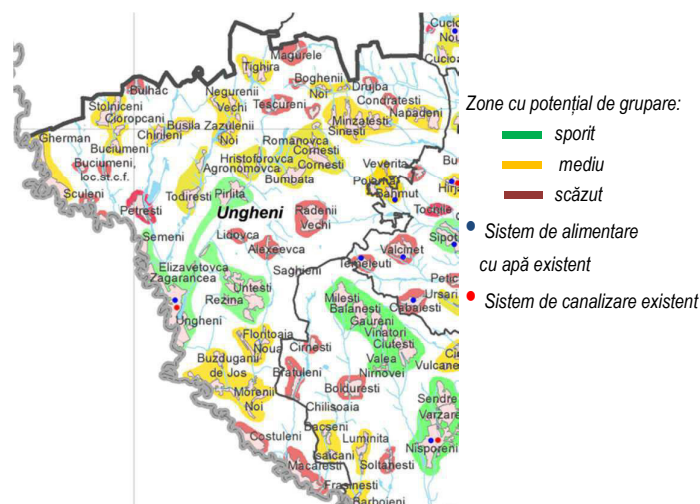
Dezvoltarea infrastructurii AAC și stimularea cooperării intercomunitare. Sporirea capacității instituționale ale operatorului din or. Ungheni pentru extinderea treptată serviciilor AAC pentru localități vecine. Totodată, o mare provocare este stimularea consumatorilor prin politica tarifară, în scopul asigurării consumului minim de apă pentru menținerea serviciilor la un nivel sustenabil.

Perspectivile de dezvoltare

Perspectivile de dezvoltare sunt asociate cu îmbunătățirea calității serviciilor AAC în or. Ungheni și extinderea serviciilor durabile și suportabile spre localități învecinate. Localitățile cu un potențial sporit de grupare vor dezvolta sisteme AAC grupate, pe cînd localitățile marginalizate vor beneficia de soluții locale. Sursele de apă subterană și de suprafață disponibile în raion pot fi combinate pentru sporirea eficienței și fiabilității serviciilor.

Viziunea privind dezvoltarea serviciilor

Pînă în 2020 în raionul Ungheni vor fi asigurate condiții de acces la servicii sigure, suportabile și durabile de aprovizionare cu apă potabilă pentru 90% din populația urbană și 50% din populația rurală, alimentate atît pe grupuri de localități prin apeducte regionale din sursele de apă (de suprafață), cît și prin soluții locale din surse subterane. Concomitent, se vor asigura serviciile suportabile și durabile de canalizare pentru 85% din populația urbană și 24% din populația rurală, apele uzate fiind tratate conform normelor în vigoare la stații de epurare regionale, cît și la stații locale, asigurînd condițiile sanitare și de mediu ale raionului.

Regiunea de Dezvoltare Centru din Republica Moldova include 13 raioane:

Anenii Noi, Călărași, Criuleni, Dubăsari, Hincești, Ialoveni, Nisporeni, Orhei, Rezina, Strășeni, Șoldănești, Telenеști, Ungheni, cu o suprafață de circa 10.636 km².

Raion	Total Rezerve Ape Subterane (m³/zi)
Anenii Noi	346.700
Calarasi	10.100
Criuleni	219.500
Dubasari	200.200
Hincesti	44.940
Ialoveni	65.300
Nisporeni	10.600
Orhei	81.760
Rezina	25.500
Straseni	16.500
Soldanesti	8.400
Telenesti	15.800
Ungheni	1.900
Total RD Centru	1.047.200
Total 3 Regiuni	1.492.620

PERSPECTIVELE DE DEZVOLTARE

Perspectivile de dezvoltare sunt asociate cu îmbunătățirea calității serviciilor AAC în RDC și extinderea serviciilor durabile și suportabile spre localități învecinate. Localitățile cu un potențial sporit de grupare vor dezvolta sisteme AAC grupate, pe cînd localitățile marginalizate vor beneficia de soluții locale. Sursele de apă subterană și de suprafață disponibile în raion pot fi combinate pentru sporirea eficienței și fiabilității serviciilor.

VIZIUNE STRATEGICĂ PENTRU ANUL 2020

Pînă în anul 2020, în Regiunea de Dezvoltare Centru **58% (93% urban și 50% rural)** din populație vor fi conectate la sisteme îmbunătățite de alimentare cu apă și **36% (76% urban și 27% rural)** la sisteme îmbunătățite de canalizare, ambele sisteme fiind organizate în clustere logice, oferind servicii durabile, la prețuri accesibile și fără impact negativ asupra mediului.

FIȘA REGIUNII DE DEZVOLTARE CENTRU
SERVICIILE DE ALIMENTARE CU APĂ ȘI DE CANALIZARE

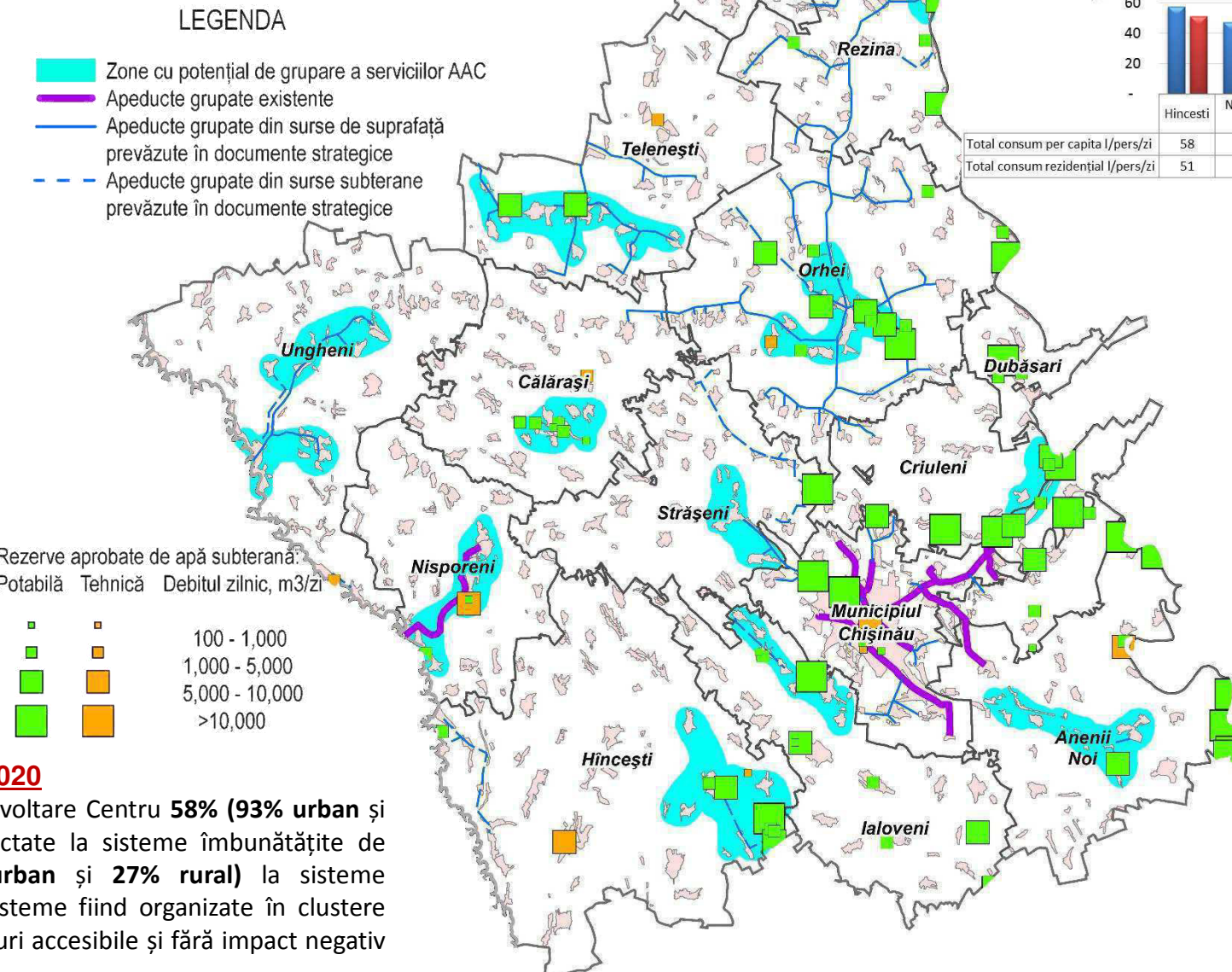
ACOPERIREA CU SERVICII DE ALIMENTARE CU APĂ

Toate (100%) din localitățile urbane și aproximativ 46% din localitățile rurale ale RDC au sisteme centralizate de alimentare cu apă, furnizînd apă potabilă doar la 74% din populație urbană și 39% din populație rurală. Ponderea totală a populației conectate la sisteme de apă în RDC este estimată la aproximativ 46%, în timp ce rata de conectare la nivel de țară este aproximativ 54%.

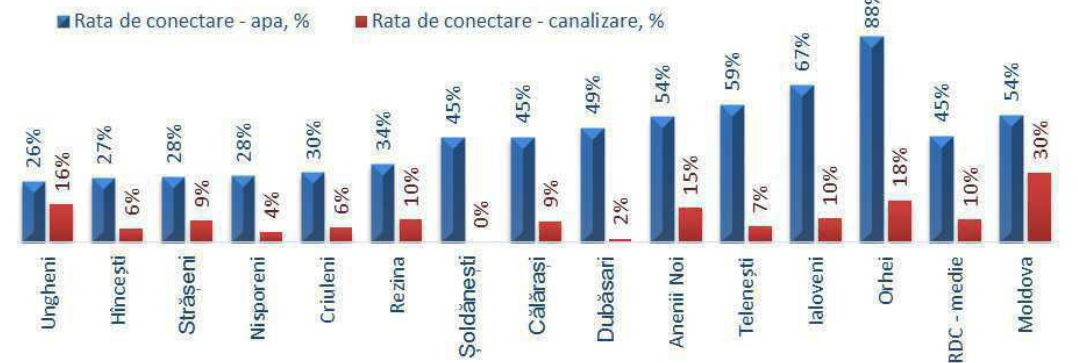
ACOPERIREA CU SERVICII DE CANALIZARE

Toate (100%) din localitățile urbane și doar 6% din localitățile rurale ale RDC au sisteme centralizate de canalizare, avînd conectate doar 42% din populația urbană și aproximativ 3% din populație rurală. Ponderea totală a populației conectate la sisteme de canalizare în RDC este estimată la aproximativ 10%, în timp ce rata de conectare la nivel de țară este aproximativ 30%.

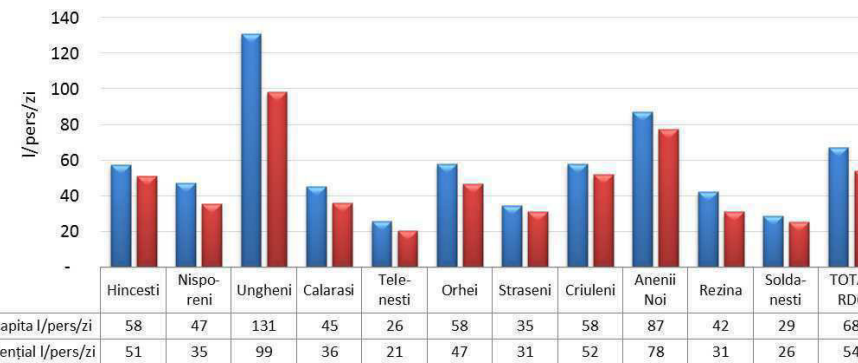
AMPLASAREA ZONELOR CU POTENTIAL DE GRUPARE A SERVICIILOR DE ALIMENTARE CU APĂ ȘI DE CANALIZARE

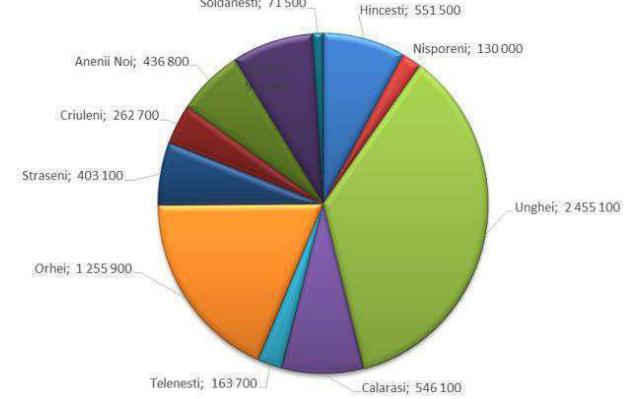
RATA DE CONECTARE LA SERVICIILE DE ALIMENTARE CU APĂ ȘI CANALIZARE ÎN RDC

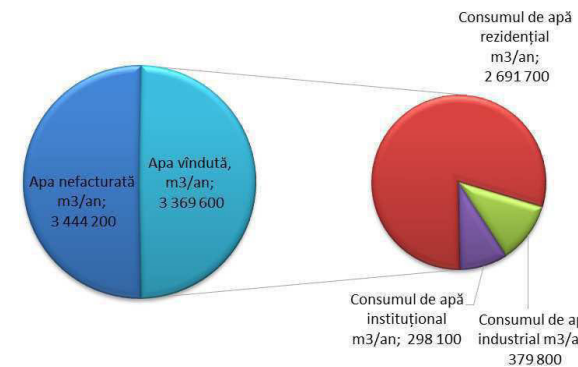
CONSUM SPECIFIC DE APĂ - URBAN

CONSUM DE APĂ - URBAN

BILANTUL APEI - URBAN

Anexa 4

Indicatorii principali de alimentare cu apă și de canalizare - Regiunea de Dezvoltare Centru

Indicatorii principali de alimentare cu apă și de canalizare – Regiunea de Dezvoltare Centru¹

Indicator	Unitatea de măsură	Hîncești	Nisporeni	Ungheni ²	Călărași	Telenesti	Orhei	Strășeni	Criuleni	Anenii Noi	Rezina	Soldanesti	Ialoveni ³	Dubăsari	TOTAL - RDC
Numărul total de operatori AAC		1	1	1	1	1	34	1	1	1	1	1	24	0	68
• Urban		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0		11
• Rural							33						24		57
Localități urbane dotate cu sisteme de alimentare cu apă	Nr.	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1		14
Numărul total de localități urbane	Nr.	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1		14
Ponderea localităților urbane cu acces la sisteme de apă, %	%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%		100%
Ponderea populației urbane cu acces la sisteme de apă, %	%	67%	24%	75%	85%	85%	95%	90%	75%	100%	100%	70%	90%		74%
Localități rurale dotate cu sisteme de alimentare cu apă	Nr.	16	15	2	31	39	64	23	10	16	16	13	17	7	269
Numărul total de localități rurale	Nr.	62	38	72	43	53	74	38	43	44	40	32	33	15	587
Ponderea localităților rurale cu acces la sisteme de apă, %	%	26%	39%	3%	72%	74%	86%	61%	23%	36%	40%	41%	52%	47%	46%
Ponderea populației rurale cu acces la sisteme de apă, %	%	22%	31%	3%	36%	56%	86%	22%	24%	49%	11%	39%	67%	49%	39%
Localități urbane dotate cu sisteme de canalizare	Nr.	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1		14
Numărul total de localități urbane	Nr.	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1		14
Ponderea localităților urbane cu acces la sisteme de canalizare, %	%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%		100%
Ponderea populației urbane cu acces la sisteme de canalizare, %	%	56%	19%	50%	70%	60%	48%	41%	42%	55%	38%	45%	64%		42%
Localități rurale dotate cu sisteme de canalizare	Nr.	4	2	1	4	3	5	4	1	7	0	0	4	2	37
Numărul total de localități rurale	Nr.	62	38	72	43	53	74	38	43	44	40	32	33	15	587
Ponderea localităților rurale cu acces la sisteme de canalizare, %	%	6%	5%	1%	9%	6%	7%	11%	2%	16%	0%	0%	12%	13%	6%
Ponderea populației rurale cu acces la sisteme de canalizare, %	%	0%	0%	0%	1%	0%	7%	0%	2%	10%	0%	0%	10%	2%	3%
Localități urbane															
Consumul total de apă per capita	l/pers/zi	58	47	131	45	26	58	35	58	87	42	29			68
Consumul rezidențial de apă per capita	l/pers/zi	51	35	99	36	21	47	31	52	78	31	26			54
Volumul total de apa produsă	m ³ /an	551.500	130.000	2.455.100	546.100	163.700	1.255.900	403.100	262.700	436.800	537.400	71.500			6.813.800
Volumul de apa nefacturată	m ³ /an	330.900	78.300	1.094.700	335.400	97.900	583.700	279.300	129.500	170.700	328.800	15.000			3.444.200
Volumul total de apa facturată	m ³ /an	220.600	51.700	1.360.400	210.700	65.800	672.200	123.800	133.200	266.100	208.600	56.500			3.369.600
Consumul rezidențial de apă	m ³ /an	195.600	38.800	1.022.600	167.500	52.700	544.300	111.700	119.000	236.800	153.000	49.700			2.691.700
Consumul industrial de apă	m ³ /an	12.700	2.800	203.400	27.300	10.100	88.800	4.900	6.800	17.100	5.100	800			379.800
Consumul instituțiilor publice	m ³ /an	12.300	10.100	134.400	15.900	3.000	39.100	7.200	7.400	12.200	50.500	6.000			298.100
Ponderea apei nefacturate	%	40%	60%	45%	61%	60%	46%	69%	49%	39%	61%	21%			51%
Capacitatea zilnică a instalațiilor de captare a apei	m ³ /zi	7.500	3.300	15.500	1.400	2.600	18.900	15.000	3.700	6.500	3.600	1.800			79.800
Capacitatea anuală a instalațiilor de captare a apei	m ³ /an	2.737.500	1.204.500	5.657.500	511.000	949.000	6.898.500	5.475.000	1.350.500	2.372.500	1.314.000	657.000			29.127.000
Ponderea folosirii capacităților instalațiilor de captare existente	%	20%	11%	43%	107%	17%	18%	7%	19%	18%	41%	11%			23%
Lungimea rețelelor de alimentare cu apă	km	61	19,5	80,8	64	23,7	203,7	55	59	69,9	27	22.5			686
Volumul apelor uzate colectate, inclusiv	m ³ /an	184.100	58.200	892.600	136.900	44.400	805.600	139.400	66.800	115.800	180.200	-			2.624.000
Rezidențial	m ³ /an	105.900	35.700	602.200	84.300	24.500	620.400	105.700	44.100	77.100	128.700	-			1.828.600
Industrial + Instituții publice	m ³ /an	78.200	22.500	290.400	52.600	19.900	185.200	33.700	22.700	38.700	51.500	-			795.400
Lungimea rețelelor de canalizare	km	24,3	6,8	60,8	34,9	7,7	59	34	24	93,4	26	0			371
Rata de colectare a apelor uzate	%	83%	113%	66%	65%	67%	120%	113%	50%	44%	86%	0%			78%
Continuitatea serviciului de alimentare cu apă	ore/zi	24	24	24	18	24	24	24	24	24	24	24	24	24	
Consumul energetic specific – sisteme de alimentare cu apă	kWh/m ³	3,84	1,3	0,55	1,78	1,48	0,98	2,84	0,9	1,06	1,47	3,63			
Consumul energetic specific – sisteme de canalizare	kWh/m ³	0,71	0,51	0,46	0,54	0,75	0,61	0,64	0,44	1,42	0	0			

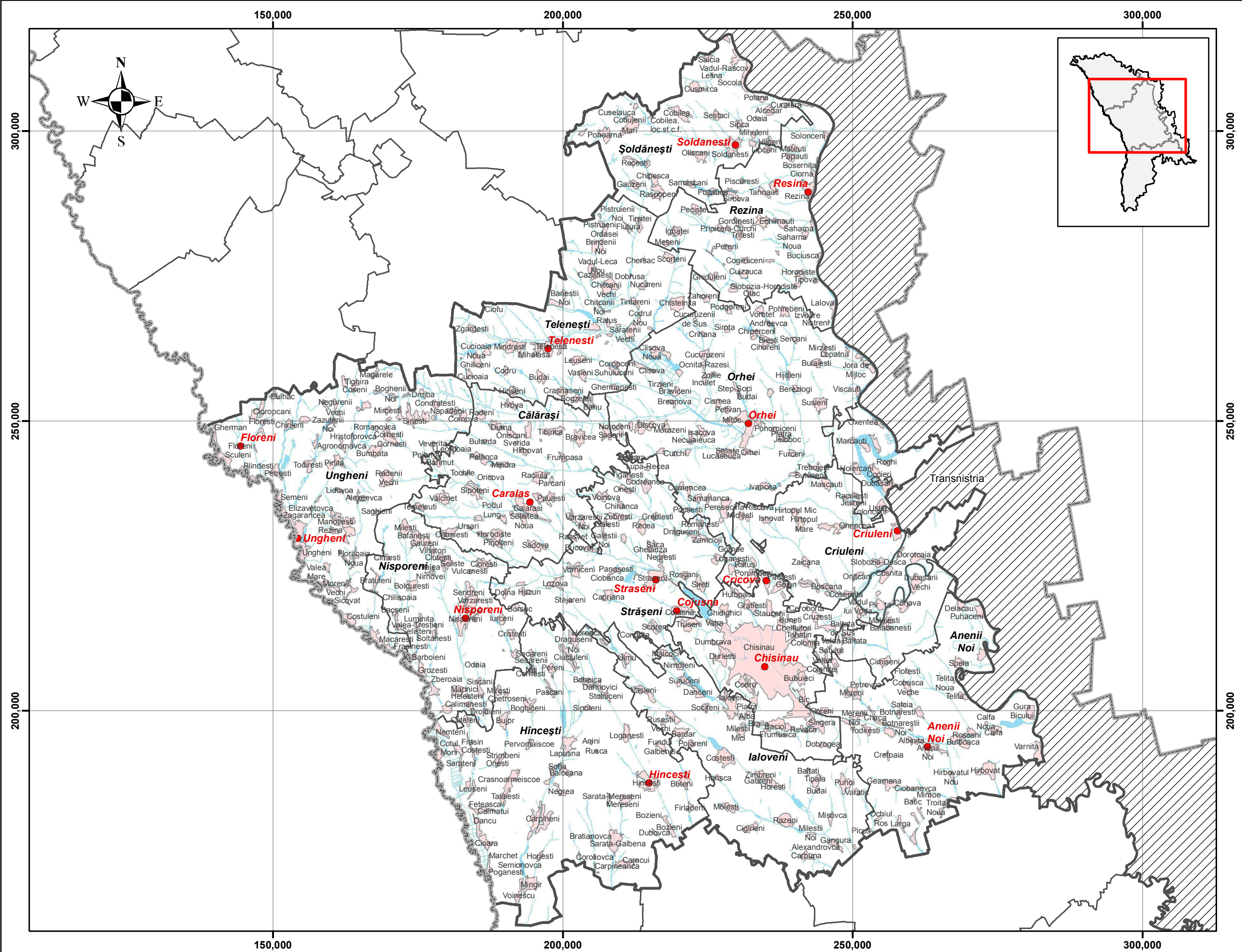
¹ Datele sunt colectate din diferite surse disponibile și se datează cu perioada 2011-2013. Surse: Biroul Național de Statistică a Moldovei, Ministerul Mediului, Asistența Tehnică – Programul de Susținere a Politicilor de Sector, chestionarea în cadrul proiectului MSPL/GIZ, Asociația "Moldova Apă-Canal", Rețea Internațională de benchmarking (IB-NET)

² Indicatorii urbani nu acoperă or. Bucovăț și Cornești

³ Datele separate lipsesc pentru populația urbană, deoarece serviciile AAC sunt prestate de S.A. Apă-Canal Chișinău

Anexa 5

Resursele de apă disponibile

- Legendă**
- Frontieră de Stat
 - Transnistria
 - Hotarul Regiunii
 - Hotarul Raionului
 - Zonele Urbane
 - Lacuri
 - Rîuri
 - Apa-Canal

DESENE TEHNICE

**HARTA GENERALĂ:
REGIUNEA CENTRU**

Desenat de: Andreas de Jong Data: Apr 2013
Verificat de: Mihail Cojocar Data: Apr 2013
Autorizat de: Colm McClements Data: Apr 2013
Desen Nr: 002
Versiune: 1

PROIECT:
Modernizarea Serviciilor Publice
Locale în Republica Moldova
Aria de Intervenție II
Apă și Sanitație

CLIENT:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

GOPA
WORLDWIDE CONSULTANTS

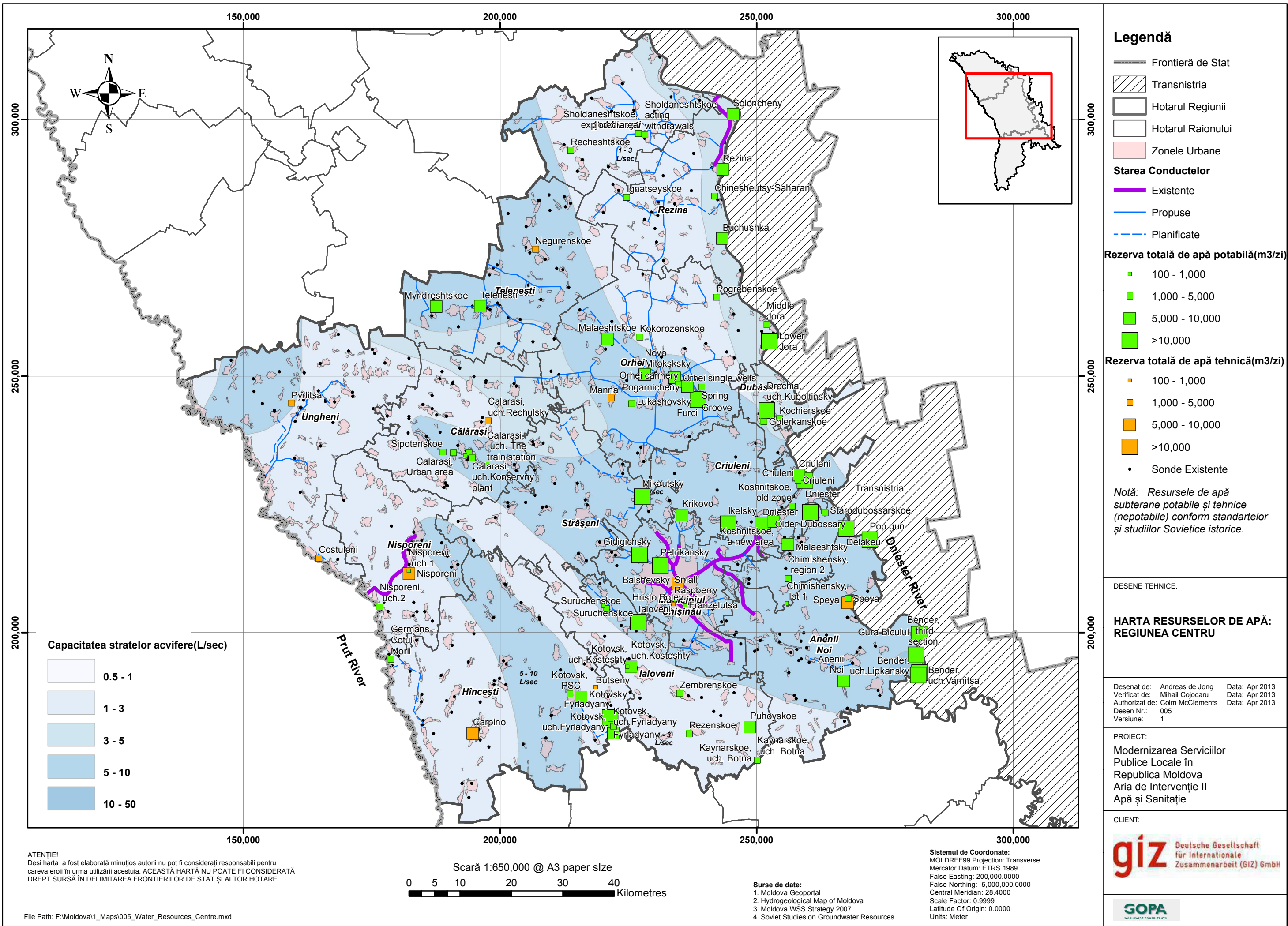
ATENȚIE!
Deși harta a fost elaborată minuțios autorii nu pot fi considerați responsabili pentru careva
eroii în urma utilizării acesteia. ACEASTĂ HARTĂ NU POATE FI CONSIDERATĂ DREPT
SURSĂ ÎN DELIMITAREA FRONTIERILOR DE STAT ȘI ALTOR HOTARE.

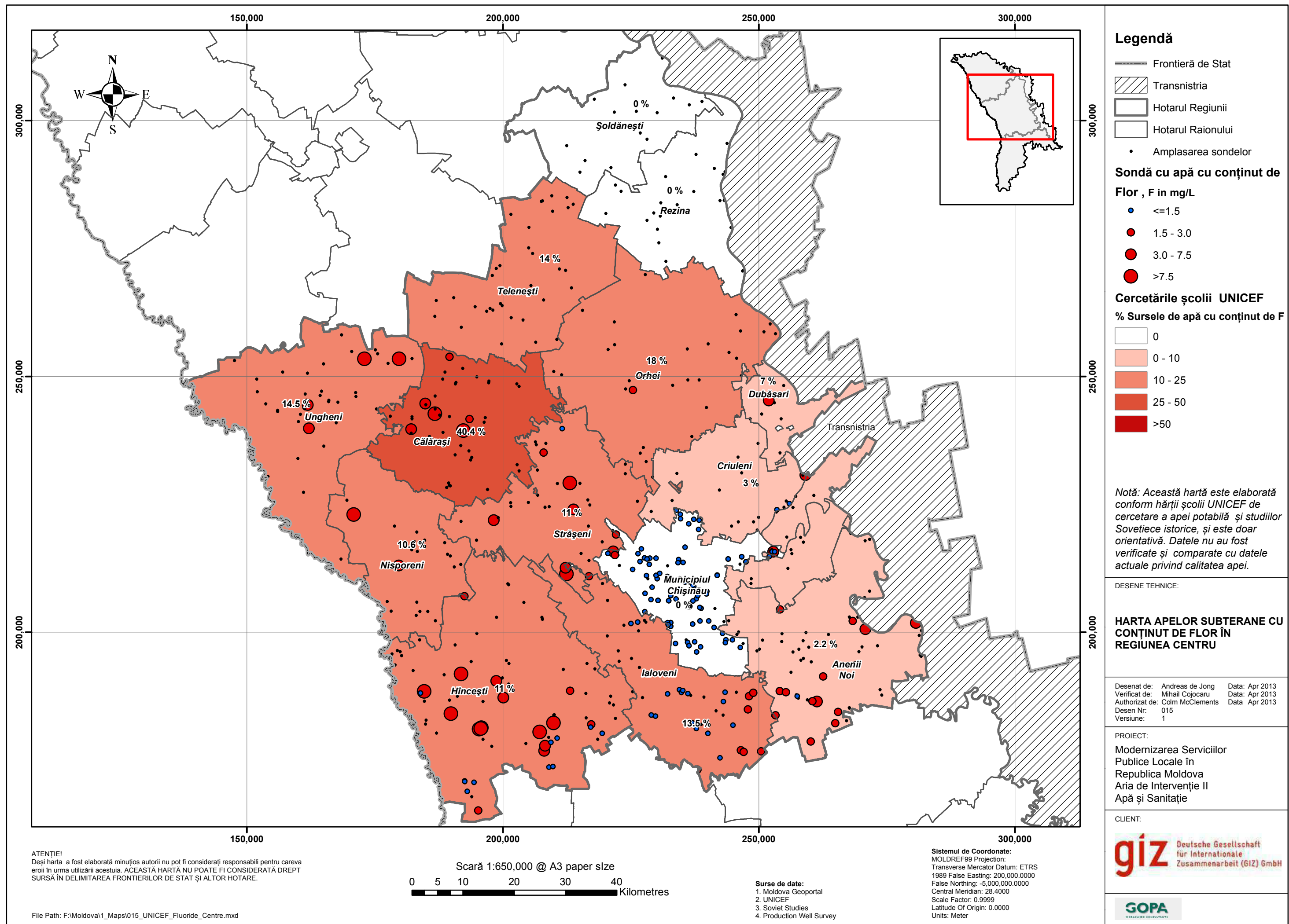
Scară 1:650,000 @ A3 paper size

0 5 10 20 30 40 Kilometres

Surse de date:
1. Moldova Geoportal

Sistemul de Coordonate: MOLDREF99
Proiecție: Transverse Mercator Datum:
ETRS 1989
False Easting: 200,000.0000 False
Northing: -5,000,000.0000 Central
Meridian: 28.4000
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0.0000
Unit: Metre

Anexa 6

Analiza donatorilor în sectorul AAC

Analiza donatorilor în sectorul AAC ¹

Agencia / Persoana de contact	Activ în Moldova	Obiective Strategice/ Puncte de Reper	Proiecte recente în AAC / Linii bugetare	Investiții
SDC Agenția Elvețiană pentru Cooperare și Dezvoltare Ambasada Elveției Str. Mateevici 23 B MD-2009 Chișinău – Republica Moldova +373 22 79 69 38 +373 22 79 69 44 +373 22 79 69 35 chisinau@sdc.net www.swiss-cooperation.admin.ch/moldova/	2000 - prezent	Elveția susține Republica Moldova în procesul de tranziție, încurajând astfel stabilitatea, securitatea, statul de drept, prosperitate și solidaritate în Europa. Prioritățile programului pentru 2010-2013 sunt următoarele: • Sănătate; • Apă și Canalizare. SDC se axează pe următoarele aspecte: • Înțelegerea dinamicii sectorului și interdependență actorilor și rolurile lor la toate nivelurile: locale, regionale și naționale; • Consolidarea capacităților locale prin educație și formare continuă; • Promovarea dialogului politic cu ministerele de resort ale Guvernului Republicii Moldova, în coordonare cu donatorii bilaterali și multilaterali. Acest dialog implică organizațiile societății civile, sectorul privat, precum și experți naționali și internaționali; • SDC aduce și folosește expertiza elvețiană.	• Proiectul ApaSan Perioada: Etapa I - 2009-2011, Etapa II - 2011-2015 Implementat de: SKAT Consulting Ltd, Elveția Descriere: În timp ce continuă să investească în dezvoltarea infrastructurii, proiectul este axat pe documentarea proceselor și sprijinirea reproducerii la nivel național a aprovizionării descentralizate cu apă potabilă și livrarea serviciilor de sanitație locale și modele de management. În plus, proiectul prevede testarea altor soluții inovatoare de aprovizionare cu apă și canalizare. • Proiectul Protocolul privind Apa și Sănătatea Perioada: 2009-2010 Implementat de: UNECE Descriere: Proiectul susține Guvernul Republicii Moldova cu o strategie integrată clară privind apa și sănătatea, aprobat de toate părțile interesate principale, cu activități și măsuri prioritare. • Reabilitarea sistemului de alimentare cu apă în raionul Nisporeni: Primăriile Nisporeni, Vărzărești și Grozești (Vezi mai jos proiectele ADA)	• Etapa I: 5.410.907 CHF (Co-finanțare Agenția Austriacă pentru Dezvoltare: 1.560.907 CHF) Etapa II: Buget: 10.500.000 CHF (Co-finanțare Agenția Austriacă pentru Dezvoltare: 2.200.000 CHF) • 240.000 CHF • 800.000 €

¹ Sursa: Biroul de Cooperare al Elveției, Evaluarea Sectorului de Apă în Moldova, 2013

UE Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova Str. Cogălniceanu 12 MD 2001 Chișinău, Republica Moldova Tel : +373 22 50 52 10 Fax: +373 22 27 26 22 Delegation- Moldova@ec.europa.eu	1991 - prezent	Cooperarea UE se axează pe democrație, guvernare, drepturile omului, reforma judiciară, mediu, aspectele de gen, prevenirea conflictelor, dezvoltarea economică, creșterea economică și ocuparea forței de muncă, dezvoltarea regională și rurală durabilă și reducerea sărăciei (a se vedea Planul de Acțiuni UE-Moldova).	- Misiunea Uniunii Europene de Consiliere în Politici Publice pentru Republica Moldova (EUHLPAM) Perioada: 01.2010 – 10.2013 Implementat de: Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Moldova (PNUD) Descriere: Susținerea dezvoltării democratice și durabile a Republicii Moldova prin consiliere politică la nivel înalt în procesul de implementare a Programului Guvernului "Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare" 2009-2013, și "Moldova 2020", cu accent particular pe procesul de integrare cu UE, relansarea economică și reformele democratice. Atribuirea consilierilor politici la nivel înalt în diferite instituții de stat din Republica Moldova, inclusiv la Ministerul Mediului. - Programului de Susținere a Politicilor de Sector în domeniul apelor (PSPS) Perioada: 07.08.2009 – 2016 Implementat de: Guvernul Republicii Moldova (suport bugetar), Eptisa (TA-WSPSP) și ADA (Proiectul Nisporeni). Descriere: Obiectivul principal al acestui program de Susținere a Politicilor de Sector este de a susține Republica Moldova în implementarea reformelor în sectorul de apă potabilă și canalizare, prin furnizarea de finanțare, asistență tehnică și dialog politic pentru activitățile prioritare importante pentru populația Republicii Moldova și a mediului. Programul constă din susținerea	6.600.000 € 50.000.000 €, ce constă din Susținerea Bugetară a Sectorului (42.000.000 €), asistență tehnică (3.000.000 €) și cooperare cu Agenția Austriacă pentru Dezvoltare (5.000.000 €)

			bugetară directă a sectorului, asistența tehnică (http://ta-water-spsp.eu) și cooperarea cu Agenția Austriacă pentru Dezvoltare (Proiectul Nisporeni). • Îmbunătățirea calității mediului bazinului Mării Negre prin tratarea mai bună a apelor uzate și adaptarea la schimbările climatice a sectorului apelor din Republica Moldova Perioada: 02.2012 - .12.2012 Implementat de: Kommunal Kredit (Austria) Descriere: Obiectivul final al proiectului este de a îmbunătăți calitatea apei din bazinul Mării Negre, precum și starea sănătății în Republica Moldova și în aval. Obiectivele imediate ale proiectului sunt: ○ Consolidarea capacității Republicii Moldova de a-și adapta politicile de apă și infrastructura la schimbările climatice, cu un accent pe calitatea apei, și ○ Să propună un model de afaceri care va face durabilă sanitația în zonele rurale, sate și localități urbane mici din Moldova. • Proiectul de Dezvoltare Regională și Protecție Socială din Moldova Perioada: 08.2008 – 09.2012 Implementat de: UIP al Băncii Mondiale Descriere: Partea D a proiectului este relevantă Sectorului AAC - Furnizarea de bunuri, lucrări și asistență tehnică prin consolidarea capacității Apa Canal Orhei, extinderea ariei de acoperire și baza de clienți. Proiectul include proiectarea stației de tratare a apelor uzate, construcția stației de epurare a apelor uzate, instruirea personalului RAC Orhei în operarea și menținerea stației de epurare a apelor uzate	• Cofinanțat de Comisia Europeană și OECD EAP Task Force • 2.898.133 € (Contribuția CE pentru partea D a proiectului). Proiectul este de asemenea cofinanțat de Fondul Ecologic Național (FEN)
Agentia de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ)	1994 - prezent	Obiectivul general al asistenței germane în Republica Moldova este de a îmbunătăți în mod semnificativ situația politică, socială, economică și	• Modernizarea Serviciilor municipale în Republica Moldova	• 19.900.000 € în total, inclusiv

Philipp Johannsen Str. Bulgara 31a, Chișinău, MD-2001, Republica Moldova, Tel.: +373 22 22 59 04 Fax: +373 22 00 02 38 Email: philipp.johannsen@giz.de		ecologică, cu un angajament reciproc pentru dezvoltarea durabilă. Cooperarea internațională germană cu Republica Moldova se concentrează pe promovarea modernizării în sectorul agricol și industria de prelucrare a produselor alimentare, precum și pe îmbunătățirea formării profesionale și a serviciilor municipale. Domeniile prioritare de dezvoltare a sectorului AAC: • Modernizarea serviciilor publice locale; • Fondul pentru Dezvoltare Regională.	Perioada: Etapa I - 2010 – 2014, Etapa II – 2015-2016. Implementat de: GIZ și Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor Obiectivul principal este îmbunătățirea furnizării serviciilor municipale în autoritățile locale selectate.	15.900.000 € din partea Guvernului Germaniei (BMZ) și cofinanțare de 700.000 € din partea Guvernului României și 3.300.000 € din partea Guvernului Suediei (SIDA)
CPM Corporația Provocările Mileniului Valentina Badrajan Str. N. Iorga 21, MD-2012; Chișinău, Republica Moldova; tel +373 22 85 22 99; fax: +373 22 85 22 94; office@mca.gov.md www.mca.gov.md	Asistența Guvernului SUA 1994 – prezent, CPM 2010 - prezent	Scopul CPM este reducerea sărăciei în Republica Moldova prin creșterea economică și sporirea veniturilor prin stimularea creșterii productivității agricole și accesul extins la piețe și servicii prin drumuri îmbunătățite. Asistența se concentrează pe reabilitarea sistemelor de irigare, acces la finanțare agricolă, precum și reabilitarea unei porțiuni întregi a rețelei naționale de drumuri a țării.	• Proiectul Tranziția la Agricultură Performantă Perioada: 01.09.2010 – 31.08.2015 Implementat de: Fondul Provocările Mileniului Moldova (FPM Moldova) Descriere: Proiectul are ca scop să contribuie la sporirea veniturilor în mediul rural prin stimularea creșterii în agricultura performantă și să catalizeze investițiile în producerea cu valoare adăugată înaltă. Proiectul include patru activități distincte: ○ Reabilitarea sistemelor centralizate de irigare; ○ Reformarea sectorului de irigare; ○ Facilitarea accesului la finanțe; ○ Creșterea vânzărilor produselor agricole de valoare înaltă.	• 101.770.000 USD
BM Banca Mondială Str. Puskin 20/1, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova. Fax: +373 22 237-053	1993 - prezent	BM se axează pe trei priorități strategice: • Îmbunătățirea competitivității economice pentru susținerea creșterii economice durabile; • Minimizarea riscurilor sociale și de mediu, dezvoltarea capitalului uman, promovarea incluziunii sociale; • Îmbunătățirea guvernării în sectorul public.	• Proiectul Național de Aprovizionare cu Apă și Canalizare Perioada: 13.05.2008 – 30.06.2013 Implementat de: UIP Banca Mondială Descriere: Obiectivele Proiectului Național de Aprovizionare cu Apă și Canalizare sunt: (i) a îmbunătăți acoperirea, calitatea, eficiența și durabilitatea serviciilor de aprovizionare cu apă și canalizare în comunitățile urbane și rurale selectate; și (ii) consolidarea capacității Ministerului Mediului pentru a pregăti și	• 14.000.000 USD

			implementarea supravegherii a programului de investiții și a oferi asistență tehnică regiilor Apă-Canal operaționale Proiectul acoperă 4 componente: ○ Gestionarea apei și a apelor uzate în regiile Apa Canal selectate; ○ Reabilitarea sistemelor rurale de aprovizionare cu apă în localitățile selectate; ○ Dezvoltarea capacităților și managementul proiectului; ○ Program de eficiență energetică. • Fondul de Investiții Sociale în Moldova Perioada: Etapa I - 07.1999 - 11.2004; Etapa II - 11.2004 - 2013 Implementat de: Fondul de Investiții Sociale din Moldova Descriere: Obiectivul Fondului de Investiții Sociale din Moldova este de a contribui la implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare (SND) prin împuternicirea comunităților sărace și instituțiilor lor de a gestiona necesitățile de dezvoltare prioritare. FISM reprezintă pentru comunități un instrument de studiere a principiilor noi de guvernare pentru guvernele locale. Proiectul vizează diferite servicii municipale, inclusiv AAC.	• Etapa II – ADI și BERD 20.000.000 USD (Adițional cofinanțat de diferiți donatori, inclusiv UE 1.500.000 €, KfW 5.000.000 €, Guvernele Olandei, Japoniei și Suediei, UKAID, USAID, UNICEF)
KFAED Fondul de Dezvoltare Economică Arabă din Kuwait Mirqab Mubarak Al-Kabeer St. Kuwait City P.O. Box 2921 Safat 13030 Kuwait State of Kuwait	2004 - prezent	Fondul Kuwait oferă credite la termen de concesiune pentru finanțarea proiectelor de dezvoltare în țările în curs de dezvoltare.	• Îmbunătățirea sistemelor de aprovizionare cu apă în șase regiuni din Republica Moldova Perioada: 2004 - nedeterminată. Implementat de: Apele Agenția Moldovei Descriere: investiții tehnice în infrastructura AAC din 6 localități din Republica Moldova - 3 orașe și 3 sate.	• 6.500.000 USD
BERD Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare Julia Otto	1994 - prezent	BERD susține un proces de reformă în Republica Moldova prin finanțarea modernizării transportului și a infrastructurii municipale și investițiile în sectorul privat. Prioritățile includ, de asemenea, un angajament cu sectorul financiar, promovarea	• Programul de Dezvoltare a Întreprinderilor de Apă în Moldova Perioada: 16.06.2010 - 31.12.2013 Implementate de: Ministerul Mediului	• 10.000.000 € (din costul total al proiectului de 30.000.000 € -

Et. 10, Str. Vlaicu Pircalab 63. Sky Tower Chișinău MD-2012 Moldova Tel: +373 22 21 00 00 Fax: +373 22 21 00 11		eficienței energetice, și îmbunătățirile aduse guvernantei corporative și a transparenței.	(UMP), asistat de Eptisa (Spania) și Sweco International AB (Suedia) Descriere: Programul cuprinde regionalizarea companiilor de apă prin extinderea operațiunilor acestora în localitățile învecinate și este structurat ca investiții prioritare axate pe întreprinderile de apă din Florești, Soroca, Hîncești, Orhei, Leova și Ceadîr-Lunga, orașele sau angajat să ajusteze tarifele și să introducă recuperarea costurilor a întreprinderilor lor de apă pentru a asigura viabilitatea financiară. Programul își propune, de asemenea, să consolideze aceste utilități municipale pentru a asigura aprovizionarea adecvată a apei potabile și îmbunătățirea sistemelor de epurare a apelor uzate. • Studiul de Fezabilitate, Programul de alimentare cu apă și tratare a apelor uzate în Municipiul Chișinău Perioada: 11.2010 – 31.12.2012 Implementat de: Seureca (Franta) Descriere: Studiul este baza pentru un program mare de investiții care vizează îmbunătățirea aprovizionării cu apă și colectarea apelor uzate și tratarea lor în Chișinău. Prin aceasta, condițiile de trai ale populației Chișinăului vor fi îmbunătățite și impactul asupra mediului va fi redus • Elaborarea și implementarea unui Parteneriat Public Privat (PPP) pentru îmbunătățirea aprovizionării cu apă în regiunea de nord a Republicii Moldova Perioada: 22.12.2011 - 2013 Implementat de: Ministerul Mediului (UMP), Consultant TBD Descriere: Proiectul prevede că șase orașe din nord vor coopera în vederea dezvoltării și implementării unui parteneriat public-privat ("PPP") cu privire la aprovizionarea cu apă și epurarea	cofinanțatori BEI și FIV UE). Adițional 2.000.000 € investiți în Cooperarea Tehnică (CT) pentru elaborarea și implementarea proiectului • 3.000.000 € (finanțat de grant din partea FIV al UE) Costul total al investițiilor în viitor sunt estimate la 59.000.000 € (Cofinanțat de BERD, BEI și KfW) • 1.200.000 € (CT)
--	--	---	--	--

			apelor uzate. PPP trebuie să fie elaborat pentru a (i) finanțarea investițiilor apeductul "Soroca-Bălți" și conexiunea a șase raioane și a Municipiului Bălți în partea de nord a Republicii Moldova, și (ii) selectarea unui operator privat responsabil de serviciile apă și apă uzată în întreaga regiune	
Agencia de Dezvoltare Austriacă (ADA) Gerhard Schaumberger Mateevici 23B, 2009 Chișinău Tel.: +373 22 739 370 Fax: +373 22 796 940 chisinau@ada.gv.at	2001 - prezent	• Reducerea sărăciei, pacea și securitatea, precum și dezvoltarea durabilă socială și de mediu • Sectoarele prioritare în Moldova sunt: ○ Apă / canalizare în zonele rurale, cu accent geografic pe părțile de sud și vest ale Republicii Moldova; ○ Educație și formare profesională, inclusiv formare profesională continuă, cu scopul de a crea și îmbunătăți oportunitățile de muncă pentru a asigura mijloace de trai decente și durabile; ○ Alte domenii importante de intervenție precum guvernarea (consolidarea capacităților în administrația publică), prevenirea conflictelor și reintegrării migraților întorși.	• Programul Apă și Sanitație (ApaSan) în Republica Moldova – Etapa 3 Perioada: 01.12.2009 - 31.12.2012 Implementat de: SDC Obiectivul general: Îmbunătățirea calității vieții și a sănătății publice a populației rurale în 15 localități ale Republicii Moldova (cu o populație beneficiară de aproximativ 30.000), prin sporirea accesului durabil la apă potabilă sigură și canalizare (a se vedea proiectul SDC de mai sus) • Reabilitarea sistemului de aprovizionare cu apă și canalizare în orașul Cantemir – Etapa a 2^a (Capacitate Instituțională) Perioada: 01.12.2009-30.09.2010 Implementat de: Posch & Partners Scopul etapei: Consolidarea capacităților, inclusiv managementul know-how și tehnic, dar și stabilirea eficientă a tarifelor în întreprinderea Apa Canal pentru a asigura funcționarea durabilă, operarea profesională a infrastructurii de aprovizionare cu apă • Plan de Acțiune și Investiții pentru implementarea Strategiei Naționale AAC Perioada: 01.03.2009 - 30.11.2010 Implementat de: OECD / Kommunal Kredit (Austria) Obiectivul este de a oferi suport Guvernului Republicii Moldova în elaborarea unui plan de acțiuni/investiții pentru sectorul de aprovizionare cu apă și canalizare și pentru a se corela efectiv cu cadrul de cheltuieli pe termen mediu a Ministerului de Finanțe	• 1.200.000 € • 82.000 € • 234.900 € (cofinanțarea de către guvernele Austriei (ADA), Republicii Cehe (Agenția de Dezvoltare a Republicii Cehe), Inițiativa UE privind Apa (EUWI))

			• Reabilitarea sistemului de alimentare cu apă în raionul Nisporeni: Primăriile Nisporeni, Vărzărești și Grozești Perioada: 11.2010 - 2014 Implementat de: ADA Descriere: Proiectul acoperă următoarele trei componente: ○ Crearea infrastructurii de alimentare cu apă; ○ Crearea unei instituții capabilă să funcționeze în mod durabil, gestioneze și să întrețină infrastructura de alimentare cu apă; ○ Implementarea măsurilor de sanitație prioritare ce cuprind, de asemenea, elaborarea studiilor pentru a dezvolta în continuare soluțiile de sanitație pentru zona proiectului.	• 3.500.000 € (Contribuția ADA). Cofinanțat de UE 5.000.000€, Autoritățile Locale 2.000.000 €, SDC 800.000€
--	--	--	---	---

Anexa 7

Proгноzele pentru serviciile AAC - Regiunea de Dezvoltare Centru

Anexa 7: Previziunile pentru serviciile AAC – Regiunea de Dezvoltare Centru

Rata curentă a accesului la servicii de AA	Centru	46,00
	Nord	35,23
	Sud	56,20
Rata curentă a accesului la servicii de canalizare	Centru	10,47
	Nord	16,61
	Sud	13,91
Ținta: accesul la sisteme de AA, nivel de țară	%	65
Ținta: accesul la sisteme de canalizare, nivel de țară	%	51
Ținta: accesul la sisteme de AA, nivel urban (excl. Chișinău)	%	90
Ținta: accesul la sisteme de canalizare, nivel urban (excl. Chișinău)	%	80
Creșterea PIB, nivel regional	%	2,5
Consumul specific de apă la nivel rezidențial (urban)	l/pers/zi	110
Consumul specific de apă la nivel rezidențial (rural)	l/pers/zi	50
Consumul specific de apă la nivel instituțional (urban)	l/pers/zi	20
Consumul specific de apă la nivel instituțional (rural)	l/pers/zi	10
Consumul specific de apă la nivel industrial (urban)	l/pers/zi	30
Consumul specific de apă la nivel industrial (rural)	l/pers/zi	15
Factor de corelare cerere industrială de apă/PIB		0,8
Creșterea accesului la servicii AA pentru mun. Chișinău	%	5
Creșterea accesului la servicii de canalizare pentru mun. Chișinău	%	5
Valoare consum curent apă în sect. rezidențial rural (arbitrar aleasă)	l/pers/zi	30
LEGENDA (codul culorilor)		
	Câmpuri ce conțin valori care au fost extrase din strategia AAC sau din strategiile regionale	
	Câmpuri care conțin valori care au fost agreate în timpul Atelierului IV	
	Date obținute prin calcul în baza rapoartelor statistice, sau date obținute direct de la raioane (prin fișele raionale)	

Serviciul de alimentare cu apă (SAA)							
	Chișinău	RDN	RDS	RDC	Găgăuzia	Național	Excl. Chișinău
Populație total (2012)	794.800	1.002.600	538.900	1.062.000	161.200	3.559.500	2.764.700
Populație cu acces la alimentare cu apă (%)	90,65	35,23	56,20	46,00	50,49	54,68	44,34
Populație cu acces la alimentare cu apă (pers)	720.486	353.189	302.862	488.538	81.390	1.946.465	1.225.979
Populație total (2020)	805.325	986.670	529.676	1.045.126	159.450	3.526.247	2.720.923
Populație cu acces la alimentare cu apă (%)	94,40	47,04	68,42	57,99	62,29	65,00	54,64
Populație cu acces la alimentare cu apă (pers)	760.226	464.099	362.402	606.019	99.313	2.292.061	1.531.834
Creșterea accesului la serviciile AA (pers)	39.740	110.910	59.540	117.481	17.924	345.596	305.856
Creșterea accesului la serviciile AA (%)	5,00	11,24	11,24	11,24	11,24	9,80	11,24
Serviciul de canalizare (SC)							
	Chișinău	RDN	RDS	RDC	Găgăuzia	Național	Excl. Chișinău
Populație total (2012)	794.800	1.002.600	538.900	1.062.000	161.200	3.559.500	2.764.700
Populație cu acces la servicii de canalizare (%)	86,37	16,61	13,91	10,47	11,50	29,71	13,43
Populație cu acces la servicii de canalizare (pers)	686.469	166.540	74.945	111.201	18.538	1.057.693	371.224
Populație total (2020)	805.325	986.670	529.676	1.045.126	159.450	3.526.247	2.720.923
Populație cu acces la servicii de canalizare (%)	90,18	42,64	39,91	36,40	37,39	51,00	39,40
Populație cu acces la servicii de canalizare (pers)	726.209	420.722	211.397	380.443	59.615	1.798.386	1.072.177
Creșterea accesului la servicii de canalizare (pers)	39.740	254.182	136.453	269.241	41.077	740.693	700.953
Creșterea accesului la servicii de canalizare (%)	5,00	25,76	25,76	25,76	25,76	21,01	25,76

Nume indicator		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
National PIB	mIn MDL	87.847								
Populație total regiune Centru	pers.	1.062.000	1.059.876	1.057.756	1.055.641	1.053.529	1.051.422	1.049.320	1.047.221	1.045.126
<i>urban</i>	pers.	205.300	204.889	204.480	204.071	203.663	203.255	202.849	202.443	202.038
<i>rural</i>	pers.	856.700	854.987	853.277	851.570	849.867	848.167	846.471	844.778	843.088
Consumul de apă rezidențial										
<i>urban</i>	l/pers/zi	53,99	60,99	67,99	74,99	82,00	89,00	96,00	103,00	110,00
<i>rural</i>	l/pers/zi	30,00	32,50	35,00	37,50	40,00	42,50	45,00	47,50	50,00
Accesul la servicii de alimentare cu apă	%	46,00	47,50	49,00	50,50	51,99	53,49	54,99	56,49	57,99
<i>urban</i>	%	73,55	75,98	78,41	80,84	83,28	85,71	88,14	90,57	93,00
<i>rural</i>	%	39,40	40,67	41,95	43,22	44,50	45,77	47,05	48,32	49,59
Accesul la servicii de alimentare cu apă	pers.	488.538	503.437	518.275	533.051	547.767	562.421	577.014	591.547	606.019
<i>urban</i>	pers.	150.998	155.678	160.338	164.978	169.600	174.202	178.786	183.350	187.895
<i>rural</i>	pers.	337.540	347.760	357.937	368.073	378.167	388.218	398.228	408.197	418.124
Consumul specific de apă	l/pers/zi	46,32	53,61	60,91	68,21	75,52	82,82	90,12	97,42	104,73
<i>Consumul de apă rezidențial</i>	l/pers/zi	37,41	41,31	45,21	49,10	53,00	56,90	60,80	64,70	68,60
<i>Consumul specific industrial</i>	l/pers/zi	4,99	7,24	9,50	11,75	14,01	16,26	18,51	20,77	23,02
<i>Consumul specific instituțional</i>	l/pers/zi	3,91	5,06	6,21	7,36	8,51	9,66	10,80	11,95	13,10
<i>Creștere PIB (%)</i>		2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
<i>Indexul creșterii consumului industrial</i>		0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
<i>Creșterea consumului industrial (%)</i>		2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
<i>Factorul de creștere industrială</i>		1,000	1,020	1,040	1,061	1,082	1,104	1,126	1,149	1,172
Total necesar de apă	m ³ /an	8.259.012	9.851.988	11.523.170	13.272.071	15.098.203	17.001.081	18.980.225	21.035.152	23.165.384
<i>Necesarul de apă pentru sectorul rezidențial</i>	m ³ /an	6.671.683	7.590.963	8.551.790	9.553.906	10.597.050	11.680.965	12.805.392	13.970.077	15.174.763
<i>Necesarul de apă pentru industrie</i>	m ³ /an	889.371	1.330.778	1.796.493	2.286.365	2.800.243	3.337.978	3.899.420	4.484.421	5.092.832
<i>Necesarul de apă pentru instituțiile publice</i>	m ³ /an	697.958	930.248	1.174.887	1.431.800	1.700.909	1.982.139	2.275.412	2.580.654	2.897.789
Accesul la servicii de canalizare	%	10,47	13,71	16,95	20,19	23,44	26,68	29,92	33,16	36,40
<i>urban</i>	%	41,73	46,01	50,30	54,58	58,87	63,15	67,43	71,72	76,00
<i>rural</i>	%	2,98	5,97	8,96	11,95	14,95	17,94	20,93	23,92	26,91
Accesul la servicii de canalizare	pers.	111.201	145.333	179.328	213.186	246.908	280.494	313.945	347.261	380.443
<i>urban</i>	pers.	85.672	94.277	102.848	111.384	119.886	128.353	136.786	145.185	153.549
<i>rural</i>	pers.	25.530	51.056	76.480	101.802	127.022	152.141	177.159	202.077	226.894
Rata de întoarcere în sistem de canalizare	%	29,29	33,46	37,62	41,77	45,93	50,08	54,24	58,39	62,54
<i>urban</i>	%	77,87	78,64	79,41	80,17	80,94	81,71	82,48	83,25	84,01
<i>rural</i>	%	7,56	13,23	18,90	24,56	30,23	35,89	41,56	47,23	52,89
Ape uzate colectate	m ³ /an	2.285.916	3.301.918	4.421.216	5.647.569	6.984.705	8.436.317	10.006.068	11.697.588	13.514.475
<i>Rezidențial</i>	m ³ /an	698.588	1.040.893	1.449.836	1.929.405	2.483.552	3.116.200	3.831.235	4.632.513	5.523.854
<i>Industrial</i>	m ³ /an	889.371	1.330.778	1.796.493	2.286.365	2.800.243	3.337.978	3.899.420	4.484.421	5.092.832
<i>Instituțional</i>	m ³ /an	697.958	930.248	1.174.887	1.431.800	1.700.909	1.982.139	2.275.412	2.580.654	2.897.789

Anexa 8

Analiza Riscurilor în Dezvoltarea Sectorului AAC

Analiza riscurilor în dezvoltarea sectorului AAC¹

	Riscul potențial identificat	Impactul potențial	Evaluarea gradului de impact potențial (1 redus - 5 înalt)	Evaluarea probabilității de impact (1 redusă - 5 înaltă)	Propuneri pentru minimizarea riscului
• RISCURI POLITICE ȘI LEGALE					
○ Externe					
1.1	Standardele și normativele în construcții neactualizate	Calitatea proiectelor va fi afectată de normele de proiectare învechite - de ex. consumuri de apă sporite, instalații supradimensionate, costurile de investiții supraestimate etc.	3.3	2.9	Actualizarea normativelor și armonizarea cu legislația europeană și cele mai bune practici internaționale - MDRC și MM
1.2	Rețineri în elaborarea politicii tarifare noi pentru operatorii regionali și locali de către ANRE – acoperirea costurilor prin tarife	Costurile serviciilor AAC nu se vor acoperi de tarife în continuare	3.4	3.1	Urgentarea elaborării politicii tarifare noi - ANRE, MM
1.3	Lipsa regulamentului privind elaborarea Master Planurilor	Planificarea dezvoltării serviciilor AAC nu se va organiza în mod coerent și eficient	3.1	3.0	Urgentarea elaborării ghidului privind Master Planuri - MM, MDRC
1.4	Lipsa cadrului legal privind proprietatea asupra terenurilor și bunurilor publice la nivel regional	Dificultăți în funcționarea eficientă a operatorului regional	3.4	3.3	Revizuirea și actualizarea legislației în vigoare - ME, MM, MDRC
• RISCURI INSTITUȚIONALE					
○ Externe					
2.1	Coordonarea insuficientă a activităților între ministere	Rețineri în procese de planificare/finanțare, dublare de activități, competiție nedorită între ministere	3.3	3.4	Reforma instituțională - divizarea clară a responsabilităților și funcțiilor între ministere și subdiviziuni - MM, MDRC
2.2	Gestionarea ineficientă a investițiilor în sectorul AAC din partea instituțiilor de stat	Dublarea eforturilor și investițiilor din partea diferitor ministere și sub-diviziunilor, capacitatea de absorbție redusă, calitatea joasă de proiecte implementate	3.7	3.4	Reforma instituțională - transferul funcției de implementare a investițiilor către MDRC (ADR)
2.3	Rețineri în instituirea reglementatorului nou (ANRE) și sistemului de licențiere a operatorilor	Lipsa sistemului de monitorizare și control a performanței operatorilor AAC și ca rezultat calitatea redusă a serviciilor prestate	3.0	3.2	Aprobarea legislației relevante și regulamentelor privind licențierea operatorilor - MM, ANRE
2.4	Tergiversări la diferite etape de planificare, implementare și operare a serviciilor AAC, precum și calitatea joasă de proiecte implementate	Tergiversări la diferite etape de planificare, implementare și operare a serviciilor AAC, precum și calitatea joasă de proiecte implementate	3.4	3.4	Elaborarea și implementarea programului național de instruire profesională în domeniul AAC - MM (susținere - AMAC)
2.5	Lipsa bazei de date în sectorul AAC și accesul limitat la datele privind resursele de ape naturale (sonde, rezerve etc.)	Datele inconsistente privind dezvoltarea sectorului AAC, care nu pot servi o bază solidă pentru planificarea serviciilor	3.4	3.2	Elaborarea și implementarea bazei de date a sectorului AAC - MM

¹ Media scorurilor se calculează în baza răspunsurilor de la 55 de membri ai grupurilor de lucru din cele 3 regiuni (RDN - 13; RDS - 18; RDC - 24)

	Riscul potențial identificat	Impactul potențial	Evaluarea gradului de impact potențial (1 redus - 5 înalt)	Evaluarea probabilității de impact (1 redusă - 5 înaltă)	Propuneri pentru minimizarea riscului
2.6	Lipsa ghidului operatorului AAC regional	Dezvoltarea nedirecționată a operatorilor regionali - neclaritatea privind aspecte legale, instituționale etc.	2.9	2.7	Elaborarea Ghidului operatorului regional AAC - MM
2.7	Lipsa programelor naționale profesionale de instruire	Lipsa personalului calificat în domeniul AAC	2.9	2.7	Elaborarea programelor naționale de instruire
o Interne			3.4	3.3	
2.8	Capacitatea insuficientă a operatorilor AAC existenți pentru prestarea serviciilor regionale sustenabile, precum și a operatorilor locali în zone rurale distanțate	Calitatea joasă a serviciilor AAC prestate, imposibilitatea extinderii serviciilor asupra altor localități, costurile sporite și nivelele tarifelor înalte	3.3	3.4	Elaborarea și implementarea programelor de sporire a capacității instituționale, precum și de îmbunătățire performanțelor operaționale și financiare a operatorilor regionali - MM, MDRC, APL, operatori
2.9	Dorința redusă a APL să se asocieze pentru beneficierea de serviciile AAC comune	Dificultăți în crearea/extinderea operatorului regional puternic și îmbunătățirea serviciilor prestate	3.5	3.3	Introducerea sistemului de licențiere a operatorilor, organizarea campaniilor de conștientizare a APL în privința cooperării intermunicipale - MM, MDRC, ANRE
• RISCURI FINANCIARE					
o Externe			3.9	3.7	
3.1	Finanțarea insuficientă a sectorului AAC din surse externe – granturi și împrumuturi de la donatori și instituții de finanțare	Reducerea numărului de proiecte investiționale finanțate din surse externe și neatingerea obiectivelor de dezvoltare	3.9	3.6	Îmbunătățirea procesului de planificare financiară a sectorului - MF, MM, MDRC
3.2	Capacitatea de absorbție financiară redusă a instituțiilor de stat	Volumul investițiilor externe limitat	4.0	3.8	Îmbunătățirea procesului de planificare financiară, Reforma instituțională - transferul funcției de implementare a investițiilor către MDRC (ADR)
o Interne			3.8	3.6	
3.3	Finanțarea insuficientă a sectorului AAC din surse interne – fonduri de dezvoltare, APL etc	Reducerea numărului de proiecte investiționale finanțate din surse interne și neatingerea obiectivelor de dezvoltare	3.9	3.5	Îmbunătățirea procesului de planificare financiară a sectorului - ADR, APL
3.4	Gradul înalt de implicare politică a APL în stabilirea tarifelor pentru serviciile AAC	Acoperirea parțială a costurilor serviciilor AAC, care duce la instabilitatea financiară a operatorului	3.8	3.7	Instituirea noii entități pentru reglementarea sectorului - ANRE
• RISCURI ECONOMICE ȘI SOCIALE					
o Externe			3.8	3.8	
4.1	Migrația sporită	Numărul de consumatori redus și volumul vânzărilor scăzut	3.8	3.9	Programe Naționale
4.2	Fertilitatea scăzută	Descreșterea populației și volumul vânzărilor redus	3.4	3.6	Programe Naționale
4.3	Creșterea prețurilor la energie electrică	Majorarea costurilor operaționale și a tarifului la serviciile AAC	3.9	3.8	Programe și politici de securitate energetică a țării

	Riscul potențial identificat	Impactul potențial	Evaluarea gradului de impact potențial (1 redus - 5 înalt)	Evaluarea probabilității de impact (1 redusă - 5 înaltă)	Propuneri pentru minimizarea riscului
4.4	Capacitatea de plată redusă a populației	Reducerea consumului de apă și creșterea datoriilor populației față de operatorul AAC	3.9	3.8	Programe Naționale de îmbunătățire nivelului de bunăstare a populației
	○ Interne		3.2	3.1	
4.5	Gradul insuficient de conștientizare a populației	Lipsa dorinței de a beneficia de servicii îmbunătățite, consumul apei necalitative, achitarea joasă a serviciilor	3.5	3.4	Organizarea și conducerea campaniilor de conștientizarea populației - ADR, MM
4.6	Dorința scăzută a populației de a se conecta la sisteme centralizate de apă	Numărul de consumatori redus și volumul vânzărilor scăzut	3.4	3.2	Organizarea și conducerea campaniilor de conștientizarea populației - ADR, MM
4.7	Dorința scăzută a populației de a se conecta la sisteme centralizate de canalizare	Numărul de consumatori redus și volumul vânzărilor scăzut	3.7	3.5	Organizarea și conducerea campaniilor de conștientizarea populației - ADR, MM
4.8	Inacceptabilitatea tehnologiilor alternative de epurare a apei	Dificultăți în construcția stațiilor de epurare	3.4	3.2	Organizarea și conducerea campaniilor de conștientizarea populației - ADR, MM
4.9	Aspecte de gen	Diferite riscuri legate de discriminarea după criteriile de gen	2.3	2.2	Organizarea și conducerea campaniilor de conștientizarea populației - ADR, MM

Anexa 9

Rapoartele de identificare a conceptelor de proiecte posibile - lista lungă

Anexa 10

Rapoartele de evaluare rapidă a conceptelor de proiecte posibile – lista scurtă

Anexa 11

Rapoartele privind atelierele de lucru

Raportul privind ateliere de lucru

Prezentare generală

Începând cu anul 2010 Regiunile Nord, Centru și Sud au fost implicate activ în procesele inițiale de dezvoltare regională conduse de Consiliile pentru Dezvoltare Regională (CDR-uri) și Agențiile pentru Dezvoltare Regională (ADR-uri), în cadrul unei politici regionale elaborată de către Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor (MDRC).

În acest context, proiectul “Modernizarea Serviciilor Publice Locale”, domeniul de intervenție 2, “Planificarea și Programarea Regională” a acordat suport Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor (MDRC), precum și Agențiilor de Dezvoltare Regională (ADR) în demararea procesului de planificare regională în sectorul AAC în regiunile Nord, Sud și Centru, prin implementarea principiului participativ.

Au fost create astfel 3 Grupuri de Lucru (GL), câte unul în fiecare din cele trei regiuni de dezvoltare, cu reprezentanți din Consiliile raionale ale Regiunii de Dezvoltare Centru, Nord și Sud, ai ADR Centru, Nord și Sud, ai MDRC și ai Ministerului Mediului, reprezentanți ai serviciilor Apă-Canal din raioanele celor 3 regiuni, Academiei de Administrație Publică, ApaSan, experți GOPA și consultanți GIZ, precum și a altor actori interesați în luarea deciziilor asupra nivelului de servicii dorit în sectorul AAC. În Regiunea de Dezvoltare Centru au fost organizate un număr de 4 Ateliere de lucru, după cum urmează:

	Atelierul de lucru nr. 1	Atelierul de lucru nr. 2	Atelierul de lucru nr. 3	Atelierul de lucru nr. 4
Perioada de desfășurare :	19.12.2012, oraș Chișinău, Hotelul „Vila Verde”	19.03.2013, oraș Chișinău, Hotelul „Vila Verde”	18 iulie 2013, oraș Chișinău, hotelul „Vila Verde”	29 octombrie 2013, oraș Chișinău, Hotelul Vila Verde, sala B
Scop:	Informarea uniformă a tuturor factorilor interesați/actorilor din regiunea Centru și implicarea lor activă în dezvoltarea unui plan integrat sectorial în domeniul Alimentării cu apă și canalizare în regiune.	Confirmarea datelor privind situația curentă în domeniul AAC și elaborarea în mod participativ a viziunii cu privire la nivelul serviciilor în domeniul AAC la nivel regional către anul 2018. Se vor considera aspectele de care trebuie să se țină cont în procesul de identificare a ideilor de proiect asupra cărora se vor lucra în contextul planificării regionale.	Prezentarea, discutarea și confirmarea analizei situației hidrogeologice în raioanele din regiune cu identificarea surselor de apă potabilă, Identificarea soluțiilor posibile de alimentare cu apă și de canalizare, Formarea viziunii asupra dezvoltării serviciilor AAC în contextul planificării regionale în domeniul AAC.	Prezentarea fiselor raioanelor din domeniul de activitate dezvoltate în baza rezultatelor Atelierului nr. 3 de lucru și a informațiilor suplimentare transmise de la raioane Prezentarea previziunilor privind dezvoltarea serviciilor de AAC orizont 2020, Punerea în discuții a aspectelor de gender în sectorul AAC Identificarea unor riscuri și a durabilității proiectelor posibile de AAC.
Număr de participanți:	22 de persoane, din	36 de persoane, din care 26 bărbați și 10	35 de persoane, din care 26 bărbați și 9	28 de persoane, din care 22 bărbați și 6

	Atelierul de lucru nr. 1	Atelierul de lucru nr. 2	Atelierul de lucru nr. 3	Atelierul de lucru nr. 4
	care 16 bărbați și 6 femei; Au lipsit reprezentanții raioanelor Ungheni și Hîncești	femei	femei au fost invitați și reprezentanți ai serviciilor Apă-Canal din raioanele Regiunii de Dezvoltare Centru (au participat 6 reprezentanți). La atelier au lipsit reprezentanții a două raioane: Criuleni și Orhei	femei La atelier a lipsit reprezentantul raionului Criuleni
Subiecte abordate:	- Esența planificării strategice; - Studiu de caz.	- Planificarea regională și situația curentă în domeniul AAC în regiunea Centru; - Elaborarea viziunii de îmbunătățire a serviciilor AAC din perspectiva regional; - Identificarea și prioritizarea proiectelor în domeniul AAC.	- Analiza surselor de apă existente în Regiunea Centru; - Exercițiu practic - compartimentul alimentare cu apă în regiune; - Exercițiu practic – compartimentul canalizare în regiune.	- Prezentarea fișelor raioanelor Regiunii Centru; - Prezentarea previziunilor privind dezvoltarea serviciilor de AAC orizont 2020 pentru Regiunea Centru; - Directiile principale privind atingerea obiectivelor de dezvoltare a sectorului AAC; - Exercițiu practic (Analiza riscurilor în dezvoltarea sectorului AAC); - Aspecte de gender în planificarea regională a serviciilor de AAC; - Prezentarea stadiului de pregătire și a conținutului Planului Sectorial Regional pentru serviciile de AAC în Regiunea Centru.
Rezultate/Concluzii:	Problemele care trebuie discutate la nivel regional: - Care stații de epurare sunt mai eficiente; - Identificarea surselor de	Membrii grupului de lucru vor prezenta până la 10 aprilie 2013 chestionarele din AAC pentru localitățile care până la moment nu au prezentat informația. Va fi oferită consultanță la	Este important ca membrii grupului de lucru să fie conștienți de importanța exercițiului care urmează de realizat acasă. După ce ADR Centru va expedia scrisoarea în adresa	Următorul AL este preconizat pentru perioada 02-06 noiembrie (2013) în cadrul căruia se vor prezenta metodologia identificării și dezvoltării CPP, conform unor cerințe care sunt specifice pentru majoritatea

	Atelierul de lucru nr. 1	Atelierul de lucru nr. 2	Atelierul de lucru nr. 3	Atelierul de lucru nr. 4
	apă disponibile; - Efectuarea studiilor de fezabilitate. Membrii grupului de lucru au primit un chestionar care urmează să fie completat până la finele lunii ianuarie 2013. Colectarea chestionarelor va fi coordonată de reprezentanții ADR Centru cu suportul consultantului GIZ în domeniul planificării regionale și programării. Datele vor fi prelucrate de către experții GOPA.	pregătirea notelor conceptuale. În timp de 2 săptămâni va fi elaborat Ghidul de evaluare a Notelor conceptuale care va fi transmis consiliilor raionale. Informația recepționată în cadrul Atelierelor, trebuie diseminată în raioane (în primul rând factorilor de decizie din raion). Este important ca până la crearea infrastructurii fizice, să fie deja instituită structura de management al serviciului. Este necesar ca la etapa dată serviciile raionale AAC să se extindă în localitățile învecinate. În Moldova există surse importante de ape subterane de care trebuie să se țină cont (părerea experților internaționali). Experții internaționali asistați de consultantul GIZ și reprezentanții ADR Centru, vor efectua vizite în teritoriu.	consiliilor raionale în care se va conține tema pentru acasă, acestea din urmă vor avea la dispoziție cca. o lună pentru a rezolva exercițiile și a forma viziunea asupra dezvoltării serviciilor de alimentare cu apă și canalizare în raioane. În atelierul anterior s-a spus că va fi elaborat un ghid pentru a facilita elaborarea conceptelor de proiecte. Întârzierea s-a datorat unor schimbări majore în echipa de experți. Din această cauză, pentru sectorul AAC a și fost extins termenul pentru elaborarea planului sectorial până în luna octombrie. Totodată acest sector este și cel mai complex. Dna. Stela Corobceanu, șef-adjunct al echipei de experți GOPA, a menționat că planul sectorial este un document care va încorpora diferite aspecte ca de exemplu: cerințele legale, necesitățile locale, soluțiile optime ș.a. În cadrul planului sectorial va fi un compartiment distinct (o fișă) pentru fiecare raion, care va descrie situația și în cadrul consultărilor ele vor putea fi completate cu informații venite din raioane.	finanțatorilor (inclusiv și de aspectele de gender). Au fost prezentate rezultatele exercițiului efectuat în sesiunea nr. 4 în care participanții la atelier au prioritarizat riscurile. Printre riscurile cu pondere sporită se numără: - Capacitate redusă de absorbție; - Capacitate redusă de plată; - Migrație sporită; - Gestionare ineficientă a investițiilor în sectorul AAC; - Coordonare ineficientă între instituții. Membrii GL au fost rugați să verifice o dată în plus fișele raionale și să înainteze completările și rectificările lor persoanei responsabile din cadrul ADR Centru până la data de 15 noiembrie 2013.

Anexa 12

Lista proiectelor finanțate din fonduri naționale în anul 2013

Lista proiectelor finanțate din fonduri naționale în anul 2013

Tabelul 1: Fondul Național de Dezvoltare Regională

Nr	Regiunea de Dezvoltare	Raion	Lista localităților beneficiare	Denumirea Proiectului	Costul total al proiect. din sursele FNDR (mii lei)
Regiunea de Dezvoltare Nord					
1	RDN	r-ul Sîngerei	Or. Biruința, or. Sîngerei, satele din r-ul Sîngerei	Finalizarea construcției apeductului magistral Bălți-Sîngerei cu ramificații comunitare	24.017,1
2	RDN	r-ul Ocnîța	Or. Otaci	Servicii calitative de apă și canalizare în orașul Otaci pentru un mediu curat în Regiunea Nord	25.372,2 – total, inclusiv 7.442,58 - apă
3	RDN	Mun. Bălți	Mun. Bălți	Susținerea dezvoltării sectorului privat și procesului de atragere a investițiilor în Regiunea de Dezvoltare Nord prin construcția rețelelor de apă și canalizare pentru subzona nr.3 a ZEL Bălți	14.820,0
	TOTAL RDN				64.209,3
Regiunea de Dezvoltare Centru					
1	RDC	r-ul Ungheni	com.: Mănoilești, Unțești, Alexeevca, Cetireni, Florițoaia Veche. Com. Mănoilești – Nicolaeuca Nouă, Vulpești, Mănoilești, Rezi-na; s. Unțești; com. Alexeevca – Lidovca, Săghieni, Alexeevca; s. Cetireni; com. Florițoaia Veche – Florițoaia Nouă, Grozasca, Florițoaia Veche	12.000 cetățeni aprovizionați cu apă potabilă în 12 localități	28.022,0
	TOTAL RDC				28.022,0
Regiunea de Dezvoltare Sud					
1	RDS				0
	TOTAL RDS				0
	TOTAL FNDR 2013				92.231,3

Sursa: Raport privind implementarea Planului de activitate pentru anul 2013:

ADR Sud <http://www.adrsud.md/pageview.php?l=ro&idc=603&>

ADR Centru <http://www.adrcentru.md/lib.php?l=ro&idc=377&t=/Planificare-i-programare-regionala/Planuri-i-rapoarte-anuale/Rapoarte-de-activitate&>

ADR Nord <http://adnord.md/libview.php?l=ro&idc=235&id=2014>

Tabelul 2: Fondul Ecologic Național

Nr	Regiunea de Dezvoltare	Raion	Lista localităților beneficiare	Denumirea proiectului	Costul total al proiect. din sursele FEN, lei
Regiunea de Dezvoltare Sud					
1	RDS	Cimișlia	s. Batîr	Renovarea sistemului de aprovizionare cu apă din satul Batîr - etapa II	1.700.000,0
2	RDS	Cimișlia	or. Cimișlia	Aprovizionarea cu apă potabilă a cartierului „Recea” din or. Cimișlia Etapa - 2	316.746,0
3	RDS	Ștefan-Vodă	s. Olănești	Reconstrucția apeductului și canalizării a microraiunii de locuințe cu construcții de mai multe nivele din s. Olănești - Etapa I	2.000.000,0
4	RDS	Cimișlia	or. Cimișlia	Reparația capitală a rețelelor de canalizare și stației de epurare din or. Cimișlia, Etapa 2	2.520.000,0
5	RDS	Cimișlia	s. Valea Perjei	Alimentarea cu apă potabilă, evacuarea și epurarea apelor uzate în satul Valea Perjei, r. Cimișlia	1.500.000,0
6	RDS	Leova	s. Hănăsenii Noi, Filipeni-Romanovca	Construcția apeductului magistral Leova-Hănăsenii Noi, Filipeni-Romanovca, raionul Leova	3.073.010,0
7	RDS	Ștefan-Vodă	s. Crocmaz	Construcția sistemului de apeduct, canalizare și epurare a apelor uzate - Etapa I	1.500.000,0
8	RDS	Cahul	s. Cîșlița-Prut	Alimentarea cu apă potabilă în s. Cîșlița - Prut - Etapa I	1.500.000,0
9	RDS	Cahul	s. Slobozia Mare r. Cahul	Aprovizionarea cu apă potabilă a s. Slobozia Mare, r. Cahul - Etapa II	3.604.076,0
10	RDS	Cantemir	s. Țiganca	Construcția apeductului și rețelelor de canalizare și a stației de epurare în satul Țiganca, r. Cantemir - Etapa II	4.292.790,0
11	RDS	Căușeni	s. Ciuflești	Sistemul de aprovizionare cu apă, canalizare și epurare a satului Ciuflești, r. Căușeni - Etapa 2	1.000.000,0
12	RDS	Cimișlia	s. com. Albina	Apeduct în comuna Albina	989.502,0
13	RDS	Cahul	s. Badicul Moldovenesc	Aprovizionarea cu apă a satului Badicul Moldovenesc - Etapa III	1.500.000,0
14	RDS	Cahul	s. Cucoara	Reconstrucția sistemului de apeduct, canalizare și epurare la grădinița de copii din s. Cucoara, r. Cahul	540.300,0
15	RDS	Căușeni	s. Cîrnățeni	Reconstrucția și extensiunea sistemului de alimentare cu apă din s. Cîrnățeni, r. Căușeni	3.000.000,0
16	RDS	Căușeni	s. Grădinița	Alimentarea cu apă a s. Grădinița, r. Căușeni, inclusiv a turnului de apă și construcția sistemului de canalizare	500.000,0
17	RDS	Basarabeasca	or. Basarabeasca	Reparație capitală a stațiilor de epurare și pompare din or. Basarabeasca	800.000,0
18	RDS	Ștefan Vodă	s. Caplani	Renovarea și extinderea apeductului pe teritoriul satului și a sistemului de canalizare la grădinița de copii și Liceul din s. Căplani, r. Ștefan Vodă	1.000.000,0
19	RDS	Cahul	s. Roșu	Canalizarea s. Roșu, r. Cahul cu conectarea la sistemul de canalizare a or. Cahul	1.000.000,0

Nr	Regiunea de Dezvoltare	Raion	Lista localităților beneficiare	Denumirea proiectului	Costul total al proiect. din sursele FEN, lei
20	RDS	Leova	s. Tomai	Construcția apeductului magistral Leova - Sîrma - Tochile Răducani - Tomai - Sărata Răzeși - Etapa I	1.000.000,0
21	RDS	Căușeni	s. Copanca	Reconstrucția apeductului din s. Copanca, r. Căușeni	1.000.000,0
22	RDS	Cimișlia	s. Selemet	Forarea sondei arteziene și extinderea rețelelor de alimentare cu apă în s. Selemet, r. Cimișlia	1.000.000,0
23	RDS	Ștefan-Vodă	s. Feștelița	Construcția apeductului, rețele de canalizare și stației de epurare în s. Feștelița	1.000.000,0
24	RDS	Cantemir	s. Cîietu	Construirea apeductului pentru aprovizionarea cu apă potabilă și a sistemului de canalizare a școlii și grădiniței de copii din s. Cîiet, r. Cantemir	500.000,0
25	RDS	Cimișlia	s. Ecaterinovca	Construcția rețelelor de apeduct și de canalizare în cartierul noi construit și construcția stației de epurare pentru s. Ecaterinovca	3.000.000,0
26	RDS	Cantemir	s. Porumbesti	Construcția apeductului în s. Porumbesti, Etapa 2	1.100.000,0
27	RDS	Leova	s. Borogani	Construcția sistemului de alimentare cu apă a populației s. Borogani, r. Leova	500.000,0
	Total RDS				41.436.424,0
Regiunea de Dezvoltare Nord					
1	RDN	Fălești	or. Fălești	Alimentarea cu apă din râul Prut a or. Fălești - Etapa III	10.492.899,0
2	RDN	Edineț	s. Bleșteni	Construcția apeductului din s. Bleșteni, Volodeni, Edineț - Etapa I	1.500.000,0
3	RDN	Ocnîța	or. Ocnîța	Reparația rețelelor de canalizare în r. Ocnîța, secorul Nr.7 (spitalul raional Ocnîța)	508.174,0
4	RDN	Edineț	s. Corpaci	Alimentarea cu apă a satului Corpaci, r. Edineț - Etapa I	500.000,0
5	RDN	Edineț	s. Vișoara	Alimentarea cu apă a satului Vișoara, r. Edineț	1.000.000,0
6	RDN	Edineț	s. Parcova	Renovarea sistemului de aprovizionare cu apă în s. Fîntîna Albă, r. Edineț (Sectorul 1)	190.380,0
7	RDN	Briceni	s. Corjeuți	Construcția sistemului de apeduct, canalizare și epurare	1.068.152,0
8	RDN	Fălești	s. Ciolacul Nou	Renovarea sistemului de aprovizionare cu apă și canalizare a s. Făgădău, Etapa I - Apeduct	500.000,0
9	RDN	Sîngerei	s. Bursuceni	Alimentarea cu apă a s. Bursuceni	1.000.000,0
10	RDN	Florești	s. Gura Căinarului	Reconstrucția stației de epurare și măsuri ecologice de protecție a surselor de ape naturale din satul Gura Căinarului, r. Florești, Etapa - 2	4.000.000,0
11	RDN	Drochia	s. Țarigrad	Renovarea apeductului zona Sud-Est s. Țarigrad, r. Drochia - Etapa II	941.795,0
12	RDN	Florești	s. Roșietici	Construcția turnului de alimentare cu apă potabilă în satul Roșieticii Vechi, r. Florești	372.946,0

Nr	Regiunea de Dezvoltare	Raion	Lista localităților beneficiare	Denumirea proiectului	Costul total al proiect. din sursele FEN, lei
13	RDN	Briceni	s. Larga	Forarea sondei arteziene și construirea porțiunii de apeduct pentru racordarea sondei proiectare la rețelele de apeduct existent din com. Larga, r. Briceni	500.000,0
14	RDN	Rîșcani	s. Petrușeni	Alimentarea cu apă și canalizare a s. Petrușeni, r. Rîșcani	1.000.000,0
15	RDN	mun. Bălți	mun. Bălți	Extinderea sistemului central de apă și canalizare în cartierul Baltul Nou (sectorul Planul Nou) al mun. Bălți - etapa 2	2.000.000,0
16	RDN	Fălești	or. Fălești	Alimentarea or. Fălești cu apă din r. Prut	6.970.540,0
17	RDN	Edineț	s. Rotunda	Renovarea sistemului de aprovizionare cu apă din s. Rotunda, r. Edineț - Etapa II	907.017,0
18	RDN	Fălești	s. Glinjeni	Reabilitarea rețelei de apeduct și a turnului de apă s. Glinjeni, r. Fălești	976.080,0
19	RDN	Edineț	s. Corpaci	Alimentarea cu apă a satului Corpaci, r. Edineț - Etapa II	2.428.652,0
20	RDN	Edineț	s. Viișoara	Alimentarea cu apă a satului Viișoara, r. Edineț - Etapa II	585.016,0
	Total RDN				37.441.651,0
Regiunea de Dezvoltare Centru					
1	RDC	Nisporeni	or. Nisporeni	Aprovizionarea cu apă din râul Prut a orașului Nisporeni, satului Grozești și comunei Vărzărești - Etapa I	6.050.000,0
2	RDC	Orhei	or. Orhei	Construcția stației de epurare a apelor uzate (ZUC) și a colectorului apelor efluente în or. Orhei	27.500.000,0
3	RDC	Telenești	s. Chițcanii Vechi	Construcția sistemului de apeduct, canalizare și epurare a apelor uzate - Etapa II	900.000,0
4	RDC	Ungheni	s. Cetireni	Construcția sistemului de apeduct și canalizare - Etapa III	1.984.789,0
5	RDC	Șoldănești	or. Șoldănești	Instalații de purificare în or. Șoldănești cu reconstrucția rețelelor și instalațiilor - Etapa - 4	2.165.810,0
6	RDC	Ialoveni	s. Răzeni	Forarea,utilarea sondei arteziene și rețele de alimentare cu apă a unui cartier nou din s. Răzeni,r. Ialoveni	2.217.180,0
7	RDC	Rezina	s. Ghiduleni	Rețele și instalații de epurare, canalizare și apă în c.Ghiduleni, r. Rezina - Etapa II	2.021.000,0
8	RDC	Anenii Noi	s. Gura Bîcului	Renovarea sistemului de aprovizionare cu apă potabilă din s. Gura Bîcului, r. Anenii Noi	486.330,0
9	RDC	Călărași	s. Tuzara	Construcția sistemului de canalizare a satelor Seliște-Nouă și Tuzara, r. Călărași - Etapa III	1.351.030,0
10	RDC	Telenești	s. Pistruieni	Reconstrucția fântinii arteziene nr.4810, a sistemului de aprovizionare cu apă potabilă și a rețelei de canalizare din s.Pistrueni, r-l Telenești - Etapa I	1.500.000,0
11	RDC	Hîncești	s. Caracui	Aprovizionarea cu apă a satului Caracui, r.Hîncești - Etapa I	1.000.000,0
12	RDC	Criuleni	s. Corjova	Extinderea rețelelor de canalizare din s. Corjova, r. Criuleni	3.000.000,0

Nr	Regiunea de Dezvoltare	Raion	Lista localităților beneficiare	Denumirea proiectului	Costul total al proiect. din surse FEN, lei
13	RDC	Ialoveni	s. Gangura	Construcția stației de purificare la grădinița de copii	546.996,0
14	RDC	Criuleni	or. Criuleni	Reconstrucția apeductului	882.206,0
15	RDC	Șoldănești	s. Rogojeni	Reconstrucția sistemului de aprovizionare cu apă a s. Rogojeni, r. Șoldănești	1.500.000,0
16	RDC	Ialoveni	s. Costești	Construcția sistemului de canalizare și stației de epurare	3.000.000,0
17	RDC	Hîncești	s. Cotul Morii, Obileni, Sărăteni, Leușeni	Complexul de asigurare cu apă potabilă a satelor din r. Hîncești. Etapa 1 - Localitățile din lunca râului Prut. Etapa 1- localitățile Cotul Morii, Obileni, Sărăteni, Leușeni	6.000.000,0
18	RDC	Rezina	s. Sîrcova	Construcția sistemului de aprovizionare cu apă, canalizare și epurare în s. Sîrcova, r. Rezina	1.500.000,0
19	RDC	Șoldănești	s. Mihuleni	Renovarea apeductului pentru conectarea a 52 gospodării din s. Mihuleni	78.933,0
20	RDC	Ialoveni	s. Horești	Instalații de epurare și rețele de canalizare din s. Horești r. Ialoveni	1.500.000,0
21	RDC	Orhei	s. Peresecina	Construcția rețelilor de canalizare în sectorul Butoi	1.000.000,0
22	RDC	Strășeni	s. Vorniceni	Construcția rețelilor de canalizare și a stației de epurare zona de nord a satului Vorniceni, r. Strășeni	1.500.000,0
23	RDC	Telenești	s. Bogzești	Aprovizionarea cu apă și canalizare a s. Bogzești, r. Telenești, Etapa - 2	3.000.000,0
24	RDC	Criuleni	s. Rîșcova	Montarea turnului de apă și reabilitarea fântinii arteziene	205.000,0
25	RDC	Dubăsari	s. Molovata Nouă	Reconstrucția rețelilor de aprovizionare cu apă potabilă a s. Molovata Nouă, r. Dubăsari - Etapa II	1.500.000,0
26	RDC	Rezina	s. Horodiște	Sistemul de alimentare cu apă și canalizare din s. Slobozia-Horodiște, r. Rezina	1.000.000,0
27	RDC	Nisporeni	s. Soltănești	Extinderea apeductului de apă potabilă a s. Soltănești r. Nisporeni	85.340,0
28	RDC	Ialoveni	s. Molești	Renovarea sondei arteziene și aprovizionarea cu apă	278.190,0
29	RDC	Ungheni	s. Chirileni	Construcția și reconstrucția sistemelor de canalizare și a stației de epurare - Etapa III	2.899.120,0
30	RDC	Călărași	s. Răciula	Reparația și extinderea apeductului în s. Răciula	150.000,0
31	RDC	Hîncești	s. Sărata Galbenă	Construcția sistemului de aprovizionare cu apă, evacuarea apelor uzate și purificarea lor în sat. Sarata Galbenă, r-I Hîncești, - etapa II	4.000.000,0
32	RDC	Orhei	com. Ciocîlteni	Aprovizionarea cu apă, sistemul de canalizare și stația de purificare a sat. Feodoreuca și s. Clișova Nouă, com Ciocîlteni - Etapa II	2.000.000,0
33	RDC	Șoldănești	s. Sămășcani	Alimentarea cu apă a sat. Sămășcani, Etapa II	1.441.822,0
34	RDC	Orhei	s. Puținței	Aprovizionarea cu apă potabilă a s. Puținței	1.000.000,0
35	RDC	Telenești	s. Ratuș	Reconstrucția sistemului de aprovizionare cu apă potabilă a satului Ratuș, r. Te-	786.523,0

Nr	Regiunea de Dezvoltare	Raion	Lista localităților beneficiare	Denumirea proiectului	Costul total al proiect. din sursele FEN, lei
				Ienești - Etapa II	
36	RDC	Hîncești	s. Sofia	Construcția sistemului de aprovizionare cu apă și canalizare în s. Sofia, r. Hîncești	500.000,0
37	RDC	Ialoveni	s. Văsieni	Reconstrucția sistemului de epurare, canalizare și aprovizionare cu apă a Centrului Geriatric, Văsieni	447.380,0
	Total RDC				86.977.649,0
1	RD UTA Gagauzia	Comrat	s. Svetlii	Reconstrucția stației de epurare și construcția stației de epurare și reconstrucția stației de pompare a rețelelor de canalizare din s. Svetlii, r. Comrat - Etapa I	1.500.000,0
2	RD UTA Gagauzia	Ceadîr-Lunga	s. Baurci	Construcția apeductului și rețelelor de canalizare cu restabilirea sondei arteziene din s. Baurci, r. Ceadîr-Lunga	1.500.000,0
3	RD Chișinău	mun. Chișinău	s. Tohatin	Rețelele de canalizare de la Stația de pompare a apei „Tohatin”	1.800.000,0
4	RD Chișinău	mun. Chișinău	s. Grătiești	Construcția rețelelor de canalizare din s. Grătiești, mun. Chișinău	1.500.000,0
5	RD Chișinău	mun. Chișinău	s. Durlești	Construcția colectorului de canalizare - Etapa IV	500.000,0
6	RD Chișinău	mun. Chișinău	s. Trușeni	Alimentarea cu apă a unor sectoare din com. Trușeni - Etapa II	1.055.000,0
TOTAL FEN					173.710.724,0

Sursa: Ministerul Mediului <http://mediu.gov.md/index.php/component/content/article/79-categorii-in-romana/despre-minister/institutii-subordonate/72-fondul-ecologic-national>